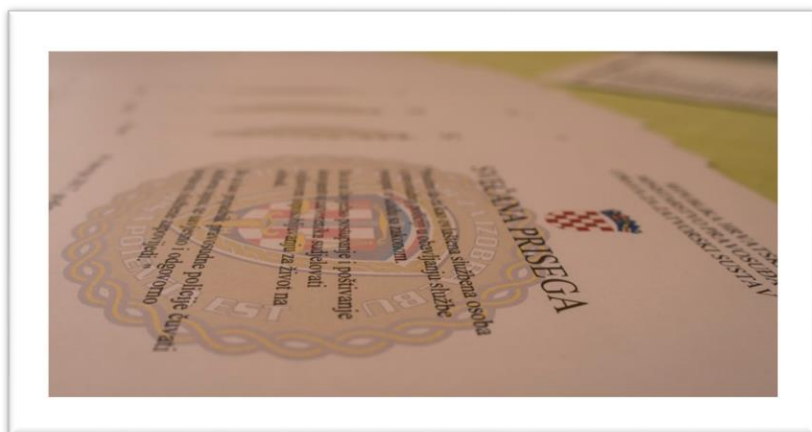

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE
UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV I
PROBACIJU
Centar za izobrazbu

PRIRUČNIK ZA POLAZNIKE TEMELJNOG TEČAJA

SUSTAV DRŽAVNE UPRAVE I KAZNENOPRAVNI PROPISI

veljača 2023. godine

Ovaj Priručnik su 2018. godine izradili:

Zvezdana Šimundić, dipl.iur., Zatvor u Zagrebu

Ivana Čusak, dipl.iur., Zatvor u Zagrebu

Željko Funda, dipl.iur., Kaznionica u Lepoglavi

Petar Stojaković, struč.spec.krim., Kaznionica u Lepoglavi

dr. sc. Željka Burić, dipl.iur., Centar za izobrazbu

2021. godine dio Osnove prekršajnog prava dopunio:

Zdenko Jušić, mag. iur., Centar za izobrazbu

Sustav državne uprave, Osnove kaznenog prava i

**Osnove kaznenog postupka od nastanka Priručnika sustavno
prilagođava:**

dr. sc. Željka Burić, dipl.iur., Centar za izobrazbu

2022. godine dio Osnove kriminalistike izmijenio:

Boris Videc, struč. spec. crim., Zatvor u Zagrebu

**2023. godine dio Međunarodni propisi za postupanje sa zatvorenicima
izmijenila:**

Martina Barić, Središnji ured za zatvorski sustav

SADRŽAJ

NAZIV PREDMETA	BROJ STRANICE
Uvod	4
Ustav Republike Hrvatske	6
Sustav državne uprave	19
Osnove kriminalistike	36
Osnove kaznenog prava	57
Osnove prekršajnog prava	70
Osnove kaznenog postupka	79
Izvršavanje kazne zatvora	95
Međunarodni propisi za postupanje sa zatvorenicima	117
Propisi bitni za postupanje prema maloljetnicima	130
Zaključak	144

UVOD

Materiji izučavanja znanstvenih grana ustavnog prava i kaznenog prava, kaznenog procesnog prava, prekršajnog prava i kriminalistike te ostalih aspekata koji se uz njih vežu za potrebe izrade priručnika za polaznike je pristupljeno prema sistemu lijevka (od općeg prema pojedinačnom i za polaznike važne materije). Od samog pojma ustavnog uređenja i sustava državne uprave pa sve do zatvorskog sustava. Sustavno i po redu, lako razumljivim jezikom.

Tijekom izučavanja materije koja je za polaznike bitna, prikaz zakonskih odredbi prilagođen je polaznicima. Tekst je radi lakšeg razumijevanja popraćen SmartArt grafikama, statističkim podacima i primjerima iz prakse te fotografijama. Izostavljena je ona materija koja ne utječe na rad polaznika po završenom temeljnom tečaju, a veća pažnja je usmjerena na ono što im je bitno.

Nakon učenja sadržaja iz ove nastavne skupine, polaznici moraju biti sposobni shvatiti sustav u cjelini te onaj dio sustava u kojem oni rade. Oni moraju imati pregled svega bez ulaska u detalje koji spadaju u domenu sudske vlasti ili drugih tijela kaznenog progona. Upravo radi lakšeg učenja, u priručniku se nalaze i pitanja za ponavljanje materije ali i prisjećanje na važnije segmente i nakon određenog vremena po završetku temeljnog tečaja.

Vodiči kroz učenje:

Kroz učenje Ustava Republike Hrvatske i sustava državne uprave vodi Ivan Mažuranić

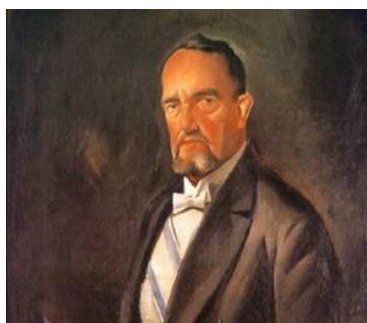
(Novi Vinodolski, 11. kolovoza 1814. - Zagreb, 4. kolovoza 1890.). Jedan je od najvećih hrvatskih reformatora, pjesnik, jezikoslovac, političar i popularni *ban pučanin*. Završio je pravo i filozofiju, a zatim je radio kao gimnazijski profesor u Zagrebu, pa kao odvjetnik u Karlovcu. Od 1850. u Beču započinje njegova blistava politička karijera gdje obnaša najviše dužnosti vezane uz Hrvatsku: zamjenik generalnoga prokuratora i državni nadodvjetnik, predsjednik Privremenoga dvorskoga dikasterija za Hrvatsku i Slavoniju te predsjednik Hrvatske dvorske kancelarije. Bio je istaknuti zastupnik poznatog *intelektualnog* Sabora iz 1861. godine, a zaslužan je i za osnivanje Stola sedmorice 1862. (vrhovni sud za Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju). Iako je u početku u politici podupirao Narodnu stranku, 1862. pokreće osnivanje Samostalne narodne stranke, kojoj je bio na čelu. Bio je sklon oslanjanju na Beč, što ga je i dovelo do banske časti koju je obnašao od 1873. do 1880. godine. Kao prvi ban neplemičkog podrijetla prozvan je *banom pučaninom*. Kao ban, Mažuranić je unaprijedio Hrvatsku u upravnom, gospodarskom, kulturnom i prosvjetnom smislu. Na njegovu inicijativu uvedena je odgovornost bana Saboru, dioba sudstva i uprave te neovisnost sudaca. Godine 1874. uvedeno je obvezno četverogodišnje školovanje, a nadzor nad pučkim školama oduzet je Crkvi te one postaju državne. Iste godine otvara se moderno zagrebačko sveučilište s tri fakulteta (pravni, filozofski i bogoslovni). Mažuranić je donio i Zakon o slobodi tiska, uredio odredbe o pravu na javno okupljanje te liberalizirao izborni

postupak. Za njegova banovanja uvedeni su i zametci nekih javnih službi – statistička služba, javno zdravstvo i unaprjeđenje poljoprivrede. Smatra se začetnikom moderne (postfeudalne) hrvatske uprave. (izvor: povijest.hr)

Kriminalistiku pomaže savladati Ivan Vučetić. Rodio se u Hvaru gdje je živio i radio do 1884. godine kada je u dobi od 26 godina emigrirao u Argentinu, gdje je nakon četiri godine stupio u Centralni ured policije u La Plati. Kao argentinski državljanin promijenio je ime u Juan Vucetich. Nakon što je proučio Bertionov postupak identifikacije i eksperimente Engleza Galtona koji se bavio otiscima prstiju, intenzivno je počeo istraživati i proučavati papilarne linije.

Nakon što je proučio više postojećih metoda za klasifikaciju otisaka prstiju i uočio brojne nedostatke, uspostavio je vlastiti sistem za klasifikaciju otisaka prstiju koji je nazvao ikonofalangometrija. Godine 1891. Vučetić je formirao Registar ikonofalangometrije, gdje je pod rednim brojem jedan naveden Julio Torres kojega je daktiloskopirao na tzv. fišu (karton). Time je osnovana prva desetoprstna zbirka. Primijenivši svoju metodu identifikacije u praksi riješio je prvi veći slučaj u praksi i to Franciske Rojas koja je optužila ljubavnika za ubojstvo svoje dvoje djece. Vučetić je daktiloskopirao majku i usporedio njene neosporne otiske prstiju s pronađenim spornim krvavim otiscima prstiju papilarnih linija na drvenom okviru vrata, te potvrdio da su identični. (izvor: wikipedia.hr)

Sve ostale predmete uči se sa Josipom Šilovićem (Praputnjak kraj Bakra, 8. rujna 1858. - Zagreb, 9. svibnja 1939.), koji je bio hrvatski pedagog, sveučilišni profesor, rektor Sveučilišta u Zagrebu, saborski zastupnik, ban Savske banovine i senator. Nakon završenog studija prava i habilitacije, stječe naslov doktora prava 1884. na Pravoslavnom i državoslovnom fakultetu u Zagrebu. Nakon rada u sudstvu i upravi, od 1894. redoviti je profesor kaznenog prava, kaznenog postupka i filozofije prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Godine 1898./1899.

obnaša dužnost rektora Sveučilišta u Zagrebu. Osnivač je hrvatske moderne nastave kaznenog prava. (izvor: wikipedia.hr)

USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

NAZIV PREDMETA	USTAV REPUBLIKE HRVATSKE
POTREBNA PREDZnanja	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Ljudska prava, temeljne slobode, udruživanje i razdruživanje, državna vlast
Znanja	Osnovna znanja o ustavnom uređenju Republike Hrvatske
VJEŠTINE	Nisu uključene praktične vještine
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Kroz nastavni predmet polaznici temeljnog tečaja usvajaju osnovna teorijska znanja iz Ustava Republike Hrvatske kako bi kasnije bili u mogućnosti razumjeti sustav državne uprave
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14)
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavnih sati

¹ Izvor za fotografiju: www.hr.m.wikipedia.org

OPĆE ODREDBE. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) najviši je pravni akt u Republici Hrvatskoj, a svi ostali pravni akti (međunarodni ugovori, zakoni, podzakonski akti) moraju biti u skladu sa Ustavom.

Slika: Grb Republike Hrvatske

Temeljne odredbe regulirane su u čl. 1. do 13., pa se tako navodi:

- ✚ Republika Hrvatska jedinstvena je i nedjeljiva demokratska i socijalna država.
- ✚ Suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv je, nedjeljiv i neprenosiv.
- ✚ Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.
- ✚ U Republici Hrvatskoj državna je vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu a ograničena je Ustavom zajamčenim pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.
- ✚ U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom.
- ✚ Osnivanje političkih stranaka je slobodno.
- ✚ Oružane snage Republike Hrvatske štite njezin suverenitet i neovisnost te brane njezinu teritorijalnu cjelovitost.
- ✚ Granice se Republike Hrvatske mogu mijenjati samo odlukom Hrvatskoga sabora.
- ✚ Hrvatsko državljanstvo, njegovo stjecanje i prestanak uređuje se zakonom.
- ✚ Grb Republike Hrvatske povijesni je hrvatski grb čija je osnovica 25 naizmjeničnih crvenih i bijelih (srebrenih) polja.
- ✚ Zastava Republike Hrvatske sastoji se od tri boje: crvene, bijele i plave, s povijesnim hrvatskim grbom u sredini.
- ✚ Himna je Republike Hrvatske »Lijepa naša domovino«.
- ✚ U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.
- ✚ Glavni je grad Republike Hrvatske Zagreb.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA. Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki. U Republici Hrvatskoj jamči se ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina, a što se uređuje ustavnim zakonom.

Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

Pojedine slobode i prava zajamčene Ustavom mogu se ograničiti u doba ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti država, te prilikom velikih prirodnih nepogoda, a o tome odlučuje Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom svih zastupnika, a ako se isti ne može sastati, na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade- Predsjednik Republike.

Opseg ograničenja mora biti primjeren naravi pogibelji, a za posljedicu ne može imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili socijalno podrijetlo.

Niti u slučaju neposredne opasnosti za opstanak države ne može se ograničiti primjena odredbi Ustava o pravu na život, zabrani mučenja, surovog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, o pravnoj određenosti kažnjivih djela i kazni, te o slobodi misli, savjesti i vjeroispovijedi.

Jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom, a pravo žalbe može biti iznimno isključeno ako je to predviđeno zakonom ako je osigurana druga pravna zaštita.

Pojedinačni akti državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti moraju biti utemeljeni na zakonu, a što se zajamčuje sudskom kontrolom.

Tko se ogriješi o odredbe Ustava o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, osobno je odgovoran i ne može se opravdati višim nalogom.

OSOBNE I POLITIČKE SLOBODE I PRAVA.

- ✚ Pravo na život (u RH nema smrtne kazne)
- ✚ Čovjekova je sloboda i osobnost nepovrediva – sloboda se ne smije ograničiti osim ako je to određeno zakonom i o tome odlučuje sud.
- ✚ Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima, te je zabranjen je prisilni i obvezatni rad.
- ✚ Nitko ne može biti uhićen ili pritvoren bez pisanoga, sudbenog i na zakonu utemeljenog naloga. Takav nalog mora biti pročitao i uručen uhićeniku prilikom oduzimanja slobode. Izuzetak u slučaju kada postoji osnovana sumnja u počinjenje teškog kaznenog djela određenog zakonom. Svaka osoba ima pravo na žalbu sudu.
- ✚ Sa svakim se uhićenikom i osuđenikom mora postupati čovječno i poštivati njegovo dostojanstvo, ima pravo u najkraćem roku biti izveden pred sud i u zakonskom roku oslobođen ili osuđen. Nazakonito lišenje slobode ili osuda povlači za sobom odštetu i javnu ispriku.
- ✚ Jednakost pred sudovima ili drugim državnim tijelima imaju svi državljani RH i stranci.
- ✚ Presumpcija nevinosti - Svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja.
- ✚ Pravo na pravično suđenje - Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela. (Da ga se u najkraćem roku obavijesti potanko i na jeziku koji razumije za što je optužen i o dokazima koji ga terete, da mu se osigura

odgovarajuće vrijeme za pripremu obrane, na nesmetanu komunikaciju sa braniteljem kojega može izabrati po vlastitom izboru odnosno ako nema sredstava da mu se u skladu sa zakonom osigura besplatnog branitelja, da mu se sudi u njegovoj nazočnosti, osim uoliko nije dostupan sudu, da ispituje svjedoke, na besplatnu pomoć tumača ako ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu, nema prisile da se prizna krivnja, dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu se uporabiti u sudskom postupku, kazneni postupak se može pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja).

✚ Nitko ne može biti kažnjen za djelo koje prije nego je počinjeno nije bilo utvrđeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo, niti mu se može izreći kazna koja nije bila određena zakonom. Ako zakon nakon počinjenog djela odredi blažu kaznu, odredit će se takva kazna. Određena kaznena djela ne zastarijevaju.

✚ Sloboda kretanja i biranja boravišta - Svatko tko se zakonito nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ima pravo slobodno se kretati i birati boravište.

✚ Nepovredivost doma. Pretraga doma samo temeljem obrazloženog pisanog naloga uz prisustvo dva svjedoka, osim u slučaju (redarstvene vlasti) izvršenja naloga o uhićenju ili hvatanju počinitelja kaznenog djela odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega.

✚ Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.

✚ Sloboda i tajnost dopisivanja i svih drugih oblika općenja zajamčena je i nepovrediva.

✚ Svakom se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka.

✚ Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

✚ Zabranjeno je i kažnjivo svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.

✚ Jamči se sloboda savjesti i vjeroispovijedi i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja.

✚ Sve vjerske zajednice jednake su pred zakonom i odvojene od države.

✚ Svakom se priznaje pravo na javno okupljanje i mirni prosvjed u skladu sa zakonom.

✚ Svakom se jamči pravo na slobodno udruživanje radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna ili druga uvjerenja i ciljeve. Radi toga svatko može slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupati u skladu sa zakonom.

✚ Svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo, pod jednakim uvjetima, sudjelovati u obavljanju javnih poslova i biti primljen u javne službe.

✚ Biračko pravo - Hrvatski državljani s navršениh 18 godina (birači) imaju opće i jednako biračko pravo u izborima za Hrvatski sabor, Predsjednika Republike Hrvatske i Europski parlament te u postupku odlučivanja na državnom referendumu, u skladu sa zakonom.

✚ Svatko ima pravo slati predstavke i pritužbe, davati prijedloge državnim i drugim javnim tijelima i dobiti na njih odgovor.

✚ Vojna obveza i obrana Republike Hrvatske dužnost je svih za to sposobnih državljana. Izuzetak je prigovor savjesti.

IZ PRAKSE:

Ustavni sud je odbio dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu koju je podnio M. B. povodom presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske I Kž 353/15-7 od 5. svibnja 2016. i presude Županijskog suda u Zagrebu broj: 17 K-114/12 od 2. travnja 2014. godine. Naime, drugostupanjskom presudom odbijene su žalbe okrivljenika (podnositelja ili prvookrivljenog i drugookrivljenog) u kaznenom postupku te je potvrđena prvostupanjska presuda kojom je podnositelj proglašen krivim za počinjenje, kaznenih djela podvođenja propisanih člankom 195. stavkom 2. Kaznenog zakona na štetu četiri ženske osobe te kaznenog djela podvođenja propisanog člankom 195. stavkom 3. KZ-a na štetu jedne ženske osobe. Drugookrivljeni u postupku je proglašen krivim za pomaganje u počinjenju, na štetu jedne osobe, kaznenog djela podvođenja propisanog člankom 195. stavkom 2. KZ-a. Podnositelju je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od tri (3) godine i šest (6) mjeseci. Drugookrivljenom je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) mjeseci uz primjenu uvjetne osude u roku kušnje u trajanju od dvije (2) godine. Podnositelj u ustavnoj tužbi navodi da su mu osporenim odlukama povrijeđena sljedeća ljudska prava i temeljne slobode zajamčene Ustavom Republike Hrvatske i to pravo na pravično suđenje i zabrana kažnjavanja za djelo koje prije nego je počinjeno nije bilo utvrđeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo.

U ustavnoj tužbi podnositelj je istaknuo: "Podnositelj ukazuje da je činjenicu da je veliki dio činjeničnog opisa radnji koje se stavljaju na teret ovome okrivljeniku, odnosno tužitelju vezan za područje Republike Njemačke, a na kojem području je vršenje ovakve djelatnosti sasvim legalno, pa je činjenica da su oštećene-svjedokinje u ovome predmetu sasvim jasno iskazivale da su za izvršene djelatnosti plaćale i porez u Dierdörfu. Upravo iz ovoga razloga utvrđenja sudova, i prvog i drugog stupnja o postojanju svijesti o izvršenju ovog kaznenog djela od strane tužitelja su nedovoljno obrazložena, a samim time su povrijeđena prava tužitelja na zakonitu i obrazloženu odluku.

U razmatranju cijelog predmeta, Ustavni sud utvrdio je da je u konkretnom slučaju, krivnja podnositelja utvrđena u kaznenom postupku nakon provedenog dokaznog postupka pred nadležnim prvostupanjskim sudom. Podnositelju je bilo omogućeno pratiti tijek postupka, sudjelovati uz branitelja, izjašnjavati se i predlagati dokaze u odnosu na odlučne činjenice te poduzimati sve zakonom dopuštene procesne radnje. Iz presude prvostupanjskog suda razvidno je koje dokaze je taj sud proveo i na kojim dokazima temelji

svoje utvrđenje da je podnositelj počinio kaznena djela stavljena mu na teret.

Vrhovni sud je u svojoj presudi ispitao pravilnost postupanja prvostupanijskog suda i pri tome je odgovorio na bitne navode podnositeljeve žalbe.

U pogledu podnositeljeva prigovora prema kojemu je prostitucija legalna djelatnost na području Savezne Republike Njemačke, Ustavni sud je naveo da je istovrstan prigovor II. okrivljenika otklonio. Vrhovni sud istaknuvši kako se u konkretnom slučaju ne radi o tome da bi se okrivljenici bavili prostitucijom nego o tome da su počinili kazneno djelo: "... podvođenja oštećenice radi stjecanja zarade, a to je neupitno kriminalna djelatnost kako prema zakonima Republike Hrvatske, tako i međunarodnim konvencijama." Slijedom svega navedenog, Ustavni sud je zaključio da osporenim presudama podnositelju nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava, kao ni zabrana kažnjavanja za djelo koje prije nego je počinjeno nije bilo utvrđeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo propisano člankom 31. stavkom 1. Ustava. Kaznena djela stavljena podnositelju na teret bila su propisana kao kažnjiva prije njihova počinjenja.

(Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-3118/2016 od 5. travnja 2017. godine)

GOSPODARSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA.

- ✚ Pravo vlasništva
- ✚ Poduzetnička i tržišna sloboda temelj su gospodarskog ustroja Republike Hrvatske.
- ✚ Svatko je dužan sudjelovati u podmirenju javnih troškova, u skladu sa svojim gospodarskim mogućnostima.
- ✚ More, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i zemljište, šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnog, povijesnog, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju njezinu osobitu zaštitu.
- ✚ Hrvatska narodna banka je središnja banka Republike Hrvatske. Samostalna je i neovisna i o svom radu izvješćuje Hrvatski sabor, bankom upravlja guverner, dok se ustroj, ciljevi i zadaci uređuju zakonom.
- ✚ Državni ured za reviziju je najviša revizijska institucija Republike Hrvatske, koja je samostalna i neovisna u svom radu. Na čelu je glavni državni revizor.
- ✚ Svatko ima pravo na rad i slobodu rada.
- ✚ Svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život.

- ✚ Pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje uređuje se zakonom i kolektivnim ugovorom.
- ✚ Slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba.
- ✚ Svakom se jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom.
- ✚ Pravo na osnivanje sindikata i slobodnog stupanja u njih.
- ✚ Pravo na štrajk. Ograničenje samo zakonom u oružanim snagama, redarstvu, državnoj upravi i javnim službama.
- ✚ Obitelj je pod osobitom zaštitom države.
- ✚ Brak je životna zajednica žene i muškarca.
- ✚ Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece. Djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje.
- ✚ Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima. Obvezno obrazovanje je besplatno u skladu sa zakonom.
- ✚ Privatne škole i učilišta mogu se osnivati uz uvjete propisane zakonom.
- ✚ Jamči se autonomija sveučilišta.
- ✚ Jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.
- ✚ Svatko ima pravo na zdrav život, a država osigurava uvjete za zdrav okoliš.

MEĐUNARODNI UGOVORI. U skladu s Ustavom, zakonom i pravilima međunarodnog prava, sklapanje međunarodnih ugovora u nadležnosti je, ovisno o naravi i sadržaju međunarodnog ugovora, Hrvatskoga sabora, Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske.

Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.

UDRUŽIVANJE I RAZDRUŽIVANJE. Pravo da pokrenu postupak udruživanja Republike Hrvatske u saveze s drugim državama ima najmanje jedna trećina zastupnika u Hrvatskom saboru, Predsjednik Republike i Vlada Republike Hrvatske.

O udruživanju i razdruživanju Republike Hrvatske prethodno odlučuje Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika, dok se odluka donosi na referendumu većinom glasova birača koji su pristupili referendumu.

EUROPSKA UNIJA. Republika Hrvatska, na temelju članka 142. Ustava, kao država članica Europske unije, sudjeluje u stvaranju europskog zajedništva, kako bi zajedno s drugim europskim državama osigurala trajni mir, slobodu, sigurnost i blagostanje te ostvarila druge zajedničke ciljeve, u skladu s temeljnim načelima i vrijednostima na kojima se Europska unija zasniva.

Građani Republike Hrvatske neposredno su zastupljeni u Europskom parlamentu gdje putem svojih izabranih predstavnika odlučuju o stvarima iz njegove nadležnosti.

Hrvatski sabor sudjeluje u europskom zakonodavnom postupku u skladu s ugovorima na kojima se temelji Europska unija.

Vlada Republike Hrvatske izvješćuje Hrvatski sabor o prijedlozima pravnih propisa i odluka u čijem donošenju sudjeluje u institucijama Europske unije. Hrvatski sabor može o tim prijedlozima donositi zaključke na osnovi kojih Vlada djeluje u institucijama Europske unije. Nadzor Hrvatskoga sabora nad djelovanjem Vlade Republike Hrvatske u institucijama Europske unije uređuje se zakonom.

Republiku Hrvatsku u Vijeću i Europskom vijeću zastupaju, sukladno njihovim ustavnim ovlastima:

- ✚ Vlada i
- ✚ Predsjednik Republike Hrvatske.

Ostvarivanje prava koja proizlaze iz pravne stečevine Europske unije, izjednačeno je s ostvarivanjem prava koja su zajamčena hrvatskim pravnim poretkom. Pravni akti i odluke koje je Republika Hrvatska prihvatila u institucijama Europske unije primjenjuju se u Republici Hrvatskoj u skladu s pravnom stečevinom Europske unije. Hrvatski sudovi štite subjektivna prava utemeljena na pravnoj stečevini Europske unije. Državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima izravno primjenjuju pravo Europske unije.

Državljeni Republike Hrvatske su građani Europske unije i uživaju prava koja im jamči pravna stečevina Europske unije, a osobito:

- ✚ slobodu kretanja i nastanjivanja na području svih država članica,
- ✚ aktivno i pasivno biračko pravo na izborima za Europski parlament i na lokalnim izborima u drugoj državi članici, sukladno propisima te države članice,
- ✚ pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu bilo koje države članice, jednaku zaštiti vlastitih državljana kada se nalaze u trećoj državi u kojoj Republika Hrvatska nema diplomatsko-konzularno predstavništvo,
- ✚ pravo podnošenja peticija Europskom parlamentu, predstavki Europskom ombudsmanu te pravo obraćanja institucijama i savjetodavnim tijelima Europske unije na hrvatskom jeziku, kao i na svim službenim jezicima Europske unije, te pravo dobiti odgovor na istom jeziku.

Sva prava ostvaruju se u skladu s uvjetima i ograničenjima propisanim ugovorima na kojima se temelji Europska unija te mjerama prihvaćenima na temelju tih ugovora.

U Republici Hrvatskoj sva prava zajamčena pravnom stečevinom Europske unije uživaju svi građani Europske unije.

MJESNA, LOKALNA I PODRUČNA (REGIONALNA) SAMOUPRAVA.

Građanima se jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Pravo na samoupravu ostvaruje se preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabranih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava. Građani mogu neposredno sudjelovati u upravljanju lokalnim poslovima, putem zborova, referendumata i drugih oblika neposrednog odlučivanja u skladu sa zakonom i statutom.

Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

USTROJSTVO DRŽAVNE VLASTI.

HRVATSKI SABOR. Hrvatski sabor je predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti u RH. Ima najmanje 100, a najviše 160 zastupnika, koji se biraju neposredno tajnim glasovanjem. Zastupnici se biraju na rok od 4 godine (rok se može produžiti samo u slučaju rata ili u doba ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti države, te velikih prirodnih nepogoda, u slučaju neposredne ugroženosti neovisnosti, jedinstvenosti i opstojnosti države) nemaju obvezujući mandat, imaju imunitet (nema odgovornosti za izraženo mišljenje ili glasovanje u saboru, ne može biti pritvoren niti se može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Hrvatskog sabora osim u slučaju ako je zatečen u počinjenju djela za koje je propisana kazna zatvora dužem od 5 godina).

Hrvatski sabor se može raspustiti radi raspisivanja prijevremenih izbora, ako to odluči većina zastupnika. Zasjeda redovito dva puta godišnje i to između 10. siječnja i 15. srpnja te od 15. rujna do 15. prosinca, dok se izvanredna sjednica održava na zahtjev Predsjednika Republike, Vlade ili većine zastupnika.

Hrvatski sabor ima predsjednika i jednog ili više potpredsjednika, a unutarnje ustrojstvo se uređuje poslovnikom.

Nadležnosti Sabora su:

- ✚ odlučuje o donošenju i promjeni Ustava
- ✚ donosi zakone,
- ✚ donosi državni proračun (većinom glasova svih zastupnika),
- ✚ odlučuje o ratu i miru,
- ✚ donosi akte kojima izražava politiku Hrvatskoga sabora,
- ✚ donosi Strategiju nacionalne sigurnosti i Strategiju obrane Republike Hrvatske,
- ✚ ostvaruje građanski nadzor nad oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske,
- ✚ odlučuje o promjeni granica Republike Hrvatske,
- ✚ raspisuje referendum,
- ✚ obavlja izbore, imenovanja i razrješenja, u skladu s Ustavom i zakonom,
- ✚ nadzire rad Vlade Republike Hrvatske i drugih nositelja javnih dužnosti odgovornih Hrvatskom saboru, u skladu s Ustavom i zakonom,
- ✚ daje amnestiju za kaznena djela,
- ✚ obavlja druge poslove utvrđene Ustavom.

Zastupnici donose odluke većinom glasova prisutnih zastupnika uz uvjet da je prisutna većina zastupnika i to osobnim glasovanjem. Većinom glasova svih zastupnika donose se organski zakoni kojima se razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i slobode, izborni sustav, ustrojstvo, djelokrug i način rada državnih tijela, te ustrojstvo i djelokrug lokalne i područne samouprave, dok se dvotrećinskom većinom donosi odluka o promjeni granica RH. Sjednice Sabora su javne, a zastupnici imaju pravo postavljati zastupnička pitanja Vladi i pojedinim ministrima. Sabor može raspisati referendum na kojem odlučuje većina birača koji su pristupili referendumu, a odluka koja je donesena- je obvezatna. Sabor može najviše na vrijeme od godinu dana ovlastiti Vladu da uređuje pojedina pitanja iz njegovog djelokruga. Donesene zakone proglašava Predsjednik RH, a prije nego što stupe na snagu moraju se objaviti u Narodnim novinama.

PUČKI PRAVOBRANITELJ. Pučki pravobranitelj je opunomoćenik Hrvatskoga sabora za promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom, zakonima i međunarodnim pravnim aktima o ljudskim pravima i slobodama koje je prihvatila Republika Hrvatska. Bira ga Hrvatski sabor na vrijeme do 8 godina.

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE. Predsjednik Republike Hrvatske predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu. Brine za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti. Predsjednik Republike odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Bira se na 5 godina, najviše u dva mandata i ne može biti član niti jedne političke stranke. U slučaju kraće spriječenosti uslijed odsutnosti, bolesti ili korištenja godišnjeg odmora može ga po njegovoj odluci zamijeniti predsjednik Hrvatskog sabora, dok u slučaju duže spriječenosti uslijed bolesti ili nesposobnosti, a Predsjednik nije u stanju odlučiti o povjeravanju dužnosti privremenom zamjeniku, predsjednik Hrvatskog sabora preuzima dužnost privremenog Predsjednika RH temeljem odluke Ustavnog suda, a na prijedlog Vlade RH. U slučaju smrti, ostavke ili kada Ustavni sud utvrdi razloge za prestanak mandata Predsjednika, dužnost privremenog Predsjednika RH po sili Ustava preuzima predsjednik Hrvatskog sabora.

Predsjednik Republike samostalno:

- ✚ raspisuje izbore za Hrvatski sabor i saziva ga na prvo zasjedanje,
- ✚ raspisuje referendum u skladu s Ustavom,
- ✚ povjerava mandat za sastavljanje Vlade RH osobi koja, na temelju raspodjele zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru i obavljenih konzultacija, uživa povjerenje većine svih zastupnika,
- ✚ daje pomilovanja,
- ✚ dodjeljuje odlikovanja i priznanja određena zakonom,
- ✚ obavlja druge dužnosti određene Ustavom.

Zajedno sa Vladom Republike Hrvatske surađuje u oblikovanju i provođenju vanjske politike, a na prijedlog Vlade RH i uz uz suglasnost predsjednika vlade odlučuje o osnovanju diplomatskih i konzularnih ureda RH u inozemstvu.

Vrhovni je zapovjednik oružanih snaga RH, na temelju odluke sabora objavljuje rat i zaključuje mir, može narediti uporbu oružanih snaga iako nije proglašeno ratno stanje, a za vrijeme ratnog stanja može donositi odluke sa zakonskom snagom.

Može predložiti Vladi RH da održi sjednicu i razmotri određena pitanja, te može biti nazočan sjednici Vlade RH i sudjelovati u raspravi. Može pod određenim uvjetima raspustiti Hrvatski sabor.

U slučaju povrede Ustava RH, Hrvatski sabor može pokrenuti postupak za utvrđivanje posebne odgovornosti Predsjednika RH dvotrećinskom većinom svih zastupnika, dok o toj odgovornosti odlučuje Ustavni sud RH. Ima imunitet nepovredivosti.

SUDBENA VLAST. Sudbenu vlast obavljaju sudovi koji sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava. Ona je samostalna i neovisna. Ustanovljavanje, djelokrug, sastav i ustrojstvo sudova te postupak pred sudovima uređuje se zakonom. Sudske su rasprave javne (javnost se može isključiti iz rasprave) i presude se izriču javno, u ime Republike Hrvatske. Sudačka dužnost povjerava se osobno sucima koji imaju imunitet u skladu sa zakonom, sudačka dužnost je stalna, a sudac može biti razrješen dužnosti.

VRHOVNI SUD. Vrhovni sud je najviši sud i osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Njegova predsjednika bira i razrješuje Hrvatski sabor.

DRŽAVNO SUDBENO VIJEĆE. Državno sudbeno vijeće je samostalno i neovisno tijelo koje osigurava samostalnost i neovisnost sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj. Ono odlučuje o imenovanju, napredovanju, premještanju, razrješenju i stegovnoj odgovornosti sudaca i predsjednika sudova osim predsjednika Vrhovnog suda RH. Ima 11 članova (7 sudaca, 2 sveučilišna profesora i 2 saborska zastupnika), biraju se na 4 godine i to najviše dva mandata. Djelokrug, ustrojstvo, način izbora članova i način rada Državnoga sudbenog vijeća uređuju se zakonom.

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO I DRŽAVNOODVJETNIČKO VIJEĆE.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i prava. Njime rukovodi glavni državni odvjetnik kojeg imenuje Hrvatski sabor na vrijeme od 4 godine, dok zamjenike imenuje, razrješuje i o njihovoj stegovnoj odgovornosti odlučuje Državnoodvjetničko vijeće. Državnoodvjetničko vijeće ima jedanaest članova, a čine ga sedam zamjenika državnog odvjetnika, dva sveučilišna profesora pravnih znanosti i dva saborska zastupnika, od kojih jedan iz redova oporbe, a biraju se na četiri godine na najviše dva mandata.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE. Čini 13 sudaca koje bira Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom glasova ukupnog broja zastupnika, mandat traje 8 godina, a predsjednika biraju između sebe na 4 godine. Suci imaju imunitet kao i saborski zastupnici i mogu biti razrješeni.

Ustavni sud Republike Hrvatske:

- ✚ odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom,
- ✚ odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom,
- ✚ može ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa koji su prestali važiti ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više od godine dana,
- ✚ odlučuje povodom ustavnih tužbi protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, kao i pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu zajamčeni Ustavom Republike Hrvatske,

- ✚ prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti te o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti izvješćuje Hrvatski sabor,
- ✚ rješava sukob nadležnosti između tijela zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti,
- ✚ odlučuje, u skladu s Ustavom, o odgovornosti Predsjednika Republike,
- ✚ nadzire ustavnost programa i djelovanja političkih stranaka i može, u skladu s Ustavom, zabraniti njihov rad,
- ✚ nadzire ustavnost i zakonitost izbora i državnog referenduma i rješava izborne sporove koji nisu u djelokrugu sudova,
- ✚ obavlja druge poslove određene Ustavom.

Ustavni sud Republike Hrvatske ukinut će zakon ako utvrdi da je neustavan. Ustavni sud Republike Hrvatske ukinut će ili poništiti drugi propis ako utvrdi da je neustavan ili nezakonit. Postupak i uvjeti za izbor sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske i prestanak njihove dužnosti, uvjeti i rokovi za pokretanje postupka ocjene ustavnosti i zakonitosti, postupak i pravno djelovanje njegovih odluka, zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom i druga pitanja važna za izvršavanje dužnosti i rad Ustavnog suda Republike Hrvatske uređuju se ustavnim zakonom. Ustavni zakon donosi se po postupku određenom za promjenu Ustava.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE. Obavlja izvršnu vlast. Čine je predsjednik, jedan ili više potpredsjednika i ministri. Članove Vlade RH predlaže osoba (mandatar) kojoj je Predsjednik Republike povjerio mandate za sastavljanje vlade. Vlada RH stupa na dužnost kad joj povjerenje iskaže većina svih zastupnika u Hrvatskom saboru. Svečanu prisegu polažu pred Hrvatskim saborom. Ustrojstvo, način rada, odlučivanje i vrste akata koje Vlada donosi propisuju se zakonom i poslovníkom. Vlada Republike Hrvatske je odgovorna Hrvatskom saboru.

Bitno je znati da 1/5 zastupnika u Hrvatskom saboru može pokrenuti pitanje povjerenja predsjedniku, pojedinom članu ili Vladi RH u cjelini, dok glasovanje o povjerenju može zahtijevati i predsjednik Vlade RH. Odluka o nepovjerenju donosi se većinom glasova ukupnog broja zastupnika Hrvatskog sabora.

Vlada Republike Hrvatske prema Ustavu Republike Hrvatske:

- ✚ predlaže zakone i druge akte Hrvatskom saboru,
- ✚ predlaže državni proračun i završni račun,
- ✚ provodi zakone i druge odluke Hrvatskoga sabora,
- ✚ donosi uredbe za izvršenje zakona,
- ✚ vodi vanjsku i unutarnju politiku,
- ✚ usmjerava i nadzire rad državne uprave,
- ✚ brine o gospodarskom razvitku zemlje,
- ✚ usmjerava djelovanje i razvitak javnih službi,
- ✚ obavlja druge poslove određene Ustavom i zakonom.

PROVJERITE SVOJE
ZNAJES...

1. *Navedite četiri temeljne odredbe Ustava RH.*
2. *U kojim se slučajevima mogu ograničiti slobode i prava zajamčeni Ustavom RH?*
3. *Nabrojite tri prava čovjeka i građanina koja pripadaju u osobne i političke slobode i prava.*
4. *Nabrojite tri prava koja pripadaju u gospodarska, socijalna i kulturna prava.*
5. *Koja su to četiri ograničenja prava na štrajk?*
6. *Koju vlast u RH obnaša Hrvatski državni sabor i što on predstavlja ?*
7. *Ovlasti Predsjednika RH?*
8. *Objasnite odnos Predsjednika Republike Hrvatske i oružanih snaga.*
9. *Koji je najviši sud u RH i o čemu se brine?*
10. *Nabrojite tri funkcije Ustavnog suda?*
11. *Koju vrstu vlasti obavlja Vlada RH?*
12. *Pučki pravobranitelj, njegova funkcija i izbor?*
13. *Koji su simboli RH, navedite nešto o svakome od njih?*
14. *Međunarodni ugovori?*
15. *Tri osnovne značajke suvereniteta RH?*
16. *Ustrojstvo državne vlasti, o kojem je načelu riječ?*
17. *Koja je razlika između Državnog sudbenog i Državnoodvjetničkog vijeća?*
18. *Kako se mijenjaju granice Republike Hrvatske?*
19. *Objasnite pravo na pravično suđenje.*
20. *Pojasnite izuzetak od vojne obveze!*

SUSTAV DRŽAVNE UPRAVE

2

NAZIV PREDMETA	SUSTAV DRŽAVNE UPRAVE
POTREBNA PREDZNAJANJA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Tijelo državne uprave, ministarstvo, uredba, pravilnik, državni službenik, etički kodeks
ZNANJA	Osnove znanja iz područja ustroja državne uprave i službeničkih odnosa
VJEŠTINE	Nisu uključene praktične vještine
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Kroz nastavni predmet polaznici temeljnog tečaja usvajaju osnovna teorijska znanja iz sustava državne uprave po tzv. načelu lijevka- od osnovnog prema pojedinačnom. Ujedno, stječu i znanja o osnovama službeničkog sustava sa posebnih osvrtom na Etički kodeks državnih službenika.
PRAVNI PROPISI	<ul style="list-style-type: none">✓ Zakon o sustavu državne uprave (Narodne novine broj 66/19)✓ Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (Narodne novine 85/20)✓ Zakon o državnim službenicima (Narodne novine broj 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15)✓ Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa (Narodne novine 97/20)✓ Pravilnik o unutarnjem redu Ministarstva pravosuđa✓ Etički kodeks državnih službenika (Narodne novine 40/11 i 13/12)
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata i 4 nastavna sata posebno posvećena Etičkom kodeksu državnih službenika

² Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

TIJELA DRŽAVNE UPRAVE. Prema Zakonu o sustavu državne uprave te Zakonu o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave, tijela državne uprave (oni koji obavljaju poslove državne uprave) su:

DJELOKRUG POSLOVA. Tijela državne uprave u granicama svog djelokruga obavljaju poslove:

1. provedbe državne politike,
2. neposrednu provedbu zakona,
3. inspekcijski nadzor,
4. upravni nadzor,
5. druge upravne i stručne poslove te druge poslove koji su im zakonom izričito stavljani u nadležnost.

Čelnik tijela državne uprave predstavlja, upravlja i rukovodi tijelom državne uprave, brine se o zakonitom i pravilnom izvršavanju propisa iz njegova djelokruga te obavlja i druge poslove prema posebnom zakonu.

Osim navedenih poslova, čelnik tijela državne uprave dužan je provoditi utvrđenu politiku Vlade i donositi provedbene propise i naredbe kad je za to izrijekom zakonom ovlašten.

Glavni tajnik tijela državne uprave rukovodi radom glavnog tajništva te, uz druge poslove koje obavlja po ovlaštenju i nalogu čelnika tijela državne uprave, u pravilu odgovara i za upravljanje ljudskim potencijalima, uredno i pravilno korištenje imovine i sredstava za rad te tehničku usklađenost u radu ustrojstvenih jedinica tijela državne uprave. Glavni tajnik tijela državne uprave za svoj rad odgovara čelniku tijela državne uprave i Vladi.

Provedba državne politike obuhvaća sljedeće poslove državne uprave:

- izradu nacrtu prijedloga zakona, prijedloga uredbi i prijedloga drugih akata Vlade
- izradu nacrtu strateških i planskih dokumenata
- praćenje učinkovitosti provedbe zakona, uredbi i drugih akata Vlade
- zastupanje Republike Hrvatske u tijelima Europske unije i međunarodnih organizacija
- europske poslove i ostvarivanje međunarodne suradnje sukladno posebnom zakonu.

Nacrti prijedloga zakona, prijedlozi drugih propisa i prijedlozi općih akata Vlade izrađuju se prema jedinstvenim metodološko-nomotehničkim pravilima koje utvrđuje Hrvatski sabor.

Neposredna provedba zakona i drugih propisa te izravno primjenjivih propisa Europske unije obuhvaća sljedeće poslove državne uprave:

- rješavanje u upravnim stvarima
- vođenje propisanih očevidnika i drugih službenih evidencija
- izdavanje potvrda i drugih javnih isprava o činjenicama o kojima se vode propisani očevidnici i druge službene evidencije.

Inspekcijski nadzor obuhvaća nadzorne postupke kojima se provodi izravan uvid u opće i pojedinačne akte, uvjete i način rada nadziranih pravnih i fizičkih osoba radi utvrđivanja činjenica te poduzimanje propisanih mjera i radnji kako bi se utvrđeno stanje i poslovanje uskladilo sa zakonom i drugim propisima. Inspekcijski nadzor neposredno provode službene osobe ovlaštene sukladno posebnom zakonu ili inspektori.

Upravni nadzor obuhvaća nadzorne postupke, mjere i radnje kojima se osigurava zakonitost i pravilnost u obavljanju poslova državne uprave. Provedbom upravnog nadzora osobito se nadzire:

- zakonitost općih akata
- zakonitost i pravilnost rada te postupanja prema građanima i drugim strankama
- osposobljenost službenih osoba za neposredno obavljanje poslova državne uprave.

Upravni nadzor provodi se po službenoj dužnosti sukladno zakonu kojim se uređuje odgovarajuće upravno područje.

HIJERARHIJA PROPISA U RH. U sistemu pravnih normi gdje je zakon primarni izvor prava svi ostali propisi moraju biti usklađeni sa zakonom te ne smiju biti u protivnosti sa zakonskim odredbama. U praksi to znači da će se uvijek primijeniti zakon u situaciji kada podzakonski propis, koji regulira isto pravno pitanje nije u skladu s predmetnom zakonskom odredbom. Postoje tri osnovna pravila za postupanje tijela koja primjenjuju zakon u situaciji sukoba pravnih pravila:

- ✚ propis koji je na nižoj razini u hijerarhiji pravnih propisa neće biti primijenjen ukoliko je u suprotnosti s propisom višeg ranga u hijerarhiji pravnih propisa
- ✚ *lex specialis derogat legi generali* (u slučaju kada opći i posebni propisi regulira isto područje primijeniti će se poseban propis)
- ✚ *lex posteriori derogat legi priori* (kasniji zakon ima prednost nad prethodnim zakonom)

Prije stupanja na snagu, zakoni i drugi propisi te akti koje donose tijela Vlade moraju biti objavljeni u Narodnim novinama, koje su službeno glasilo Republike Hrvatske³.

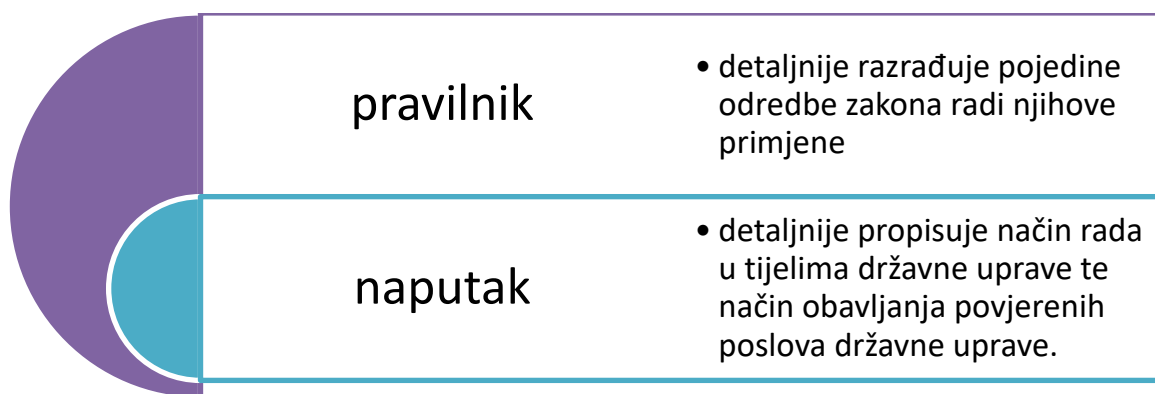
- ✚ **USTAV.** Ustav je pravni akt s najvišom pravnom snagom.
- ✚ **MEĐUNARODNI UGOVORI.** Međunarodni ugovori koji su sklopljeni u skladu s Ustavom, potvrđeni u Hrvatskom saboru i objavljeni, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike, a po pravnoj su snazi iznad zakona.
- ✚ **ZAKONI.** Zakoni su opći pravni akti koje donosi Hrvatski sabor prema postupku propisanom Ustavom. Prije stupanja na snagu moraju biti objavljeni u *Narodnim novinama* te u pravilu stupaju na snagu najranije u roku od 8 dana od dana objave.

³ Preuzeto sa <http://www.mprh.hr/Default.aspx?art=615>

- ✚ **PODZAKONSKI AKTI.** Podzakonski akti pravni su propisi koje donose tijela javne vlasti, a po svojoj pravnoj snazi slijede iza Ustava i zakona. Donose se prema posebnom ovlaštenju sadržanom u višoj pravnoj normi, odnosno u svrhu provedbe načela utvrđenih višom normom. Podzakonski akti obuhvaćaju uredbe, pravilnike, odluke i naputke.
- ✚ **ODLUKE USTAVNOG SUDA.** Odluke Ustavnog suda kojima se odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom te o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom.⁴

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE! Kazna zatvora se u Republici Hrvatskoj, do donošenja Zakona o izvršavanju kazne zatvora izvršavala se na temelju Zakona o izvršenju kaznenih sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje (Narodne novine br. 21/74, 39/74, 55/88, 19/90, 66/93 I 73/00) i propisa donesenih na temelju tog Zakona.

PROVEDBENI PROPISI. Iznimno je bitno znati da obavljajući dužnost, ministri donose provedbene propise koji moraju biti u skladu sa zakonom u vezi kojeg su doneseni.

Provedbeni propisi objavljuju se u »Narodnim novinama« te stupaju na snagu osmoga dana od dana objave. Iznimno, zbog osobito opravdanih razloga, provedbenim propisom može biti utvrđen drukčiji rok njegova stupanja na snagu, a najranije prvoga dana od dana objave.

Provedbene propise donose čelnici tijela državne uprave kada su na to izrijeком zakonom ovlašteni, u granicama dane ovlasti. Provedbeni propis kojim se uređuje dio upravnog područja u djelokrugu drugog tijela državne uprave donosi se uz prethodnu suglasnost čelnika toga tijela. Provedbeni propis kojim se preuzima ili osigurava provedba pravno obvezujućih akata Europske unije donosi se uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za europske poslove.

U iznimnim slučajevima propisanim zakonom, naredbom se može privremeno narediti ili zabraniti određeno postupanje te utvrditi obvezna primjena drugih privremenih interventnih mjera koje su nužne radi trenutačne zaštite pravnog poretka te zaštite života,

⁴ Preuzeto sa http://eur-lex.europa.eu/n-lex/info/info-hr/index_hr

sigurnosti, zdravlja stanovništva ili imovine veće vrijednosti u određenom upravnom području.

Uvjeti za donošenje, trajanje i opseg privremenih interventnih mjera propisuju se zakonom. Naredbe stupaju na snagu najranije danom donošenja te se uz odgovarajuće obrazloženje objavljuju u »Narodnim novinama« i putem drugih dostupnih sredstava javnog priopćavanja.

Naredbe donose čelnici tijela državne uprave kada su na to izrijekom zakonom ovlašteni, u granicama dane ovlasti. Ako se privremene interventne mjere odnose na dio upravnog područja u djelokrugu drugog tijela državne uprave, naredba se donosi uz prethodnu suglasnost čelnika toga tijela.

MINISTARSTVA. Ministarstva se ustrojavaju za obavljanje poslova državne uprave u pravilu u više upravnih područja. U sastavu ministarstva ustrojavaju se najmanje dvije upravne organizacije.

Upravne organizacije u sastavu ministarstava ustrojavaju se u pravilu kao:

- uprave, za jedno ili više upravnih područja u kojima se pretežito obavlja provedba državne politike, neposredna provedba zakona i upravni nadzor, s određenim stupnjem samostalnosti u radu

- zavodi, za jedno ili više upravnih područja u kojima se pretežito obavljaju stručno-analitički poslovi koji zahtijevaju viši stupanj samostalnosti te posebne uvjete i načine rada unutar ministarstva

- inspektorati, za inspekcijski nadzor u jednom ili više upravnih područja, s višim stupnjem samostalnosti u radu.

Posebnim zakonom mogu se u sastavu ministarstva ustrojiti ravnateljstva, uredi i druge upravne organizacije s posebnim ustrojstvom, načinom rada i stupnjem samostalnosti, radi obavljanja poslova zaštite pravnog poretka, života i opće sigurnosti i drugih poslova od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku ili poslova državne uprave i drugih poslova čije je obavljanje nužno za provedbu pravno obvezujućih akata Europske unije.

Čelnik ministarstva je ministar. Ministarstvo može imati jednog ili više državnih tajnika koji provode utvrđenu politiku Vlade u jednom ili više upravnih područja, sukladno ovlaštenju i nalogima ministra. Ministar odlukom određuje državnog tajnika koji ga zamjenjuje u slučaju odsutnosti ili spriječenosti. Državni tajnik za svoj rad odgovara ministru i Vladi. Ako ministru prestane dužnost prije isteka mandata, predsjednik Vlade određuje državnog tajnika koji upravlja ministarstvom do stupanja na dužnost novoga ministra.

Upravnom organizacijom u sastavu ministarstva rukovodi:

- ravnatelj, za uprave, zavode, ravnateljstva i urede
- glavni inspektor, za inspektorate.

Ovi rukovodeći državni službenici za svoj rad odgovaraju nadležnom državnom tajniku, ministru i Vladi.

Unutarnje ustrojstvo, nazive unutarnjih ustrojstvenih jedinica i njihov djelokrug, način upravljanja i okvirni broj državnih službenika i namještenika u pojedinim ustrojstvenim jedinicama, način planiranja poslova, radno i uredovno vrijeme, uredovne dane i druga pitanja od osobite važnosti za rad tijela državne uprave uređuje **Vlada uredbom**. Na temelju uredbe čelnik tijela državne uprave pravilnikom o unutarnjem

redu utvrđuje broj potrebnih državnih službenika i namještenika s naznakom njihovih osnovnih poslova i zadaća i stručnih uvjeta potrebnih za njihovo obavljanje, njihove ovlasti i odgovornosti te druga pitanja važna za rad tijela državne uprave koja nisu uređena uredbom. Pravilnik o unutarnjem redu za ministarstvo donosi ministar.

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE. Sukladno Zakonu o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave, članku 10, Ministarstvo pravosuđa i uprave obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: područje građanskog, kaznenog, prekršajnog i trgovačkog prava te upravnog sudovanja; ustrojstvo i rad te stručno osposobljavanje u tijelima koja izvršavaju kaznene i prekršajne sankcije, upravne i druge poslove u javnom bilježništvu i odvjetništvu; sudske i javnobilježničke pristojbe; međunarodnu pravnu pomoć i druge oblike pravne pomoći; izvršavanje kaznenih i prekršajnih sankcija, pomilovanja i uvjetne otpuste; upravne i stručne probacijske poslove pri odlučivanju o kaznenom progonu te izboru vrste i mjere kaznenopravnih sankcija, izvršavanje kaznenopravnih sankcija izrečenih punoljetnim počiniteljima kaznenih djela, a koje se izvršavaju na slobodi; poslove razvoja i koordinacije sustava podrške žrtvama i svjedocima te informatizaciju pravosuđa.

Ministarstvo vrši nadzor nad obavljanjem poslova uprave u tijelima sudbene vlasti, državnom odvjetništvu te u kaznenim tijelima.

Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: pravo vlasništva; imovinskopravne poslove u vezi s izvlaštenjem i drugim ograničenjima vlasništva; imovinskopravne poslove glede građevinskog, poljoprivrednog i šumskog zemljišta, komasaciju, promet zemljišta i zgrada te dio agrarnih operacija koji nisu u djelokrugu drugog tijela državne uprave; imovinu stranih državljana, poslove naknade za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine koji nisu u djelokrugu drugog tijela državne uprave te poslove koji se odnose na sukcesiju imovine, prava i obveza bivše SFRJ. Ministarstvo obavlja upravne i stručne poslove u vezi sa suradnjom Vlade s međunarodnim kaznenim sudovima, poslove zastupanja Republike Hrvatske pred Međunarodnim sudom i drugim međunarodnim sudovima, ako posebnom odlukom Vlade nije odlučeno drukčije, poslove u vezi sa zaštitom ljudskih prava i prava nacionalnih manjina koji nisu u djelokrugu drugog tijela državne uprave te uspostavlja, promiče i obavlja suradnju nositelja provedbe mjera sprečavanja korupcije.

Ministarstvo obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na: politički sustav, sustav i ustrojstvo državne uprave, ustrojstvo i djelokrug lokalne i područne (regionalne) samouprave; statusna pitanja državnih dužnosnika; izborna pravo i izborni sustav; registar birača, osobna stanja građana koja se odnose na državne matice, registar životnog partnerstva i promjene osobnog imena; opće zakonsko uređenje ustanova; političke stranke, vjerske zajednice, udruge, zaklade, službene evidencije utvrđene posebnim zakonima; opći upravni postupak, uredsko poslovanje, natpisne ploče javnopravnih tijela i druge poslove opće uprave, upravnu inspekciju, planiranje i nadzor zapošljavanja u državnoj upravi; stručno osposobljavanje i usavršavanje te radnopravni položaj zaposlenih u državnoj upravi i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi; primjenu etičkih načela; praćenje načina korištenja sredstava rada te primjenu suvremenih metoda rada u državnoj upravi; poticanje znanstvenog i stručnog razvitka te ostvarivanje međunarodne suradnje u pitanjima upravnog prava i prava na lokalnu samoupravu. Ministarstvo obavlja poslove koji se odnose na sudjelovanje Republike Hrvatske u radu tijela Europske unije u područjima iz njegove nadležnosti.

Ministarstvo sudjeluje s ministarstvom nadležnim za upravljanje državnom imovinom u poslovima upravljanja i raspolaganja dionicama i poslovnim udjelima

trgovačkih društava koji čine državnu imovinu u vlasništvu Republike Hrvatske te u pogledu trgovačkih društava koja se pretežno bave djelatnostima iz područja propisane nadležnosti ovoga Ministarstva. Ministarstvo obavlja i druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost posebnim zakonom.

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU. Prema Uredbi o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa i uprave djeluje Uprava za zatvorski sustav i probaciju. Prema članku 145 Uredbe, Uprava za zatvorski sustav i probaciju obavlja upravne i stručne poslove u vezi s izvršavanjem kazne zatvora izrečene u kaznenom, prekršajnom i drugom sudskom postupku, kazne maloljetničkog zatvora, novčane kazne zamijenjene kaznom zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku, istražnog zatvora, odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod; obavlja nadzor nad zakonitosti i pravilnosti rada i postupanja ustrojstvenih jedinica: kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda, Centra za dijagnostiku u Zagrebu (kaznena tijela) i Centra za izobrazbu; provodi stručnu izobrazbu službenika zatvorskog sustava u obavljanju poslova izvršavanja kaznenopravnih sankcija i mjera iz djelokruga Uprave. Također, Uprava obavlja upravne i stručne probacijske poslove kod odlučivanja o kaznenom progonu, izbora vrste kaznenopravnih sankcija i izvršavanja kaznenopravnih sankcija izrečenih počinitelju kaznenog djela koje se izvršavaju na slobodi; provodi stručnu izobrazbu probacijskih službenika, te obavlja nadzor pravilnog, pravodobnog i zakonitog rada probacijskih ureda; surađuje s drugim unutarnjim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva, tijelima državne uprave, institucijama, međunarodnim udruženjima u svezi obavljanja poslova iz svojega djelokruga; vodi potrebne evidencije; te obavlja i druge poslove u okviru svoga djelokruga.

Uprava za zatvorski sustav i probaciju

Izvor: <https://mpu.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-zatvorski-sustav-i-probaciju/6307>

DRŽAVNI SLUŽBENICI. Prema Zakonu o državnim službenicima, radna mjesta u državnoj službi se klasificiraju prema standardnim mjerilima za sva državna tijela, a to

su: potrebno stručno znanje, složenost poslova, samostalnost u radu, stupanj suradnje s drugim državnim tijelima i komunikacije sa strankama, stupanj odgovornosti i utjecaj na donošenje odluka.

Zakon o državnim službenicima predviđa mogućnost premještaja po potrebi službe s jednog radnog mjesta na drugo, istom ili drugom državnom tijelu, u istom ili drugom mjestu rada, ali samo na radno mjesto, za koje je propisan isti stupanj obrazovanja i potrebno radno iskustvo u jednakom trajanju. Takav se premještaj temelji na slobodnoj ocjeni čelnika tijela o potrebi da se državni službenik premjesti s jednog radnog mjesta na drugo, a naročito u slučajevima: popunjavanja upražnjenog radnog mjesta, čiji se poslovi moraju obavljati bez prekida, potrebe povećanja broja izvršitelja zbog povećanog opsega posla, bolje organizacije rada, potrebe za angažiranjem drugog državnog službenika na određenom radnom mjestu radi pravodobnog efikasnijeg obavljanja određenih poslova i zadataka. Potreba službe mora biti obrazložena.

Bitno je spomenuti da se službenika ne može bez njegove suglasnosti premjestiti iz jednog u drugo mjesto rada, koje je udaljeno više od 30 kilometara od mjesta stanovanja državnog službenika ako bi se premještajem bitno pogoršale njegove obiteljske prilike. Državni službenik može biti premješten u tijelo lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno javnu službu. Za premještaj je potreban prethodni pisani sporazum čelnika tijela, odnosno javne službe. Državnom službeniku koji se premješta u drugo radno mjesto koje je udaljeno više od 100 kilometara od mjesta njegovog stanovanja mora se, najduže u roku od šest mjeseci, osigurati odgovarajući smještaj za njega i njegovu obitelj, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno. Troškovi smještaja terete državno tijelo. Do osiguravanja uvjeta za smještaj njega i obitelji, službenik ima pravo na naknadu povećanih troškova zbog odvojenog života od obitelji, kao i naknadu troškova putovanja u mjesto stanovanja obitelji u vrijeme tjednog odmora, državnih blagdana i neradnih dana, sukladno uredbi Vlade ili odredbama kolektivnog ugovora. Službenik za preseljenje ima pravo na naknadu stvarnih troškova preseljenja.

Ako se državni službenik premješta po potrebi službe iz jednog u drugo državno tijelo potreban je prethodni pisani sporazum čelnika tijela iz kojeg se službenik premješta i čelnika tijela u koje se službenik premješta. Službenika se premješta po potrebi službe u pravilu na neodređeno vrijeme (trajni premještaj). Privremeni premještaj može trajati najduže godinu dana, odnosno do povratka odsutnog službenika kojeg premješteni službenik zamjenjuje. Službenik ima pravo na plaću koja je za njega povoljnija. Službenik koji je privremeno premješten u drugo državno tijelo ostvaruje sva prava iz državne službe u državnom tijelu iz kojeg je premješten.

Državni službenik može po potrebi službe biti upućen na rad u drugo državno tijelo, u istom ili drugom mjestu rada, radi obavljanja poslova za koje se traže posebna znanja, vještine i sposobnosti ili obavljanja privremenih poslova ili poslova čiji se opseg privremeno povećao, ali najduže na vrijeme od godinu dana. Za upućivanje na rad u drugo

državno tijelo potreban je prethodni pisani sporazum čelnika tijela u kojemu službenik radi i čelnik tijela u koje se službenik upućuje na rad.

Radi obavljanja privremenih poslova koji zahtijevaju posebne vještine i stručno iskustvo državni službenik može se uputiti na rad izvan državne službe u upravna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima u Republici Hrvatskoj, međunarodne organizacije ili na rad u međunarodnim projektima. Državnom službeniku za to vrijeme miruju prava i obveze iz državne službe, ali se to vrijeme priznaje kao neprekidni rad u državnoj službi i kao stečeno radno iskustvo na odgovarajućim poslovima.

IZ PRAKSE:

Ustavni sud Republike Hrvatske donio je presudu kojom je usvojio ustavnu tužbu te odlučio o ukidanju presude Upravnog suda Republike Hrvatske broj: Us-4678/2004-9 od 10. studenoga 2005., rješenja Ministarstva unutarnjih poslova broj: 511-01-53-31276/1-04 od 12. svibnja 2004., i rješenja Ministarstva unutarnjih poslova broj: 511-01-53-27955/1-2004 od 19. travnja 2004. Slijedom svega navedenog, predmet je vraćen Ministarstvu unutarnjih poslova na ponovni postupak. Naime, ustavna tužba podnesena je protiv presude Upravnog suda Republike Hrvatske broj: Us-4678/2004-9 od 10. studenoga 2005. godine, kojom je odbijena tužba podnositelja (stranke u upravnom postupku) protiv rješenja Ministarstva unutarnjih poslova broj: 511-01-53-31276/1-04 od 12. svibnja 2004. Godine. Navedenim rješenjem odbijen je prigovor podnositelja izjavljen protiv rješenja MUP-a broj: 511-01-53-27955/1-2004 od 19. travnja 2004. Prvostupanjskim rješenjem je podnositelj premješten na drugo radno mjesto, u okviru njegove stručne spreme, u drugu ustrojstvenu jedinicu MUP-a. Podnositelj u ustavnoj tužbi, među ostalim, u bitnom navodi da Upravni sud nije ocijenio sve navode tužbe, da presuda Upravnog suda i rješenja MUP-a ne sadrže razloge koji s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na rješenje kakvo je dano u odlukama, da je pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešno primijenjeno materijalno pravo, te da su osporena rješenja za njega degradirajuća. Smatra da su mu osporenom presudom Upravnog suda i rješenjima MUP-a povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 2., 18. stavkom 1., 19. stavkom 2., 26., 29. stavkom 1. i 54. stavkom 2., Ustava Republike Hrvatske. Predlaže usvajanje ustavne tužbe i ukidanje osporenih odluka. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom postupku utvrđeno je da je podnositelj rješenjem MUP-a broj: 511-01-53-27955/1-2004 od 19. travnja 2004. premješten sa radnog mjesta načelnika Odjela disciplinskog sudovanja u Upravi pravnih i kadrovskih poslova, MUP-a, na radno mjesto policijskog službenika za nedozvoljenu proizvodnju, trgovinu i krijumčarenje pravnih osoba u Odsjeku za nedozvoljenu proizvodnju, trgovinu i krijumčarenje pravnih osoba, Policijske uprave zagrebačke. U obrazloženju prvostupanjskog rješenja upravno tijelo navodi kako je Pravilnikom o unutarnjem redu MUP-a utvrđeno slobodno navedeno radno mjesto, koje je potrebno popuniti, te da podnositelj ispunjava propisane uvjete za obavljanje poslova navedenog radnog mjesta, pa ga se, na temelju članka 102., stavka 1. Zakona o policiji premješta na to radno mjesto. Rješavajući po prigovoru podnositelja MUP je utvrdio da je

prvostupanjsko rješenje zakonito i odbilo prigovor podnositelja. Provođeći kontrolu zakonitosti pojedinačnih upravnih akata Upravni sud Republike Hrvatske prihvatio je pravno stajalište i činjenično utvrđenje upravnog tijela i odbio tužbu. Nakon analize osporenih odluka, mjerodavnih zakonskih odredbi te upravnog spisa, Ustavni sud je zaključio da je Upravni sud, odbivši tužbu podnositelja postupio protivno mjerodavnim odredbama postupovnog prava. Iz spisa predmeta razvidno je da je podnositelj u tužbi kojom je pokrenuo upravni spor i u prigovoru protiv prvostupanjskog rješenja isticao kako razlozi koji upućuju na onakvo rješenje kakvo je dano u dispozitivu prvostupanjskog rješenja nisu obrazloženi, te da su time povrijeđena pravila postupka. Prema ocjeni Ustavnog suda, Upravni sud u obrazloženju presude nije ocijenio navedeni prigovor podnositelja, a upravno tijelo u obrazloženju prvostupanjskog rješenja nije navelo razloge u pogledu potreba službe koje u konkretnom slučaju čine nužnim premještaj podnositelja na način opisan pod točkom 5. ove odluke, koji nedostatak nije otklonjen u obrazloženju drugostupanjskog rješenja. Pravilnikom o unutarnjem redu MUP-a utvrđeno slobodno radno mjesto i činjenica da podnositelj ispunjava stručne uvjete za obavljanje poslova tog radnog mjesta ne čine sami po sebi potrebe službe radi kojih se podnositelja mora premjestiti na to radno mjesto.

Odluka o premještanju na drugo radno mjesto je upravni akt kojim se odlučuje o pravima i obvezama iz državne službe i protiv nje policijski službenik ima pravo izjaviti prigovor. Potrebe službe koje čine nužnim premještaj policijskog službenika bez obzira na stečeno zvanje mogu nastati u svakodnevnom životu, ali iste poslodavac mora obrazložiti, jer bez toga, policijski službenik ne može štiti svoja prava. Ustavni sud je ocijenio nespornim pravo MUP-a da radi potreba službe, u okviru stručne spremlje policijskog službenika, istog premjesti na drugo radno mjesto bez obzira na stečeno zvanje, ali smatra da potrebe službe moraju biti obrazložene. Prema mišljenju Ustavnog suda iz odredbe članka 18. Ustava proizlazi da se pravo na žalbu može učinkovito ostvarivati samo ako tijelo koje je donijelo rješenje navede razloge za to rješenje, koji se onda mogu pobijati u obrani žaliteljevih prava i na zakonu zasnovanih interesa. Jer, samo stranka kojoj su razlozi rješenja poznati može ga uspješno pobijati, ali isto tako i doći do uvjerenja o bezizglednosti žalbe protiv takvog rješenja, čime se pridonosi načelima efikasnosti i ekonomičnosti postupka. Prema ocjeni Suda, podnositelju je u konkretnom slučaju povrijeđeno ustavno pravo zajamčeno člankom 18. stavkom 1. Ustava, jer mu je onemogućeno izjaviti učinkovitu žalbu. (Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-280/2006 od 10. travnja 2008. godine)

Državni službenici ocjenjuju se svake godine najkasnije do 28. veljače za prethodnu kalendarsku godinu. Ne ocjenjuju se državni službenici koji su u prethodnoj kalendarskoj godini radili manje od šest mjeseci, bez obzira na razloge, te službenici na probnom radu.

Svrha ocjenjivanja državnih službenika je poticanje državnih službenika na kvalitetno i učinkovito izvršavanje službenih zadaća, poštivanje službene dužnosti i osobno ponašanje u skladu s Etičkim kodeksom državnih službenika te utvrđivanje njihovog doprinosa u obavljanju poslova kao kriterija za nagrađivanje i napredovanje u državnoj službi.

Svi državni službenici dužni su trajno unapređivati znanja, vještine i sposobnosti potrebne za obavljanje poslova svog radnog mjesta te sudjelovati u organiziranim programima izobrazbe na koje su upućeni od strane državnog tijela ili im je pohađanje pojedinih programa izobrazbe odobreno. Državnim službenicima može se dopustiti da sudjeluju u specijaliziranim obrazovnim programima izvan državne službe kako bi usavršili svoje stručne sposobnosti značajne za obavljanje poslova u državnom tijelu u kojem su zaposleni ili državnoj službi općenito.

Državni službenici odgovaraju za povredu službene dužnosti ako povjerene poslove ne obavljaju savjesno, stručno i u predviđenim rokovima, ako se ne pridržavaju Ustava, zakona i drugih propisa ili pravila o ponašanju za vrijeme službe ili u vezi sa službom. Povrede službene dužnosti mogu biti lake i teške.

Državni službenik je dužan naknaditi štetu koju u službi ili u svezi sa službom namjerno ili iz krajnje nepažnje nanese državnom tijelu. Tom se štetom smatra i šteta koju je državno tijelo imalo naknađujući fizičkim i pravnim osobama štetu koju su pretrpjeli namjerom ili krajnjom nepažnjom službenika.

Propisima za pojedine službe mogu se propisati i posebni slučajevi odgovornosti za štetu nanесenu u službi ili u svezi sa službom, ali se odgovornost mora temeljiti na namjeri ili krajnjoj nepažnji.

Zakon o državnim službenicima predviđa povrede službene dužnosti kao

Teške povrede službene dužnosti propisuju se zakonom, a lake povrede zakonom, uredbom Vlade i pravilnikom o unutarnjem redu.

Lake povrede službene dužnosti su:

- ✚ učestalo zakašnjavanje na posao ili raniji odlazak s posla,
- ✚ neopravdano zakašnjenje na posao preko sat vremena dnevno,
- ✚ učestalo prekoračenje vremena propisanog za odmor (stanku) ili korištenje prava na odmor (stanku) izvan propisanog vremena bez opravdanog razloga,
- ✚ napuštanje radnih prostorija tijekom radnog vremena bez odobrenja nadređenog službenika,
- ✚ neuredno čuvanje spisa, podataka ili druge povjerene dokumentacije,
- ✚ neopravdan izostanak s posla jedan dan,
- ✚ neobavješćivanje nadređenog službenika o spriječenosti dolaska na posao u roku 24 sata bez opravdanih razloga,
- ✚ ponašanje državnog službenika protivno Etičkom kodeksu državnih službenika, koje ne nanosi štetu ugledu službe,
- ✚ neizvršenje ili neopravdano izvršenje službene zadaće bez opravdanog razloga,
- ✚ nesavjesno ili nemarno izvršenje službene zadaće ili izvršenje službene zadaće protivno pravilima struke,
- ✚ druge lake povrede službene dužnosti koje su propisane zakonom, uredbom Vlade ili pravilnikom čelnika tijela.

Teške povrede službene dužnosti su:

- ✚ neizvršavanje, nesavjesno, nepravodobno ili nemarno izvršavanje službenih obveza,
- ✚ nezakoniti rad ili propuštanje poduzimanja mjera ili radnji na koje je službenik ovlašten radi sprječavanja nezakonitosti,
- ✚ davanje netočnih podataka kojima se utječe na donošenje odluka nadležnih tijela ili time nastaju druge štetne posljedice,
- ✚ zlorababa položaja ili prekoračenje ovlasti u službi,
- ✚ odbijanje izvršenja naloga, ako za to ne postoje opravdani razlozi,
- ✚ neovlaštena posluga ili neodgovorno korištenje sredstava povjerenih za rad ili u vezi s radom,
- ✚ odavanje službene ili druge tajne u vezi s obavljanjem državne službe,
- ✚ zlorababa obveze državnog službenika na prijavljivanje opravdane sumnje na korupciju,
- ✚ povreda prava na zaštitu anonimnosti državnog službenika koji prijavi opravdanu sumnju na korupciju,
- ✚ ograničavanje ili uskraćivanje prava utvrđenih ovim Zakonom službeniku koji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima prijavi sumnju na korupciju ili zlostavljanje tog službenika,
- ✚ obavljanje djelatnosti koja je u suprotnosti s poslovima radnog mjesta ili bez prethodnog odobrenja čelnika tijela,
- ✚ uporaba krivotvorene isprave u cilju ostvarivanja prava u službi,
- ✚ ponašanje suprotno Etičkom kodeksu državnih službenika, koje nanosi štetu ugledu službe,
- ✚ neopravdan izostanak s posla od dva do četiri dana uzastopno,
- ✚ tri puta izrečena kazna za lake povrede službene dužnosti počinjene u razdoblju od dvije godine,
- ✚ otuđenje te oštećenje ili uništenje imovine državnog tijela hotimično ili krajnjom nepažnjom,
- ✚ dolazak na posao pod utjecajem alkohola, droga ili drugih sredstava ovisnosti ili dovođenje pod utjecaj alkohola, droga ili drugih sredstava ovisnosti za vrijeme radnog vremena ili odbijanje testiranja na alkohol ili droge,
- ✚ druge teške povrede službene dužnosti koje su propisane zakonom.

O lakim povredama službene dužnosti odlučuje čelnik tijela, ako posebnim zakonom za službenike pojedinih državnih tijela nije drukčije određeno. O teškim povredama službene dužnosti u prvom stupnju odlučuje službenički sud, a u drugom stupnju viši službenički sud, ako posebnim zakonom za službenike pojedinih državnih tijela nije drukčije određeno. Službeničke sudove i viši službenički sud ustrojava Vlada. Službenički sudovi ustrojavaju se za pojedino ili više državnih tijela.

Državna služba prestaje:

- ✚ sporazumom,
- ✚ istekom roka,
- ✚ otkazom,
- ✚ po sili zakona i
- ✚ na drugi način propisan zakonom.

Opći propisi o zabrani prestanka rada pojedinim kategorijama zaposlenih ne primjenjuju se na državne službenike kojima državna služba prestaje jer nisu zadovoljili na probnom radu ili kojima državna služba prestaje po sili zakona.

O prestanku državne službe donosi se rješenje u roku od osam dana od nastupa okolnosti koje su razlog za prestanak službe. Državna služba na određeno vrijeme prestaje

istekom roka ako ne prestane ranije na drugi način propisan zakonom. Državna služba može prestati na temelju pisanoga sporazuma državnog službenika i čelnika tijela, kojim se utvrđuje dan prestanka službe. Državnom službeniku se otkazuje državna služba ako nije zadovoljio na probnom radu, a služba mu prestaje danom izvršnosti rješenja o prestanku službe otkazom. Državna služba može prestati i na temelju pisanoga otkaza kojeg tijelu podnese državni službenik. Čelnik tijela može državnom službeniku otkazati službu izvanrednim otkazom ako utvrdi da je službenik počinio osobito tešku povredu službene dužnosti koja:

- + ima obilježja korupcije,
- + ima za posljedicu znatnu materijalnu ili nematerijalnu štetu za državno tijelo, pravne osobe ili građane ili zaštitu javnog interesa,
- + dovodi u pitanje život i fizički integritet građana,
- + dovodi u pitanje redovito izvršavanje poslova državnog tijela.

Državnom službeniku prestaje državna služba po sili zakona:

- + smrću,
- + dostavom pravomoćnog rješenja o priznanju prava na invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad,
- + kad navršši 65 godina života i najmanje 15 godina mirovinskog staža – posljednjeg dana godine u kojoj su ostvareni ti uvjeti,
- + kad je osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci – danom saznanja za pravomoćnost presude,
- + kad je osuđen za kazneno djelo koje je zapreka za prijam u državnu službu sukladno članku 49. stavku 1. točki a) ovoga Zakona – danom pravomoćnosti presude,
- + kad neopravdano izostane s rada pet radnih dana uzastopce – danom napuštanja službe, odnosno prvog dana odsutnosti s rada,
- + ako ne položi državni stručni ispit u propisanom roku – istekom roka u kojem je bio obvezan položiti državni stručni ispit,
- + ako se sazna da u vrijeme prijma u državnu službu nije ispunjavao uvjete za prijam u državnu službu propisane ovim ili drugim zakonom ili da je u vrijeme prijma u državnu službu postojala zapreka za prijam u državnu službu propisana ovim Zakonom – danom saznanja za to,
- + kad mu je izrečena kazna prestanka državne službe zbog teške povrede službene dužnosti – danom izvršnosti rješenja službeničkog suda,
- + ako se kod premještanja ne javi na novu dužnost u utvrđenom roku – danom kojim se morao javiti na dužnost,
- + ako je ocijenjen ocjenom »ne zadovoljava« – danom izvršnosti rješenja o ocjenjivanju,
- + u drugim slučajevima utvrđenim zakonom.

Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

ETIČKI KODEKS DRŽAVNIH SLUŽBENIKA. Etičkim kodeksom državnih službenika (u daljnjem tekstu: Etički kodeks) utvrđuju se pravila ponašanja državnih službenika i etička načela na temelju kojih postupaju državni službenici prilikom obavljanja službene dužnosti.

Državni službenici primjenjuju etička načela u međusobnim odnosima, te u odnosima prema građanima, u odnosu prema radu, kao i prema državnom tijelu u kojem obavljaju svoju dužnost.

Državni službenik dužan je u okviru svojih nadležnosti osigurati ostvarivanje prava, poštivanje integriteta i dostojanstva građanina i drugih državnih službenika bez diskriminacije ili povlašćivanja na osnovi dobi, nacionalnosti, etničke ili socijalne pripadnosti, jezičnog i rasnog podrijetla, političkih ili vjerskih uvjerenja ili sklonosti, invalidnosti, obrazovanja, socijalnog položaja, spola, bračnog ili obiteljskog statusa, spolne orijentacije ili na bilo kojoj drugoj osnovi.

Državni službenik ima pravo na zaštitu od uznemiravanja, odnosno ponašanja koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva službenika, a koje uzrokuje strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Jednako tako, ima pravo na zaštitu od spolnog uznemiravanja, odnosno ponašanja koje predstavlja verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi, a koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva službenika i namještenika te uzrokuje strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

U obavljanju službene dužnosti državni službenik dužan je čuvati osobni ugled, ugled državne službe i povjerenje građana u državnu službu. U obavljanju privatnih poslova državni službenik ne smije se koristiti službenim oznakama ili autoritetom radnog mjesta u državnoj službi.

Državni službenik ne smije u obavljanju državne službe zlouporabiti ovlasti i položaj u svrhu ostvarivanja materijalne ili druge koristi za sebe ili drugu pravnu i fizičku osobu. Ujedno, on ne smije koristiti u nedozvoljene svrhe službene informacije o djelovanju i radu državnog tijela u kojem je zaposlen, odnosno odavati službene tajne koje je saznao za vrijeme obavljanja svojih dužnosti. Državni službenik ne smije koristiti svoj položaj kako bi utjecao na odluku zakonodavne, izvršne ili sudbene vlasti ili donošenje političke odluke.

U odnosu prema građanima državni službenik postupa profesionalno, nepristrano i pristojno. Dužan je u obavljanju službene dužnosti primjenjivati stručno znanje na način da građanima pomaže u ostvarivanju njihovih prava, postupajući u skladu s načelom ustavnosti, zakonitosti i zaštite javnog interesa.

Državni službenik dužan je postupati s posebnom pažnjom prema osobama s invaliditetom i drugim osobama s posebnim potrebama. Državni službenik dužan je u obavljanju službene dužnosti pomoći neukim strankama.

Međusobni odnosi državnih službenika, odnosno svi oblici komunikacije državnih službenika temelje se na uzajamnom poštivanju, povjerenju, suradnji, pristojnosti, odgovornosti i strpljenju.

Državni službenici u obavljanju službe razmjenjuju mišljenja i informacije o pojedinim stručnim pitanjima radi ostvarivanja zajedničkog dobra državne službe u cjelini. Postupajući u skladu s etičkim načelima državnih službenika, u međusobnim odnosima, državni službenici ne ometaju jedni druge u izvršavanju službenih dužnosti. Nadređeni službenik treba poticati službenike na kvalitetno i učinkovito obavljanje državne službe, međusobno uvažavanje, poštivanje i suradnju, te primjeren odnos prema građanima.

U svim državnim tijelima čelnik tijela imenuje povjerenika za etiku iz reda državnih službenika. U državnom tijelu može se imenovati i više povjerenika za etiku, ovisno o ustrojstvu državnog tijela i potrebama državnog tijela. U slučaju duže odsutnosti iz službe povjerenika za etiku, čelnik tijela će imenovati zamjenika povjerenika za etiku koji preuzima ovlasti i dužnosti odsutnog povjerenika sve do njegovog povratka. Povjerenikom za etiku ne može se imenovati državni službenik kojemu je izrečena kazna za povredu službene dužnosti.

Povjerenik za etiku prati primjenu Etičkog kodeksa u državnom tijelu, promiče etičko ponašanje u međusobnim odnosima državnih službenika te odnosima službenika prema građanima, zaprima pritužbe službenika i građana na neetičko ponašanje i postupanje službenika, provodi postupak ispitivanja osnovanosti pritužbe, te vodi evidenciju o zaprimljenim pritužbama. Povjerenik za etiku dužan je završiti program edukacije povjerenika za etiku koju provodi središnje tijelo državne uprave nadležno za službeničke odnose.

Građani i pravne osobe te državni službenici mogu povjereniku za etiku podnijeti pritužbu na ponašanje državnih službenika, za koje smatraju da je protivno odredbama Etičkog kodeksa.

Pritužba se može podnijeti pisanim ili usmenim putem, putem otvorenog besplatnog telefona u središnjem tijelu državne uprave nadležnom za službeničke odnose, te putem elektroničke pošte. Ukoliko pritužbu zaprimi čelnik državnog tijela ili službenik središnjeg tijela državne uprave nadležnog za službeničke odnose, pritužbu će bez odlaganja proslijediti nadležnom povjereniku za etiku.

Povjerenik za etiku provodi postupak ispitivanja osnovanosti pritužbe te priprema izvješće čelniku tijela o provedenom postupku. Povjerenik za etiku dužan je u roku od 30 dana od dana primitka pritužbe provesti postupak ispitivanja osnovanosti pritužbe te pripremiti odgovor podnositelju pritužbe, kojeg dostavlja čelniku tijela. Povjerenik za etiku dužan je provesti postupak ispitivanja osnovanosti pritužbe i na temelju anonimne pritužbe.

U postupku ispitivanja osnovanosti pritužbe, povjerenik za etiku zatražit će pisanu izjavu službenika na kojeg se odnosi pritužba, izjave drugih službenika koji imaju neposredna saznanja o sadržaju pritužbe, izvješća nadležnih tijela u slučaju sumnje na

moguća kaznena djela, te poduzeti i druge radnje potrebne za utvrđenje činjeničnog stanja.

O provedenom postupku ispitivanja osnovanosti pritužbe povjerenik za etiku dužan je podnijeti pisano izvješće čelniku tijela, te pripremiti prijedlog odgovora podnositelju pritužbe.

U slučaju dvojbe o tome predstavlja li neko ponašanje državnog službenika povredu Etičkog kodeksa, povjerenik za etiku zatražit će mišljenje Etičkog povjerenstva.

Ukoliko povjerenik za etiku u postupku ispitivanja osnovanosti pritužbe na temelju prikupljenih dokaza ocijeni da su navodi iz pritužbe osnovani, u izvješću čelniku tijela predložit će poduzimanje odgovarajućih postupaka i radnji. Na temelju dostavljenog izvješća povjerenika za etiku, čelnik tijela može, ovisno o vrsti i težini povrede, pokrenuti postupak zbog povrede službene dužnosti ili pisanim putem upozoriti državnog službenika na neetično postupanje i potrebu pridržavanja odredbi Etičkog kodeksa.

Čelnik državnog tijela dužan je dati odgovor podnositelju pritužbe u roku od 60 dana od dana zaprimanja pritužbe te ga izvijestiti o poduzetim radnjama. Podnositelj pritužbe ima pravo podnijeti pritužbu Etičkom povjerenstvu u roku od 30 dana od dana isteka roka za davanje odgovora na pritužbu, odnosno od dana primitka odgovora na pritužbu u slučaju kada podnositelj pritužbe nije zadovoljan odgovorom čelnika državnog tijela.

Pritužbu na neetično ponašanje povjerenika za etiku državno tijelo dužno je u roku od 15 dana od dana primitka proslijediti Etičkom povjerenstvu. Etičko povjerenstvo dužno je u roku od 60 dana od dana primitka pritužbe dostaviti odgovor na pritužbu podnositelju pritužbe i o tome izvijestiti čelnika državnog tijela. Pritužba na neetično ponašanje čelnika državnog tijela koji je državni službenik, državno tijelo dužno je u roku od 15 dana od dana primitka proslijediti Etičkom povjerenstvu. Etičko povjerenstvo dužno je u roku od 60 dana od dana primitka pritužbe dostaviti odgovor na pritužbu podnositelju pritužbe i o tome izvijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Etičko povjerenstvo je neovisno radno tijelo koje daje mišljenja o sadržaju i načinu primjene Etičkog kodeksa te promiče etička načela i standarde u državnoj službi. Vlada Republike Hrvatske odlukom imenuje članove Etičkog povjerenstva na vrijeme od četiri godine. Etičko povjerenstvo ima šest članova od kojih se tri imenuju iz reda državnih službenika, dva iz reda sindikata, te jedan predstavnik nevladine udruge. Članovi Etičkog povjerenstva između sebe biraju predsjednika.

Etičko povjerenstvo obavlja sljedeće poslove:

- ✚ odgovara na pritužbe građana, pravnih osoba i državnih službenika podnesene zbog toga što u roku od 60 dana od zaprimanja pritužbe nisu dobili odgovor na pritužbu ili u slučaju kada podnositelj pritužbe nije zadovoljan odgovorom,
- ✚ provodi postupak ispitivanja osnovanosti pritužbe na ponašanje povjerenika za etiku, pritužbe na ponašanje čelnika državnog tijela koji je državni službenik te pritužbe povjerenika za etiku za neetično ponašanje drugih državnih službenika prema povjereniku za etiku,
- ✚ daje odgovor na pritužbu podnositelju pritužbe,
- ✚ daje mišljenja vezana uz sadržaj i primjenu Etičkog kodeksa,
- ✚ prati primjenu propisa na području etičkog postupanja državnih službenika te predlaže njihove izmjene i dopune,
- ✚ promiče etičke standarde u državnoj službi.

PROVJERITE SVOJE
ZNAJES...
ZNAJES...

1. U kojoj vrsti tijela državne uprave radite?
2. Koji posao državne uprave radite svakodnevno?
3. Tko donosi pravilnike, što se njima regulira i gdje se objavljuju?
4. Tko predstavlja ministarstvo i upravlja njegovim radom?
5. Tko donosi uredbe o unutarnjem ustrojstvu, a tko pravilnik o unutarnjem redu?
6. Spajanjem poslova kojih dvaju ministarstava je nastalo ministarstvo u kojem radite?
7. U kojoj unutarnjoj ustrojstvenoj jedinici radite?
8. Do kada se svake godine ocjenjuju državni službenici?
9. Koje su kategorije premještaja i na koje vrijeme se službenici premještaju prema svakoj kategoriji?
10. Koje su vrste povrede službene dužnosti? Molimo navedite po primjer za svaku.
11. Što se utvrđuje Etičkim kodeksom državnih službenika?
12. Kako je prema Etičkom kodeksu državnih službenika dužan postupati državni službenik u odnosu prema građanima?
13. Na čemu se temelje međusobni odnosi i oblici komunikacije državnih službenika?
14. U kojem roku povjerenik za etiku ispituje osnovanost pritužbe i priprema odgovor podnositelju pritužbe kojeg dostavlja čelniku tijela?
15. Od koga povjerenik za etiku traži mišljenje u slučaju dvojbi predstavlja li neko ponašanje državnog službenika povredu Etičkog kodeksa državnih službenika?
16. Tko imenuje etičko povjerenstvo?

OSNOVE KRIMINALISTIKE

NAZIV PREDMETA	OSNOVE KRIMINALISTIKE
POTREBNA PREDZNAJNA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Kriminalistika. Forenzična znanost. Istraživačke tehnike i taktika.
ZNANJA	Osnove znanja iz područja kriminalistike uz poseban osvrt na načela i zlatna pitanja kriminalistike, uz primjenjivost taktičkog i operativnog postupanja u obavljanju poslova odjela osiguranja u zatvorskom sustavu.
VJEŠTINE	Nisu uključene praktične vještine
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Kroz nastavni predmet „Osnove kriminalistike“ polaznici temeljnih tečajeva koji se prvi put susreću s obrađivanom problematikom usvajaju osnovna teorijska znanja o kriminalitetu, kriminalistici, kriminalističkoj taktici i tehnici te krim. evidencijama, kao i operativnim djelatnostima koje provodi pravosudna policija tijekom obavljanja poslova odjela osiguranja u zatvorskim ustanovama, pritom usvajajući osnovne pojmove iz područja kriminalistike.
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19) ✓ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09, 92/14) ✓ Pavišić, B. Modly, D. Veić, P.: Kriminalistika, Zagreb, 2006. ✓ Šporčić, M.: Osnove kriminalistike : za osobe koje obnašaju poslove zaštite osoba i imovine, Zagreb, 1999.
BROJ NASTAVNIH SATI	8 nastavnih sati

⁵ Izvor za fotografiju: https://hr.erch2014.com/images/zakon/daktiloskopiya-eto-geneticheskaya-daktiloskopiya_2.jpg

KRIMINALITET. Riječ kriminalitet potječe od latinske riječi crimen (zločin), a označava ukupnost počinjenih kaznenih djela na određenom području u određenom vremenskom razdoblju.

Kao uzroci suvremenog kriminaliteta najčešće se navode:

- Industrijalizacija i urbanizacija
- Utjecaj ekonomskih kriza
- Nezaposlenost
- Negativni utjecaj ulice
- Prostitucija
- Kocka, Alkoholizam
- Skitnja i prosjačenje
- Uživanje opojnih droga

KRIMINALISTIKA – definiranje.

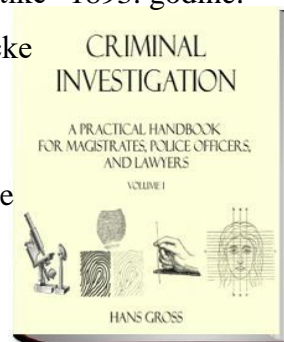
- ✚ Duško Modly: „Kriminalistika je disciplina koja sustavno istražuje i primjenjuje znanstvene metode, pravila i iskustva u otkrivanju i razjašnjavanju pojava kaznenih djela i utvrđivanju njihovih počinitelja”.
- ✚ prof. dr. Hans Gross: Kriminalistika je "skup znanja potrebnih u otkrivanju kaznenih djela".
- ✚ dr. Tomislav Marković - "Kriminalistika je znanost koja u suzbijanju kriminaliteta uvodi znanstvene metode i sistematizira provjerena iskustva. Ona pronalazi i utvrđuje najefikasnija sredstva za:
 - ✚ otkrivanje i rasvjetljavanje kaznenih djela,
 - ✚ pronalaženje i hvatanje njihovih počinitelja,
 - ✚ najsvrsishodnije provođenje istražnih radnji,
 - ✚ državnu i društvenu prevenciju".

RAZVOJ KRIMINALISTIKE. Kriminalistika je kao samostalna (znanstvena) disciplina nastala krajem devetnaestoga stoljeća, a do tada je primjena znanstvenih saznanja u otkrivanju i razjašnjavanju zločina bila prigodna.

Nastanak znanstvene kriminalistike, vezuje se uz ime Hansa Grossa i objavljivanje njegovog djela „Priručnik za istražne suce kao sustav kriminalistike“ 1893. godine.

Pečat kriminalističkoj praksi dale su mnogobrojne kriminalističke ustanove uglavnom utemeljene krajem 19. ili u 20. stoljeću:

- ❖ Institut znanstvene policije i kriminologije u Lausanni ,
- ❖ Kriminologijski institut u Grazu,
- ❖ Prvi kriminalistički laboratorij u SAD-u utemeljio je August Volmer 1923. godine u Los Angelesu,
- ❖ Policijsko kriminalističko-tehnički laboratorij u Lyonu,
- ❖ Savezni kriminalistički ured (Bundeskriminalamt) etc.

Izvor za fotografiju:

1. <https://www.magicus.info/container/images/r1/g2019/m01/haker-opljackao.jpg>
2. <https://www.eivanec.com/wp-content/uploads/2019/06/provala-780x405.jpg>
3. <https://www.eivanec.com/wp-content/uploads/2019/11/provala-lopov-provalnik-policija-750x405.jpg>
4. https://www.allyoucanbooks.com/sites/default/files/imagecache/book_cover_medium/ebook-cover/Criminal%20Investigation%2C%20Vol.%201_Gross.jpg

U Hrvatskoj 1952. godine utemeljen je „Ured za kriminalistička vještačenja i kriminološka istraživanja“ kao ustrojbeni jedinicu hrvatskoga resora unutarnjih poslova, a koji danas nosi ime „Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja Ivan Vučetić“.

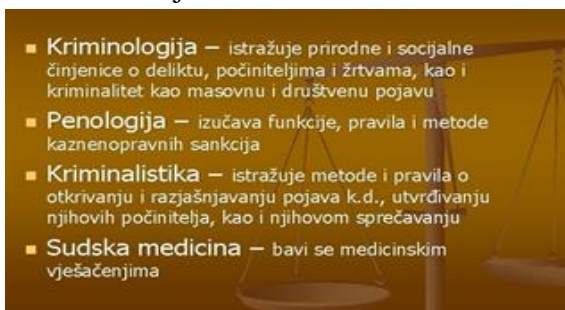

Ivan Vučetić (1858. - 1925.) kao visoki policijski službenik u Argentini objavio je djelo Usporedna daktiloskopija. Tvorac je deseteroprstne daktiloskopske klasifikacije i znanstvenik svjetskoga glasa (vidi više uvod).

KRIMINALISTIKA I DRUGE DISCIPLINE. Kaznene znanosti obuhvaćaju sve discipline koje se izravno ili neizravno bave kaznenim djelom.

One se mogu podijeliti na pravne i nepravne kaznene discipline:

- ✚ Pravne kaznene znanosti su materijalno, postupovno, izvršno i organizacijsko kazneno pravo.
- ✚ Nepravne kaznene discipline jesu kriminologija (u najširem smislu riječi), kriminalistika i dr.

SUSTAV KRIMINALISTIKE (DIOBA). Tradicionalna podjela kriminalistike (dvodioba na):

- ✚ kriminalističku taktiku i
- ✚ kriminalističku tehniku

te na posebne kriminalističke taktike (ranije "kriminalističku metodiku").

Kriminalistička taktika sustavno razmatra iskustva i saznanja o najprikladnijem djelovanju u kriminalističkom postupanju (primjenjiva na sva kaznena djela i počinitelje).

Kriminalistička tehnika sustavno prikuplja i istražuje metode različitih prirodnih, tehničkih i drugih znanosti i vještina radi njihove primjene u kriminalističkom istraživanju (posebice se ističu cjeline traseologije i identifikacije).

Posebne kriminalističke taktike sustavno je razmatranje iskustava i saznanja o najprikladnijem postupanju u odnosu na pojedina kaznena djela (npr. istraživanje silovanja) ili pojedine skupine kaznenih djela (npr. istraživanje prometnih kaznenih djela) ili počinitelja (npr. krivotvoritelja kreditnih kartica).

Izvor za fotografiju:

1. <https://docplayer.gr/docs-images/86/93214460/images/1-0.jpg><https://www.eivanec.com/wp-content/uploads/2019/06/provala-780x405.jpg>
2. <https://forenzika.gov.hr/userdocsimages/slike/2019//ustroj1-01.jpg?width=366&height=244&mode=crop>
3. <https://www.expaticroatia.com/wp-content/uploads/2021/04/ivan-vucetic-fingerprinting.jpg>
4. https://slidetodoc.com/presentation_image_h/a40d5912f015d59ad6f59a1f41af1e8d/image-12.jpg

Dvodimenzionalno shvaćanje kriminalistike dijeli istu na: REPRESIVNU i PREVENTIVNU kriminalistiku.

- ✚ *Represivna kriminalistika* ili kriminalistika u užem, strogom smislu riječi je prema tom shvaćanju nužna komponenta radnji prikupljanja podataka o samom kaznenom djelu i o počinitelju u stadiju otkrivanja i vođenja kaznena postupka.
- ✚ *Preventivna kriminalistika* prema istom shvaćanju bi bila usmjerena sustavnom istraživanju mjera kojima se sprječava počinjenje kaznenih djela.

Prema nekim drugim stajalištima ova podjela NIJE PRIHVATLJIVA, jer prema njima preventivna kriminalistika izlazi izvan okvira kriminalistike, pa isti tumače da zaštita od mogućih, ili čak vjerojatnih kaznenih djela nije ni zadaća kriminalistike, već da se time bave strategija zaštite od kriminaliteta, kriminalna politika, kriminologija i druge discipline.

KRIMINALISTIČKO ISTRAŽIVANJE. Kriminalističko istraživanje počinje najranije s pripremanjem određenoga kaznena djela.

Kriminalistika istražuje okolnosti u vezi s neposredno prijetećim ili počinjenim kaznenim djelom i počiniteljem.

Kriminalističko istraživanje je cjelina s tipiziranim sustavom i redoslijedom radnji (procedura)

- ✚ radnje prvog zahvata,
- ✚ prikupljanja obavijesti,
- ✚ pronalaska i osiguranja predmeta nositelja dokaza,
- ✚ potražna djelatnost itd.

Prikupljaju se saznanja koja su važna za razjašnjavanje i otkrivanje kaznenih djela i počinitelja te društvene prevencije (cilj istraživanja).

Istraživačka sloboda osnova je razlikovanja cjelokupne kriminalistike na HEURISTIČKU (otkrivačku) i SILOGISTIČKU (dokaznu) kriminalistiku.

HEURISTIČKA KRIMINALISTIKA -
"OTKRIVAČKA KRIMINALISTIKA"

Prema naravi svrhe radnje su usmjerene otkrivanju nepoznatog, novog, rješavanju nepoznanica u pred istražnom postupku.

SILOGISTIČKA KRIMINALISTIKA -
"DOKAZNA KRIMINALISTIKA"

Planiranje i način provedbe postupovnih radnji, njihov redoslijed i drugi modaliteti stvarnog značenja u potpunosti su određeni zakonom

Izvor za fotografiju:

1. <https://velikirecnik.com/wp-content/uploads/2017/03/Istrazivanje.jpg>
2. <https://burza.com.hr/static/clanci/dokazivanje-i-sudski-raskid-ugovora-o-radu-1224-1.jpg>

PREDMET I ZADAĆA KRIMINALISTIKE. Kriminalisti se bave prikupljanjem i preradom podataka, obavijesti, informacija o pojavi kaznenoga djela, počinitelju, žrtvi i pratećim okolnostima.

Središnje kategorije u kriminalistici: **PODATAK** i **OBAVIJEST** - podatak je priopćenje o nečemu a obavijest je protumačeni podatak.

Izvori podataka su raznovrsne: osobe, predmeti, isprave, medijske poruke, računalni zapisi itd.

Kriminalistička procedura odnosi se na tri osnovne skupine podataka:

- ✚ podaci o djelu,
- ✚ podaci o počinitelju i
- ✚ drugi podaci važni za kazneni postupak

Zadaće kriminalistike su sustavna istraživanja o kaznenom djelu odnosno pronalaženje sredstava i metoda nužnih za razjašnjenje kaznenoga djela.

OSNOVNA NAČELA KRIMINALISTIKE. Opća pravila koja sažeto izražavaju bit i smisao pojedinačnih znanstvenih pravila te najvažnijih značajki promatranih odnosa. Temeljna načela kriminalistike su u bitnoj vezi s načelima kaznenoga postupka a odnose se prvenstveno na pojedinu kriminalističku radnju te i na cjelinu konkretne djelatnosti.

Sadržaj temeljnih kriminalističkih djelatnih načela dostatno izražava klasifikacija u kojoj su načela koja sadržajno obuhvaćaju više cjelina:

Načelo zakonitosti (ishodišno značenje za kriminalističku djelatnost) - Izražava da kriminalistička radnja može biti poduzeta samo: ako je kazneno djelo uređeno zakonom, ako su ispunjenje zakonske pretpostavke za obavljanje radnje i da mora biti poduzeta unutar okvira određenih zakonom.

U okvire načela zakonitosti ulaze i sadržaji koji se ponegdje spominju kao posebna načela: načelo obveze diskrecije, načelo čuvanja službene tajne i načelo humanizma.

Načelo objektivnosti zahtjeva pozitivne komponente – savjesnost, odgovornost i kritičnost u radu, ali i negativna nastojanja – odbacivanje subjektivnosti, iracionalnost i nekritičnost.

Načelo metodičnosti uključuje osobito nužnost organiziranja i planiranja kriminalističke djelatnosti, postojanost i temeljitost u ostvarenju cilja (ponegdje su to samostalna načela). Planiranje je srž metodičnosti a suprotstavlja se ne planskom i spontanom poduzimanju radnji.

Načelo operativnosti kao složeno načelo uključuje: brzinu, koordiniranje, suradnju, ekonomičnost, prilagodbu stvarnim prilikama i posebne oblike postupanja.

Načelo razmjernosti izražava zahtjev da se svaki kriminalistički zahvat poduzima strogo u zakonom određenim okvirima određenog postupanja uz ispunjenje pretpostavki neophodnosti i razmjernosti.

„ZLATNA“ PITANJA KRIMINALISTIKE. Zlatna ili osnovna pitanja kriminalistike su ona pitanja na koja treba dati točne odgovore, a koji odgovori se potvrđuju prikupljenim dokazima, čime se smatra da je određeno kazneno djelo rasvijetljeno i dokazano.

Tijekom kriminalističke obrade treba razotkriti mnoge činjenice i pojedinosti, da bi se izbjegle manjkavosti i propusti.

Kriminalistika uvijek traži potpune i istinite odgovore na tzv. "zlatna" kriminalistička pitanja.

TKO ?
ŠTO ?
GDJE ?
KADA ?
KAKO ?
ZAŠTO ?
S KIME ?
S ČIME ?
KOGA ILI ŠTO ?

- ✚ *TKO* - tko je prijavitelj, tko je oštećeni, tko je izvršilac kaznenog djela, tko je pomagač i tko je svjedok?
- ✚ *ŠTO* - što je učinjeno (vrsta kaznenog djela), što je napadnuto, što je posljedica?
- ✚ *GDJE* - gdje se nalazi počinitelj, gdje je kazneno djelo izvršeno, gdje su sakriveni predmeti?
- ✚ *KADA* - vrijeme izvršenja kaznenog djela?
- ✚ *KAKO* - način izvršenja kaznenog djela (modus operandi)?
- ✚ *ZAŠTO* - motiv ili pobuda iz koje je kazneno djelo izvršeno?
- ✚ *S KIME* - je li počinitelj kaznenog djela imao suučesnika ili je radio sam?
- ✚ *S ČIME* - kakva i koja su sredstva korištena kod vršenja kaznenog djela?
- ✚ *KOGA ili ŠTO* - tko je žrtva ili napadnuti objekt?

SLUŽBENA ZABILJEŠKA. U kriminalističkoj praksi uobičajeni način dokumentiranja prikupljenih informacija je pisanjem Službene zabilješke, u koju policijski službenik koji je prikupljao obavijesti najčešće po sjećanju ili zabilješkama koje je vodio, u obliku pripovijedanja unosi sve relevantne obavijesti, pritom odgovarajući na „ZLATNA“ pitanja kriminalistike.

Službena zabilješka je jednostrani dokument koji sastavlja službena osoba povodom obavljene pojedine radnje, dobivene informacije, obavljenog razgovora, zapažanja, postupanja, događaja i sl., a od značaja su za postupanje u određenom predmetu.

Službena zabilješka ima spoznajnu a ne dokaznu vrijednost!

ZATVOR U ZAGREBU
ODJEL OSIGURANJA
Zagreb, 01. listopada 2020. godine

Voditelju odjela osiguranja

SLUŽBENA ZABILJEŠKA

Sastavljena dana 01 listopada 2020. godine u Zatvoru u Zagrebu, na okolnosamoozljeđivanja zatvorenika IVANA IVANA i slijednog postupanja

Dana 01. listopada 2020. godine, prema dnevnom rasporedu voditelja Odjela osiguranja radio sam u vremenu od 07:00 do 19:00 sati na radnom mjestu službenika u osiguranju V zatvoreničkog odjela.

Izvor za fotografiju:

1. <https://i0.hippopx.com/photos/110/979/798/question-question-mark-help-response-preview.jpg>

ČINJENICE U KRIMINALISTIČKOJ PROCEDURI. Činjenica je stvar, svojstvo i odnos čije se postojanje utvrđuje u kriminalističkom postupanju.

Vrste činjenica:

- ✚ Važne činjenice - sve činjenice koje se utvrđuju u kaznenom postupku
- ✚ Odlučne činjenice - činjenice na koje se primjenjuje pravo
- ✚ Koneksne činjenice - Indiciji (dokazne činjenice) i pomoćne, kontrolne činjenice (činjenice za provjeru).

INDICIJI U KRIMINALISTIČKOJ PROCEDURI. Indicij (od latinskog indicium, znak) u kriminalistici je okolnost povezana s kaznenim djelom koja ima spoznajnu vrijednost za kriminalističko istraživanje.

U cjelokupnom kriminalističkom istraživanju indiciji imaju ključnu ulogu, te se može reći da je kriminalističko istraživanje rad s indicijama.

Indicij sam izravno nije osnova za zaključak o postojanju odlučne činjenice, a da bi se izveo takav zaključak, neophodan je logički misaoni proces koji se temelji na ocjenjivanju pojedinačnih i skupine indicija.

Kriminalističko istraživanje uključuje rad s više indicija, iz čega slijedi nužnost razmatranja međusobne neovisnosti i povezanosti indicija. Prema vezi indiciji se dijele na tri osnovne skupine indicija: o kaznenom djelu, počinitelju i žrtvi.

Vodinelićeva vremenska klasifikacija indicija iste razvrstava na one koji nastaju: prije, tijekom i nakon počinjenja kaznenoga djela.

Indiciji prije počinjenja djela su:	Indiciji koji nastaju tijekom počinjenja kaznenoga djela su:	Indiciji nakon počinjenja djela su:
<ol style="list-style-type: none"> 1) moralna sposobnost za počinjenje kaznenoga djela, 2) motiv, 3) izražavanje volje za počinjenjem djela, 4) sumnjivo vladanje, 5) prethodna osuđivanost, 6) osobna svojstva, 	<ol style="list-style-type: none"> 1) nazočnost na mjestu počinjenja, 2) posjedovanje sredstava počinjenja 3) osobna svojstva, 4) karakter, 5) (ne)poznavanje okolnosti, 6) motiv, 7) sudjelovanje u radnji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) tragovi na počinitelju, 2) sudjelovanje u radnji, 3) korist od djela, 4) psihičko djelovanje, 5) sumnjivo držanje, 6) neuspjelo opravdanje.

Najčešći načini prikupljanja indicija: poduzimanje operativno-taktičkih mjera i radnji, uviđaj na mjestu događaja, pregled tijela i odjeće osumnjičene ili oštećene osobe, rekonstrukcija događaja, prikupljanje obavještenja od građana, razgovorima s oštećenom osobom, svjedokom i okrivljenom osobom, kriminalistička vještačenja, pretraga doma, ostalih prostorija i prostora kao i pretraga osoba.

MOTIV je povod, pobuda, razlog, poticaj, aktivnost čovjeka usmjerena k ostvarivanju određenog cilja pa prije izvršenja delikta-kaznenog djela počinitelj, kao svjesno biće, sam odlučuje hoće li ga izvršiti ili ne, pa ukoliko prevagnu negativni motivi (npr. koristoljublje, mržnja, ljubomora, osveta, seksualna pohota itd.), dolazi do ostvarenja pripremanja i/ili do izvršenja kaznenog djela. Motiv se nalazi kod svakog izvršenog kaznenog djela, OSIM kada je u pitanju bolest kao uzrok djelovanja počinitelja - kleptomanija, duševne bolesti itd.

Izvor za fotografiju:

1. <https://velikirecnik.com/wp-content/uploads/2017/04/Indicija.jpg>
2. slika razvrstavanja indicija - osobna izrada

Indicijalni (posredni, složeni, logički) više stupanjski dokaz (primjer)

Tijekom kriminalističkog postupanja utvrđen je indicijalni niz od činjenica indicija

1. Činjenica indicij -> razbijeno prozorsko staklo
2. Činjenica indicij -> posjekotina na ruci zatvorenika
3. Činjenica indicij -> staklo na odjeći zatvorenika
4. Činjenica indicij -> njegova ranija prijetnja

Temeljem međusobne povezanosti, utvrđena je odlučna činjenica i izveden je zaključak što se je dogodilo:

- ✚ Odlučna činjenica – uništavanje imovine namjernim razbijanjem stakla
- ✚ Zaključak - Indiciji u međusobnoj vezi navode na zaključak da je zatvorenik koji je ranije prijetio uništavanjem imovine s posjekotinom na ruci i staklom na odjeći koje odgovara razbijenom staklu, počinitelj težeg steg. prijestupa uništavanja imovine (razbijanje stakla), a što se mora dokazati priznanjem počinitelja, izjavom svjedoka, snimkom video nadzora ako postoji i dr.

ALIBI. - Riječ alibi je latinskog podrijetla a znači "na drugom mjestu". Prisutnost na mjestu događaja za vrijeme izvršenja kaznenog djela, neposredno prije ili poslije izvršenja, ukazuje na krug mogućih počinitelja.

Kad kažemo daje osumnjičeni u kaznenom postupku dokazao svoj alibi, znaci da je dokazao da u vrijeme izvršenja kaznenog djela nije bio na mjestu izvršenja, već na nekom drugom mjestu.

Dokazani alibi osumnjičene osobe je dokaz da ona nije neposredni počinitelj tog kaznenog djela, ali nije dokaz da ona nema neku drugu vezu s tim kaznenim djelom, pa osoba koja je dokazala svoj alibi prema tome može biti poticatelj ili pomagač u tom kaznenom djelu a samim tim i suučesnik.

SUMNJA – SPOZNAJNA JEZGRA KRIM. ISTRAŽIVANJA. Sumnja je pretpostavka o kaznenome djelu tj. vjerojatnost da je isto počinjeno. To je najmanji sadržaj koji je potrebno zahtijevati za svako kriminalističko istraživanje.

Sumnju je moguće stupnjevati, pa se tako razlikuju:

- ✚ osnove sumnje
- ✚ osnovana sumnja

a zatim još: daleka, bliska, laka, teška, hitna, malo vjerojatna, vjerojatna, vrlo vjerojatna, vjerojatna koja graniči s izvjesnošću, nužna sumnja, dostatna sumnja, ozbiljna, opravdana itd.

Za heurističku (otkrivačku) kriminalistiku bitni su polazni oblici sumnje - OSNOVE SUMNJE, jer to je stupanj vjerojatnosti s kojim započinje istraživanje pojave za koju postoji mogućnost da je kaz. djelo. Osnova sumnje podatak je koji potiče, navodi na vjerojatnost da je počinjeno kazneno djelo.

Silogistička (dokazna) kriminalistika razmatra viši stupanj sumnje - OSNOVANU SUMNJU, koju sadrže akti kojima započinje kazneni postupak. Pribavljeni dokazi ukazuju na viši stupanj sumnje da je djelo počinjeno i da bi neka osoba bila počinitelj.

Izvor za fotografiju:

1. https://i.ytimg.com/vi/5dtMx8RD5sk/hqdefault.jpg?sqp=-oaymwEjCNACELwBSFryq4qpAxUIARUAAAAAGAEIAADIQj0AgKJDeAE=&rs=AOn4CLDUdhv1jeVJTT6EZt6vz39Bz_hkxg

TAJNE VEZE MEĐU KRIMINALCIMA (počiniteljima KD, pripadnicima krim. skupina i dr.)

Znatan dio kriminalaca, osobito onih profesionalnih i povratnika, nastoje međusobnim kontaktom (bilo u zatvoru, bilo na slobodi) ostvariti neku prepoznatljivu djelatnost.

S obzirom na specifične uvjete pod kojima se ovo sporazumijevanje obavlja, možemo razlikovati:

- ✚ tajne veze između zatvorenika u zatvoru,
- ✚ tajne veze zatvorenika iz zatvora s osobama na slobodi i obrnuto
- ✚ tajne veze kriminalaca na slobodi.

Najčešće se to u kaznenim ustanovama odvija bez odobrenja, pa se time čini lakši stegovni prijestup pokušaj kontaktiranja ili kontaktiranje s drugom osobom bez odobrenja ali i teži stegovni prijestup ukoliko se za ostvarivanje istog nedozvoljeno posjeduje i koristi mobilni uređaj.

Unutar kaznenih ustanova njihovo komuniciranje obično se obavlja na slijedeće načine:

- ✚ zvučnom metodom (koja se sastoji u kontaktu putem govora - razgovaraju iz soba kroz prozore, na šetalištu, u radionicama; ukoliko ih znaju koriste se stranim i šatrovačkim jezicima, koriste mobitele i sl.).
- ✚ pismenim putem (u raznim oblicima i ostavljanjem pisama na određenim mjestima, unutar tiskovina koje razmjenjuju te jako rijetko čak i pisanjem nevidljivim tintama kao što su urin, sok od limuna, bijelog luka, aspirin i sl.).
- ✚ mimikom i pantomimom tj. sporazumijevanjem pomoću mimike (znakova lica) i pantomime (pokreti tijela), a najpoznatija metoda je sporazumijevanje pomoću znakova koji se daju prstima

Zatvorenici iz zatvora održavaju *nedozvoljene kontakte s vanjskim svijetom*

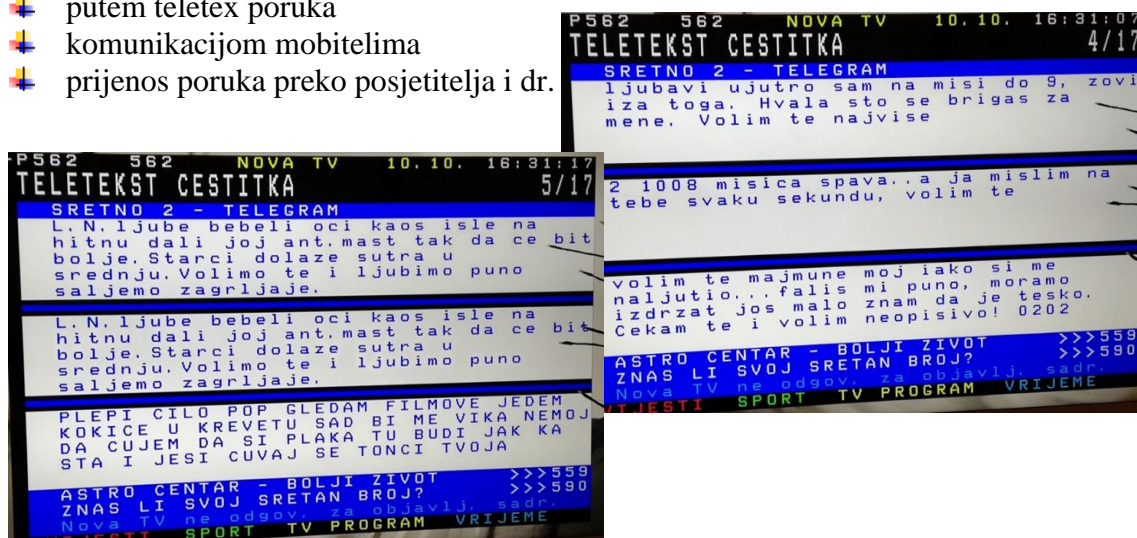
- ✚ prenošenjem poruka putem osoba koje izlaze na slobodu (usmene ili pismene)
- ✚ putem prokrijumčarenih mobitela
- ✚ prenošenjem poruka putem posjetitelja (usmene ili pismene)
- ✚ skrivenim pismima u paketima, odjeći, obući i sl.

Izvor za fotografiju:

- <https://thumbor.forbes.com/thumbor/960x0/https%3A%2F%2Fspecials-images.forbesimg.com%2Fimageserve%2F1167840342%2FCell-phones-in-prison-might-expose-the-public-to-the-terrible-conditions-of-our%2F960x0.jpg%3Ffit%3Dscale>
- <https://nypost.com/wp-content/uploads/sites/2/2015/03/3-photos-a.jpg?quality=80&strip=all>
- https://i.guim.co.uk/img/media/8ecf8152bd221cc4418acb458e3bf328ab280947/0_38_4200_2520/master/4200.jpg?width=465&quality=45&auto=format&fit=max&dpr=2&s=2426d9852f0d29f851e87ec01c85ecb6

Tajne veze *osoba izvana sa zatvorenicima* koji se nalaze u zatvoru mogu se održavati na razne načine, a najčešći su:

- ✚ putem sakrivenih pisama u odjeći i obući, paketima,
- ✚ putem teletex poruka
- ✚ komunikacijom mobitelima
- ✚ prijenos poruka preko posjetitelja i dr.

VERZIJE (KRIMINALISTIČKE HIPOTEZE). Kriminalističke verzije su misaone rekonstrukcije mogućih načina izvršenja kaznenog djela, kako se djelo dogodilo i tko bi mogao doći u krug osumnjičenih kao počinitelj.

Kriminalistička verzija (presumpcija, pretpostavka radna hipoteza) je jedno od više mogućih tumačenja nekog događaja ili činjenice.

Kriminalističke verzije planiraju se na osnovu činjenica (indicija - tragovi, izjave i dr.), a nakon sačinjavanja svih mogućih verzija potrebno je planirati operativne i istražne radnje kojima će se provjeravati svaka od njih.

Provjeravanje verzija je u funkciji metode eliminacije, tako da se odbacuju verzije koje se u fazi provjere pokažu netočne, dok ne ostane samo jedna.

SPRJEČAVANJE KAZNENIH DJELA. Kriminalistika u svom širem smislu, obuhvaća i prevenciju, sprječavanje pojava kaznenih djela.

Prevencija kriminaliteta obuhvaća sve mjere kojima se na neki način pridonosi kvalitativnom i kvantitativnom smanjenju kriminaliteta i osjećaja nesigurnosti građana.

Među najpoznatije preventivne koncepte policijskog rada ulazi:

- ✚ Community Policing (Policijska zajednica) - društvo može imati prihvatljivu razinu sigurnosti ako se policijski službenici ujedine s građanima u rješavanju problema lokalne zajednice koji su povezani s kriminalitetom, strahom od kriminaliteta te različitih oblika društvenih poremećaja,
- ✚ Broken windows theory - teorija ukoliko se jedan razbijeni prozor kuće odmah ne popravi, uskoro će svi prozori biti razbijeni. Prepuste li se javni prostori vandalizmu, beskućnicima i neredu, to se može shvatiti kao znak odustajanja od njih, čime oni propadaju i pružaju infrastrukturu pojavama kriminaliteta.

Izvor za fotografiju:

- Osobna izrada autora

MEĐUNARODNA KRIMINALISTIČKA SURADNJA. Međunarodna kriminalistička suradnja dio je zajedničkih nastojanja za sprječavanjem i suzbijanjem kriminaliteta. Ista obuhvaća suradnju među policijskim tijelima raznih država (uži smisao) i određene sadržaje međunarodne kaznenopravne pomoći (širi smisao).

Prema prostornom kriteriju međunarodna policijska suradnja može biti

- ✚ univerzalna (Međunarodna organizacija kriminalističke policije – INTERPOL),
- ✚ regionalna (Europski policijski ured - EUROPOL i SECI) i
- ✚ dvostrana (između dvije države).

Najvažniju ulogu u međunarodnoj policijskoj suradnji ima Međunarodna organizacija kriminalističke policije (INTERPOL).

- ✚ utemeljen 1923. godine s aktualnim sjedištem u Lyonu, danas ima 184 države članice, nema vlastite policijske snage već su one isključivo u djelokrugu nacionalnih policija, koje s međunarodnom organizacijom surađuju posredovanjem nacionalnih ureda koji djeluju u svakoj zemlji članici.

EUROPSKA KRIMINALISTIČKA SURADNJA - Europska kriminalistička suradnja jest suradnja tijela kriminalističkog istraživanja europskih država. Ostvaruje se prema pravilima o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima i prema pravilima o policijskoj suradnji.

EUROPSKI UHIDBENI NALOG - sudska odluka izdana od strane jedne države članice Europske unije u cilju uhićenja i izručenja određene osobe od strane druge države članice, a radi vođenja kaznenog postupka ili izvršenja zatvorske kazne.

- ✚ **TRANSFER** – označava predaju neke osobe iz vlasti jedne države u vlast druge države uobičajenog prebivališta radi nastavka izvršenja kazne zbog veća vjerojatnosti rehabilitacije zatvorenika koji služe zatvorsku kaznu u matičnoj državi.

- ✚ **IZRUČENJE (EKSTRADICIJA)** - označava predaju neke osobe iz vlasti jedne države u vlast druge države radi provođenja kaznenog postupka ili izvršenja kazne.

DRAGICEVIC, BOJAN
Wanted by Croatia

Identity particulars

Family name	DRAGICEVIC
Forename	BOJAN
Gender	Male
Date of birth	16/02/1981 (40 years old)
Place of birth	GRACAC, Croatia
Nationality	Croatia

Charges
Published as provided by requesting entity

ROBBERY

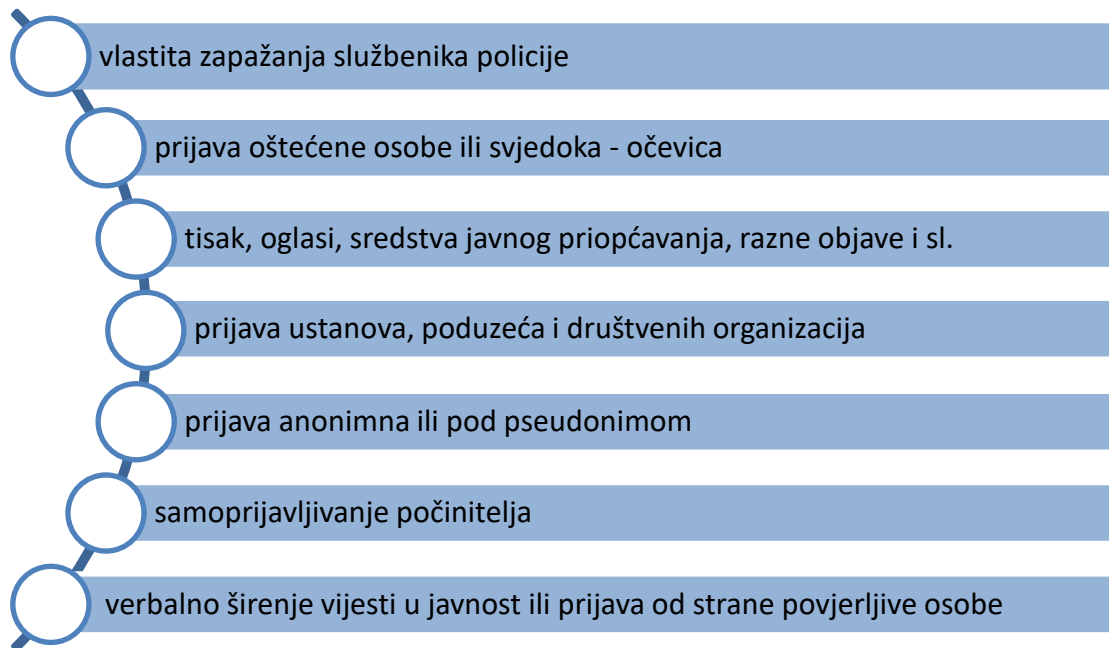
Izvor za fotografiju:

1. <https://www.interpol.int/bundles/interpolfront/images/logo.png>
2. <https://www.interpol.int/var/interpol/storage/images/1/1/1/6/76111-12-eng-GB/RedNoticeEnLR.jpg>
3. <https://www.interpol.int/How-we-work/Notices/View-Red-Notices#2014-53589>

KRIMINALISTIČKA TAKTIKA. Područja kriminalističke taktike sadržano je u dva dijela:

1. dio se bavi radnjama otkrivanja kaznenog djela u što spadaju:
 - 1) početna saznanja o kaznenom djelu,
 - 2) izvidi kaznenih djela,
 - 3) potražna djelatnost i kriminalističke evidencije,
 - 4) prikupljanje podataka o kaznenom djelu od strane posebnih subjekata
 - 5) mjere osiguranja učinkovitosti kaznenog postupka
2. dio se odnosi na radnje dokazivanja kaznenog djela, u što spadaju:
 - 1) pretrage,
 - 2) privremeno oduzimanje predmeta,
 - 3) ispitivanje okrivljenika i svjedoka,
 - 4) očevid, rekonstrukcija i pokus,
 - 5) prepoznavanje,
 - 6) uzimanje otisaka prstiju i otisaka drugih dijelova tijela,
 - 7) vještačenje i stručna pomoć i nove dokazne radnje međunarodne krimi suradnje.

POČETNA SAZNANJA O KAZNENOM DJELU (dio KRIM. TAKTIKE).
Najučestaliji načini saznanja o kaznenom djelu su:

Načini kako službenici pravosudne policije unutar kaznenih ustanova mogu prikupljati podatke o počinjenim nedopuštenim radnjama od strane zatvorenika i drugim sigurnosno relevantnim činjenicama su identični ranije navedenim načinima: 1. neposrednim opažanjem, 2. od istražnog zatvorenika / zatvorenika, 3. od informatora, 4. od građana, 5. od pravnih osoba i državnih tijela, 6. iz sredstava javnog priopćavanja, javnog pogovora, 7. iz anonimnih ili pseudonimnih prijava te samoprijava, 8. iz otvorenih izvora podataka, 9. korištenjem analogije (podudarnost određenih podataka s ranije prikupljenim), 10. analitičkom obradom informacija, 11. korištenjem tehničkih pomagala (videonadzor, nadzor telefonskih razgovora i dr.). 12. korištenjem drugih propisanih metoda i sustava, 13. iz drugih izvora saznanja.

OSIGURANJE MJESTA DOGAĐAJA. Opseg i način osiguranja kriminalnog događaja ovisi o objektivnim okolnostima svakog konkretnog slučaja, vrsti i prirodi tragova, lokaciji mjesta kriminalnog događaja, atmosf. uvjetima, načinu izvršenja i dr.

Provodi se s ciljem:

- ✚ osiguranja tragova i predmeta na mjestu kriminalnog događaja,
- ✚ zatjecanje svjedoka očevidaca i njihovo zadržavanje,
- ✚ uhićenje počinitelja ili zadržavanje osumnjičenika,
- ✚ a koje postupanje je hitno i prijeko potrebno.

Osiguranje mjesta kriminalnog događaja podrazumijeva mjesto izvršenja kriminalnog događaja, mjesto gdje su nastupile posljedice, kao i svako drugo mjesto gdje se mogu pronaći tragovi i predmeti kaznenog djela.

Osigurati mjesta kriminalnog događaja znači:

- ✚ poduzeti potrebne mjere i radnje da se ozlijeđenim osobama pruži prva pomoć,
- ✚ onemogućiti pristup svim nepozvanim osobama i spriječiti njihova kretanja po MD
- ✚ osigurati tragove i predmete kaznenog djela,
- ✚ zadržati učesnike i očevice kriminalnog događaja, eventualno ih identificirati, razdvojiti i spriječiti dogovaranja..
- ✚ poduzeti odgovarajuće mjere sigurnosti i ukloniti izvore opasnosti (od struje, plina i sl.).

Mjesto događaja može biti:

- ✚ Netaknuto (na koje nije nitko pristupio do dolaska policije ili do dr. osoba koje su započele osiguravati ga)
- ✚ Neizmijenjeno (na koje je pristupila neka druga osoba ali da pritom ista nije ništa dodirivala, odbacivala i sl.)
- ✚ Izmijenjeno (po kojem su se prije dolaska policije kretale druge osobe, na kojem su se micali predmeti, mrtva tijela i sl.).

POSTUPANJE SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE U SLUČAJU SMRTI ZATVORENIKA UNUTAR KAZNENE USTANOVE

Službenik na odjelu će osigurati mjesto događaja do dolaska službenika Mup- a što podrazumijeva:

- ✚ Iz prostorije/sobe izvesti sve zatvorenike, djelomično pa temeljito ih pretražiti i smjestiti ih odvojene jedne od drugih u drugim prostorijama/sobama te evidentirati gdje je tko smješten,
- ✚ Ne kretati se po prostoru/sobi gdje je umrla i onemogućiti druge da se kreću po istom,
- ✚ Ne pomicati i dirati stvari u sobi kao ni tijelo preminulog,
- ✚ Zatvoriti prostoriju/sobu te istu osiguravati

O događaju odmah izvijestiti dežurnog ustanove koristeći podatke oblikovane zlatnim pitanjima: ŠTO, GDJE, KADA, TKO, dok će odgovori na ostala pitanja biti predmet istraživanja.

Izvor za fotografiju:

1. https://brodsko-posavska-policija.gov.hr/userdocsimages/PU_BP/IMG_1149-stop-pol..jpg?width=750&height=500&mode=crop
2. <https://nfoto.hr/static/preview2/stock-photo-remetinec-zatvor-22773.jpg>

Dežurni kaznene ustanove će po zaprimanju obavijesti poduzeti radnje:

- ✚ Pozvati hitnu pomoć
- ✚ Odmah o saznanju obavijestiti voditelja Odjela osiguranja i Upravitelja
- ✚ Obavijestiti policijsku upravu prema sjedištu zatvora
- ✚ Obaviti razgovor i prikupiti izvješća svih očevidaca (službenika i zatvorenika)
- ✚ Voditi kronološko izvješće
- ✚ Nakon odvoženja tijela, organizirati provođenje temeljite pretrage sobe te izuzimanje i popisivanje osobnih stvari preminulog s dostavom istih na polog stvari, te razmjestiti zatvorenike iz sobe.

Hodogram najčešćih događanja nakon prosljeđene obavijesti od strane dežurnog, u ustanovu će doći:

- ✚ Vozilo hitne pomoći, čiji djelatnici će pregledati tijelo i utvrditi odsutnost životnih funkcija,
- ✚ Službenici temeljne policije Mup-a koji će osiguravati mjesto događaja,
- ✚ Službenici kriminalističke policije radi obavljanja razgovora i uzimanja izjava,
- ✚ Službenici očevidne ekipe MUP-a radi provođenja očevida,
- ✚ Mrtvozornik (doktor medicine) koji će kontrolno pregledati tijelo, utvrditi vrijeme i eventualno uzrok smrti te izdati Popratnicu za prijevoz tijela na Zavod za sudsku medicinu
- ✚ Vozilo pogrebnog poduzeća koje će temeljem Popratnice odvesti tijelo preminulog na Zavod za sudsku medicinu radi obavljanja obdukcije.

O smrti zatvorenika kaznionica odnosno zatvor bez odgode obavještava njegovu obitelj, sud upućivanja, sud koji je donio presudu u prvom stupnju, suca izvršenja, Središnji ured i matičara na čijem području je ustanova.

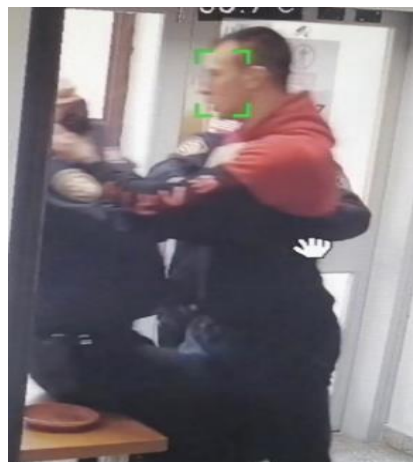
O smrti istražnog zatvorenika upravitelj zatvora će bez odgode obavijestiti nadležni sud, Središnji ured, obitelj i branitelja

POSTUPANJE SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE U SLUČAJU NAPADA NA SLUŽBENU OSOBU.

Službenik pravosudne policije postupiti će prema zatvoreniku s ciljem da odbije istodobni protupravni napad pritom koristeći pogodna sredstva prisile (poštujući temeljna načela legitimnosti, zakonitosti, razmjernosti, neophodnosti, postupnosti, preciznosti, selektivnosti).

Nakon odbijanja napada i neutralizacije otpora zatvorenika, službenik će osigurati mjesto događaja do dolaska dežurnog ustanove što podrazumijeva:

- ✚ Obaviti djelomičnu pa kad se stvore sigurnosni uvjeti i temeljitu pretragu zatvorenika
- ✚ Vezati zatvorenika sredstvima za vezivanje kao mjeru ograničavanja kretanja
- ✚ Smjestiti ga odvojenog od drugih zatvorenika i konstantno nadzirati-osiguravati do dolaska dežurnog, a ako je uporabljen papar spray omogućiti zatvoreniku ispiranje očiju hladnom vodom
- ✚ Onemogućiti drugim osobama (zatvorenicima, službenicima) kretanje po mjestu događaja, diranje i uklanjanje stvari, brisanje krvi i sl.

Izvor za fotografiju:

1. https://static.slobodnadalmacija.hr/images/slike/2021/02/1/o_16835940_1280.png

O događaju odmah izvijestiti dežurnog zatvora koristeći podatke oblikovane zlatnim pitanjima: ŠTO, GDJE, KADA, TKO, KAKO dok će odgovori na ostala pitanja biti predmet istraživanja.

Naknadno nakon primljene pomoći i smirivanja situacije napisati: 1. službenu zabilješku o događaju, 2. ispuniti Izvješće o primjeni sredstava prisile (sukladno pravilima kriminalistike odgovarajući na temeljita ili glavna „zlatna“ pitanja kriminalistike), te 3. sastaviti stegovnu prijavu za zatvorenika.

Dežurni kaznene ustanove će po zaprimanju obavijesti poduzeti radnje:

- ✚ organizirati pružanje hitne medicinske pomoći ozlijeđenim osobama (zatvoreniku – službeniku) / organizirati liječnički pregled za zatvorenika koji se ponavlja nakon 12 sati od primjene sredstava prisile,
- ✚ odmah o saznanju obavijestiti voditelja Odjela osiguranja i upravitelja
- ✚ obaviti obavijesni razgovor sa zatvorenikom kao i razgovor sa službenikom te zatražiti njihovu pisanu izjavu/zabilješku,
- ✚ ispitati i utvrditi okolnosti koje je saznao iz obavljenih razgovora (povod napada, eventualno nastale ozljede i izazvana materijalna šteta),
- ✚ utvrditi moguće svjedoke događaja te obaviti obavijesni razgovor s njima kao i s drugim osobama koje su mogle imati saznanja o događaju i njegovom razlogu,
- ✚ ispitati pokrivenost područja događaja video nadzorom i pregledati snimku video nadzora,
- ✚ provesti misaonu rekonstrukciju događaja, postaviti i provjeriti verzije,
- ✚ organizirati potrebne radnje da bi se mjesto događaja-stanje fiksiralo pomoću fotografije,
- ✚ ako okolnosti to zahtijevaju organizirati pretragu prostorije u kojoj zatvorenik boravi o kojoj se sastavlja Zapisnik o obavljenoj pretrazi (eventualno nastala materijalna šteta se evidentira na obrazac „Prijava nastale materijalne štete“).
- ✚ sastaviti Izvješće o događaju te sa svim priložima ga dostaviti nadređenima

IZVIDI KAZNENIH DJELA (dio KRIM. TAKTIKE). Izvidi kaznenih djela su radnje koje se poduzimaju ako postoje osnovne sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progona po službenoj dužnosti, s ciljem prikupljanja podataka i obavijesti o kaznenom djelu i počinitelju, a koje radnje poduzimaju tijela otkrivanja kaznenih djela i počinitelja i tijela kaznenog progona.

Izvidi kaznenih djela nisu postupovne radnje a podaci prikupljeni izvidima samo iznimno, u zakonom predviđenim slučajevima, mogu biti upotrijebljeni kao dokaz u kaznenom postupku.

Oni su postupanje kojim se bavi heuristička (otkrivačka) kriminalistika.

Izvide poduzima policija

- ✚ na vlastiti poticaj i na zahtjev državnog odvjetnika.

Svrha izviđa je da se:

- ✚ pronađe počinitelj kaznenog djela,
- ✚ počinitelj ili sudionik ne sakrije ili ne pobjegne,
- ✚ otkriju i osiguraju tragovi kaznenih djela i predmeti
- ✚ prikupe sve obavijesti koje mogu biti od koristi za uspješno pokretanje i vođenje kaznenog postupka.

Dvije su vrste izviđa kaznenih djela:

- ✚ opći izvidi - namijenjeni su za sva kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti.
- ✚ posebni izvidi – poduzimaju se samo za zakonom određena kaznena djela i prema posebnim pravilima.

Opći izvidi kaznenih djela imaju u pravilu otkrivački, heuristički smisao, a provode se kako bi državni odvjetnik, na temelju rezultata izviđa kao izvora spoznaje u obliku u kojem je sačuvan (zapisan, snimljen, usmeno priopćen, zapamćen), mogao odlučiti o pokretanju kaznenog postupaka.

Najčešće opće izvidne radnje u poveznici s radom službenika pravosudne policije:

Traženje potrebnih obavijesti od građana - Izvidna radnja čiji je najvažniji vid prikupljanje obavijesti od građana, a koje građanin (vjerojatni osumnjičenik ili svjedok) daje dobrovoljnim usmenim ili pisanim priopćavanjem određenog sadržaja.

Neformalni obavijesni razgovor s građanima koji nisu u statusu osumnjičene osobe radi otkrivanja počinjenih kaznenih djela ili počinitelja naziva se INTERVJU (oblik obavijesnog razgovora u kojem dvije osobe ili više njih, sudjeluju u verbalnoj i neverbalnoj interakciji radi ostvarivanja unaprijed određenoga cilja - prikupljanja podataka).

Tijek obavijesnog razgovora:

- ✚ U uvodnom dijelu razgovora osobi se pojašnjava zašto se traže obavijesti, pa u slobodnom izlaganju pripovijeda o onome što joj je poznato
- ✚ U središnjem dijelu službenik razgovora preuzima inicijativu i nastoji usmjeriti razgovor precizirajućim pitanjima, koja se odnose na točno određene činjenice, koje su od značaja za razrješavanje određenog događaja.
- ✚ U zaključnom djelu razgovora slijedi još jednom provjera izjave građana o okolnostima događaja o kojem se razgovaralo, postavljanjem kontrolnih pitanja kao svojevrsnog sažetka.

U kriminalističkoj praksi uobičajeni način dokumentiranja prikupljenih informacija je pisanjem: 1. *Službene zabilješke o obavljenom razgovoru* - u koju policijski službenik koji je prikupljao obavijesti najčešće po sjećanju ili zabilješkama koje je vodio tijekom intervjua, u obliku pripovijedanja unosi sve relevantne obavijesti. Službena zabilješka ima spoznajnu a ne dokaznu vrijednost.

2. *Zapisnika o obavljenom razgovoru* - u kojem se prema pravilu isključivosti sadržaja osim uvoda i drugih općih dijelova imaju nalaziti: a) upozorenja tijela koje izvodi radnju kojom se pribavlja iskaz, b) sadržaj priopćenja osobe c) eventualno sadržaj pitanja koja su postavljena.

Osoba od koje se obavijesti prikupljaju iste može ih dati u obliku pismene izjave - Izjava je vlastoručno napisana ili je po diktatu osobe zabilježen iskaz.

Zatvorenici koji mogu biti prikladan izvor informacija:

- oni koji su dugo u istražnom zatvoru ili na izdržavanju kazne zatvora, a nisu zadovoljni svojim trenutnim statusom i žele to promijeniti,
- oni koji brzo uspostave korektne odnose sa službenicima, poštuju odredbe Kućnog reda, u zatvoru su prvi put ili su zatvoreni zbog počinjenja manje značajnih kaznenih djela (kriminaliziranost kod njih nije razvijena),
- oni koji nastoje promijeniti svoj životni stil i pokušavaju se distancirati od drugih više kriminaliziranih zatvorenika
- oni za koje postoje saznanja da su bili pouzdani informatori policiji ili ranije u kaznenom tijelu
- oni koji su pod pritiskom drugih zatvorenika iz bilo kojeg razloga
- oni koji se premještaju u blaže uvjete izvršavanja kazne
- oni koji izlaze na slobodu

Prikupljanje obavijesti putem tajnog izvjestitelja (skupina informatori). Tajni izvjestitelj - jedan je od subjekata koji prikupljaju ili daju podatke i obavijesti na prikriveni način, a pripada skupini informatora. To je građanin koji temeljem plana kojeg sastavlja policija obavješćuje policiju o stvarima koje su korisne za obavljanje policijskih poslova. **Pouzdanik** - djeluje u posebnim izvidima te povremeno ili stalno obavješćavaju kriminaliste o okolnostima važnima za istraživanje ili sprječavanje kaznenih djela. Te se osobe označavaju i kao "doušnici", "dostavljači" i slično, ali ih je najpravilnije označavati kao informatorom, a često su pripadnici kriminalne sredine.

Posebni izvidi - Posebni izvidi kaznenih djela propisani su Zakonom o kaznenom postupku, a poduzimaju se kako bi se njihovi rezultati upotrijebili kao dokaz u kaznenom postupku (silogistički smisao). Posebni izvidi kaznenih djela privremenim ograničenjem ustavnih prava i sloboda a odlikuje ih veći broj značajki:

- ✚ poduzimaju se samo ako nema mogućnosti provesti opće izvide kaznenih djela
- ✚ njihovo provođenje određuje istražni sudac na zahtjev državnog odvjetnika
- ✚ mogu se poduzeti samo za točno propisana kaznena djela
- ✚ njihovo je trajanje vremenski ograničeno i podložno nadzoru suda.

U radnjama posebnih izvida sudjeluju subjekti: **Prikriveni istražitelj** je (domaći ili inozemni) policijski službenik, posebno obrazovan, s promijenjenim identitetom i uklopljen u kriminalnu sredinu u kojoj djeluje sukladno određenim smjernicama koje je primio od istražnog suca. **Pouzdanik** je građanin koji nije policijski službenik, koji se u posebne izvide uključuje na osnovi naloga suda (razlikuje se spram pouzdanika iz općih izvida u činjenici da pouzdaniku u posebnim izvidima nalog za uključivanje daje sud).

POTRAŽNA DJELATNOST (dio KRIM. TAKTIKE). Potražna djelatnost predstavlja sustav mjera koje imaju za cilj otkrivanje počinitelja kaznenih djela i njegovo dovođenje ovlaštenom tijelu. **Sudski nalog policiji za sprovođenje** – ukoliko osoba sama ne dođe na zakazano ročište, ili se ne javi određenog dana na izdržavanje kazne prema sudskom rješenju, sud izdaje policiji Nalog za sprovođenje istog s adrese prebivališta/boravišta na sud ili u kaznenu ustanovu.

Tjeralica - je akt suda ili kaznene ustanove kojim se pokreće potražna djelatnost za određenom osumnjičenom osobom koja se nalazi u bijegu, ako je pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela za koje se progona po službenoj dužnosti i za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, ili ako je osuđenik pobjegao s izdržavanja kazne. **Potrage** – raspisuje policijska uprava koja provodi kriminalističku obradu, putem istog sustava kao i tjeralicu, zbog određenog KD-a, a kada joj osumnjičenik, neka druga osoba ili stvar za koju je ovlaštena raspisati potragu nije dostupna.

Potrage, za razliku od tjeralica, nisu ograničene samo na osumnjičene, one se mogu odnositi i na: oštećenike, svjedoke, ili druge osobe koje mogu dati važne podatke, ili na dijete ili maloljetnika koji su se udaljili od kuće.

Izvor za fotografiju:

1. <https://policija.gov.hr/gradjani-detektivi/tjeralice/121>

KUTLE, MIROSLAV (1957.)

Osobni podaci
Prezime: KUTLE
Ime: MIROSLAV
Nadimak: /
Spol: M
Datum rođenja: 06.10.1957.
Mjesto rođenja: Mokra, Široki Brijeg, Bosna i
Hercegovina
Govori jezike: hrvatski
Državljanstvo: hrvatsko

Više

Podaci o kaznenom djelu:

Počinjeno kazneno djelo: Zloporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju i drugo

Nalog za tjeralicu izdao: Županijski sud u Zagrebu i drugi

Napomena: U slučaju da posjedujete informacije o ovoj osobi molimo vas da obavijestite najbližu policijsku postaju ili nazovete na broj 192. Također, informacije možete dostaviti i putem e-mail adrese: policija@mup.hr.

KRIMINALISTIČKE EVIDENCIJE (dio KRIM. TAKTIKE). Kriminalističke evidencije predstavljaju sustavno prikupljanje, unošenje, snimanje, organiziranje i spremanje podataka o kaznenim djelima, počiniteljima, osobama, stvarima, objektima i događajima od interesa za policiju, a u cilju otkrivanja kaznenih djela, pronalaženja stvari i poduzimanja mjera za sprječavanje kaznenih djela.

KAKO SE DOGODILO ?

- Odnosi se na način izvršenja /*modus operandi* /
- Ima izuzetno važan *distinktivan karakter*, jer mnogi učinci primjenjuju specifičan način izvršenja, koji tako predstavlja neku vrstu njihovog „potpisa“ izvršenog djela.
- *MOS /modus operandi sistem/ - Kriminalistička evidencija prema načinu izvršenja - značajna indicija.*

Policija (kriminalisti) koristi mnoge evidencije (evidencija nadimaka, evidencija lažnih imena, album fotografija krivaca, evidencija posebnih znakova, evidencija ukradenih i nestalih stvari i dr.), a svakako je najznačajnija *modus operandi* evidencija koja je karakteristična po tome se utvrđuje po mjestu, načinu, vremenu, vrsti sredstva izvršenja kaznenog djela i objektu radnje kaznenog djela.

KRIMINALISTIČKA TEHNIKA - Kriminalistička identifikacija. Individualna identifikacija ili identifikacija u užem smislu riječi, jest utvrđivanje svih činjenica i obilježja prema kojima se određena osoba ili predmet razlikuje od ostalih, odnosno utvrđivanje istovjetnosti nepoznatoga s otprije poznatim. Identitet je ukupnost neponovljivih obilježja koja čine određenu osobu ili stvar, a može biti pravni ili faktički:

- ✚ Pravni identitet osobe tvore npr. prezime i ime, prezime i ime roditelja, OIB i sl.
- ✚ U faktički identitet pripadaju fizička obilježja osobe, osobni opis, DNA, krvna grupa i sl.

Postupanje u kojemu se provjerava ili utvrđuje identitet u vezi s kaznenim djelom je kriminalistička identifikacija.

Pregled metoda identifikacije osoba:

Osobni opis jedan je od najstarijih načina registracije i identifikacije osoba. Osobni opis

ili, bolje rečeno, opis osobe ustvari je slika osobe oslikana riječima. Temelj kriminalističkog osobnog opisa za potrebe identifikacije predstavljaju osnovne kategorije podataka, a to su: spol, dob, rasa, veličina, boja, morfološki podaci, opći podaci i osobiti osobni znaci.

OSOBNI OPIS POČINITELJA:		LICE	
SPOL		BLUJEDO	
MUŠKO		TAMNOPUTO	
ŽENSKO		OŽILICI (mjesto i oblik)	
DOB (Približno)		BRADA	
VISINA (u usporedbi s Vama)		DRUGA OBILJEŽJA	
VISOK		OBRVE	
NIZAK		GUŠTE	
SREDNJI		TANKE	
Približno cm		SPOJENE	
STAS		RAZDOJENE	
DEBEO		USTA	
VITAK		PUNJA	
ATLETSKI		TANKA	
NORMALAN		NORMALNA	
BOJA ODJEĆE		BOJA OČJU	
HLAČE		ORUŽJE	
KOŠULJA		NOŽ	
KAPLUT		PIŠTOLI	
CIPELE		PUŠKA	
JAKNA		NEPOZNATO	
HALJINA		DRUGO ORUŽJE	
MASKA		NAČIN BIJEGA	
BOJA KOSE		AUTOMOBIL	
SVJETLO PLAVA		MOTOCIKL	
TAMNO PLAVA		BICIKL	
CRNA		PJEŠICE	
SJEDA		REGISTRACIJA	
CRVENKASTA		TIP VOZILA	
SMEĐA		BOJA VOZILA	
DRUGA BOJA		DRUGA ZANIMLJIVA OBILJEŽJA	
DUŽINA KOSE		SMJER BIJEGA	
ČELAV		DRUGA ZAPAZANJA	
PROČELAV		MASKA	
KRATKA			
SREDNJA			
DUGA			

Izvor za fotografiju:

1. https://slidetodoc.com/presentation_image/171c08062cd16b020b0adae08a47671e/image-21.jpg
2. https://mup.gov.hr/UserDocsImages/PU_ZG/slike/ICP/2013/10.6/letak1.jpg

Daktiloskopija je učenje o papilarnim linijama (dermatoglifima), formiranim u raznim oblicima na jagodicama prstiju, člancima prstiju, dlanovima i stopalima.

Papilarne linije zapravo su ispupčene šare na površinskom sloju kože (epiderme) koje su sastavljene od redova pora, a kroz te pore izlaze kanali znojnih žlijezda te se na taj način izlučuje znoj. Baš taj znoj uz razne ostatke materija (prljavština i sl.) čine osnovnu sastavnicu tragova papilarnih linija.

To je najraširenija sigurna metoda utvrđivanja identiteta osoba i leševa, a u kriminalistici najzastupljenija kod utvrđivanja podrijetla tragova papilarnih linija pronađenih na mjestu događaja.

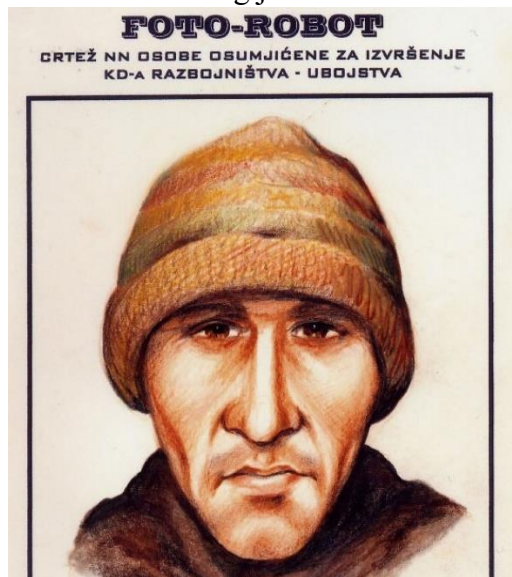
Daktiloskopiranje osoba uzimanje je otisaka prstiju ili dlanova, odnosno preslikavanje slike papilarnih linija pomoću boje (tamnije boje ili nevidljive emulzije) na papirnu podlogu te elektronički, pomoću tzv. skenera.

Za dokazivanje podudarnosti najčešće se koristi 10 -12 anatomskih karakteristika.

Fotografija - signaletička fotografija se izrađuje u boji ili crno-bijeloj tehnici, na način da se osoba fotografira s tri strane: desni profil, sprijeda i lijevi poluprofil u omjeru.

Foto robot je naziv za crtež nepoznate osobe izrađen na osnovi osobnog opisa. Može se izrađivati rukom, uporabom računalne tehnologije i kombinirano.

Identifikacija osobe analizom DNK (deoksiribonukleinska kiselina) - DNK analiza vezana je uz jedinstveno obilježje DNK - konfiguracija koja je jedinstvena za svaku jedinku. U analizi DNK forezičari se fokusiraju na pojedine genske ulomke koje nazivaju 'markerima'. Upravo ti 'markeri' nose informaciju o genskoj strukturi čovjeka DNK kojeg se istražuje.

Izvor za fotografiju:

1. https://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/HE3_0250.jpghttps://mup.gov.hr/UserDocsImages/PU_ZG/slike/ICP/2013/10.6/letak1.jpg
2. <https://muzej-policije.gov.hr/userdocsimages/muzej/izlozbe/2010/eksponat09.jpg?width=750&height=500>
3. <https://www.tportal.hr/media/thumbnail/w1000/353646.jpeg>
4. https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/Contents/2012/09/14/thumbs_b_c_88c648953d720ffe32099ffe2d8b067e.jpg

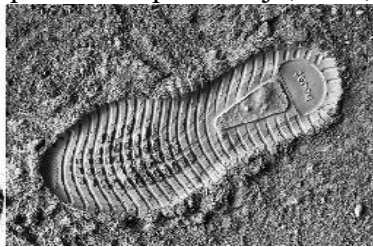
KRIMINALISTIČKA TEHNIKA - Kriminalistička traseologija. Traseologija predstavlja učenje o tragovima (ukupnost raznovrsnih disciplina), odnosno kriminalističku tehniku/disciplinu koja se bavi problemima nastanka, pronalaženja, fiksiranja i tumačenja materijalnih tragova kaznenih djela.

Trag se definira kao materijalna promjena nastala u vezi s ostvarenjem kaznenoga djela, koji je kao takav signal, nositelj informacije (modalne, lokalne, temporalne, objektivne, subjektivne, motivacijske, instrumentalne i druge).

Podjela tragova: *makro i mikro tragovi*

Mikro tragovi su takva vrsta krim. tragova koji se zbog svojih malih dimenzija mogu teško neposredno zapaziti, te oni se zbog toga moraju (otkrivati) i istraživati pomoću posebnih pomagala (mogu se pronaći na počinitelju, žrtvi, sredstvu i mjestu počinjenja).

Prema obliku dijele se na *otiske i utisnuća*.

Otisak je trag koji ostaje na površini nositelja traga, a utisnuće prodire u njegovu strukturu.

Prema vremenu nastanka tragove možemo podijeliti na tragove nastale *prije, za vrijeme počinjenja i nakon počinjenja* kaznenog djela. Tragovi mogu potjecati od počinitelja ili od žrtve a mogu se pronaći na počinitelju, na žrtvi, na predmetima i na mjestu. Prema prirodi traga možemo podijeliti tragovi na one *biološkog podrijetla* (potječu od ljudi, životinja i biljaka), *mehaničkog podrijetla* (nastali uporabom oruđa) i dr.

Postupanje s tragovima tijekom očevida:

- ✚ osigurati trag – nakon pronalaska, treba ga obilježiti i zaštititi
- ✚ fiksirati fotografijom i opisom u zapisnik o očevidu
- ✚ pravilno izuzeti trag i pravilno zapakirati trag
- ✚ trag dostaviti na vještačenje.

Provjera i utvrđivanje istovjetnosti osoba i predmeta - Provjerom identiteta određuje se identitet osobe uvidom u osobnu iskaznicu, putovnicu ili drugu javnu ispravu koja sadrži fotografiju osobe i njene osobne podatke. *Utvrđivanje identiteta* složeniji je od postupka provjere identiteta osoba, poduzima se prema osobi kojoj se ne zna identitet ili postoji sumnja u ustanovljeni identitet a provodi se

- ✚ provjerom podataka o građanskom statusu osobe korištenjem osobnih isprava i uvidom u matice rođenih, vjenčanih, umrlih i druge evidencije
- ✚ uzimanjem otisaka papilarnih linija i usporedbom s otiscima u bazama podataka,
- ✚ fotografiranjem i usporedbom s postojećim fotografijama,
- ✚ utvrđivanjem strukture DNA,
- ✚ osobnim opisom osobe koja poznaje određenu osobu te drugim raspoloživim metodama

Izvor za fotografiju:

1. <https://mup.gov.hr/UserDocsImages//2021/8/specimen1.jpg>
2. https://hr.izzi.digital/DOS/16220/datastore/10/publication/16220/pictures/2020/02/05/1580911328_modu-4_george-evans-BqpdGGfezFw-unsplash.jpg?v=1623410505

PROVJERITE SVOJE
ZNAJENJE...

1. Što je kriminalistika i kako se dijeli?
2. Tko pripada skupini informatora?
3. Pojasnite tajne veze među kriminalcima u zatvoru.
4. Pojasni postupanje službenika pravosudne policije pri osiguranju mjesta događaja unutar kaznene ustanove a nakon smrti zatvorenika ili napada na službenu osobu.
5. Koja je najznačajnija kriminalistička evidencija?
6. Nabrojite zlatna pitanja kriminalistike
7. Što je intervju (u vidu obavijesnog razgovora)?
8. Nabrojite načine na koje službenik pravosudne policije može biti obaviješten o počinjenim nedopuštenim radnjama od strane zatvorenika.
9. Što je alibi?
10. Pojasnite daktiloskopiju kao metodu identifikacije
11. Što je traseologija?
12. Što je Identitet i kakav može biti?

OSNOVE KAZNENOG PRAVA

6

NAZIV PREDMETA	OSNOVE KAZNENOG PRAVA
POTREBNA PREDZNAJANJA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Kazneno djelo, pretpostavke kažnjivosti, kazne i supstituti njihovog izricanja ili izvršenja, svrha kažnjavanja, sigurnosne mjere i odgojne mjere, zastara
ZNANJA	Usvajanje osnovnih pojmova i instituta u cilju lakšeg snalaženja u primjeni KZ-a , te razumijevanje sustava kazni i svrhe kažnjavanja
VJEŠTINE	Snalaženje u uporabi i primjeni KZ-a
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Pojam kaznenog dijela, razlozi isključenja protupravnosti, kaznenopravne sankcije, posebne kaznenopravne mjere, zastara
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kazneni zakon, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 ✓ Turković, K. i Maršavelski, A. (2013.): Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, NN- a Pravna biblioteka-Komentari, Zagreb ✓ Bačić, F.(1998.): Kazneno pravo, Informator, Zagreb ✓ Cvitanović, L. (1997.): Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu (disertacija), Pravni fakultet, Zagreb
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata

⁶ Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

OPĆENITO. Kazneno pravo bavi se zaštitom onih osobnih i društvenih vrijednosti bez koje društvo nebi moglo opstati, a koja se ne bi mogla ostvariti bez kaznenopravne prisile. Određuju se koja su ponašanja toliko pogibeljna za pojedinca, članove društvene zajednice i za samu organizaciju te zajednice da počinitelja treba kazniti. Ono je utemeljeno prije svega na Kaznenom zakonu, ali i na drugim zakonima, primjerice Zakon o sudovima za mladež te kao sporednim i neki drugi zakoni koji sadrže kaznenopravne odredbe. Naš Kazneni zakon djeluje se na opći (čl.1.- 87.) i posebni dio (čl.88.-380.).

Opći dio sadrži odredbe o pretpostavkama kažnjivosti i kaznenopravnim sankcijama koje su zajedničke svim kaznenim djelima. Tako će se primjerice odredba čl.24. st.1. KZ-a, prema kojoj nebrojiva osoba nije kriva, pa se prema njoj ne može primjeniti kaznenopravna sankcija, kao odredba općeg djela primjeniti na svakog počinitelja neovisno o tome o kojem je kaznenom djelu riječ. Međutim, nebrojiva osoba može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu prema odredbama Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama.

U posebnom dijelu opisana su pojedina kaznena djela i predviđene su kazne koje se mogu izreći njihovim počiniteljima. Da bi se mogao primjeniti Kazneni zakon, potrebno je poznavati i odredbe općeg i posebnog djela. Međutim, kako odredbe općeg djela zbog svog općenitog značenja predstavljaju središnju problematiku kaznenog prava to će se u daljnjem izlaganju težište staviti upravo na te odredbe. Stoga su u fusnotama radi načelnog uvida u odredbe posebnog djela navedene samo pojedine skupine kaznenih djela razvrstane prema glavama.

POJAM KAZNENOG DJELA. Pojam kaznenog djela možemo odrediti u materijalnom i formalnom smislu. Kod materijalnog pojam kaznenog djela razmatramo pitanja njegove biti ili njegovog sadržaja, a kod formalnog pojam pitanja čisto pravne naravi, a odnose se na pravne pretpostavke kažnjivosti. Mogli bismo reći da su kaznena djela jedna vrsta kažnjivih ponašanja i to samo ona ponašanja čovjeka kojima se povređuje Kazneni zakon (jer u kažnjiva ponašanja ubrajamo i gospodarske prijestupe, prekršaje i stegovne prijestupe). Kaznenim zakonom zaštićuju se naročito vrijedna pravna dobra (opća i pojedinačna) tj. vrijednosti bez kojih društvo ne bi moglo opstati ili bi njegova sigurnost bila ugrožena (materijalni pojam kaznenog djela) .

Takva naročito vrijedna pravna dobra u Republici Hrvatskoj određena su odredbom članka 3. našeg Ustava. Naime, kao što Vam je poznato, najviše vrednote ustavnog poretka RH su sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekovog okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav.

Formalni pojam kaznenog djela obuhvaća pravne pretpostavke kažnjivosti koje su svojstvene svim kaznenim djelima. Postoje četiri obilježja koja su zajednička svim kaznenim djelima.

Opća obilježja kaznenog djela su:

1. radnja (voljno ponašanje čovjeka koje je u stvarnosti dovelo do određenih posljedica, mora odgovarati zakonskom opisu nekog djela i mora postojati uzročnost (kauzalitet) odnosno traži se da je upravo ta radnja prouzročilo posljedicu)

Prema našem KZ-u, kazneno djelo se može počinuti činjenjem i nečinjenjem. Nečinjene se sastoji u propuštanju odnosno nepoduzimanju radnje koju je počinitelj po zakonu bio dužan učiniti.

2. protupravnost (ponašanje čovjeka koje odgovara zakonskom opisu kaznenog djela u pravilu je protupravno ako ne postoje razlozi za isključenje protupravnosti, npr. nužna obrana ili krajnja nužda)
3. krivnja (prema čl 24. Kaznenog zakona RH da bi počinitelj mogao biti kriv, potrebno je da je u vrijeme počinjenja djela bio ubrojiv, da je postupao s namjerom ili iz nehaja, pri čemu je svjestan ili mogao biti svjestan da je njegovo djelo zabranjeno, a ne postoji nijedan ispričavajući razlog. subjektivni odnos počinitelja prema djelu zbog kojeg mu se može izreći kaznenopravna sankcija)

Namjera i nehaj su oblici (stupnji) krivnje. Namjera kao teži oblik krivnje može biti izravna i neizravna. Nehaj kao blaži oblik krivnje može biti svjestan i nesvjestan. Za nehaj se kažnjava samo za neka kaznena djela (kad to zakon izričito propisuje).

4. kažnjivost.

RAZLOZI ISKLJUČENJA PROTUPRAVNOSTI. Nužna obrana (čl. 21. KZ) i krajnja nužda (čl.22. KZ) razlozi su isključenja protupravnosti koji su predviđeni u općem djelu našeg KZ-a, a uspostavljeni su radi zaštite pretežnog interesa. Njima je svojstveno da isključuju protupravnost radnje ako je interes očuvanja jednog pravnog dobra veći od interesa očuvanja nekog drugog pravnog dobra.

KAZNENOPRAVNE SANKCIJE. Kaznenopravne sankcije su zakonom propisan sadržaj i način kaznenopravne prisile koja se nakon provedenog postupka i odluke suda, primjenjuje prema počinitelju koji je proglašen krivim, radi ostvarenja svrhe izrečene sankcije.

Dakle, traži se :

- ✚ zakonitost kaznenopravne prisile,
- ✚ odluka suda i
- ✚ ostvarenje svrhe izrečene kaznenopravne sankcije.

Kaznenopravne sankcije kao i kaznena djela mogu se samo propisivati zakonom.

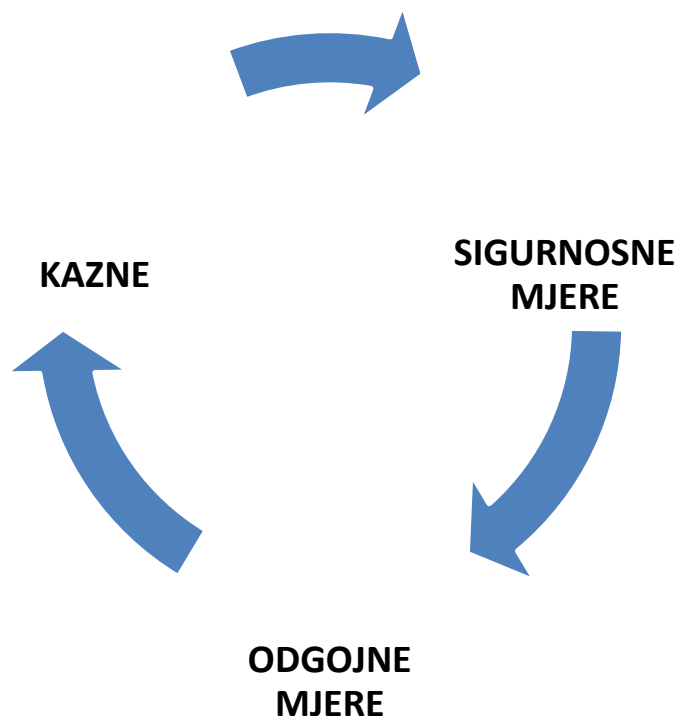
Bez krivnje nema primjene kaznenopravne sankcije prema osobi koja je svojim ponašanjem ostvarila zakonski opis nekog kaznenog djela (čl.4. KZ-a), niti se mogu primjenjivati prema djetetu koje u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršilo četrnaest godina (čl.7. st.1. KZ-a).

Ograničenja postoje i u odnosu na mladež (čl.7. st.2. KZ-a). Tako se prema maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio četrnaest, a nije navršio šesnaest godina (mlađi maloljetnik) mogu primjeniti samo odgojne mjere kao posebna vrsta kaznenopravnih sankcija.

Prema maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina (stariji maloljetnik) mogu se izreći odgojne mjere, ali i maloljetnički zatvor. Prema njima se mogu primjenjivati i samo neke sigurnosne mjere.

Kaznenopravnim sankcijama se oduzimaju ili ograničavaju temeljne slobode i prava počinitelju u određenom trajanju. Zakonom je određeno trajanje njihove primjene, te se nijedna kaznenopravna sankcija ne može propisati i primjeniti na neodređeno vrijeme.

Vrste kaznenopravnih sankcija

Vrste kaznenopravnih sankcija koje se mogu primjeniti prema počinitelju kaznenog djela u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu jesu: kazne (i supstituti njihovog izricanja ili izvršenja - rad za opće dobro i uvjetna osuda), sigurnosne mjere i odgojne mjere.

KAZNE. Naš Kazneni zakon predviđa tri vrste kazni: novčana kazna⁷, zatvor⁸ i dugotrajni zatvor. Pitanje pravnog osnova primjene kazne povezano je sa svrhom kažnjavanja odnosno s tim što je cilj izricanja i izvršenja kazne.

- ✚ izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela,
- ✚ jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava,
- ✚ utjecati na počinitelja da ne čine kaznena djela,
- ✚ utjecati na i sve druge da ne čine kaznena djela,
- ✚ utjecati na svijest građana o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja,
- ✚ omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo.

NOVČANE KAZNE. Novčana kazna propisuje se i izriče u dnevnim iznosima osobe prema kojoj se primjenjuje. Dnevni iznos ne predstavlja samo dohodak (prihode i imovinu), nego podrazumijeva i počiniteljeve nužne životne troškove (za njegovo uzdržavanje i uzdržavanje njegove obitelji). Novčana kazna ne može biti manja od 30 dnevnih iznosa, niti veća od 360 dnevnih iznosa (ekvivalent kazni zatvora od jednog mjeseca odnosno jedne godine). Visina dnevnog iznosa ne može biti manja od dvadeset kuna niti veća od deset tisuća kuna.

⁷ Novčana kazna može se izreći kao glavna i sporedna kazna.

⁸ Kazna zatvora se može izreći samo kao glavna kazna.

Rok za plaćanja novčane kazne određuje sud ovisno o broju dnevnih iznosa, time da ne može biti kraći od trideset dana niti duži od šest mjeseci, a može mu se naložiti i obročna otplata u roku do jedne godine. Novčana kazna koja nije u cijelosti ili djelomično plaćena u roku koji je određen presudom prvo će se pokušati naplatiti prisilno putem Porezne uprave Ministarstva financija.

Ako se novčana kazna ne može ni prisilno naplatiti u roku od tri mjeseca, sud će je uz pristanak osuđenika, zamjeniti radom za opće dobro. Kao zadnje sredstvo, primjenjuje se supletorni zatvor, koji ne može trajati dulje od 12 mjeseci i to kad osuđenik ne izvrši rad za opće dobro u cijelosti ili djelomično ili ne da pristanak za rad za opće dobro. Time da se jedan dnevni iznos izjednačuje s jednim danom zatvora ili s četiri sata rada za opće dobro.

KAZNA ZATVORA. Kazna zatvora predstavlja kaznu lišenja slobode čiji je smisao i cilj izricanja i izvršenja određen svrhom kažnjavanja (čl. 41. KZ-a). Opći minimum kazne zatvora je 3 mjeseca, a opći maksimum 20 godina. Međutim, kod zamjeni novčane kazne zatvorskom kaznom, tj. supletornog zatvora njegova duljina može biti i kraća od tri mjeseca (opći minimum), a izriče se na pune dane.

Kazne zatvora u trajanju do šest mjeseci (kratkotrajna kazna zatvora) izriče se na pune mjesece i dane, a u trajanju duljem od šest mjeseci izriče se na pune godine i mjesece (osim kod primjene odredaba o stjecaju kad se može izreći i na pune dane). Kazna zatvora do jedne godine može se izvršavati u domu.

Kazna maloljetničkog zatvora je posebno oduzimanje slobode, pod posebnim uvjetima određenim Zakonom o sudovima za mladež, a može se izreći starijim maloljetnicima (čl.53. st.5.). Ova kazna može se izreći maloljetniku koji je počinio kazneno djelo nakon navršene 16 godine života i to samo ako je počinio kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od tri godina ili teža kazna, a s obzirom na narav i visok stupanj krivnje potrebno je (umjesto odgojne mjere) izreći kaznu.

KAZNA DUGOTRAJNOG ZATVORA. Kao poseban modalitet lišavanja slobode, koji se primjenjuje za najteže i najpogibelnije oblike kaznenih djela, čl.46. KZ-a data je mogućnost izricanja kazne dugotrajnog zatvora. Donja granica kazne dugotrajnog zatvora je dvadeset i jedna godina (kako bi se izbjeglo preklapanje između kazne zatvora i kazne dugotrajnog zatvora), a opći maksimum četrdeset godina i ne može odmjeravati na godine i mjesece već samo na pune godine. Samo u iznimnim slučajevima, izricito propisanim Zakonom (npr. za stjecaj teskih kaznenih djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora), može izreći u trajanju pedeset godina.

Kazna dugotrajnog zatvora nikad se za određeno djelo (posebni dio KZ- a) ne propisuje kao jedina glavna kazna već uvijek alternativno uz drugu (kraću) kaznu zatvora.⁹ Također, dugotrajan zatvor ne može se izreći osobi koja u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršila osamnest godinu života.¹⁰

⁹ Kazna dugotrajnog zatvora je uvijek propisana alternativno uz kaznu "običnog" zatvora za određeno kazneno djelo (primjerice kod kaznenog djela genocida (čl.88. st.2.), zločina agresije (čl. 89. st.1.) ili teškog ubojstva (čl. 111.)

¹⁰ u skladu s člankom 37. Konvencije o pravima djeteta (N.N.-M.U., br. 12/93, 20/97) koji zabranjuje okrutne, nečovječne ponižavajuće kazne.

Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

SUPSTITUTI KRATKOTRAJNIH ZATVORSKIH KAZNI.

1. **RAD ZA OPĆE DOBRO** je izvaninstitucionalna sankcija koja uključuje obvezu osuđenika, da odradi određeni broj sati besplatnog društveno korisnog rada u zamjenu za potpuni ili djelomični odustanak države od primjene neke druge kaznenopravne sankcije. Sud može izrečenu novačanu kaznu u iznosu do 360 dnevnih iznosa (jedan dnevni iznos = dva sata rada) i izrečenu kaznu zatvora do jedne godine (jedan dan zatvora = dva sata rada) zamijeniti radom za opće dobro. Uz rad za opće dobro sud može odrediti zaštitni nadzor, posebne obveze ili sigurnosne mjere. Rad za opće dobro izvršit će se samo uz pristanak osuđenika. Sadržaj rada za opće dobro određuje nadležno tijelo za probaciju, sukladno odredbama Zakona o probaciji.

2. **UVJETNA OSUDA** određuje da se kazna na koju je počinitelj osuđen neće izvršiti ako počinitelj u vremenu provjeravanja ne počini novo kazneno djelo i ispuni određene mu obveze. Člankom 56 KZ-a propisane su formalne i materijalne pretpostavke za izricanje uvjetne osude odnosno kriterij je - izrečena novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine,¹¹ te "kad sud ocijeni da počinitelj i bez izvršenja kazne ubuduće neće činiti kaznena djela" (materijalna pretpostavka). Pri tome će se voditi računa o ličnosti počinitelja, njegovu prijašnjem životu, osobito je li ranije osuđivan, obiteljskim prilikama, okolnostima počinjenja samog kaznenog djela, te ponašanju nakon počinjenog kaznenog djela, osobito o odnosu počinitelja prema žrtvi i nastojanju da oštećeniku popravi štetu (novčanu naknadu štete i restituciju).

Rok provjeravanja (roku na koji se izvršenje kazne uvjetno odlaže) traje od jedne do pet godina, odmjerava se na pune godine, a počinje teći od pravomoćnosti presude, uz mogućnost naknadnog skraćivanja odnosno produljenja vremena provjeravanja u

¹¹ Neovisno da li se radi o kazni zatvora izrečenoj za jedno ili više kaznenih djela u stjecaju (jedinstvena kazna).

zakonski propisanim okvirima. Radi odvratanja počinitelja od počinjenja kaznenog djela uz uvjetnu osudu mogu se izreći posebne obveze i pružiti mu pomoć kroz zaštitni nadzor.

Djelomična uvjetna osuda (čl. 57. KZ-a)- u slučajevima u kojima je izrečena novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju većem od jedne, a manjem od tri godine, sud može primjeniti uvjetnu osudu za samo dio kazne, ako ocijeni da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne počinitelj ubuduće neće činiti kaznena djela.

Neuvjetovani dio kazne zatvora mora iznositi najmanje šest mjeseci, a najviše jednu polovinu izrečene kazne, odnosno ako je izrečena novčana kazna neuvjetovani dio ne može biti manji od jedne petine ni više od jedne polovine izrečene kazne. Na neuvjetovani dio kazne zatvora isključuje se mogućnost primjene uvjetnog otpusta.

Opoziv uvjetne osude obvezatan je ako uvjetno osuđena osoba u vrijeme provjeravanja počini jedno ili više kaznenih djela za koje joj je izrečena kazna zatvora u trajanju duljem od jedne godine.

Fakultativni opoziv moguć je, primjerice, u slučaju ako osuđenik u vrijeme provjeravanja počini jedno ili više kaznenih djela za koje je izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine ili novčanu kaznu. Uvjetna osuda se može opozvati u roku 2 godine od isteka vremena provjeravanja odnosno u roku 6 mjeseci od isteka roka za izvršenje obveza.

3. UVJETNI OTPUST

Uvjetni otpust je zakonom predviđena mogućnost otpuštanja na slobodu zatvorenika s izdržavanja kazne prije isteka kazne. O uvjetnom otpustu odlučuje sud.

Formalne pretpostavke za primjenu uvjetnog otpusta (čl.59. st.1. KZ-a): sud može otpustiti osuđenika s izdržavanja kazne zatvora ako je izdržao najmanje polovinu izrečene kazne, ali ne manje od tri mjeseca, te ako se osnovano očekuje da neće počinuti kazneno djelo i ako osuđenik na to pristaje.

Materijalne pretpostavke za primjenu uvjetnog otpusta (čl.59. st.2. KZ-a): sud će kod odlučivanja o prijedlogu cijeniti ličnost zatvorenika, njegov prijašnji život i osuđivanost, je li protiv njega u tijeku drugi kazneni postupak, odnos prema počinjenom kaznenom djelu i žrtvi, ponašanje tijekom izdržavanja kazne zatvora, uspješnost primjene programa izvršavanja kazne zatvora, je li došlo do promjene njegova ponašanja nakon počinjenog kaznenog djela ili se očekuje da će do tih promjena doći primjenom mjera nadzora za vrijeme uvjetnog otpusta te životne okolnosti i spremnost osuđenika za uključivanje u život na slobodi.

Postupak odlučivanja o uvjetnom otpustu predviđen je Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Osuđeniku kojeg se pušta na uvjetni otpust može se odrediti jedna ili više posebnih obveza iz čl.62. KZ-a (iste one koje se mogu odrediti uz uvjetnu osudu i rad za opće dobro na slobodi) i zaštitni nadzor sukladno čl.64. KZ-a.

Obveze ili zaštitni nadzor ne mogu trajati dulje od isteka neizdržanog dijela kazne zatvora na koju je počinitelj osuđen, u pravilu ne dulje od pet godina.

Sud koji je izrekao osuđeniku dok je na uvjetnom otpustu kaznu zatvora od jedne godine opozvat će uvjetni otpust i izreći mu jedinstvenu kaznu, odnosno sudac izvršenja opozvat će uvjetni otpust zbog skrivljenog neizvršavanja posebnih obveza ili ustrajnog izbjegavanja zaštitnog nadzora.

SIGURNOSNE MJERE. Svrha sigurnosnih mjera je da se njihovom primjenom otklone uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela. Sigurnosne mjere se u pravilu primjenjuju uz kaznu (novčanu kaznu ili kaznu zatvora), odnosno uz rad za opće dobro, uvjetnu osudu, ili odgojnu mjeru.

Vrste sigurnosnih mjera- U našem KZ ima 9 sigurnosnih mjera:

- ✚ obvezno psihijatrijsko liječenje,
- ✚ obvezno liječenje od ovisnosti,
- ✚ obvezan psihosocijalni tretman,
- ✚ zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti,
- ✚ zabrana upravljanja motornim vozilom,
- ✚ zabrana približavanja,
- ✚ udaljenje iz zajedničkog kućanstva,
- ✚ zabrana pristupa internetu i
- ✚ zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

Sigurnosna mjera mora biti u razmjeru s težinom počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti (čl. 67. KZ-a).

1. Obvezno psihijatrijsko liječenje

Ova sigurnosna mjera izreći će se:

- ✚ počinitelju koji je kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od jedne godine ili više počinio u stanju bitno smanjene ubrojivosti zbog duševnih smetnji i
- ✚ ako postoji opasnost da navedeni razlozi za bitno smanjenu ubrojivost mogu i ubuduće poticajno djelovati za počinjenje novog težeg kaznenog djela.

Može se primjeniti uz novčanu kaznu, kaznu zatvora, rad za opće dobro i uvjetnu osudu. Upravo iz razloga što se ova mjera izrečena uz kaznu zatvora izvršava u okviru zatvorskog sustava, upućujete se na daljni sadržaj. Sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja traje do prestanka razloga zbog kojih je izrečena, a u svakom slučaju do prestanka izvršavanja kazne zatvora odnosno protekom roka provjeravanja kod uvjetne osude ili izvršavanja obveza radom za opće dobro. Sud može obustaviti primjenu mjere ili promijeniti način i vrijeme izvršenja mjere.

Protekom prve godine od dolaska počinitelja na izvršenje ove mjere i potom najmanje jednom godišnje, sud mora preispitati postoje li uvjeti za njezinim nastavkom i o tome donijeti rješenje po postupku propisanom posebnim zakonom.

Na zahtjev ustanove u kojoj se mjera provodi ili na zahtjev počinitelja ovo preispitivanje može se učiniti i prije, ali ne prije proteka šest mjeseci od zadnjeg preispitivanja.

Ako je vrijeme provedeno na liječenju kraće od trajanja izrečene kazne, sud može odrediti da se osuđenik uputi na izdržavanje ostatka kazne ili da se pusti na uvjetni otpust. Kad ga upućuje na izdržavanje ostatka kazne, sud mu može odrediti ambulatno liječenje u zatvorskoj ustanovi. Sud može počinitelju kojeg pušta na uvjetni otpust odrediti nastavak liječenja na slobodi, ako utvrdi da je počinitelj i dalje opasan za okolinu, a da je za otklanjanje te opasnosti dovoljno njegovo liječenje na slobodi.

2. Obvezno liječenje od ovisnosti

Ova sigurnosna mjera izreći će se:

- ✚ počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti i

- ✚ ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti teže kazneno djelo.

Primjenjuje se uz novčanu kaznu, kaznu zatvora, rad za opće dobro i uvjetnu osudu i može trajati do prestanka izvršenja kazne zatvora ili rada za opće dobro, proteka roka provjeravanja primjenom uvjetne osude, odnosno do isteka vremena kazne zatvora koja odgovara izrečenoj novčanoj kazni, a najdulje tri godine.

Sudac izvršenja može obustaviti primjenu mjere ili promijeniti način i vrijeme izvršenja mjere. Sudac izvršenja će obustaviti izvršavanje ove mjere ako su prestali razlozi zbog kojih je izrečena ili ako je njezino dosadašnje i daljnje provođenje bezizgledno.

Sudac izvršenja mora najmanje svakih šest mjeseci, računajući od dolaska počinitelja na izvršenje mjere liječenja od ovisnosti, preispitati postoje li uvjeti za njenim nastavkom i o tome donijeti rješenje.

3. Obvezan psihosocijalni tretman

Ova sigurnosna mjera može se izreći:

- ✚ počinitelju koji je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja i
- ✚ ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo.

Izriče se uz novčanu kaznu ili kaznu zatvora, a izvršava se u ustanovi za izvršenje kazne zatvora ili u zdravstvenoj ustanovi ili u pravnoj osobi ili kod fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilničkog ponašanja pod uvjetima određenim posebnim propisom.

Mjera obveznog psihosocijalnog tretmana može trajati do prestanka izvršenja kazne zatvora, odnosno do isteka vremena kazne zatvora koja odgovara izrečenoj novčanoj kazni, a najdulje dvije godine.

4. Zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti

Sigurnosnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti izreći će se :

- ✚ počinitelju koji je kazneno djelo počinio u obavljanju dužnosti ili djelatnosti i
- ✚ ako postoji opasnost da će zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti ponovno počiniti kazneno djelo.

Određuje se u minimalnom trajanju od jedne godine, a najduže do deset godina računajući od pravomoćnosti sudske odluke, time da se vrijeme izvršavanja kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.

5. Zabrana upravljanja motornim vozilima

Ova mjera izreći će se:

- ✚ počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa i
- ✚ kad postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa.

Zabrana se odnosi na sva motorna vozila, a samo u posebnim slučajevima bi se moglo izuzeti neko vozilo koje je u pravilu manje opasno za druge sudionike u prometu.

Trajanje ove mjere može biti vremenski ograničeno ili zauvijek. U odnosu na vremensko ograničenje ove mjere ne može biti kraća od jedne niti dulja od pet godina računajući od pravomoćnosti sudske odluke s tim da se vrijeme izvršavanja kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.

6. Zabrana približavanja

Sigurnosnu mjeru zabrane približavanja žrtvi, drugoj osobi ili grupi osoba, ili određenom mjestu sud će izreći :

- ✚ počinitelju kaznenog djela protiv spolne slobode, spolnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta, drugog kaznenog djela nasilja ili napada na slobodu osobe ili neovlaštenog posjedovanja, proizvodnje i trgovanja drogama i tvarima zabranjenim u športu i
- ✚ kad postoji opasnost da bi počinitelj prema tim osobama ili na tim mjestima mogao ponovno počiniti neko od navedenih kaznenih djela.

Može se izreći uz novčanu kaznu ili kaznu zatvora, a njeno trajanje ne može biti kraća od jedne ni dulja od pet godina. Vrijeme provedeno u zatvoru, kaznionici ili ustanovi ne uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere. Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti nadležno tijelo za probaciju i nadležnu policijsku upravu.

7. Udaljenje iz zajedničkog kućanstva

Ova mjera može se izreći:

- ✚ počinitelju kaznenog djela nasilja prema osobi s kojom živi u zajedničkom kućanstvu i
- ✚ ako postoji visok stupanj opasnosti da bi bez provođenja ove mjere počinitelj mogao ponovno počiniti nasilje prema članu zajedničkog kućanstva.

Može se izreći uz novčanu kaznu ili kaznu zatvora i to u trajanju koje ne može biti kraće od tri mjeseca ni dulje od tri godine. Osoba kojoj je izrečena ova mjera dužna je uz prisutnost policijskog službenika odmah po pravomoćnosti presude napustiti stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor koji čini zajedničko kućanstvo, a vrijeme provedeno u zatvoru, kaznionici ili ustanovi ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere. Sud će o pravomoćno izrečenoj zabrani obavijestiti nadležno tijelo za probaciju i nadležnu policijsku upravu.

8. Zabrana pristupa internetu

Ovu mjeru sud će izreći :

- ✚ počinitelju koji je kazneno djelo počinio putem interneta i
- ✚ ako postoji opasnost da će zlouporabom interneta ponovno počiniti kazneno djelo.

Određuje se u minimalnom trajanju od šest mjeseci, a najduže do dvije godine računajući od izvršnosti sudske odluke, time da se vrijeme provedeno u zatvoru, kaznionici ili ustanovi ne uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere. Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti regulatorno tijelo nadležno za elektroničke komunikacije koje će osigurati njezino provođenje.

9. Zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora

Počinitelju kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet ili više godina za namjerno kazneno djelo ili u trajanju od dvije ili više godina za namjerno kazneno djelo s obilježjem nasilja ili za drugo kazneno djelo protiv spolne slobode ili spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i ako je kazna u potpunosti izdržana, nad njime će se odmah po izlasku iz zatvora započeti provoditi zaštitni nadzor i posebne obveze¹² ako su mu izrečene uz zaštitni nadzor.

Vrijeme provjeravanja traje jednu godinu, a prije njegova isteka na prijedlog nadležnog tijela za probaciju sud ga može produljiti za još jednu godinu, ako bi bez njegova provođenja postojala opasnost od ponovnog počinjenja nekog od gore navedenih kaznenih djela

POSEBNE KAZNENOPRAVNE MJERE su:

- ✚ Oduzimanje imovinske koristi
- ✚ Oduzimanje predmeta
- ✚ Javno objavljivanje presude

ODGOJNE MJERE. Odgojne mjere predviđene su kao posebna vrsta kaznenopravnih sankcija (čl.5. KZ), primjenjuju se prema mladeži, pa se tako prema mlađim maloljetnicima mogu primjenjivati samo odgojne mjere, dok se prema starijim maloljetnicima mogu uz odgojne mjere, primjenjivati i kazna maloljetničkog zatvora.

Punoljetnoj osobi koja je navršila 21 godinu život ne može se suditi za kazneno djelo koje je je počinila kao mlađa maloljetna osoba. Punoljetnoj osobi koja nije navršila 21 godinu života može se suditi samo za teže kazneno djela (ako je za to djelo propisana kazna zatvora dulja od 5 godina), koje je počinila kao mlađa maloljetna osoba i to joj se može izreći samo određena vrsta odgojne mjere (zavodska mjera), a može se uopće i ne primjenjivati odgojna mjera.

Nešto je drugačija situacija sa osobom koja je počinila kazneno djelo kao stariji maloljetnik, ali opet sa određenim ograničenjima glede vrste odgojne mjere koja se može primjenjivati s obzirom na životnu dob počinitelja kada mu se sudi (čl. 132. Zakona o sudovima za mladež).

Svrha je odgojnih mjera da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na

¹² Posebne obveze iz članka 62. stavka 2. točke 7. do 13.: *zabranu posjećivanja određenih mjesta, objekata i događaja koji mogu biti poticaj za počinjenje novog kaznenog djela, zabranu približavanja žrtvi ili nekim drugim osobama, napuštanje doma na određeno vrijeme ako se radi o djelima obiteljskog nasilja, zabranu druženja, zapošljavanja, podučavanja ili smještaja s određenom osobom ili grupom osoba koje bi ga mogle navesti da počini kazneno djelo, zabranu uznemiravanja ili uhođenja žrtve ili neke druge osobe, zabranu napuštanja doma u određenom razdoblju tijekom dana, zabranu nošenja, posjedovanja i povjeravanja na čuvanje drugoj osobi oružja i drugih predmeta koji bi ga mogli navesti na počinjenje kaznenog djela.*

njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela.

Svrha je maloljetničkog zatvora da se poduzimanjem mjera odgoja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na daljnji razvoj njegove ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela, kao i da se utječe na ostale da ne čine kaznena djela.

Vrste odgojnih mjera - Sve odgojne mjere možemo svrstati u tri skupine:

- ✚ U prvu skupinu ulazile bi mjere koje su najblaže po svom utjecaju, a to su sudski ukor, posebne obveze i upućivanje u centar za odgoj.
- ✚ U drugu skupinu ulazile bi trajnije mjere koje se poduzimaju uz odgovarajući stručni nadzor i pomoć s tim da se maloljetnik ne izdvaja iz svoje sredine, a to su pojačana briga i nadzor te pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi.
- ✚ U trećoj skupini su zavodske odgojne mjere kojima se omogućava uz izdvajanje maloljetnika iz okoline, trajnije i intenzivnije djelovanje na maloljetnika, a to su upućivanje u odgoju ustanovu, upućivanje u odgojni zavod te upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu.

ZASTARA. Zastara je opći institut kaznenog prava koji se odnosi na nemogućnost primjene kaznenog zakonodavstva odnosno

- ✚ kazneni progon više se ne može poduzeti nakon protoka određenog vremena od počinjenja kaznenog djela (zastara kaznenog progona)¹³,
- ✚ izrečena kaznenopravna sankcija ili posebna kaznenopravna mjera više ne može izvršiti (zastara izvršenja kaznenopravne sankcije)¹⁴.

Zastara izvršenja kazne počinje teći danom pravomoćnosti presude.

Dakle, radi se o gašenju prava države na primjenu pravne prisile, jer se protekom vremena gubi smisao tog državnog djelovanja i mogućnosti ostvarivanja svrhe kažnjavanja ili bilo koje druge kaznenopravne sankcije.

Međutim, nema zastare izvršenja za određena kaznena djela primjerice genocid (čl.88. KZ-a), zločin agresije (čl.89. KZ-a), zločin protiv čovječnosti (čl.90. KZ-a), te druga djela koja ne zastarijevaju prema Ustavu RH¹⁵ ili međunarodnom pravu.

¹³ Članak 81. Kaznenog zakona

¹⁴ Članak 83. Kaznenog zakona

¹⁵ Djela koja ne zastarijevaju prema Ustavu Republike Hrvatske (kaznena djela ratnog profiterstva i kaznena djela iz procesa pretvorbe i privatizacije počinjena u vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije, ratnog stanja i neposredne ugroženosti, neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske)

PROVJERITE SVOJE
ZNAJJE....

1. *Koje društvene vrijednosti štiti kazneno pravo?*
2. *Od kojih dijelova se sastoji Kazneni zakon Republike Hrvatske?*
3. *Samo nabrojite opća obilježja kaznenog djela.*
4. *Koja su dva razloga isključenja protupravnosti?*
5. *Koje su vrste kaznenopravnih sankcija?*
6. *Koje su vrste kazni?*
7. *Koja je svrha kazni?*
8. *Koji je opći minimum, a koji opći maksimum kazne zatvora?*
9. *Kako se izriče kazna zatvora?*
10. *Koji je minimum i maksimum dugotrajnog zatvora te koja je posebnost u odmjeravanju?*
11. *Nabrojite supstitute kratkotrajnih zatvorskih kazni.*
12. *Koje sigurnosne mjere poznajete? Nabrojite minimalno tri i jednu objasnite.*
13. *Koje su posebne kaznenopravne mjere?*
14. *Što je zastara?*
15. *Za koja kaznena djela nema zastare?*

OSNOVE PREKRŠAJNOG PRAVA

16

NAZIV PREDMETA	OSNOVE PREKRŠAJNOG PRAVA
POTREBNA PREDZVANJA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Prekršaj, prekršajnoppravna sankcija
ZNANJA	Usvajanje osnovnih pojmova i instituta u cilju lakšeg snalaženja u Prekršajnom zakonu, te razumijevanja sustava prekršajnoppravnih sankcija
VJEŠTINE	Ne usvajaju se
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Tijekom nastave iz ovog predmeta, polaznici temeljnog tečaja upoznaju se sa osnovama prekršajnog prava u smislu onih odredbi Prekršajnog zakona koje su bitne za njihov svakodnevni rad.
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prekršajni zakon, NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17 i 118/18 ✓ Ž. Horvatić (gl. urednik), Rječnik kaznenog prava, Zagreb, 2002.
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata

U zatvorskom sustavu borave i zatvorenici koji imaju status prekršajnog kažnjnika (osoba kojoj je kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku ili je novčana

¹⁶ Izvor za fotografiju: www.automobili.hr

kazna zamijenjena kaznom zatvora) te osobe u prekršajnom zadržavanju (osoba kojoj je sud nalogom odredio zadržavanje po nekoj od osnova za zadržavanje Prekršajnog zakona).

ODLUKE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU (čl. 108. Prekršajnog zakona)

Odluke u prekršajnom postupku su:

1. presuda,
2. rješenje o prekršaju,
3. prekršajni nalog,
4. obavezni prekršajni nalog,
5. rješenje,
6. naredba

Presudu donosi samo sud.

Rješenje o prekršaju donosi sud i tijelo državne uprave koje vodi prekršajni postupak.

Prekršajni nalog, rješenje i naredbu donosi sud i druga tijela koja sudjeluju u prekršajnom postupku.

Obavezni prekršajni nalog donose ovlašteni tužitelji navedeni u članku 109. stavka 1. točke 1. i 2. Prekršajnog zakona i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Odluke o prekršaju iz stavka 1. točke 1. do 5. istog članka Prekršajnog zakona su ovršne isprave.

SUBJEKTI PREKRŠAJNOG POSTUPKA – stranke i sudionici

(čl. 108. Prekršajnog zakona)

Stranke u prekršajnom postupku su:

- a) ovlašteni tužitelj,
- b) 2. okrivljenik.

Sudionici u prekršajnom postupku su:

1. branitelj okrivljenika,
2. zakonski zastupnik ili opunomoćenik,
3. oštećenik,
4. druga osoba koje se tiče vođenje određenog prekršajnog postupka.

PREKRŠAJI. Prekršaji su „kažnjiva djela u hrvatskom kaznenopravnom sustavu, lakša od kaznenih djela, kojima se povređuje javni poredak i/ili građanska disciplina. Spadaju kao kažnjiva ponašanja u kazneno pravo u njegovom najširem značenju. Mogu se osim zakonom propisivati i drugim propisima. Za postupanje prema počiniteljima prekršaja nadležna je osim sudbene vlasti, pod određenim uvjetima, i upravna vlast.“¹⁷

¹⁷ Rječnik kaznenog prava, stranica 442/443

Drugim riječima, a sukladno Prekršajnom zakonu, prekršaji i prekršajnopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.

PREKRŠAJNOPRAVNE SANKCIJE. Prema članku 6. Prekršajnog zakona, opća svrha propisivanja i izricanja ili primjene svih prekršajnopравnih sankcija jest da svi građani poštuju pravni sustav i da nitko ne počini prekršaj, te da se počinitelji prekršaja ubuduće tako ponašaju. Ako je protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, ne može se za taj prekršaj pokrenuti prekršajni postupak, a ako je postupak pokrenut ne može se dalje voditi.

Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave prekršajni će se postupak voditi ako je prekršaj počinjen na području te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Članak 31. Prekršajnog zakona propisuje da se počinitelj za prekršaj propisan zakonom može se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora. Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave može se počinitelj kazniti novčanom kaznom.

POČINITELJ	IZNOS NOVČANE KAZNE
Pravna osoba	2.000-1.000.000 kuna
Fizička osoba obrtnika i osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koji je počinila u vezi s obavljanjem njezina obrta ili samostalne djelatnosti	1.000-500.000 kuna
Fizička osoba	100-50.000 kuna

Kazna zatvora zakonom se može propisati samo kao stroža kazna uz propisanu novčanu kaznu. Kazna zatvora se može propisati i izreći u trajanju od najmanje tri dana do najdulje trideset dana a za najteže oblike prekršaja i do šezdeset dana. Za prekršaje nasilja u obitelji, druge prekršaje povezane s nasiljem, teške prekršaje protiv okoliša i teške prekršaje vezane za zlorabu opojnih droga zakonom se može propisati kazna zatvora do devedeset dana. Kaznu zatvora počinitelju prekršaja može izreći samo sud. Kazna zatvora izriče se na pune dane.

Vrlo je bitno znati da se vrijeme provedeno u uhićenju, zadržavanju i svako oduzimanje slobode u vezi s prekršajem uračunava u izrečenu kaznu zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora i novčanu kaznu. Prilikom uračunavanja izjednačuje se svaki započeti dan uhićenja, zadržavanja i svakog drugog oduzimanja slobode te započelih tristo kuna novčane kazne s jednim danom zatvora.

Mjere upozorenja koje se propisuju Prekršajnim zakonom jesu: opomena i uvjetna osuda. Opomena ima za svrhu da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču prekršaja i počinitelja radi ostvarenja svrhe prekršajnopравnih sankcija ne mora primijeniti kažnjavanje. Uvjetna osuda pak ima svrhu da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kojom se omogućava ostvarenje svrhe prekršajnopравnih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja.

Opomena je prekršajnopравna sankcija koja se kao mjera upozorenja može primijeniti prema počinitelju prekršaja za koji je propisana kao jedina kazna novčana

kazna do 5.000,00 kuna ako se prema postupanju počinitelja, njegovoj krivnji i prouzročenoj posljedici radi o očito lakom obliku tog prekršaja i kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču počinitelja ili posebno njegova odnosa prema oštećeniku i naknadi štete prouzročene prekršajem steknu uvjeti za postignuće svrhe mjere upozorenja bez kažnjavanja.

Uvjetna osuda je prekršajnoppravna sankcija koja se kao mjera upozorenja sastoji od izrečene kazne zatvora ili maloljetničkog zatvora i roka u kojem se ta kazna ne izvršava pod određenim uvjetima koje propisuje Prekršajni zakon. Njome se odgađa izvršenje izrečene kazne za vrijeme koje ne može biti kraće od tri mjeseca niti dulje od jedne godine.

Sud može uz uvjetnu osudu počinitelju narediti da u određenom roku:

- ✚ popravi štetu počinjenu prekršajem,
- ✚ liječenje ili nastavak liječenja koje je nužno radi otklanjanja zdravstvenih smetnji koje mogu poticajno djelovati za počinjenje novog prekršaja,
- ✚ liječenje ili nastavak liječenja ovisnosti o alkoholu, drogama ili druge vrste ovisnosti u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi ili odvikavanje u terapijskoj zajednici,
- ✚ sudjelovanje ili nastavak sudjelovanja u postupku psihosocijalnog tretmana u zdravstvenim ustanovama ili u pravnim ili kod fizičkih osoba ovlaštenih za provedbu psihosocijalnog tretmana,
- ✚ zabranu posjećivanja određenih mjesta, objekata i događaja, koji mogu biti prilika ili poticaj za počinjenje novog prekršaja,
- ✚ zabranu približavanja oštećeniku ili nekim drugim osobama,
- ✚ napuštanje doma na određeno vrijeme ako se radi o djelima obiteljskog nasilja,
- ✚ redovito javljanje policijskoj upravi ili drugom nadležnom tijelu,
- ✚ druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeni prekršaj.

Sud može izreći posebne obveze kad ocijeni da je njihova primjena nužna za zaštitu zdravlja i sigurnosti osobe na čiju štetu je prekršaj počinjen ili kad je to nužno za otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja.

Osim spomenutog, prema članku 50 Prekršajnog zakona na počinitelje prekršaja primjenjuju se i zaštitne mjere:

- ✚ obvezno liječenje od ovisnosti,
- ✚ zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti,
- ✚ zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi,
- ✚ zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija,
- ✚ zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna,
- ✚ zabrana upravljanja motornim vozilom,
- ✚ zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja.

Njihova je svrha da se primjenom otklone uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja. Bitno je naglasiti da se ne smije izreći ako nisu u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti.

Obvezno liječenje od ovisnosti- Članak 53.

(1) Zaštitnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti u trajanju od jednog mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljeniku koji je prekršaj počinio pod odlučujućim

djelovanjem ovisnosti o alkoholu, drogi ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti u budućnosti počiniti prekršaj.

(2) Zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka može se izreći uz novčanu kaznu, kaznu zatvora, maloljetničkog zatvora i uvjetnu osudu.

(3) Zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka izrečena uz kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora, ili kada je novčana kazna zamijenjena zatvorom, izvršava se u okviru zatvorskog sustava ili u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi za liječenje ovisnosti izvan zatvorskog sustava pod uvjetima određenim posebnim propisom. Mjera izrečena uz novčanu kaznu i uvjetnu osudu, ili kada je novčana kazna zamijenjena radom za opće dobro izvršava se u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi za otklanjanje ovisnosti izvan zatvorskog sustava, a može se, pod uvjetima određenim posebnim propisom, izvršavati i u terapijskoj zajednici ako je takvo odvikavanje dostatno za otklanjanje opasnosti.

(4) Ako je zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka izrečena u vremenu koje je dulje od izrečene kazne zatvora, maloljetničkog zatvora, odnosno rada za opće dobro ili zatvora kojima je zamijenjena novčana kazna, njezino izvršavanje će se dovršiti u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi za liječenje ovisnosti izvan zatvorskog sustava pod uvjetima određenim posebnim propisom.

(5) Sud može i prije isteka vremena na koje je izrečena zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka, obustaviti njezino daljnje izvršavanje ako utvrdi da su prestali razlozi zbog kojih je izrečena ili ako je njezino dosadašnje i daljnje provođenje bezizgledno. Ovo sud može utvrditi na zahtjev ustanove kod koje se zaštitna mjera izvršava ili na zahtjev okrivljenika.

Zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti- Članak 54.

(1) Zaštitnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u trajanju od jednog mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljeniku koji je prekršaj počinio u obavljanju dužnosti ili djelatnosti ako postoji opasnost da će zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti ponovno počiniti prekršaj.

(2) Vrijeme provedeno u izvršavanju kazne zatvora, rada za opće dobro ili zatvora određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu ne uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere.

(3) Za vrijeme zabrane iz stavka 1. ovoga članka osuđenik se ne smije baviti određenom dužnosti ili djelatnosti samostalno, za drugu osobu, u pravnoj osobi, ni u ime druge osobe, niti smije ovlastiti drugu osobu da se bavi tom dužnošću ili djelatnošću u njegovo ime i po njegovim uputama.

(4) Ako počinitelj ne postupi prema zabrani obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti kad je izrečena uz uvjetnu osudu može se postupiti prema članku 46. stavku 4. ovoga Zakona.

(5) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti tijelo nadležno za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene dužnosti ili djelatnosti.

(6) Zaštitna mjera iz stavka 1. ovog članka ne može se izreći maloljetniku.

(7) Iznimno, okrivljeniku odgovornoj osobi u pravnoj osobi za prekršaj iz članka 33. stavka 10. ovoga Zakona sud može izreći trajno zaštitnu mjeru iz stavka 1. ovoga članka.

Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi-Članak 55.

(1) Zaštitnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene djelatnosti ili poslova u trajanju od tri mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljenoj pravnoj

osobi koja je prekršaj počinila u obavljanju djelatnosti ili poslova ako postoji opasnost da će obavljanjem tih djelatnosti ili poslova ponovno počiniti prekršaj.

(2) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti nadležni sud kod kojeg je pravna osoba upisana u sudski registar.

(3) Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova ne može se izreći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i političkim strankama.

(4) Na mjeru zabrane obavljanja određenih djelatnosti ili poslova na odgovarajući se način primjenjuje članak 54. stavak 3. ovoga Zakona.

(5) Iznimno, okrivljenoj pravnoj osobi za prekršaj iz članka 33. stavka 10. ovoga Zakona sud može izreći trajno zaštitnu mjeru iz stavka 1. ovoga članka.

Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija- Članak 55.a

(1) Zaštitnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija u trajanju od tri mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljenoj pravnoj osobi koja je prekršaj počinila u postupku stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija ili njihovog korištenja, ako postoji opasnost da će stjecanjem dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija ponovno počiniti prekršaj.

(2) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti nadležna tijela za izdavanje dozvola, ovlasti, koncesija i subvencija.

Zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna- Članak 55.b

(1) Zaštitnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog poslovanja s korisnicima državnog ili lokalnog proračuna u trajanju od tri mjeseca do jedne godine sud može izreći okrivljenoj pravnoj osobi koja je prekršaj počinila u poslovanju s korisnicima državnog ili lokalnog proračuna ako postoji opasnost da će poslovanjem s korisnicima državnog ili lokalnog proračuna ponovno počiniti prekršaj.

(2) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti nadležni sud kod kojeg je pravna osoba upisana u sudski registar.

Zabrana upravljanja motornim vozilom- Članak 58.

(1) Zaštitnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od jednog mjeseca do dvije godine sud može izreći počinitelju prekršaja protiv sigurnosti prometa kad postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa. Zabrana se izriče u odnosu na sve vrste ili kategorije ili u odnosu na samo određene vrste ili kategorije motornih vozila.

(2) Mjera iz stavka 1. ovoga članka počinje teći sljedećim danom kada je okrivljeniku nadležno tijelo uredno dostavilo obavijest o upisu izrečene mjere u evidenciju izdanih vozačkih dozvola, a vrijeme provedeno na izdržavanju zatvora ne uračunava se u vrijeme trajanja mjere.

(3) Ako okrivljenik ne postupi prema zabrani iz stavka 1. ovoga članka kad je izrečena uz uvjetnu osudu, sud može postupiti prema članku 46. stavku 4. ovoga Zakona.

(4) Vrijeme privremenog oduzimanja vozačke dozvole uračunat će se u vrijeme zabrane upravljanja motornim vozilom.

(5) Zabrana upravljanja motornim vozilom izrečena osuđeniku koji ima stranu dozvolu za upravljanje motornim vozilom sastoji se u zabrani njezina korištenja na području Republike Hrvatske kao i u zabrani izdavanja mu vozačke dozvole Republike Hrvatske. Ako protiv presude kojom je izrečena mjera nije podnesena žalba, mjera počinje teći od dana pravomoćnosti presude. Ako je protiv presude podnesena žalba o kojoj je odlučivao žalbeni sud, mjera počinje teći od uredne dostave drugostupanjske odluke osuđeniku.

Zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja- Članak 58.a

(1) Zaštitna mjera zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja može se izreći počinitelju prekršaja kada postoji opasnost da će u određenom razdoblju posjećivanjem tog mjesta ili područja ponovno počiniti isti prekršaj.

(2) Zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka ne može se izreći u trajanju kraćem od jednog mjeseca ni duljem od dvije godine.

(3) Ako okrivljenik postupi protivno zabrani iz stavka 1. ovoga članka, a zabrana je izrečena uz uvjetnu osudu, sud će postupiti prema članku 46. stavku 4. ovoga Zakona.

PRIMJENA PREMA MALOLJETNICIMA. Prema osobi koja je prekršaj počinila kao maloljetnik, kao prekršajnopravne sankcije primjenjuju se odgojne mjere, zaštitne mjere i kazne (novčana kazna i maloljetnički zatvor). Prema osobi koja je počinila prekršaj kao mlađi maloljetnik, kao prekršajnopravne sankcije za počinjeni prekršaj mogu se primijeniti samo odgojne mjere. Prema osobi koja je počinila prekršaj kao stariji maloljetnik, kao prekršajnopravne sankcije za počinjeni prekršaj mogu se primijeniti odgojne mjere, a uz uvjete predviđene ovim Zakonom mogu se izreći novčana kazna i maloljetnički zatvor.

Uz opću svrhu prekršajnopравnih sankcija, svrha je posebnih maloljetničkih sankcija pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće izobrazbe maloljetnog počinitelja prekršaja utjecati na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti.

Odgojne mjere su sudski ukor, posebne obveze i upućivanje u centar za odgoj. Odgojne mjere se primjenjuju kada je potrebno utjecati na maloljetnikovu ličnost i ponašanje mjerama upozorenja, usmjeravanjem ili drugim primjerenim mjerama. Sud će primijeniti sudski ukor ako se iz maloljetnikovog odnosa prema počinjenom prekršaju i njegovoj spremnosti da ne čini prekršaje može zaključiti da će i samim prijekorom biti postignuta svrha odgojne mjere. Pri primjeni ukora sud će maloljetniku ukazati na društvenu neprihvatljivost i štetnost njegova ponašanja te da mu se za slučaj ponovnog počinjenja prekršaja može primijeniti i teža sankcija.

Sud može maloljetniku odrediti jednu ili više posebnih obveza ako ocijeni da će njihovom primjenom pozitivno utjecati na maloljetnika i njegovo ponašanje. Sud može maloljetniku odrediti obvezu:

- ✚ da se ispriča oštećeniku,
- ✚ da prema vlastitim mogućnostima popravi ili nadoknadi štetu nastalu prekršajem,
- ✚ da se uzdrži od posjećivanja određenih mjesta i klona društva određenih osoba koje na njega štetno utječu,
- ✚ da se uz suglasnost maloljetnikovoga zakonskog zastupnika podvrgne odvikavanju i liječenju od droge ili drugih ovisnosti,
- ✚ da se radi učenja ili provjere znanja prometnih propisa uputi u nadležnu ustanovu za osposobljavanje vozača,
- ✚ da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili na poslove komunalnog ili ekološkog značenja,
- ✚ da se uključi u rad športskih i drugih sekcija uz pedagoški nadzor u školi,
- ✚ da se uključi u pojedinačni ili skupni rad u savjetovalištu za mlade.

Određene posebne obveze mogu trajati najdulje šest mjeseci i ne smiju ometati maloljetnikovo školovanje ili zaposlenje. Osobni rad maloljetnika ne smije trajati više od

20 sati unutar roka od mjesec dana i mora biti tako raspoređen da ne ometa školovanje ili zaposlenje maloljetnika.

Sud će primijeniti mjeru upućivanja maloljetnika u centar za odgoj kada ocijeni da je za ostvarenje svrhe odgojnih mjera potrebno pojačanim mjerama utjecati na njegovu ličnost i ponašanje.

Sud može maloljetnika uputiti u centar na određen broj sati tijekom dana u trajanju od najmanje osam, a najdulje četrnaest dana ili na neprekidni boravak u trajanju od osam dana. Pritom je bitno paziti da radi izvršenja ove mjere maloljetnik ne izostane s redovitog školovanja ili s radnog mjesta. Boravak maloljetnika u centru mora biti ispunjen djelatnostima primjerenim njegovim osobinama i usmjeren na razvijanje osjećaja odgovornosti.

Novčanu kaznu sud može izreći počinitelju prekršaja starijem maloljetniku koji ostvaruje osobne prihode vlastitim radom ili imovinom ako utvrdi da s obzirom na narav i težinu počinjenog prekršaja treba izreći tu kaznu. Neplaćena novčana kazna ne može se zamijeniti mjerom zatvora ni radom za opće dobro na slobodi, ali će se prisilno naplatiti na imovini maloljetnika, njegova roditelja ili druge osobe koja za njega skrbi.

Počinitelju prekršaja starijem maloljetniku može se izreći kazna maloljetničkog zatvora za prekršaj za koji je zakonom propisana kao teža kazna zatvor, ako sud utvrdi da je s obzirom na narav i težinu prekršaja i visok stupanj krivnje potrebno izreći tu kaznu. Kazna maloljetničkog zatvora izriče se u okviru kazne zatvora propisane za određeni prekršaj, time da ne može biti kraća od tri dana ni dulja od petnaest dana. Prije izricanja kazne maloljetničkog zatvora, sud mora prethodno pribaviti mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb o primjerenosti te kazne.

ZADRŽAVANJE. Ako je protiv određene osobe podnesen optužni prijedlog za prekršaj propisan zakonom, a radi se o prekršaju protiv javnog reda i mira, prekršaju vezanom za nasilje u obitelji, prekršaju vezanom za sprječavanje nereda na sportskim natjecanjima ili prekršaju za koji se može izreći kazna zatvora ili novčana kazna veća od 10.000 kuna, sud može sam ili na prijedlog tužitelja, nakon što je ispitao okrivljenika i utvrdio da ne postoje razlozi za odbacivanje optužnog prijedloga, odrediti zadržavanje te osobe ako:

- ✚ postoje okolnosti koje upućuju na opasnost da će pobjeći (krije se i dr.),
- ✚ postoji opasnost da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za prekršajni postupak ili da će ometati prekršajni postupak utjecajem na svjedoke ili sudionike,
- ✚ osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti istovrsni prekršaj.

Zadržavanje može trajati dok za to postoje razlozi zbog kojih je određeno ali ne dulje od petnaest dana računajući u to i vrijeme uhićenja, a protiv maloljetnika zadržavanje može trajati dvadesetčetiri sata računajući od časa kada je zadržavanje odredio sud. Nakon donesene nepravomoćne presude, protiv okrivljenika se može produljiti ili odrediti zadržavanje ako je izrečena kazna zatvora ili maloljetnički zatvor a osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će počiniti istovrsni prekršaj. Zadržavanje može trajati petnaest dana ali ne dulje od izrečene kazne, a okrivljenika se na njegov zahtjev može uputiti na izdržavanje izrečene kazne i prije pravomoćnosti presude. Ako se okrivljenik u času pravomoćnosti presude nalazi u zadržavanju, ostat će u zadržavanju do upućivanja na izdržavanje kazne, a najdulje do isteka trajanja izrečene kazne. Zadržavanje se određuje ili produljuje pisanim i obrazloženim rješenjem koje se predaje odmah zadržanom okrivljeniku. U spisu se naznačuje vrijeme predaje rješenja a okrivljenik to potvrđuje svojim potpisom. Protiv rješenja kojim se određuje ili produljuje zadržavanje okrivljenik ima pravo žalbe u roku od 48 sati. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja. Sud u predmetu u kojem je određeno zadržavanje postupa naročito žurno te pazi

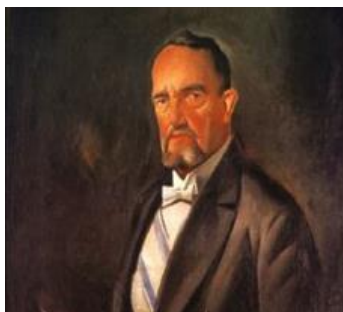
po službenoj dužnosti jesu li prestali razlozi i zakonski uvjeti za daljnje trajanje zadržavanja i u tom slučaju odmah ukida zadržavanje.

Ukupno trajanje zadržavanja u prekršajnom postupku ne može biti dulje od 15 dana prije donošenja nepravomoćne presude te još najviše 15 dana nakon donošenja nepravomoćne presude. Ako Visoki prekršajni sud ukine nepravomoćnu presudu i predmet vrati na ponovno suđenje, ispitat će postoji li i dalje osnova za zadržavanje okrivljenika i može produljiti zadržavanje najviše do petnaest dana.

PRAVA UHIĆENE/ZADRŽANE OSOBE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

(čl. 86. Prekršajnog zakona)

Osoba uhićena ili zadržana pod sumnjom da je počinila prekršaj mora biti odmah upoznata o razlozima uhićenja ili zadržavanja, na njezin će zahtjev nadležno tijelo o uhićenju ili zadržavanju izvijestiti njezinu obitelj ili drugu osobu koju ona odredi, a ako se ispituje kao osumnjičenik ili okrivljenik i poučiti da nije dužna iskazivati te da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojeg može sama izabrati.

PROVJERITE SVOJE
ZNANJE....

1. Što su prekršaji?
2. Koji su subjekti prekršajnog postupka?
3. Koje su odluke u prekršajno postupku?
4. Za koja ponašanja se propisuju prekršaji i prekršajne sankcije?
5. Pojasnite odnos kaznenog i prekršajnog postupka (kazneni postupak je počeo...).
6. Čime se propisuju prekršaji?
7. Kojom kaznom može biti kažnjen počinitelj prekršaja?
8. Koje su mjere upozorenja propisane Prekršajnim zakonom?
9. Što sud može narediti počinitelju uz uvjetnu osudu?
10. Nabrojite tri zaštitne mjere.
11. Koje se prekršajnepravne sankcije primjenjuju prema maloljetnicima?
12. Kad se određuje prekršajnopravno zadržavanje?
13. Koja su prava uhićene/zadržane osobe?

OSNOVE KAZNENOG POSTUPKA

18

NAZIV PREDMETA	OSNOVE KAZNENOG POSTUPKA
POTREBNA PREDZNAJNA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Nadležnost, prava okrivljenika, presuda, pravni lijekovi
ZNANJA	usvajanje osnovnih pojmova i instituta u cilju lakšeg snalaženja u primjeni ZKP-a , te razumijevanje kaznenog postupka u cjelini
VJEŠTINE	Snalaženje u uporabi i primjeni ZKP-a
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Tijekom izučavanja ovog nastavnog predmeta polaznici se upoznaju sa tijekom kaznenog postupka kroz sve njegove faze
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zakon o kaznenom postupku, NN NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17 ✓ Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (NN 143/12) ✓ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10) ✓ Davor Krapac: „Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije," Zagreb, Narodne novine d.d., 2012.g.“
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata

¹⁸ Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

KAZNENI POSTUPAK. Kazneni postupak jest skup sustavno obavljenih radnji određenih državnih tijela i nekih drugih osoba, koje se obavljaju u konkretnom slučaju vjerojatnosti da je počinjeno kazneno djelo¹⁹, a ima svrhu da se sudskom odlukom utvrdi da li je kazneno djelo počinjeno, tko ga je počinio i može li se počinitelju izreći kazna ili druga kaznenopravna sankcija. Cilj kaznenog postupka jest utvrđenje krivnje ili nedužnosti i eventualno izricanje kazne počinitelju kaznenog djela. Kazneni postupak reguliran je odredbama Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP)²⁰.

STRANKE U KAZNENOM POSTUPKU. Stranke u kaznenom postupku su tužitelj i okrivljenik. Tužitelj u kaznenom postupku može biti državni odvjetnik, privatni tužitelj (za djela za koja se progoni po privatnoj tužbi) i oštećenik kao tužitelj (kada državni odvjetnik ustanovi da nema osnova za pokretanje ili provođenje kaznenog postupka). Kazneni postupak se pokreće i provodi samo na zahtjev ovlaštenog tužitelja. Zakonom se utvrđuju pravila kojima se osigurava da nitko nedužan ne bude osuđen, a da se počinitelju kaznenog djela izrekne kazna ili druga mjera, na temelju zakonito provedenog postupka pred nadležnim sudom. Svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja (presumpcija nedužnosti). Okrivljenik se ima pravo braniti sam ili uz stručnu pomoć branitelja kojega sam izabire iz reda odvjetnika. U kaznenom postupku je zabranjena diskriminacija temeljem: pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom, ili, obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju, ili, spolnoj orijentaciji. U kaznenom postupku u uporabi je hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo. Stranke, i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom.

Nitko ne može biti ponovno kazneno progonjen za djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravomoćna sudska presuda. Ne može se obnoviti kazneni postupak protiv osobe koja je pravomoćno oslobođena od optužbe.

Ako Zakon drukčije ne propisuje, povodom pravnog lijeka izjavljenog samo u korist okrivljenika, presuda se ne može izmijeniti na njegovu štetu.

NADLEŽNOST. U kaznenim predmetima sude

- ✚ općinski sudovi,
- ✚ županijski sudovi,
- ✚ Visoki kazneni sud republike Hrvatske i
- ✚ Vrhovni sud Republike Hrvatske.

DRŽAVNI ODVJETNIK. Temeljno pravo i glavna dužnost državnog odvjetnika je progon počinitelja kaznenih djela za koja se progoni po službenoj dužnosti.

Definicija, Dr. V. Bayer; „Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja“, Knjiga I., str.4.

20 ²⁰ Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14 i 70/17).

ŽRTVA. Žrtva kaznenog djela ima pravo na: a) djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela, b) sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik, c) druga prava propisana zakonom.

OŠTEĆENIK. Oštećenik koji je preuzeo kazneni progon ima ista prava koja ima državni odvjetnik, osim prava koja državni odvjetnik ima kao državno tijelo.

PRIVATNI TUŽITELJ. Privatni tužitelj ima pravo podnijeti privatnu tužbu nadležnom sudu, te ima ista prava koja ima državni odvjetnik, osim prava koja državnom odvjetniku pripadaju kao državnom tijelu.

OKRIVLJENIK I BRANITELJ. Okrivljenik može imati branitelja prije početka i tijekom cijelog kaznenog postupka, te postupka o izvanrednim pravnim lijekovima, kao i u postupku izvršenja kazne, mjera upozorenja ili sigurnosnih mjera sukladno posebnim propisima. Okrivljenika se prije prvog ispitivanja ili druge radnje za koju to predviđa ZKP, mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja. Za branitelja se može uzeti samo odvjetnik, a odvjetnika može zamijeniti odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom u postupku pred općinskim sudom. Branitelj je dužan podnijeti punomoć tijelu koje vodi postupak. Okrivljenik može branitelju dati i usmenu punomoć na zapisnik kod tijela koje vodi postupak. Prava i dužnosti branitelja prestaju kad okrivljenik opozove punomoć ili kad branitelj otkáže zastupanje i o tome obavijesti sud, odnosno kad branitelj po službenoj dužnosti bude razriješen. Jedan okrivljenik može imati istodobno najviše tri branitelja, a smatra se da je obrana osigurana kad u postupku sudjeluje jedan od branitelja. Ako se okrivljenik nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru branitelj se može s njime dopisivati i razgovarati bez nadzora.

ROKOVI. Rokovi predviđeni ZKP-om ne mogu se produljiti, osim kad to ZKP izričito dopušta. Kada je izjava vezana za rok, smatra se da je dana u roku ako je prije nego što rok protekne predana onome tko je ovlašten primiti ju (dan predaje poštom preporučenom pošiljkom, brzojavom i drugim telekomunikacijskim sredstvom).

Okrivljenik koji se nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru izjavu koja je vezana za rok predat će pritvorskom nadzorniku ili upravi zatvora, a osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne ili u ustanovi radi primjene odgojne mjere ili je prisilno smještena u psihijatrijskoj ustanovi, takvu će izjavu predati upravi ustanove u kojoj je smještena. Dan i sat predaje takve izjave upravi ustanove smatra se trenutkom predaje tijelu koje je nadležno da je primi.

Rokovi se računaju na sate, dane, mjesece i godine. Sat ili dan kad su dostava ili priopćenje obavljeno, ne uračunava se u rok, već se za početak roka uzima prvi sljedeći sat odnosno dan.

Iznimno, rokovi za računanje uhićenja, zadržavanja, pritvora te istražnog zatvora, počinju teći od trenutka lišenja slobode. Ako posljednji dan roka pada na državni blagdan ili u subotu ili u nedjelju, ili u koji drugi dan kad državno tijelo nije radilo, rok istječe protekom prvog sljedećeg radnog dana. Kao dan računaju se dvadeset četiri sata, a mjesec se računa po kalendarskom vremenu.

MJERE OSIGURANJA NAZOČNOSTI OKRIVLJENIKA I DRUGE MJERE OPREZA. Temeljno pravilo za sud i druga državna tijela koja odlučuju o izricanju nastavno izloženih mjera jest kako se neće primijeniti teža mjera ukoliko se ista svrha može postići blažom mjerom.

1. Poziv okrivljeniku upućuju: državni odvjetnik, i sud. Ako se okrivljenik neopravdano ne odazove pozivu, državni odvjetnik će predložiti sucu istrage izdavanje dovedbenog naloga.

2. Dovođenje. Dovedbeni nalog izdaje sud ako je doneseno rješenje o istražnom zatvoru ili ako uredno pozvan okrivljenik ne dođe, a svoje izostanak ne opravda, ili ako se nije mogla obaviti uredna dostava. Dovedbeni nalog iznimno mogu izdati državni odvjetnik ili policija.

Dovedbeni nalog izvršava policija.

3. Mjere opreza određuje sud i državni odvjetnik u obrazloženom rješenju (u slučajevima kad postoje okolnosti zbog kojih je moguće odrediti istražni zatvor).

Mjere opreza jesu:

- ✚ zabrana napuštanja boravišta,
- ✚ zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja,
- ✚ obveza redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu,
- ✚ zabrana približavanja određenoj osobi, zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom²¹,
- ✚ zabrana obavljanja određene poslovne aktivnosti,
- ✚ privremeno oduzimanja putne i druge isprave za prijelaz državne granice, i
- ✚ privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom.

4. Jamstvo se može odrediti rješenjem okrivljeniku protiv kojeg treba odrediti istražni zatvor ili je istražni zatvor protiv njega već određen zbog bojazni da će okrivljenik pobjeći, te se može ostaviti na slobodi odnosno pustiti na slobodu ako okrivljenik ili tko drugi za njega daje jamstvo, a sam okrivljenik obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, da neće ometati kazneni postupak i da neće počinuti novo kazneno djelo.

Jamstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, vrijednosnih papira, dragocjenosti ili drugih pokretnina veće vrijednosti koje se lako mogu unovčiti ili lako čuvati

Jamstvo se ukida i kad kazneni postupak pravomoćno završi rješenjem o obustavi postupka ili presudom. Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jamstvo se ukida kad osuđenik stupi na izdržavanje kazne.

5. Uhićenje. Svatko smije spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti²² Zatečena u kaznenom djelu je osoba koju netko opazi u radnji kaznenog djela, odnosno osoba koja je neposredno nakon kaznenog djela zatečena pod okolnostima koje upućuju na to da je počinila kazneno djelo. Osoba spriječena u bijegu predaje se policiji i može se zadržati do dolaska policije. Prilikom uhićenja, uhićena osoba se mora odmah upoznati o razlozima uhićenja, te mora biti poučena kako

21 Mjerama opreza ne može se ograničiti pravo okrivljenika na vlastiti stan, te pravo na nesmetane veze s ukućanima, bračnim ili izvanbračnim drugom, roditeljima, djecom, posvojenikom ili posvojiteljem osim ako se postupak vodi zbog kaznenog djela počinjenog na štetu neke od tih osoba. Zabrana obavljanja poslovne aktivnosti može obuhvatiti i zakonitu profesionalnu djelatnost ako se postupak vodi zbog kaznenog djela počinjenog u okviru te djelatnosti.. Također, mjerama opreza ne može se ograničiti pravo okrivljenika na nesmetano općenje s braniteljem.

22 Naglasak na dio odredbe članka 106. stavak 1. ZKP, „svatko smije spriječiti bijeg osobe...“, jer se ne radi o uhićenju. Naime, članak 24. Ustava Republike Hrvatske glasi: „Nitko ne može biti uhićen ili pritvoren bez pisanog, sudbenog i na zakonu utemeljenog naloga.“

nije dužna iskazivati, da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojeg može sama izabrati i da će se o uhićenju na njezin zahtjev obavijestiti obitelj ili druga osoba koju ona odredi.

6.Pritvor. Državni odvjetnik pisanim i obrazloženim rješenjem određuje pritvor protiv uhićenika. Tijekom trajanja pritvora pritvoreniku se mora osigurati neprekidan odmor u trajanju od najmanje 8 sati u svakih 24 sata. Pritvorenik ima pravo slobodnog, neometanog i povjerljivog razgovora s braniteljem.

7. Istražni zatvor u domu. Kad postoje okolnosti za određivanjem istražnog zatvora, sud može rješenjem odrediti istražni zatvor u domu protiv trudne žene, osobe s tjelesnim nedostacima koji joj onemogućuju ili bitno otežavaju kretanje, osobe koja je navršila 70.g. života.

Prije određivanja istražnog zatvora u domu sud će zatražiti od okrivljenika pisanu suglasnost punoljetnih osoba koje borave u domu okrivljenika o primjeni tehničkih sredstava nadzora.

Rješenje o istražnom zatvoru u domu sadrži zabranu okrivljeniku udaljavati se iz doma, a sud može iznimno odobriti da se za određeno vrijeme udalji iz doma ako je to neophodno potrebno radi liječenja osobe ili to nalažu posebne okolnosti uslijed kojih bi mogle nastupiti teške posljedice po život, zdravlje ili imovinu. Ako se osoba u istražnom zatvoru u domu udalji iz doma protivno zabrani suda ili na drugi način ometa provođenje istražnog zatvora u domu, protiv te osobe odredit će se istražni zatvor.

Istražni zatvor u domu nadzire policija na čijem se području izvršava.

8.Istražni zatvor. Pri odlučivanju o istražnom zatvoru, posebno o njegovu trajanju, vodit će se posebno računa o razmjeru između težine počinjenog kaznenog djela, kazne koja se, prema podacima kojima raspolaže sud, može očekivati u postupku i potrebe određivanja i trajanja istražnog zatvora. Protiv trudne žene, osobe s tjelesnim nedostacima koji joj onemogućuju ili bitno otežavaju kretanje, te osobe koja je navršila 70 godina života, istražni zatvor se može iznimno odrediti. Čim prestanu razlozi zbog kojih je istražni zatvor određen, on se mora ukinuti i zatvorenika se mora pustiti na slobodu.

Osnove za određivanje istražnog zatvora²³

Istražni zatvor se može odrediti ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo i ako:

- ✚ je u bijegu ili osobite okolnosti upućuju na opasnost da će pobjeći (krije se, ne može se utvrditi njezina istovjetnost i slično),
- ✚ osobite okolnosti upućuju na opasnost da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za kazneni postupak ili da će ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke, vještake, sudionike ili prikriivače²⁴,
- ✚ osobite okolnosti upućuju na opasnost da će ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo, ili da će počinuti teže kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu, kojim prijeti²⁵,

23 Članak 123. Zakona o kaznenom postupku

24 Opasnost od ometanja kaznenog postupka – koluzijska opasnost.

25 Iteracijska opasnost – preventivna svrha, očuvanje javne sigurnosti.

- ✚ je istražni zatvor nužan radi neometanog odvijanja postupka za kazneno djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora, i kod kojeg su okolnosti počinjenja kaznenog djela posebno teške²⁶,
- ✚ okrivljenik koji je uredno pozvan izbjegava doći na raspravu.

Pri izricanju presude uvijek će se odrediti ili produžiti istražni zatvor protiv okrivljenika kojem je izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna. Istražni zatvor se određuje i produžuje pisanim rješenjem nadležnog suda. Rješenje o određivanju istražnog zatvora predaje se zatvoreniku odmah po zatvaranju. Primitak rješenja i trenutak primitka zatvorenik potvrđuje potpisom.

Sudbena vlast nadležna za određivanje, produženje i ukidanje istražnog zatvora

Istražni zatvor do podnošenja optužnice određuje sudac istrage na prijedlog državnog odvjetnika, a ukida ga na prijedlog okrivljenika, državnog odvjetnika ili po službenoj dužnosti. Nakon podnošenja optužnice, istražni zatvor do potvrđivanja optužnice određuje, produžuje i ukida **optužno vijeće**. Nakon potvrđivanja optužnice, do pravomoćnosti presude, istražni zatvor određuje, produžuje i ukida **raspravni sud** u zasjedanju, a izvan zasjedanja **vijeće**.

O određivanju, produženju i ukidanju istražnog zatvora odlučuje sud na nejavnom usmenom ročištu.

Na ročište (o određivanju, produženju i ukidanju istražnog zatvora) se pozivaju državni odvjetnik, okrivljenik i branitelj okrivljenika, i oni o danu održavanja ročišta moraju biti obaviješteni u primjerenom roku. Okrivljenik koji je lišen slobode, a želi prisustvovati ročištu, bit će na ročište doveden. Vlastoručno potpisana izjava okrivljenika da ne želi prisustvovati ročištu bit će dostavljena sudu do održavanja sjednice. Sud može odlučiti da okrivljenik sudjeluje na ročištu o određivanju, produženju i ukidanju istražnog zatvora, putem zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-video uređaj).

Trajanje istražnog zatvora

Istražni zatvor određen rješenjem suca istrage ili vijeća može trajati najdulje mjesec dana od dana lišenja slobode. Iz opravdanih razloga sudac istrage na prijedlog državnog odvjetnika može produžiti istražni zatvor i to prvi puta za još najviše dva mjeseca, a zatim, za još najviše tri mjeseca. Istekom roka na koji je istražni zatvor određen odnosno produžen, ili, istekom prethodno navedenih rokova, zatvorenik se ima pustiti na slobodu.

Ako se u vrijeme podnošenja optužnice sudu okrivljenik nalazi u istražnom zatvoru, optužno vijeće će odmah, a najkasnije u roku od četrdeset i osam sati po podnošenju optužnice održati ročište i odlučiti o istražnom zatvoru, te ga svojim rješenjem produžiti ili ukinuti.

Nakon podnošenja optužnice istražni zatvor može trajati do pravomoćnosti presude, a nakon pravomoćnosti presude najdulje do pravomoćnosti rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora.

U rješenju o istražnom zatvoru nakon podnošenja optužnice ne određuje se rok trajanja istražnog zatvora, ali će sud svaka dva mjeseca, do izricanja nepravomoćne presude, računajući od dana pravomoćnosti prethodnog rješenja o istražnom zatvoru,

ispitivati postoje li zakonski uvjeti za daljnju primjenu istražnog zatvora, te ga rješenjem produjiti ili ukinuti. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Ako se okrivljenik u trenutku donošenja nepravomoćne presude nalazi u istražnom zatvoru, vijeće će prilikom donošenja presude ispitati postoje li zakonski uvjeti za daljnju primjenu istražnog zatvora te će ga rješenjem ukinuti ili produjiti.

Ukupno trajanje istražnog zatvora do podizanja optužnice, računajući i vrijeme uhićenja i pritvora, ne može prijeći šest mjeseci, osim ako posebnim zakonom nije propisano drukčije.

Istražni zatvor određen iz razloga što uredno pozvani okrivljenik izbjegava doći na raspravu, može trajati najdulje mjesec dana.

Taj zatvor može se ponovno odrediti iz iste osnove u istom trajanju, ako okrivljenik i nakon ukidanja istražnog zatvora dalje izbjegava dolazak na raspravu.

Najdulje trajanje istražnog zatvora

Do donošenja presude suda prvog stupnja istražni zatvor može trajati najdulje:

- ✚ dva mjeseca ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora do 1 g.,
- ✚ tri mjeseca ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora do 3 g.,
- ✚ šest mjeseci ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora do 5 g.,
- ✚ dvanaest mjeseci ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora do 8 g.,
- ✚ dvije godine ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora preko 8.g.,
- ✚ tri godine ako se za kazneno djelo može izreći kazna dugotrajnog zatvora.

Okrivljenik koji se nalazi u istražnom zatvoru, a presuda kojom mu je izrečena kazna zatvora je postala pravomoćna, ostat će u tom zatvoru do upućivanja na izdržavanje kazne, a najdulje do isteka trajanja izrečene kazne.

NOVO: Okrivljenik koji se nalazi u istražnom zatvoru koji je određen na temelju članka 123 stavka 2 Zakona o kaznenom postupku²⁷, a presuda kojom mu je izrečena kazna zatvora NIJE postala pravomoćna, ostat će u istražnom zatvoru do upućivanja na izdržavanje kazne, a najdulje do isteka trajanja izrečene kazne.

Žalba protiv rješenja o određivanju, ukidanju ili produjtenju istražnog zatvora

Žalbu protiv rješenja kojim se određuje, produjtuje ili ukida istražni zatvor mogu podnijeti okrivljenik, njegov branitelj i državni odvjetnik u roku od tri dana.

Protiv rješenja vijeća drugostupanjskog suda kojim se određuje, produjtuje ili ukida istražni zatvor, žalba nije dopuštena, osim kad vijeće tog suda odredi istražni zatvor okrivljeniku protiv kojega istražni zatvor nije bio određen. O žalbi odlučuje Vrhovni sud u roku od tri dana.

Žalba protiv rješenja o određivanju, produjtenju ili ukidanju istražnog zatvora ne zadržava njegovo izvršenje.

Izvršenje istražnog zatvora i postupanje sa zatvorenici

²⁷ Članak 123. stavak 2: Pri izricanju presude uvijek će se odrediti ili produjiti istražni zatvor protiv okrivljenika kojem je izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, neovisno o najduljem trajanju istražnog zatvora propisanog u članku 133.

Istražni zatvor se izvršava prema odredbama Zakona o kaznenom postupku i na njemu utemeljenih propisa. Okrivljenik protiv kojeg je određen istražni zatvor, a postoji vjerojatnost da je kazneno djelo počinio zbog duševnih smetnji, bit će odlukom upravitelja zatvora upućen u bolnicu za osobe lišene slobode ili odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu. Na poslovima izvršavanja istražnog zatvora mogu raditi samo oni službenici ministarstva nadležnog za pravosuđe koji imaju potrebna znanja i vještine i stručnu spremu predviđenu propisima. Istražni zatvor se mora izvršavati tako da se ne vrijeđa osoba i dostojanstvo zatvorenika. Ovlašteni službenici pravosudne policije pri izvršavanju istražnog zatvora smiju upotrijebiti prisilna sredstva samo pod zakonom određenim uvjetima i na propisan način, ako na drugi način nije moguće provesti mjere izvršenja istražnog zatvora kojima zatvorenik pruža aktivni ili pasivni otpor.

Zatvorenikova prava i slobode mogu biti ograničeni samo u mjeri potrebnoj da se ostvari svrha radi kojeg je određen istražni zatvor, spriječiti bijeg zatvorenika i počinjenje kaznenog djela te otkloni opasnost po život i zdravlje ljudi.

Uprava zatvora prikuplja, obrađuje i pohranjuje podatke o zatvorenicima, koji se pohranjuju i upotrebljavaju dok traje istražni zatvor.

Zbirka tih podataka sadržava:

- ✚ podatke o istovjetnosti zatvorenika i njegovu psihofizičkom stanju,
- ✚ podatke o primitku u istražni zatvor, trajanju, produljenju i ukinuću istražnog zatvora,
- ✚ podatke o radu koji zatvorenik obavlja,
- ✚ podatke o ponašanju zatvorenika i primijenjenim stegovnim mjerama,
- ✚ druge podatke koje određuje ministar nadležan za pravosuđe.

Zatvorenici se smještaju u prostorije odgovarajuće veličine koje udovoljavaju potrebnim zdravstvenim uvjetima.

U istu prostoriju ne smiju biti smještene osobe različita spola. U pravilu, zatvorenici se neće smjestiti u istu prostoriju s osobama koje izdržavaju kaznu zatvora. Zatvorenik se neće smjestiti zajedno s osobama koje bi na njega mogle štetno djelovati ili s osobama s kojima bi druženje moglo štetno utjecati na vođenje postupka.

Zatvorenici imaju pravo na osmosatni neprekidni odmor u vremenu od dvadeset četiri sata. Osim toga, njima će se osigurati kretanje na slobodnom zraku najmanje dva sata dnevno.

Zatvorenik smije kod sebe imati predmete osobne uporabe, higijenske potrepštine, o svom trošku nabavljati knjige, novine i druge tiskovine, sredstva za praćenje javnih medija te imati druge predmete u količini i veličini koja ne ometa boravak u prostoriji i ne remeti kućni red.

Prilikom primitka u zatvor od zatvorenika će se nakon osobne pretrage oduzeti predmeti u svezi s kaznenim djelom, a ostali predmeti koje okrivljenik ne smije imati u zatvoru prema njegovoj će se uputi pohraniti i čuvati ili predati osobi koju odredi zatvorenik.

Po odobrenju suca istrage odnosno predsjednika vijeća i pod njegovim nadzorom ili nadzorom osobe koju on odredi, zatvorenika imaju pravo posjećivati, u okviru kućnog reda, njegovi srodnici, a na njegov zahtjev, liječnik i druge osobe.

Pojedini se posjeti mogu zabraniti ako bi zbog toga mogla nastati šteta za vođenje postupka.

Sudac istrage odnosno predsjednik vijeća odobrit će konzularnom službeniku strane zemlje posjet zatvoreniku koji je državljanin te zemlje, sukladno kućnom redu zatvora. Zatvorenik se smije dopisivati s osobama izvan zatvora sa znanjem i pod nadzorom suca

istrage, a nakon podignute optužnice, sa znanjem i pod nadzorom predsjednika vijeća. Zatvoreniku se može zabraniti odašiljanje i primanje pisama i drugih pošiljaka, ali ne i odašiljanje molbe, pritužbe ili žalbe.

Zatvoreniku će sudac istrage, ili predsjednik vijeća, odobriti da o svom trošku sukladno kućnom redu pod nadzorom uprave zatvora, obavlja telefonske razgovore s određenom osobom. Uprava zatvora u tu svrhu zatvorenima osigurava javni telefonski priključak koji zatvoreniku omogućava telefoniranje najmanje jednom dnevno u primjerenom trajanju.

Zatvorenik ima pravo razgovarati s braniteljem, slobodno, neometano i bez nadzora osim u slučaju: a) kada je državni odvjetnik rješenjem naložio nadziranje razgovora o čemu su prije početka razgovora obaviješteni dostavom rješenja, b) odlukom suca istrage, a nadzor može trajati do podizanja optužnice jer postoji vjerojatnost da bi razgovor doveo do prikrivanja kaznenih djela, pomoći počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela itd.²⁸ Za stegovne prijestupe zatvorenika sudac istrage, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća može, na prijedlog upravitelja zatvora, izreći stegovnu kaznu ograničenja posjeta i dopisivanja. To se ograničenje ne odnosi na veze zatvorenika s braniteljem ili susrete s konzularnim službenikom.

Stegovni prijestupi su sve teže povrede koje se odnose na:

- ✚ fizičke napade na druge zatvorenike, djelatnike ili službene osobe, odnosno njihovo vrijeđanje,
- ✚ izrađivanje, primanje, unošenje, krijumčarenje predmeta za napad ili bijeg,
- ✚ unošenje u zatvor ili pripremanje u zatvoru opojnih sredstava ili alkohola,
- ✚ unošenje u zatvor sredstava koja su protivna pravilima o izvršavanju kazne zatvora,
- ✚ povrede propisa o sigurnosti na radu, protupožarnoj zaštiti te sprječavanju posljedica prirodnih nepogoda,
- ✚ namjerno prouzrokovanje veće materijalne štete,
- ✚ nedolično ponašanje pred drugim zatvorenima ili službenim osobama.

Protiv rješenja o stegovnoj mjeri dopuštena je žalba u roku od dvadeset četiri sata. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Prisilne mjere prema zatvoreniku mogu se poduzeti u slučajevima koji su propisani pravilima o policijskim ovlastima i o izvršavanju kazne zatvora.

O primjeni prisilnih mjera prema zatvoreniku uprava zatvora bez odgode izvješćuje suca istrage, suca pojedinca ili predsjednika vijeća.

Nadzor nad izvršenjem istražnog zatvora obavlja predsjednik nadležnog suda. Predsjednik suda ili sudac kojega on odredi dužan je najmanje jedanput tjedno obići zatvorenike i ako je potrebno, i bez prisutnosti pravosudnog policajca, ispitati kako se zatvorenici hrane, kako zadovoljavaju ostale potrebe i kako se s njima postupa. Predsjednik suda, odnosno sudac kojeg on odredi, dužan je poduzeti potrebne mjere da se otklone nepravilnosti uočene pri obilasku zatvora.

Predsjednik suda i sudac istrage ili predsjednik vijeća, odnosno sudac pojedinac pred kojim se vodi postupak, mogu u svako doba obilaziti zatvorenike, s njima razgovarati i od njih primati pritužbe.

Ako tijekom pregleda ili povodom pritužbe zatvorenika, predsjednik suda ili sudac kojeg on odredi utvrdi da je istekao rok trajanja istražnog zatvora određen u rješenju

28 Za ostale propisane uvjete pogledati str.11. ove skripte.

o istražnom zatvoru ili da ne postoji zakonita odluka o oduzimanju slobode, odmah će odrediti zatvorenikovo puštanje na slobodu.

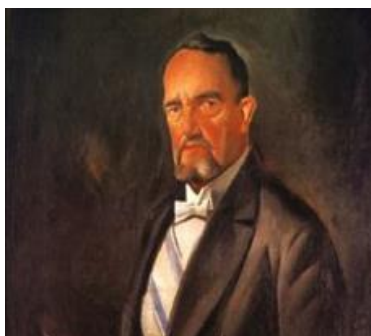
Zatvorenik koji smatra da mu se nezakonito prikraćuje ili ograničava njegovo pravo, može se obratiti predsjedniku suda, koji će prema potrebi poduzeti prethodno navedene mjere.

Konzularni i diplomatski predstavnici mogu u skladu s međunarodnim pravom, posjećivati svoje državljane koji su u istražnom zatvoru, razgovarati s njima te im pomoći u uzimanju branitelja.

Očevidnik istražnog zatvora

Ministarstvo nadležno za pravosuđe vodi evidenciju o osobama protiv kojih je određen istražni zatvor i koje su lišene slobode na temelju rješenja o istražnom zatvoru (očevidnik istražnog zatvora).

Sud će svako rješenje o određivanju, produljenju i ukidanju istražnog zatvora te o stavljanju rješenja o istražnom zatvoru izvan snage dostaviti elektronskim putem ministarstvu nadležnom za pravosuđe. Ministarstvo nadležno za pravosuđe osigurava stalnu dostupnost podataka iz očevidnika istražnog zatvora sudu i državnom odvjetništvu.

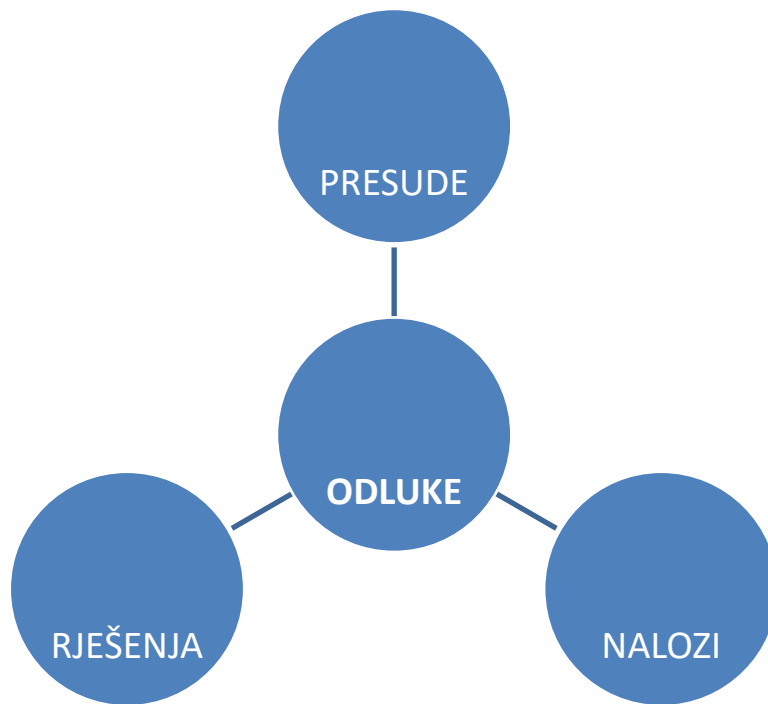

Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

TROŠKOVI. Troškovi kaznenog postupka su izdaci od započinjanja do njegova završetka, izdaci za dokazne radnje prije početka kaznenog postupka, te izdaci za pružanje pravne pomoći.

ODLUKE. U kaznenom postupku odluke se donose u obliku presude (donosi samo sud), rješenja i naloga (donose i druga tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku).

Odluke i dopisi (pozivi i druga pismena) dostavljaju se putem: službene osobe državnog tijela koje sudjeluje u kaznenom postupku, pošte, javne ili privatne organizacije koja je posebnom odlukom ministra nadležnog za pravosuđe ovlaštena za poslove dostave u kaznenom postupku, pretnaca kod suda i telekomunikacijskim sredstvom. ZKP-om je propisano koji se dopisi imaju osobno dostaviti, odnosno, predaju se neposredno osobi kojoj je upućeno. Potvrdu o obavljenoj dostavi (dostavnica) potpisuju primatelj i dostavljač, a primatelj sam naznačuje dan i sat primitka. Ako primatelj ne zna pisati ili se nije u stanju potpisati, dostavljač će ga potpisati, naznačiti dan primitka i staviti napomenu zašto je potpisao primatelja. Ako primatelj ili osoba koja je dužna primiti odluku i dopis odbije primiti dopis ili potpisati dostavnicu, dostavljač će dopis ostaviti na mjestu na kojem je zatekao primatelja, i to će zabilježiti na dostavnici, te će naznačiti dan, sat, i mjesto ostavljanja dopisa. Time je dostava obavljena. Osobama kojima je oduzeta sloboda poziv se dostavlja u sudu ili preko uprave ustanove u kojoj su smještene. Svakomu, u čijemu je to opravdanom interesu, može se dopustiti razgledavanje, prepisivanje, preslikavanje i snimanje pojedinih kaznenih spisa.

Presude i rješenja postaju pravomoćni kad se više ne mogu pobijati žalbom, ili kad žalba nije dopuštena.

Presuda je izvršna protekom roka za žalbu, odnosno od dana odricanja ili odustajanja od podnesene žalbe. Pravomoćna presuda izvršava se kad je uredno dostavljena i kad za njezino izvršenje ne postoje zakonske smetnje.

Rješenja se izvršavaju kad postanu pravomoćna ako ZKP-om nije drukčije propisano. Nalozi se izvršavaju odmah ako tijelo koje je izdalo nalog ne odredi drukčije.

Izvršenje kazni, sigurnosnih i odgojnih mjera propisuje se posebnim zakonom.

Žalba ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako je sud drukčije odredio.

REDOVITI POSTUPAK.

Tijelo koje vodi postupak u prethodnom postupku je državni odvjetnik koji postupa prije podizanja optužnice, te sud koji provodi istragu na zahtjev oštećenika kao tužitelja.

Kaznena prijava je pismena ili usmena obavijest državnom odvjetniku da je počinjeno kazneno djelo, a može sadržavati i podatak tko je sumnjiv da je to djelo počinio, kao i osnove sumnje tj. dokaze na kojima se sumnja osniva²⁹.

Sva tijela državne vlasti i sve pravne osobe dužne su prijaviti kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti, koja su im dostavljena ili za koja su sami saznali.

Građani su dužni prijaviti kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti.

Zakonom se propisuju slučajevi u kojima je neprijavlivanje kaznenog djela kazneno djelo.

Prijava se podnosi nadležnom državnom odvjetniku pisano, usmeno ili drugim sredstvom.

Ako je prijava podnesena sudu, policiji ili nenadležnom državnom odvjetniku, oni će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom državnom odvjetniku.

O poduzimanju izvida kaznenih djela policija će obavijestiti državnog odvjetnika odmah, a najkasnije u roku od dvadeset četiri sata nakon poduzimanja radnje.

Državni odvjetnik može sam provoditi izvide ili provođenje izvida naložiti policiji.

Državni odvjetnik ima pravo i dužnost stalnog nadzora nad provođenjem izvida koji su Državni odvjetnik ili na temelju njegova naloga istražitelj³⁰, može prije pokretanja istrage, kad je istraga obvezna, provesti dokazne radnje za koje postoji opasnost od odgode, a policija može privremeno oduzeti predmete kad provodi izvide kaznenih djela.

Državni odvjetnik može prije početka postupka zahtijevati od suca istrage nalog za poduzimanje posebnih dokaznih radnji, a iznimno ovaj nalog može izdati i državni odvjetnik prije početka istrage na vrijeme od 24 sata ukoliko okolnosti nalažu da se s izvršenjem radnji započne odmah. Nalog o poduzimanju posebnih dokaznih radnji izvršava policija.

Istraga se mora provesti za kaznena djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora. Istraga se mora provesti ako postoje osnove sumnje da je osumnjičenik počinio protupravno djelo u stanju nebrojivosti.

Istraga se može provesti za druga kaznena djela za koja se vodi redoviti kazneni postupak. U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak, te dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano.

Postupanje tijekom istrage je tajno. Tijelo koje poduzima radnju upozorit će osobe koje sudjeluju u dokaznoj radnji da je odavanje tajne kazneno djelo. Istragu provodi državni odvjetnik. Dokazno ročište provodi sudac istrage na prijedlog državnog odvjetnika, oštećenika kao tužitelja ili okrivljenika.

Pouka o pravima okrivljenika mora sadržavati obavijest o tome zašto se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja, da ima pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa i

29

Definicija, Dr. V. Bayer, str. 65; „Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja“, Knjiga I.

30 Istrazitelj je osoba koja je prema posebnom propisu donesenom na osnovi zakona ovlaštena provoditi dokazne i druge radnje.

predmeta koji se mogu upotrijebiti kao dokaz i da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ZKP, postaviti branitelj po službenoj dužnosti.

Pouka o pravima se mora dostaviti okrivljeniku uz:

- ✚ nalog o pretrazi,
- ✚ poziv za prvo ispitivanje,
- ✚ nalog o provođenju istrage,
- ✚ poziv za dokazno ročište,
- ✚ rješenje o istražnom zatvoru
- ✚ nalog o prepoznavanju,
- ✚ nalog o vještačenju prema osobi okrivljenika.

Pouku o pravima daju državni odvjetnik ili tijelo koje izvršava radnju.

Dokazne radnje su:

- ✚ Pretraga,
- ✚ Privremeno oduzimanje predmeta,
- ✚ Ispitivanje okrivljenika,
- ✚ Ispitivanje svjedoka,
- ✚ Prepoznavanje,
- ✚ Očevid.
- ✚ Uzimanje otisaka prstiju i otisaka drugih dijelova tijela,
- ✚ Vještačenje,
- ✚ Dokaz ispravom,
- ✚ Dokaz snimkom,
- ✚ Elektronički (digitalni) dokaz,
- ✚ Posebne dokazne radnje (nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu; presretanje, prikupljanje i snimanje računalnih podataka i dr.

VAŽNO: Ako je počinitelj kaznenog djela nepoznat. Državni odvjetnik može provesti ili naložiti istražitelju provođenje dokaznih radnji ako je to svrhovito za otkrivanje počinitelja ili ako postoji opasnost od odgode. Policija može, ako je to svrhovito za otkrivanje počinitelja, odrediti potrebna vještačenja, osim obdukcije, eshumacije i molekularno-genetske analize uzoraka biološkog materijala. O svemu poduzetom se odmah nakon provođenja radnje obavještava državnog odvjetnika.

Optužnicu podiže državni odvjetnik nakon što je završena istraga (ili bez provođenja istrage ako prikupljeni podaci koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja za koje zakon ne propisuje obvezatno provođenje istrage daju dovoljno osnova za podizanje optužnice). Optužnica se dostavlja sucu istrage nadležnog suda u onoliko primjeraka koliko ima okrivljenika i branitelja i jedan primjerak za sud.

Sudac istrage ispitat će optužnicu i propisno sastavljenu optužnicu sudac istrage dostavlja okrivljeniku, uz pouku o pravu na odgovor, te pouku o pravu na branitelja.

Okrivljenik se može odreći prava na podnošenje odgovora na optužnicu. Optužnicu sa spisom istrage i odgovorom na optužnicu, ako je podnesen, sudac istrage bez odgode dostavlja optužnom vijeću.

Po primitku optužnice predsjednik optužnog vijeća nalogom određuje dan, sat i mjesto održavanja sjednice optužnog vijeća. Na sjednicu se pozivaju državni odvjetnik, oštećenik, okrivljenik i branitelj ako ga ima.

Ako vijeće ustanovi da je optužnica osnovana, donijet će rješenje kojim potvrđuje optužnicu ili rješenjem odbaciti optužnicu u odnosu na sve ili pojedine točke optužnice. Ako se okrivljenik pred vijećem izjasnio da je kriv, a nije postignut sporazum o sankciji, vijeće će potvrditi optužnicu i odmah je sa spisom dostaviti sudskoj pisarnici radi određivanja rasprave.

Stranke mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o sankciji. Okrivljenik tijekom pregovora o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o sankciji mora imati branitelja.

Odmah nakon potpunog ili djelomičnog potvrđivanja optužnice optužno vijeće, uz sudjelovanje stranaka ako su prisutne, sastavlja raspravni spis. Rješenje vijeća o potvrđivanju optužnice se s optužnicom i raspravnim spisom bez odgode dostavlja pisarnici nadležnog suda.

Predsjednik vijeća, odmah nakon primitka optužnice i raspravnog spisa započinje pripreme za raspravu. Pripreme za raspravu obuhvaćaju održavanje pripremnog ročišta za raspravu, određivanje rasprave i donošenje drugih odluka koje se odnose na upravljanje postupkom.

Predsjednik vijeća obustavit će rješenjem kazneni postupak i dostaviti rješenje strankama i oštećeniku:

- ✚ ako je tužitelj odustao od optužbe,
- ✚ ako je nesporno utvrđeno postojanje smetnji za nastavak postupka.

Predsjednik vijeća prije završetka pripremnog ročišta, nalogom određuje vrijeme i mjesto održavanja rasprave te koji će se svjedoci i vještaci pozvati na raspravu, kao i pribavljanje drugih dokaza.

Rasprava je javna. Raspravi mogu biti prisutne punoljetne osobe. Osobe koje prisustvuju raspravi, osim pravosudnog policajca, ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe. Prilikom ulaska sudaca u sudnicu i prilikom njihovog izlaska iz sudnice, svi prisutni, na poziv ovlaštene osobe, ustaju. Stranke i drugi sudionici postupka dužni su ustati kad se obraćaju sudu, osim ako za to postoje opravdane prepreke. Predsjednik, članovi vijeća i zapisničar, te dopunski suci i suci porotnici moraju neprekidno biti na raspravi. Predsjednik vijeća upravlja raspravom.

Dužnost je predsjednika vijeća da se skrbi za svestrano raspravljanje o predmetu i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne služi razjašnjenju spornih pitanja i utvrđenju činjenica važnih za pravilnost odluka. Dužnost je predsjednika vijeća brinuti se o održavanju reda u sudnici i dostojanstvu suda. On može odmah nakon otvaranja zasjedanja upozoriti osobe koje prisustvuju raspravi da se pristojno ponašaju i ne ometaju rad suda. Predsjednik vijeća može odrediti pretragu osoba koje prisustvuju raspravi.

O postupanju na raspravi se vodi zapisnik. Rasprava započinje čitanjem optužnice.

Dokazivanje obuhvaća sve činjenice za koje sud i stranke smatraju da su važne za pravilno presuđenje. Nakon završenoga dokaznog postupka predsjednik vijeća daje riječ strankama. Prvo govori tužitelj, zatim oštećenik, branitelj, pa optuženik.

Presuda se izriče i javno objavljuje u ime Republike Hrvatske.

Vrste presuda. Presudom se optužba odbija ili se optuženik oslobađa optužbe ili se proglašava krivim.

Postupak objave presude. Nakon što je sud izrekao presudu, predsjednik vijeća odmah će presudu objaviti. Svi prisutni saslušat će čitanje izreke presude stojeći. Objavljena presuda mora se napisati i otpremiti u roku od mjesec dana nakon objave, a taj rok se može produljiti (za petnaest dana ako je rasprava trajala dulje od tri dana uzastopce, odnosno za još petnaest dana ako je rasprava trajala dulje od osam dana i nije morala iznova započeti). Ako se optuženik nalazi u istražnom zatvoru, pisana presuda mora biti poslana u rokovima koji su za polovinu kraći. Pisana presuda mora potpuno odgovarati presudi koja je objavljena.

Presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje. Pisana presuda sadrži i uputu o pravu na žalbu.

Pravni lijekovi

Redoviti pravni lijekovi

1. žalba protiv presude prvostupanjskog suda u roku od 15 dana od dana dostave prijepisa presude, a pravodobno podnesena žalba odgađa izvršenje presude.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostupanjsku presudu.

Žalba sa spisom, prvostupanjski sud dostavlja se drugostupanjskom sudu.

2. žalba protiv drugostupanjske presude

3. žalba protiv rješenja

Izvanredni pravni lijekovi

1. obnova kaznenog postupka

2. zahtjev za zaštitu zakonitosti

3. zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude.

POSEBNI POSTUPCI.³¹

Postupak za izdavanje tjeralice i objave

Izdavanje tjeralice može se naložiti kad se okrivljenik protiv kojega je pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti **nalazi u bijegu**, a postoji rješenje o određivanju pritvora ili istražnog zatvora. Izdavanje tjeralice naložit će se i u slučaju bijega okrivljenika iz ustanove u kojoj izdržava kaznu bez obzira na visinu kazne, odnosno pritvora, istražnog zatvora ili bijega iz ustanove u kojoj izdržava zavodsku mjeru. Nalog tijela koje vodi postupak ili upravitelja ustanove dostavlja se policiji radi izvršenja.

PROVJERITE SVOJE
ZNAJES...
ZNAJES...

1. *Tko su stranke u kaznenom postupku?*
2. *Tko može biti tužitelj?*
3. *Koji sudovi sude u kaznenom postupku?*
4. *Koja je glavna dužnost državnog odvjetnika?*
5. *Koje su mjere nazočnosti okrivljenika i druge mjere opreza?*
6. *Kad će biti određen istražni zatvor u domu?*
7. *Tko nadzire izvršavanje istražnog zatvora u domu?*
8. *Kada se određuje istražni zatvor? Navedite bar tri primjera.*
9. *Utječe li pravomoćnost presude na ostanak u istražnom zatvoru kod okrivljenika kojem je izrečena kazna zatvora od 5 godina ili teža kazna?*
10. *Koje se odluke donose u kaznenom postupku?*
11. *Koje se vrste presuda donose u kaznenom postupku?*
12. *Nabrojite dokazne radnje u kaznenom postupku.*
13. *Kako dijelimo pravne lijekove u kaznenom postupku?*
14. *Koji redoviti pravni lijek poznajete?*
15. *Što znate o postupku izdavanja tjeralice i objave?*

IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA

32

NAZIV PREDMETA	IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA
POTREBNA PREDZNAJNA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Konačna i izvršna presuda u kaznenom te konačna i izvršna presuda u prekršajnom postupku zamijenjena kaznom zatvora, osuđenik/ca, zatvorenik, zatvorenica, upućivanje na izdržavanje kazne zatvora, sudac izvršenja, prava i pogodnosti zatvorenika, stegovni prijestupi, prekid izdržavanja, uvjetni otpust, otpust i priprema za otpust,
ZNANJA	Osnovna znanja iz područja izvršavanja kaznenih sankcija i dobro poznavanje zakonskih odredbi iz Zakona o izvršavanju kazne zatvora.
VJEŠTINE	-
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Temeljna načela izvršavanja kazne zatvora, prava zatvorenika i njihova zaštita, tijela nadležna za izvršavanje kazne zatvora, službenici u zatvorskom sustavu, nadležnosti suca izvršenja, postupak prijama zatvorenika, smještaj zatvorenika, rad zatvorenika, pogodnosti zatvorenika, održavanje reda i sigurnosti u kaznionicama i zatvorima, primjena sredstava prisile, uvjetni otpust te priprema zatvorenika za otpust i pomoć poslije otpusta.
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	Zakon o izvršavanju kazne zatvora, Narodne novine 14/21
BROJ NASTAVNIH SATI	32 nastavna sata

³² Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

UVODNO. Kazna zatvora izvršava se u skladu sa Zakonom o izvršavanju kazne zatvora (u daljnjem tekstu: ZIKZ). Kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima.

Prema odredbama ZIKZ-a kaznu zatvora izdržavaju:

- ✚ punoljetne osobe kojima je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku i
- ✚ punoljetne osobe kojima je izrečena novčana kazna u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku zamijenjena kaznom zatvora.

POSLOVI IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA. Poslovi izvršavanja kazne zatvora u nadležnosti su suca izvršenja i ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa i uprave koje te poslove obavlja putem unutarnje ustrojstvene jedinice nadležne za zatvorski sustav (u daljnjem tekstu: upravna organizacija za zatvorski sustav) u čijem sastavu jesu Središnji ured upravne organizacije za zatvorski sustav (u daljnjem tekstu: Središnji ured) i kaznionice odnosno zatvori.

U provođenju poslova izvršavanja kazne zatvora upravna organizacija za zatvorski sustav surađuje s drugim državnim tijelima, znanstvenim i drugim ustanovama i institucijama, strukovnim udrugama i drugim pravnim osobama radi poboljšavanja uvjeta izvršavanja kazne zatvora te pomoći zatvorenika nakon otpusta.

O radu zatvorskog sustava Vlada Republike Hrvatske izvješćuje Hrvatski sabor jedanput godišnje.

SVRHA IZDRŽAVANJA KAZNE ZATVORA.

Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, čime se pridonosi zaštiti društvene zajednice.

TEMELJNA PRAVA I NJIHOVA OGRANIČAVANJA. Zatvorenik uživa zaštitu temeljnih prava utvrđenih Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i Zakonom (pravo na život, izbore, dostojanstva osobe i dr.).

ZAPOČINJANJE IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA. Sa izvršavanjem kazne zatvora smije se započeti nakon što je odluka o toj kazni postala pravomoćna i izvršna, a može se iznimno započeti i prije pravomoćnosti presude ako zatvorenik to zatraži pod uvjetima propisanim zakonom. Izvršavanje kazne zatvora može se odgoditi u slučajevima propisanim Zakonom.

TROŠKOVI. Zatvorenici ne snose troškove izvršavanja kazne zatvora niti plaćaju pristojbe na podneske, službene radnje i odluke u svezi s primjenom ZIKZ-a, osim ako zakonom nije drukčije propisano. Primjerice, zatvorenici sami plaćaju troškove telefoniranja, troškove odvjetnika kojeg sami izaberu i slično.

VAŽNI IZRAZI. U ZIKZ-u pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:

- ✚ *osoba lišena slobode* je osoba kojoj je u kaznenom postupku određen istražni zatvor, osoba kojoj je u prekršajnom postupku određeno prekršajno zadržavanje, osoba kojoj je izrečena kazna zatvora u

kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku ili je izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora

- + *istražni zatvorenik* je osoba kojoj je odlukom suda određen istražni zatvor i nalazi se na izvršavanju istražnog zatvora
- + *osuđenik* je osoba kojoj je pravomoćno izrečena kazna zatvora, a ne nalazi se na izdržavanju kazne u kaznionici odnosno zatvoru ili joj je odobren prekid izdržavanja kazne ili je uvjetno otpuštena
- + *zatvorenik* je osoba kojoj je izrečena kazna zatvora zbog kaznenog djela i nalazi se na izdržavanju kazne zatvora u kaznionici odnosno zatvoru
- + *kažnjenik na prekršajnom zadržavanju* je osoba kojoj je odlukom suda određeno prekršajno zadržavanje i nalazi se na izvršavanju prekršajnog zadržavanja u zatvoru
- + *kažnjenik* je osoba kojoj je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora
- + *članovi obitelji zatvorenika i osuđenika* jesu: bračni ili izvanbračni drug zatvorenika i osuđenika, životni ili neformalni životni partner zatvorenika i osuđenika, srodnik u ravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do zaključno trećeg stupnja, tazbinski srodnik do zaključno drugog stupnja te skrbnik.

TEMELJNA NAČELA IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA.

1. **Zabrana svakoga nezakonitog postupka.** Kazna zatvora izvršava se na način koji zatvoreniku jamči poštovanje ljudskog dostojanstva. Zabranjeni su i kažnjivi postupci, uključujući biomedicinska i druga znanstvena istraživanja kojima se zatvorenika podvrgava bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja te liječničkim ili znanstvenim pokusima.

2. **Zabrana diskriminacije.** Izvršavanjem kazne zatvora ne smije se zatvorenike dovesti u međusobno nejednak položaj s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine.

3. **Razvrstavanje zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora.** Radi provedbe pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i sprječavanja međusobnoga lošeg utjecaja, zatvorenike se razvrstava u kaznionice ili zatvore prema kriminološkim i drugim obilježjima i posebnim potrebama programa izvršavanja kazne zatvora (izrečene mjere sigurnosti, strukovno osposobljavanje i izobrazba, opće zdravstveno stanje i liječenje, duljina kazne i drugo).

Zatvorenici izdržavaju kaznu skupno ali se razvrstavaju tako da:

- + muške i ženske osobe izdržavaju kaznu zatvora odvojeno,
- + mlađi punoljetnici izdržavaju kaznu zatvora odvojeno od punoljetnika,
- + punoljetne osobe koje su na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora navršile dvadeset tri godine života izdržavaju kaznu odvojeno od ostalih punoljetnika
- + zatvorenici koji su osuđeni za kaznena djela u zatvorima se odvajaju od osoba koje se nalaze u istražnom zatvoru ili su osuđene u postupku za prekršaje
- + prvi put osuđeni u pravilu izdržavaju kaznu zatvora odvojeno od povratnika.
- + zatvorenici koji su zaštićeni svjedoci kaznu zatvora izdržavaju sukladno odredbama ovoga Zakona, osim ako posebnim zakonom kojim se uređuju

uvjeti i postupci za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti za život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega zbog njihova iskazivanja u kaznenim postupcima nije drukčije određeno.

- ✚ Različite kategorije osoba lišenih slobode u kaznionicama odnosno zatvorima iznimno mogu zajedno sudjelovati u dnevnim aktivnostima kojima je svrha resocijalizacija sukladno kućnom redu kaznionice odnosno zatvora.
- ✚ Različite kategorije osoba lišenih slobode u kaznionicama odnosno zatvorima iznimno mogu biti smještene zajedno i sudjelovati u dnevnim aktivnostima sukladno kućnom redu kaznionice odnosno zatvora, kada je takav smještaj nužan radi zaštite zdravlja i pružanja nužne zdravstvene zaštite.

4. Uređenje izvršavanja kazne zatvora i oblikovanje PPIKZ-a.

Kaznionica odnosno zatvor poduzima sve kako bi život zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora bio što sličniji životu na slobodi.

Kaznionica odnosno zatvor potiče i pomaže zatvorenika u otklanjanju štete nanesene kaznenim djelom te u pomoći i pomirenju sa žrtvama kaznenog djela.

Zatvorenika se potiče da radi razvijanja osjećaja osobne odgovornosti dobrovoljno sudjeluje u izradi i provedbi programa izvršavanja.

5. Priprava za otpust i pomoć poslije otpusta. Kaznionica odnosno zatvor tijekom izvršavanja kazne zatvora pravodobno osigurava pripremu zatvorenika za otpuštanje, u suradnji s državnim tijelima, ustanovama, institucijama i drugim pravnim osobama u čijem su djelokrugu poslovi pomoći nakon otpusta. To drugim riječima znači, uz čovječno postupanje i poštivanje dostojanstva zatvorenika, njegovo osposobljavanje za život u skladu sa zakonom i društvenim pravilima

ŠTO JE PROGRAM IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA I ZAŠTO JE VAŽAN?

Program izvršavanja kazne zatvora priprema se za svakog zatvorenika pojedinačno kako bi sadržavao upravo one postupke koji su važni za tog zatvorenika i u najvećoj mogućoj mjeri omogućio njegovu rehabilitaciju, smanjio mogućnost povrata činjenja kaznenih djela i bio primjeren održavanju poželjnog stupnja reda i sigurnosti u kaznionici ili zatvoru. Zato taj program sadrži podatke o odjelu na koji je zatvorenika najpoželjnije smjestiti, o mogućnostima radnog angažmana, korištenju slobodnog vremena, primjeni posebnih postupaka (obvezno liječenje od ovisnosti, psihosocijalni tretman, socijalna, psihološka i psihijatrijska pomoć, skupni i pojedinačni rad), strukovnom usavršavanju i izobrazbi, dodirima s vanjskim svijetom, pogodnostima, eventualno predvidivoj primjeni posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti, i program pripreme za otpust te pomoć nakon otpusta.

Program izvršavanja mijenja se u skladu s sa zatvorenikovim ponašanjem te uspješnosti izvršavanja pojedinačnog programa i okolnostima koje mogu nastupiti tijekom izvršavanja kazne.

Za službenike Odjela osiguranja je program izvršavanja kazne zatvora važan upravo zbog svih podataka koje sadrži o zatvoreniku jer uključuje i procjenu rizičnosti zatvorenika.

Program izvršavanja kazne zatvora se ne donosi za istražne zatvorenike niti za osobe kojima je određeno zadržavanje u prekršajnom postupku. Razlog za to je

upravo u tome što te osobe nisu još osuđene, odnosno nije im sudskom odlukom određena kazna zatvora.

Uređenje izvršavanja kazne zatvora i oblikovanje pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Kaznionica, odnosno zatvor poduzima sve kako bi život zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora bio što sličniji postojećim općim životnim okolnostima, te odgovarajućim programiranjem izvršavanja kazne pomaže zatvoreniku da razvije osjećaj odgovornosti.

Zatvorenika se potiče i pomaže mu se u otklanjanju štete nanesene kaznenim djelom te pomirenju sa žrtvama kaznenog djela. Zatvorenika se potiče da radi razvijanja osjećaja osobne odgovornosti dragovoljno sudjeluje u izradi i provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

Priprava za otpust i pomoć poslije otpusta. Kaznionica, odnosno zatvor tijekom izvršavanja kazne zatvora treba pravodobno osigurati pripremu zatvorenika za otpuštanje u suradnji s ustanovama i drugim pravnim osobama u čijem su djelokrugu poslovi pomoći poslije otpusta.

PRAVA ZATVORENIKA. Svaki zatvorenik ima, pod uvjetima predviđenim ZIKZ-om pravo na:

- ✚ smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima
- ✚ zaštitu osobnosti i osiguravanje tajnosti osobnih podataka
- ✚ redovite obroke hrane i vode u skladu sa zdravstvenim standardima
- ✚ rad
- ✚ obrazovanje
- ✚ stručnu pravnu pomoć u vezi sa zaštitom prava propisanih ZIKZ-om
- ✚ podnošenje pravnih sredstava zaštitu svojih prava propisanih ZIKZ-om
- ✚ zdravstvenu zaštitu i zaštitu majčinstva,
- ✚ dodir s vanjskim svijetom
- ✚ boravak na otvorenom prostoru kaznionice, odnosno zatvora najmanje dva sata dnevno,
- ✚ dopisivanje i razgovor sa svojim odvjetnikom,
- ✚ vjeroispovijedanje i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom,
- ✚ vjenčanje u kaznionici, odnosno zatvoru,
- ✚ glasovanje na općim izborima,
- ✚ druga prava predviđena ZIKZ-om.

Zatvorenik strani državljanin ima pravo dopisivati se i razgovarati s diplomatskim i konzularnim predstavnikom svoje zemlje ili države koja štiti njegova prava.

Prigodom prijama na izdržavanje kazne zatvora zatvorenik mora biti upoznat sa svojim pravima, načinom njihove zaštite i obvezama.

NAČINI NA KOJE ZATVORENICI MOGU OSTVARITI ZAŠTITU PRAVA I PRAVNA ZAŠTITA U STEGOVNOM POSTUPKU.

PRITUŽBA ZATVORENIKA

Članak 17.

(1) *Zatvorenik i članovi obitelji zatvorenika uz njegovu suglasnost imaju pravo podnijeti pritužbu na postupak i odluku državnog službenika i namještenika kaznionice odnosno zatvora.*

(2) *Pritužba se podnosi usmeno ili pisanim putem upravitelju kaznionice odnosno zatvora (u daljnjem tekstu: upravitelj), Središnjem uredu i sucu izvršenja. Pisana pritužba Središnjem uredu ili sucu izvršenja upućuje se u omotnici koju državni službenik kaznionice odnosno zatvora ne smije otvoriti.*

(3) *Zatvoreniku se mora omogućiti da usmenu pritužbu iznese bez nazočnosti osoba na koje se pritužba odnosi.*

(4) *Zatvoreniku se može omogućiti da pritužbu podnese i elektroničkim putem, sukladno članku 133. ovoga Zakona.*

(5) *Na podnesenu pritužbu upravitelj će odgovoriti u roku od 15 dana od zaprimanja pritužbe, a Središnji ured u roku od 30 dana od zaprimanja pritužbe. Na pisanu pritužbu odgovorit će se pisanim putem.*

(6) *Ako zatvorenik podnese pisanu pritužbu sucu izvršenja, sudac izvršenja na pritužbu će odgovoriti pisanim putem u roku od 30 dana od dana zaprimanja pritužbe.*

PRAVNA ZAŠTITA U STEGOVNOM POSTUPKU

Članak 18.

(1) *U stegovnom postupku zatvorenik ima pravo biti upoznat s prijedlogom za pokretanje stegovnog postupka, na način da se prijedlog za pokretanje stegovnog postupka uruči zatvoreniku, te ima pravo na pravično odlučivanje o njegovoj krivnji.*

(2) *U stegovnom postupku zbog težih stegovnih prijestupa zatvorenik ima pravo na pomoć branitelja po vlastitom izboru i na svoj trošak, s čime mora biti upoznat.*

(3) *Zatvorenik može izabrati branitelja iz reda odvjetnika, kojeg može zamijeniti odvjetnički vježbenik.*

SUDSKA ZAŠTITA PROTIV POSTUPKA I ODLUKE KAZNIONICE ODNOSNO ZATVORA

Članak 19.

(1) *Zatvorenik i članovi obitelji zatvorenika uz njegovu suglasnost mogu podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu sucu izvršenja protiv postupka ili odluke kojom se zatvorenika nezakonito prikraćuje ili ograničava u pravima iz ovoga Zakona.*

(2) *O zahtjevu iz stavka 1. ovoga članka odlučuje sudac izvršenja koji je nadležan za kaznionicu odnosno zatvor. Sudac je dužan započeti provjeru navoda zahtjeva za sudsku zaštitu najkasnije u roku od 15 dana od dana zaprimanja zahtjeva.*

(3) *Sudac izvršenja će rješenjem odbiti zahtjev za sudsku zaštitu ako utvrdi da nije osnovan. Ako zahtjev utvrdi osnovanim, sudac izvršenja će rješenjem narediti otklanjanje nezakonitog prikraćivanja ili ograničavanja zatvorenika u pravu. Ako otklanjanje nezakonitosti nije moguće, sudac izvršenja rješenjem će nezakonitost utvrditi i zabraniti njezino ponavljanje te će rješenje po pravomoćnosti dostaviti i Središnjem uredu.*

(4) *Protiv odluke suca izvršenja iz stavka 3. ovoga članka žalbu mogu podnijeti zatvorenik i kaznionica odnosno zatvor nadležnom sudskom vijeću.*

USTROJ, NADLEŽNOST I DJELOKRUG TIJELA ZA IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA. Kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima, koji su posebne unutarnje ustrojstvene jedinice upravne organizacije za zatvorski sustav, ustrojene izvan njezina sjedišta.

Kaznionice i zatvore osniva i ukida Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra nadležnog za poslove pravosuđa.

Centar za dijagnostiku u Zagrebu je posebna unutarnja ustrojstvena jedinica upravne organizacije za zatvorski sustav u kojoj se izvršava kazna zatvora, ustrojena izvan njezina sjedišta, radi obavljanja stručnih poslova medicinske, socijalne, psihološke, socijalno-pedagoške i kriminološke obrade zatvorenika u svrhu procjene kriminogenih rizika i tretmanskih potreba, njihove klasifikacije, predlaganja orijentacijskog programa izvršavanja te predlaganja kaznionice odnosno zatvora u kojoj će zatvorenik nastaviti izvršavati kaznu zatvora. Za potrebe obrade zatvorenika mogu se zatražiti dostupni podaci od nadležnog centra za socijalnu skrb, ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, a prema potrebi i ostalih nadležnih tijela.

Centar za izobrazbu je posebna unutarnja ustrojstvena jedinica upravne organizacije za zatvorski sustav, ustrojena izvan njezina sjedišta, radi obavljanja stalne stručne izobrazbe državnih službenika i namještenika upravne organizacije za zatvorski sustav, a ostalih osoba u slučaju potrebe.

Tijela zatvorskog sustava

Kaznionice

KAZNIONICE. Kaznionice se ustrojavaju za izvršavanje kazne zatvora izrečene:

- ✚ osuđenim punoljetnim muškarcima,
- ✚ osuđenim punoljetnim ženama,
- ✚ osuđenim mlađim punoljetnim muškarcima,
- ✚ osuđenim mlađim punoljetnim ženama.

Kaznionica može imati odjele u svojem sjedištu ili izvan sjedišta kaznionice, koji nemaju status ustrojbenih jedinica, a u njima se izvršava kazna zatvora. Odjele osniva i ukida ravnatelj nadležan za zatvorski sustav.

To znači da ako se kaznionica nalazi u Lepoglavi, određeni odjeli mogu biti i izvan Lepoglave.

Iznimno, odlukom ravnatelja nadležnog za zatvorski sustav u kaznionici u kojoj postoje organizacijske i sigurnosne mogućnosti odvajanja istražnih zatvorenika od zatvorenika može se osnovati poseban odjel za izvršavanje istražnog zatvora.

Radi sigurnosnih ili organizacijskih razloga istražnog zatvorenika može se privremeno premjestiti u poseban odjel za izvršavanje istražnog zatvora, sukladno odredbama pravilnika kojim se pobliže uređuje izvršavanje istražnog zatvora.

Zatvorska bolnica u Zagrebu je kaznionica sa statusom zdravstvene ustanove koja može obavljati djelatnosti specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite, ljekarničku djelatnost, higijensko-epidemiološku djelatnost u suradnji s nadležnim higijensko-epidemiološkim službama sustava javnog zdravstva, djelatnost bolničkog liječenja i zdravstvene njege osoba lišenih slobode u kaznionicama odnosno zatvorima i izvršavanje sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja izrečene uz kaznu zatvora. Zatvorska bolnica u Zagrebu i odjeli zdravstvene zaštite kaznionica odnosno zatvora kao pružatelji zdravstvene zaštite upisuju se u Nacionalni registar pružatelja zdravstvene zaštite koji vodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Zatvori

ZATVOR.

Zatvori se ustrojavaju za izvršavanje istražnog zatvora, zadržavanja određenog u prekršajnom postupku, kazne zatvora ili novčane kazne koja je zamijenjena kaznom zatvora izrečenih u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku za:

- 1) punoljetne muškarce
- 2) punoljetne žene
- 3) mlađe punoljetne muškarce
- 4) mlađe punoljetne žene.

Zatvor se osniva za područje jednog ili više županijskih sudova.

Zatvor može imati odjele u sjedištu ili izvan sjedišta zatvora, koji nemaju status ustrojstvenih jedinica. U odjelu zatvora može se izvršavati kazna zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci. Odjele osniva i ukida ravnatelj nadležan za zatvorski sustav.

To znači da ako se zatvor nalazi u Gospiću, određeni odjeli mogu biti i izvan Gospića.

VRSTE KAZNIONICA I ZATVORA. Prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika kaznionice su zatvorene, poluotvorene ili otvorene. Prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika zatvori su zatvorenog tipa. Kaznionice i zatvori, bez obzira na stupanj sigurnosti i ograničenje slobode kretanja zatvorenika, u svom sastavu mogu imati zatvorene, poluotvorene i otvorene odjele.

Tako na primjer, Kaznionica u Lepoglavi koja je zatvorenog tipa, ima nekoliko poluotvorenih odjela i jedan otvoreni odjel.

UNUTARNJI USTROJ KAZNIONICA I ZATVORA. U kaznionicama i zatvorima, ovisno o veličini i o sadržaju poslova kaznionice, odnosno zatvora mogu se ustrojiti odjeli osiguranja, tretmana, upravnih poslova, zdravstvene zaštite zatvorenika, rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, te financijsko-knjigovodstvenih poslova. Poslovi odjela osiguranja su poslovi osiguranja kaznionice, odnosno zatvora te nadzor nad zatvorenicima uz sudjelovanje u provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Ove poslove obavlja pravosudna policija.

Poslovi odjela tretmana su promatranje, predlaganje i donošenje stručnih mišljenja, predlaganje i provedba pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, nadziranje i praćenje njihove provedbe i vrednovanje učinaka, zdravstvena zaštita, izobrazba, izrada stručnog mišljenja u svezi s primjenom penoloških instituta i izvanrednih pravnih lijekova, vođenje propisanih evidencija zatvorenika te drugi stručni poslovi.

Poslovi odjela upravnih poslova i financijsko –knjigovodstvenih poslova su kadrovski i financijsko-knjigovodstveni poslovi, osiguranje uvjeta smještaja, prehrane i opreme zatvorenika, organiziranje rada i strukovne izobrazbe zatvorenika i ostali poslovi koji omogućuju upravljanje i rad kaznionice, odnosno zatvora.

UPRAVITELJ. Kaznionicom, zatvorom, Centrom za dijagnostiku u Zagrebu i Centrom za izobrazbu upravlja upravitelj. Upravitelj ima ovlasti čelnika tijela državne uprave ako ZIKZ-om nije drukčije propisano.

Upravitelj može imati jednog ili više pomoćnika.

Upravitelja koji nema pomoćnika, u slučaju njegove odsutnosti i spriječenosti, zamjenjuje voditelj unutarnje ustrojstvene jedinice kojeg upravitelj odredi pisanom odlukom.

SAVJETODAVNO VIJEĆE UPRAVITELJA. Rukovodeći državni službenici najviših unutarnjih ustrojstvenih jedinica kaznionice, odnosno zatvora, čine savjetodavno vijeće upravitelja. Savjetodavno vijeće upravitelja najmanje jedanput mjesečno razmatra, preispituje i predlaže plan provedbe zadaća iz nadležnosti kaznionice, odnosno zatvora.

Svi odjeli unutar kaznionica i zatvora nužno međusobno surađuju i razmjenjuju potrebne podatke kako bi se omogućilo uspješno i svakodnevno upravljanje kaznenim tijelom.

OVLAŠTENE SLUŽBENE OSOBE.

Ovlaštene službene osobe jesu ravnatelj nadležan za zatvorski sustav, državni službenici Središnjega ureda koji obavljaju stručni nadzor nad radom kaznionica, zatvora odnosno centara te državni službenici kaznionice, zatvora odnosno Centra za dijagnostiku u Zagrebu koji rade u posebnim uvjetima rada, odnosno oni državni službenici koji imaju posebne dužnosti ili ovlasti.

SLUŽBENICI PRAVOSUDNE POLICIJE. Službenici pravosudne policije osiguravaju kaznionicu odnosno zatvor, osobe i imovinu, nadziru zatvorenike, sudjeluju u provedbi programa izvršavanja uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike te obavljaju druge poslove propisane ovim Zakonom i provedbenim propisima. Na poslovima vanjskog i unutarnjeg osiguranja kaznionice odnosno zatvora službenici pravosudne policije mogu koristiti službene pse i/ili tehnička sredstva. Sprovođenje osobe lišene slobode obavlja se sukladno sigurnosnoj procjeni, na način kojim će se zaštititi zdravlje, sigurnost i dostojanstvo osobe. Prilikom sprovođenja osoba lišena slobode mora biti što manje izložena javnosti te ne smije biti izložena nepotrebnoj fizičkoj patnji. U obavljanju poslova osiguranja može se zatražiti pomoć ministarstva nadležnog za unutarnje poslove. Tehnička sredstva mogu se dodatno koristiti za potrebe zaštite i osiguravanja kaznionice, zatvora odnosno centra.

Službenici pravosudne policije za vrijeme službe jednako su odjeveni, a u skladu s poslovima i zadaćama svojeg radnog mjesta i naoružani. Ravnatelj nadležan za zatvorski sustav i ovlaštene službene osobe Središnjeg ureda nadležne za poslove osiguranja mogu nositi službenu odoru. Službenici pravosudne policije postavljaju se u posebna zvanja pravosudne policije obilježena odgovarajućim znakovljem.

SUDAC IZVRŠENJA. Sudac izvršenja ustanovljuje se u županijskom sudu za područje njegove mjesne nadležnosti. U županijskom sudu na čijem se području nalazi kaznionica ili zatvor čiji opseg poslova to zahtijeva ustanovljuje se centar za izvršavanje kazne zatvora.

Sudac izvršenja štiti prava zatvorenika, nadzire zakonitost u postupku izvršavanja kazne zatvora, te osigurava ravnopravnost i jednakost zatvorenika pred zakonom.

Sudac izvršenja poduzima radnje i odlučuje o:

- ✚ upućivanju na izdržavanje kazne zatvora,
- ✚ sudskoj zaštiti prava odlučivanjem o žalbi protiv odluke upravitelja u slučajevima predviđenim ovim Zakonom,
- ✚ odobravanju i opozivu prekida izdržavanja kazne zatvora,

- ✚ odobravanju uvjetnog otpusta i opozivu odluke o uvjetnom otpustu prije otpuštanja na uvjetni otpust,
- ✚ saziva i rukovodi sjednicom vijeća za uvjetne otpuste, čiji je predsjednik,
- ✚ opozivu uvjetnog otpusta,
- ✚ računanju kazne, ako odgovarajuću odluku nije donio nadležni sud,
- ✚ obustavi izvršavanja kazne zatvora zbog zastare, smrti osuđenika ili zatvorenika i izdržane kazne zatvora boravkom u pritvoru ili istražnom zatvoru, ako odgovarajuću odluku nije donio nadležni sud,
- ✚ ostalim slučajevima propisanim zakonom.

MJERILA ZA UPUĆIVANJE NA IZDRŽAVANJE KAZNE ZATVORA.

Osuđenika osuđenog na kaznu zatvora do šest mjeseci ili kojemu neizdržani dio kazne ne prelazi šest mjeseci uputit će se u najbliži zatvor prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta, a ako osuđenik nema prebivalište, odnosno boravište na području Republike Hrvatske uputit će se u najbliži zatvor prema sjedištu suca izvršenja nadležnog za upućivanje.

Osuđenika osuđenog na kaznu zatvora dulje od šest mjeseci ili kojemu neizdržani dio kazne iznosi dulje od šest mjeseci uputit će se u Centar za dijagnostiku u Zagrebu radi obavljanja stručnih poslova iz djelokruga rada Centra, te predlaganja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i kaznionice, odnosno zatvora u kojem će se kazna izvršavati.

Odluku o upućivanju na daljnje izvršavanje kazne zatvora o kaznionici odnosno zatvoru u kojoj će zatvorenik nastaviti izvršavati kaznu zatvora donosi ravnatelj nadležan za zatvorski sustav, na prijedlog Centra za dijagnostiku u Zagrebu i na temelju mišljenja Povjerenstva za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika Središnjeg ureda, u skladu s odredbama Okvirnih mjerila za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika na izvršavanje kazne zatvora koje donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa i uprave. Prilikom odlučivanja o upućivanju i razvrstavanju zatvorenika posebna se pozornost posvećuje osobama iz ranjivih skupina. Protiv ove odluke žalba nije dopuštena.

POSTUPAK PRIJAMA ZATVORENIKA I ODREĐIVANJE NAČINA IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA.

UTVRĐIVANJE ISTOVJETNOSTI PRIGODOM PRIJAMA ZATVORENIKA.

Zatvorenika se prima u kaznionicu ili zatvor na temelju rješenja o upućivanju.

Prigodom dolaska u kaznionicu ili zatvor utvrđuje se istovjetnost zatvorenika prema podacima navedenim u sudskoj odluci i drugim podacima važnim za utvrđivanje istovjetnosti.

Ako se pojavi sumnja u istovjetnost, ovlaštena službena osoba će osobu koja se javila na izdržavanje kazne zadržati i odmah obavijestiti policijsku upravu prema sjedištu kaznionice, odnosno zatvora, koja će poduzeti mjere radi utvrđivanja identiteta i istovjetnosti.

PRETRAGA I PREGLED TIJELA. Nakon prijama u kaznionicu ili zatvor ovlaštena službena osoba obaviti će temeljitu pretragu zatvorenika i pregled tijela.

UZIMANJE POSEBNIH OSOBNIH PODATAKA. Zatvorenika će se fotografirati, mjerit će mu se tjelesna težina i visina, bilježiti osobni opis i uzeti biometrijski podaci.

POSTUPAK S OSOBNIM STVARIMA. Prigodom prijama zatvorenika u kaznionicu ili zatvor osobne stvari će se pregledati. Osobne stvari čije zadržavanje nije dopušteno i odjeća koju ne zadržava popisuju se, oduzimaju i pohranjuju na polog stvari, ili se na zatvorenikov trošak šalju osobi koju on odredi, o čemu se zatvoreniku daje potvrda. Stvari koje zbog pokvarljivosti nisu prikladne za pohranjivanje ili uručivanje trećim osobama uništiti će se, o čemu se sastavlja zapisnik, primjerak kojeg se uručuje zatvoreniku. Stvari za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem nekoga kaznenog djela oduzet će se od zatvorenika i uz zapisnik predati nadležnom državnom tijelu. Stvari za koje se sumnja da su namijenjene bijegu zatvorenika, ugrožavanju reda i sigurnosti, te stvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje oduzet će se i uništiti ili predati nadležnom državnom tijelu, o čemu će se sastaviti zapisnik. Primjerak zapisnika uručuje se zatvoreniku.

DOPUŠTENE STVARI. Zatvorenik prigodom prijama može zadržati sljedeće stvari: rublje, odjeću, obuću, remen za hlače, pribor za brijanje koji ne ugrožava sigurnost, posteljinu, novčanik, notes, vjenčani prsten, sat, olovku, lulu, cigarete, duhan, upaljač, knjige, fotografije, radioprijamnik i druge stvari za osobnu uporabu i higijenu.

U cilju prevencije i/ili slučaju zlouporebe neke od dopuštenih stvari mogu se oduzeti.

Upravitelj može dopustiti zatvoreniku da zadrži i druge stvari ako to nije protivno kućnom redu, interesima sigurnosti i potrebama programa izvršavanja kazne zatvora.

Vrsta i količina dopuštenih stvari propisuje se kućnim redom.

DRAGOCJENOSTI, NOVAC, VRIJEDNOSNICE I ISPRAVE. Dragocjenosti, vrijednosnice, te osobne i druge isprave popisuju se u nazočnosti zatvorenika i pohranjuju se u kaznionici, odnosno zatvoru, o čemu se zatvoreniku daje potvrda.

Zatvorenikov novac popisuje se u njegovoj nazočnosti i pohranjuje na polog novca ili u skladu s kućnim redom. Na zahtjev zatvorenika dragocjenosti, vrijednosnice, osobne i druge isprave mogu se predati osobi koju on odredi.

LIJEKOVI I ORTOPEDSKA POMAGALA. Prigodom prijama zatvorenik zadržava ortopedska i druga nužna medicinska pomagala, a nužne lijekove po odobrenju liječnika.

PRIJAMNI ZAPISNIK. Prijamni zapisnik je evidencija o prijamu zatvorenika. U prijamni zapisnik upisuje se nadnevak i sat prijama zatvorenika, rješenje o upućivanju i bitna zapažanja o zatvoreniku. Prijamni zapisnik potpisuje ovlaštena službena osoba i zatvorenik. Prijamni se zapisnik bez odgode, a najkasnije u roku od dvadeset četiri sata pohranjuje u matici zatvorenika.

ZDRAVSTVENI PREGLED. Liječnik će obaviti zdravstveni pregled zatvorenika najkasnije dvadeset četiri sata od upisa u maticu zatvorenika. Na zahtjev zatvorenika ili na temelju zdravstvenih smetnji uočenih prigodom prijama zdravstveni pregled obaviti će se bez odgode.

PRIOPĆENJE O PRAVIMA I OBVEZAMA. Radi ostvarivanja prava iz ZIKZ-a zatvoreniku se na njegovo traženje mora dostaviti primjerak dijela ZIKZ-a koji se odnosi

na izdržavanje kazne zatvora i primjerak kućnog reda, a odmah će mu se uručiti pisana obavijest o pravima i obvezama za vrijeme izdržavanja kazne zatvora.

OBAVIJEST O PRIJAMU ZATVORENIKA. Kaznionica, odnosno zatvor obvezna je o prijemu zatvorenika u roku od tri dana obavijestiti suca izvršenja nadležnoga za upućivanje i sud koji je donio presudu u prvom stupnju, a odmah će omogućiti zatvoreniku da o tome obavijesti članove obitelji.

OSOBNIK ZATVORENIKA. U osobnik zatvorenika unose se podaci i ulaže dokumentacija potrebna za praćenje zakonitog izvršavanja kazne zatvora i provedbu programa izvršavanja.

Osobnik sadrži:

- ✚ podatke o zatvoreniku, presudi i kazni
- ✚ prijepis sudskih presuda i odluka drugih državnih tijela koje se odnose na kaznu i njezino izvršavanje
- ✚ nalaz i mišljenje državnog službenika koji obavlja poslove tretmana odnosno osobe medicinske struke koja pruža zdravstvenu zaštitu te podatke o zapažanjima osoba uključenih u provedbu programa izvršavanja
- ✚ program izvršavanja i njegove izmjene tijekom izvršavanja kazne zatvora
- ✚ ostale podatke i dokumentaciju potrebne za izvršavanje kazne zatvora.

Zdravstveni karton zatvorenika dio je osobnika koji se vodi odvojeno od ostale dokumentacije osobnika. Podaci o nacionalnosti i vjeri unose se u osobnik uz zatvorenikov pristanak.

Osobnik se vodi u pisanom i elektroničkom obliku. Uz osobnik mogu se voditi pomoćne evidencije potrebne za praćenje zakonitog izvršavanja kazne zatvora.

TAJNOST PODATAKA. Podaci iz osobnika i drugi podaci koje zaposlenici saznaju tijekom izvršavanja kazne zatvora službena su i profesionalna tajna. Odredbe članka 79. i 80. novog ZIKZ-a o zaštiti tajnosti podataka koje se odnose na osobnik, primjenjuju se i na zdravstveni karton koji je dio osobnika. Pristup zabilježenim podacima dopušten je zatvoreniku, upravitelju, ovlaštenim službenim osobama prema poslovima i zadaćama njihova radnog mjesta i državnim službenicima Središnjeg ureda ovlaštenim za nadzor nad radom kaznionica i zatvora. Zatvoreniku se može uskratiti pristup zabilježenim podacima sadržanim u pojedinačnim stručnim zapažanjima i mišljenjima ovlaštenih službenih osoba.

Uvid u podatke iz osobnika na temelju odobrenja upravitelja mogu izvršiti i tijela unutarnjih poslova u okviru svoje zakonske ovlasti radi otkrivanja i sprječavanja kaznenih djela te probacijskim službenicima u okviru obavljanja poslova iz nadležnosti.

RED I SIGURNOST.

PONAŠANJE ZATVORENIKA. Tijekom izdržavanja kazne zatvora zatvorenik se mora ponašati u skladu sa ZIKZ-om i propisima donesenim na temelju ZIKZ-a. Zatvorenik također mora izvršavati naredbe osoba ovlaštenih za sudjelovanje u postupku izvršavanja kazne zatvora osim kad bi izvršavanje naredbe bilo kažnjiva radnja ili bi tom radnjom zatvorenik prekršio odredbe ZIKZ-a i propisa donesenih na temelju ZIKZ-a. Organizacija života i rada u kaznionici, odnosno zatvoru uređuje se **kućnim redom i dnevnim rasporedom** koji donosi upravitelj uz suglasnost ravnatelja nadležnog za zatvorski sustav.

PRETRAGA I PREGLED TIJELA. Zatvorenika i njegove stvari može se u svako doba pretražiti. Zatvorenika smije pretražiti samo ovlaštena službena osoba istoga spola.

Pregled tijela koji uključuje razodijevanje obavljaju najmanje dvije ovlaštene službene osobe u zatvorenoj prostoriji bez nazočnosti drugih osoba. Pregled usne šupljine može obaviti ovlaštena službena osoba kaznionice, odnosno zatvora, a pregled tjelesnih otvora može obaviti samo liječnik.

POSEBNE MJERE ODRŽAVANJA REDA I SIGURNOSTI. Prema zatvoreniku koji ugrožava red i sigurnost ili prijeti ugrožavanju reda i sigurnosti provodit će se posebne mjere održavanja reda i sigurnosti..

Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti jesu:

- 1) pojačani nadzor
- 2) oduzimanje i privremeno zadržavanje stvari koje su zatvoreniku dopuštene
- 3) vezanje ruku, a po potrebi i nogu
- 4) odvajanje od ostalih zatvorenika
- 5) smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari
- 6) smještaj na odjel pojačanog nadzora
- 7) osamljenje.

Prema zatvoreniku može se narediti više mjera istodobno.

Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti iz točaka od 1. do 5. mogu se provoditi i prema zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor pod uvjetima iz stavka 1. ovoga članka. O provođenju mjere upravitelj izvješćuje sud koji je odredio istražni zatvor.

Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti, osim mjere iz točke 7. ovoga članka, određuje upravitelj odnosno osoba koju on ovlasti. Posebnu mjeru iz točke 6. ovoga članka može odrediti samo upravitelj rješenjem.

Prema zatvoreniku može se narediti više mjera istodobno. Na primjer, ako se naredi odvajanje od ostalih zatvorenika, uz tu posebnu mjeru se može narediti i mjera pojačanog nadzora.

IZVRŠAVANJE POSEBNIH MJERA ODRŽAVANJA REDA I SIGURNOSTI

Izvršavanje posebne mjere održavanja reda i sigurnosti obustavlja se kada prestanu razlozi zbog kojih je mjera određena. Pojačani nadzor je češće motrenje zatvorenika tijekom obavljanja dnevnih aktivnosti i noću. Oduzimanje i privremeno zadržavanje stvari, čije je držanje inače dopušteno, izvršava se privremeno. Odvajanje od ostalih zatvorenika izvršava se smještajem zatvorenika u jednokrevetnu sobu najdulje do 30 dana. Tijekom izvršavanja ove mjere zatvorenik sudjeluje u svim aktivnostima utvrđenima programom izvršavanja koje se mogu provoditi u prostoriji u kojoj je zatvorenik smješten. Smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari može trajati najdulje 48 sati jednokratno. Upravitelj pribavlja mišljenje liječnika ili medicinske sestre odnosno tehničara za izvršavanje ove mjere u roku od šest sati od početka njezina izvršavanja. Uz ovu mjeru obvezno se izvršava i posebna mjera održavanja reda i sigurnosti pojačanog nadzora. Nadzor liječnika ili medicinske sestre odnosno tehničara obavezan je najmanje jednom u 24 sata.

SMJEŠTAJ NA ODJEL POJAČANOG NADZORA. Smještaj na odjel pojačanog nadzora može se narediti samo u zatvorenim kaznionicama, odnosno zatvorima. Protiv rješenja o mjeri smještaja na odjel pojačanog nadzora zatvorenik može podnijeti žalbu sucu izvršenja u roku od tri dana od primitka rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja..

Tijekom izvršavanja ove mjere zatvorenik sudjeluje u svim aktivnostima utvrđenim programom izvršavanja koje se organiziraju na ovom odjelu. Mjera se obvezno preispituje svaka tri mjeseca, a u slučaju ponovljene odluke može se izjaviti nova žalba sucu izvršenja.

VEZANJE. Vezanje ruku, a po potrebi i nogu, ne smije se primijeniti kao mjera kažnjavanja već isključivo radi ograničenja kretanja, sprečavanja samoozljeđivanja, ozljeđivanja druge osobe i namjernog uništavanja imovine. Vezanje može trajati jednokratno najdulje dvanaest sati u dvadeset četiri sata.

OSAMLJENJE. Zatvoreniku koji svojim postupcima ozbiljno ugrožava sigurnost može se izreći osamljenje u trajanju neprekidno najdulje do tri mjeseca. Tijekom kalendarske godine ova se mjera može primijeniti najviše dva puta.

Osamljenjem se zatvoreniku onemogućuje kontakt s drugim zatvorenicima izdvajanjem iz skupnog načina izdržavanja kazne zatvora i zajedničkih aktivnosti.

Osamljenje se izvršava pod stalnim nadzorom liječnika, koji je zatvorenika obvezan pregledati najmanje dvaput tjedno.

Tijekom izvršavanja osamljenja zatvoreniku se može omogućiti rad u prostorijama u kojima se mjera izvršava.

Zatvorenik za vrijeme izvršavanja osamljenja može koristiti dopuštene osobne stvari, čitati dnevni tisak i knjige i dopisivati se.

Na temelju mišljenja liječnika upravitelj će predložiti sucu izvršenja obustavu izvršavanja mjere osamljenja.

TESTIRANJE NA OPOJNA SREDSTVA I ZARAZNE BOLESTI. Zatvorenika se može u svako doba testirati na drogu, alkohol i druge psihoaktivne tvari. Zatvorenika se može testirati na zarazne bolesti prema pravilima medicinske struke.

PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE. Sredstva prisile mogu se primijeniti samo kad je to nužno da se spriječi:

- ✚ bijeg osobe lišene slobode,
- ✚ tjelesni napad na službene ili druge osobe,
- ✚ nanošenje ozljeda drugim osobama,
- ✚ samoozljeđivanje,
- ✚ namjerno prouzrokovanje materijalne štete, ili
- ✚ radi svladavanja pasivnog ili aktivnog otpora zatvorenika.

Prisila se može primijeniti i protiv osoba koje oslobađaju ili napadaju osobe lišene slobode, protupravno ulaze u objekt ili prostore kaznionice, odnosno zatvora ili ako se neovlašteno nalaze unutar objekta ili prostora kaznionice, odnosno zatvora. Ove osobe zadržavaju se do dolaska ovlaštenih osoba ministarstva nadležnog za unutarnje poslove.

Aktivni otpor postoji kad zatvorenik ne postupa po zakonitoj naredbi ovlaštene službene osobe, a da pri tome ugrožava sebe, druge osobe ili imovinu.

Pasivni otpor postoji kada zatvorenik ne postupa po zakonitoj naredbi ovlaštene službene osobe, a da pri tome ne ugrožava sebe, druge osobe ili imovinu.

Sredstva prisile mogu se primijeniti i prema istražnom zatvoreniku pod istim uvjetima koji se odnose i na zatvorenike. O primjeni sredstava prisile upravitelj će izvijestiti sud koji je odredio istražni zatvor.

BIJEG. Bijegom se smatra:

- ✚ svako udaljenje bez odobrenja iz kaznionice, odnosno zatvora,
- ✚ svaki nepovratak s korištenja pogodnosti izlaska i izvanrednog izlaska u trajanju duljem od dvadeset i četiri sata.

Obveza je svake ovlaštene službene osobe bez odgode poduzeti radnje da zatvorenika onemogući u bijegu. O svakom bijegu ovlaštena službena osoba odmah izvješćuje upravitelja, a upravitelj Središnji ured i suca izvršenja. O pokušaju bijega upravitelj izvješćuje Središnji ured. Upravitelj će o bijegu zatvorenika odmah obavijestiti policijsku upravu prema sjedištu kaznionice, odnosno zatvora radi poduzimanja mjera traganja, izdavanja tjeralice i utvrđivanja činjenica u svezi s bijegom, kao i radi obavještavanja žrtve.

Za vrijeme bijega izvršavanje kazne zatvora ne teče što je logično jer se zatvorenik ne nalazi na izvršavanju zatvorske kazne.

SREDSTVA PRISILE. Sredstva prisile su:

- ✚ zahvati za privođenje
- ✚ tehnike obrane,
- ✚ raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima,
- ✚ palica,
- ✚ električni paralizator,
- ✚ mlazovi s vodom,
- ✚ podražavajuća kemijska sredstva,
- ✚ vatreno oružje.

Između sredstava prisile odabire se ono koje najmanje ugrožava zdravlje i život pojedinca, kojim se uspješno svladava otpor, a razmjerno je pogibelji koja prijete.

O namjeri primjene sredstva prisile upozorit će se osobu prema kojoj se sredstvo prisile namjerava primijeniti, osim ako se radi o istodobnom ili izravno predstojećem protupravnom napadu iz jednostavnog razloga jer u takvim situacijama nema vremena niti mogućnosti upozoravati osobu ili osobe koje protupravno napadaju da će se sredstva prisile primijeniti.

Za svladavanje pasivnog otpora ovlaštena službena osoba može primijeniti samo zahvate za privođenje.

Primjenu mlazova s vodom i podražavajućih kemijskih sredstava može narediti samo upravitelj.

Vatreno oružje može se primijeniti samo :

- ✚ ako se drugim sredstvima prisile ne može odbiti istodoban ili izravno predstojeći protupravni napad kojim se ugrožava život zatvorenika, zaposlenika ili drugih osoba zatečenih u kaznionici, odnosno zatvoru, ili tijekom sprovođenja

- ✚ radi onemogućavanja bijega zatvorenika iz kaznionice zatvorenog tipa, odnosno zatvora pri svladavanju vanjskog zida, a drugim se sredstvom ne može onemogućiti bijeg.
- ✚ radi onemogućavanja bijega zatvorenika prigodom sprovođenja, ako se drugim sredstvima ne može onemogućiti bijeg i ako se radi o zatvoreniku koji izdržava kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu ili se radi o zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor protiv kojega se vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

STEGOVNI PRIJESTUPI. Stegovni prijestupi jesu lakše ili teže povrede reda i sigurnosti propisane ZIKZ-om i propisima donesenim na temelju Zakona.

Teži stegovni prijestup je i svako ponašanje koje predstavlja kazneno djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora do jedne godine ili blaža kazna.

Službenici pravosudne policije trebaju znati prepoznati oblike ponašanja zatvorenika koji imaju obilježja stegovnog prijestupa jer se na temelju njihovih službenih bilješki, odnosno izvješća o određenom događaju odlučuje o podnošenju prijedloga za pokretanje stegovnog postupka protiv zatvorenika.

Zbog toga je važno znati koji su lakši, a koji su teži stegovni prijestupi zatvorenika.

Lakši stegovni prijestupi jesu:

- ✚ posjedovanje ili korištenje nedopuštene stvari, uključujući i novac
- ✚ davanje drugom na korištenje stvari za koju samo on ima dopuštenje
- ✚ korištenje tuđe stvari bez odobrenja
- ✚ boravak u prostoru u kojem se prema dnevnom rasporedu ne bi trebao nalaziti
- ✚ narušavanje mira, kao što je: vikanje, preglasno slušanje radijskog i televizijskog prijamnika, lupanje, bacanje stvari i sl.
- ✚ vrijeđanje ili nepristojno ponašanje prema drugim zatvorenicima
- ✚ pokušaj kontaktiranja ili kontaktiranje s drugom osobom bez odobrenja ili davanje lažne obavijesti radi kontaktiranja s drugom osobom bez odobrenja
- ✚ poticanje drugog zatvorenika na ponašanje koje predstavlja lakši stegovni prijestup
- ✚ namjerno onečišćenje prostora kaznionice odnosno zatvora
- ✚ simuliranje bolesti, ozljede ili napadaja.

Teži stegovni prijestupi jesu:

- ✚ prijetnja
- ✚ vrijeđanje ili nepristojno ponašanje prema državnom službeniku ili namješteniku
- ✚ otuđenje tuđe stvari
- ✚ sudjelovanje u pobuni
- ✚ bijeg ili pokušaj bijega iz kaznionice odnosno zatvora ili tijekom sprovođenja

- ✚ neovlašteno napuštanje kaznionice odnosno zatvora
- ✚ nasilničko ponašanje
- ✚ zadržavanje bilo koje osobe protiv njezine volje
- ✚ posjedovanje ili korištenje opasne stvari ili prijenosnog uređaja za snimanje i komuniciranje bez prethodnog odobrenja ili u svrhu u koju to nije odobreno
- ✚ sprječavanje pristupa u bilo koji dio kaznionice odnosno zatvora službenoj ili drugoj osobi koja se po odobrenju nalazi u kaznionici odnosno zatvoru
- ✚ tjelesni napad na bilo koju osobu
- ✚ namjerno ili grubom nepažnjom ugrožavanje tuđeg zdravlja
- ✚ sprječavanje ovlaštene službene osobe ili bilo koje druge osobe koja je uključena u provedbu programa izvršavanja u obavljanju zadaća
- ✚ posjedovanje ili uzimanje alkohola ili bilo kojega opojnog ili psihoaktivnog sredstva, uključujući lijekove bez posebnoga odobrenja
- ✚ odbijanje testiranja na alkohol, opojna ili psihoaktivna sredstva i zarazne bolesti
- ✚ namjerno paljenje stvari ili izazivanje požara
- ✚ namjerno oštećivanje ili uništavanje opreme i sredstava namijenjenih za rad zatvorenika
- ✚ uporno zanemarivanje osobne higijene ili čistoće prostora i prostorija
- ✚ bavljenje hazardnim igrama
- ✚ namjerno ugrožavanje svojeg zdravlja radi onesposobljavanja za izvršavanje obveza
- ✚ namjerno ili grubom nepažnjom uništenje ili oštećenje tuđe imovine
- ✚ otpor mjerama sprječavanja opasnosti od zaraze
- ✚ poticanje drugog zatvorenika na ponašanje koje predstavlja teži stegovni prijestup
- ✚ odbijanje izvršavanja zakonite naredbe ovlaštene službene osobe
- ✚ neopravdano kašnjenje s pogodnosti izlaska
- ✚ nepoštivanje obveze zaštite na radu koje je izazvalo ili moglo izazvati težu štetnu posljedicu
- ✚ davanje lažne obavijesti zbog koje je nastala ili mogla nastati šteta većih razmjera
- ✚ podučavanje o načinu izvršavanja kaznenog djela prenošenjem osobnog iskustva ili na drugi način
- ✚ počinjenje tri lakša stegovna prijestupa u razdoblju od mjesec dana
- ✚ neprimjereno ponašanje prilikom korištenja pogodnosti izlaska
- ✚ nepoštivanje uvjeta ili neizvršavanje obveza tijekom izlaska.

Ako se tijekom propisanog postupka utvrdi da je zatvorenik počinio stegovni prijestup za koji ga se tereti, oglasiti će se krivim i izreći će mu se stegovna mjera.

Stegovne mjere su:

- ✚ ukor,
- ✚ ograničenje ili privremena uskrata raspolaganja novcem u kaznionici, odnosno zatvoru do tri mjeseca,

- ✚ uskrata pojedinih ili svih pogodnosti propisanih ZIKZ-om do tri mjeseca protekom kojeg roka se pogodnosti mogu odobravati postupno ovisno o uspješnosti u provođenju programa izvršavanja,
- ✚ upućivanje u samicu do 14 dana u slobodno vrijeme ili tijekom cijeloga dana i noći.

Ako je u odnosu na zatvorenika stegovna mjera upućivanja u samicu izrečena u dva ili više stegovnih postupaka, svaka od pravomoćno izrečenih mjera izvršavat će se posebno, a vremenski razmak između izvršavanja dvije uzastopne mjere ne smije biti kraći od osam dana. Uz pisani pristanak zatvorenika izrečene stegovne mjere mogu se izvršavati bez prekida. Također, ako je zatvorenik počinjenjem stegovnog prijestupa za koji je oglašen krivim stekao imovinsku korist i stvar, iste će se oduzeti. Rješenje donosi upravitelj. Protiv rješenja upravitelja zatvorenik ima pravo žalbe u roku od osam dana od primitka rješenja sucu izvršenja. Žalba ne zadržava izvršavanje rješenja.

POJAM I SADRŽAJ POGODNOSTI

Članak 137.

(1) Pogodnosti su skup poticajnih mjera usmjerenih na smanjivanje negativnih učinaka zatvaranja i poticanje u ostvarivanju programa izvršavanja radi ostvarivanja svrhe izvršavanja kazne zatvora.

(2) Pogodnosti se sastoje od:

- 1) ublažavanja uvjeta unutar kaznionice odnosno zatvora*
- 2) češćih dodira s vanjskim svijetom.*

VRSTE POGODNOSTI

Članak 138.

(1) Pogodnosti ublažavanja uvjeta unutar kaznionice odnosno zatvora jesu:

- 1) korištenje vlastitog televizijskog prijamnika*
- 2) samostalna priprema hrane i napitaka*
- 3) uređenje životnog prostora osobnim stvarima*
- 4) češće primanje paketa i primanje paketa u većoj težini*
- 5) slobodno raspolaganje određenim novčanim iznosom s pologa unutar kaznionice odnosno zatvora*
- 6) nagrađivanje novčano ili u stvarima*
- 7) nezaključavanje prostorija za smještaj i boravak zatvorenika*
- 8) produljeni boravak u zajedničkim prostorijama*
- 9) produljeni boravak na svježem zraku*
- 10) korištenje godišnjeg odmora ili dijela godišnjeg odmora u odjelu za smještaj zatvorenika poluotvorenog ili otvorenog tipa kaznionice odnosno zatvora*
- 11) raspored u odjel za smještaj zatvorenika s blažim uvjetima izdržavanja kazne iste kaznionice odnosno zatvora.*

(2) Pogodnosti češćih dodira s vanjskim svijetom jesu:

- 1) češći i dulji posjeti obitelji i drugih osoba s nadzorom ili bez nadzora u kaznionici odnosno zatvoru*
- 2) telefoniranje bez nadzora*

- 3) boravak s bračnim ili izvanbračnim drugom odnosno životnim ili neformalnim životnim partnerom u posebnoj prostoriji bez nadzora
- 4) izlazak radi izvršavanja posebnog programa koji se provodi u zajednici
- 5) izlazak s posjetiteljem u mjesto u kojem se nalazi kaznionica odnosno zatvor ili drugo mjesto sukladno kućnom redu kaznionice odnosno zatvora u trajanju od dva do osam sati
- 6) izlazak bez posjetitelja u mjesto u kojem se nalazi kaznionica odnosno zatvor ili drugo mjesto sukladno kućnom redu kaznionice odnosno zatvora u trajanju od dva do četiri sata
- 7) izlazak u mjesto prebivališta odnosno boravišta ili drugo mjesto ili izlazak radi posjeta članovima obitelji ili drugoj osobi u ukupnom trajanju do 120 sati mjesečno, a u mjesecima u kojima su blagdani do 144 sata mjesečno
- 8) korištenje godišnjeg odmora ili dijela godišnjeg odmora u mjestu prebivališta odnosno boravišta ili drugom mjestu.
- (3) Odluka o odobravanju i uskrati pogodnosti priopćava se zatvoreniku i bilježi u osobnik.
- (4) Na zahtjev kaznionice odnosno zatvora prije odobravanja pogodnosti iz stavka 2. točaka 7. i 8. ovoga članka nadležni probacijski ured dostavlja izvješće sukladno zakonu kojim se uređuju poslovi probacije, a izvješće sa stavom žrtve odnosno obitelji žrtve dostavlja ustrojstvena jedinica za podršku žrtvama i svjedocima ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

IZVRŠAVANJE STEGOVNE MJERE UPUĆIVANJA U SAMICU. Stegovna mjera upućivanja u samicu razumijeva isključenje zatvorenika iz zajedničkih aktivnosti s drugim zatvorenicima koje može trajati do 14 dana u slobodno vrijeme ili tijekom cijeloga dana i noći. Stegovna mjera upućivanja u samicu može se izreći samo za teže stegovne prijestupe. Prije izvršavanja stegovne mjere upućivanja u samicu obavezan je liječnički pregled. Prostorija u kojoj se izvršava stegovna mjera upućivanja u samicu mora odgovarati zdravstvenim, higijenskim i prostornim zahtjevima, biti prozračna, odgovarajuće osvijetljena danjim i umjetnim svjetlom, zagrijana u skladu s klimatskim uvjetima, opremljena posteljom i posteljinom, stolom i stolcem. Zatvoreniku se mora osigurati neograničen pristup vodi za piće i sanitarnim uređajima. U prostoriji u kojoj se izvršava stegovna mjera upućivanja u samicu zatvorenik smije čitati i pisati, a mora mu se osigurati boravak na zraku u trajanju najmanje jedan sat dnevno bez dodira s drugim zatvorenicima. Tijekom izvršavanja stegovne mjere upućivanja u samicu obavezan je nadzor liječnika najmanje dva puta tjedno. Nalaz i zapažanja liječnika, te drugih ovlaštenih službenih osoba unose se u knjigu izvršavanja stegovne mjere samice.

PREMJEŠTAJ ZATVORENIKA. Kad govorimo o premještanju zatvorenika uvijek se radi o situaciji da zatvorenik prelazi s izdržavanja kazne zatvora u jednom kaznenom tijelu na izdržavanje kazne zatvora u drugo kazneno tijelo.

Primjerice iz Kaznionice u Glini u Zatvor u Bjelovaru.

Razlozi za premještanje mogu biti različiti, a svrstavaju se u tri osnovne skupine i to:

- ✚ radi ostvarivanja programa izvršavanja
- ✚ radi organizacije izvršavanja kazne i
- ✚ zbog sigurnosnih razloga.

Upravitelj može predložiti premještaj zatvorenika iz kaznionice otvorenog ili poluotvorenog tipa ili otvorenog ili poluotvorenog odjela zatvora u kaznionicu zatvorenog tipa odnosno zatvor ako je protiv zatvorenika u tijeku novi kazneni postupak, ili zatvorenik treba izdržati novu kaznu zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci, ili je protiv zatvorenika pokrenut postupak zbog težeg stegovnog prijestupa, ili zatvorenik učestalo krši odredbe kućnog reda kaznionice odnosno zatvora. Troškove premještaja u slučaju bijega ili zlouporabe pogodnosti snosi zatvorenik. Ako je to nužno radi organizacije izvršavanja kazne zatvora ili sigurnosnih razloga, odluku o premještaju zatvorenika u drugu kaznionicu odnosno zatvor Središnji ured može donijeti i bez prijedloga upravitelja.

Prema novom ZIKZ-u (čl. 181. st. 2.) kažnjenik na izdržavanju prekršajne kazne može se premjestiti u kaznionicu, drugi zatvor, ako bi se premještajem ostvarili blaži uvjeti izdržavanja kazna, a o premještaju odlučuje Središnji ured na prijedlog upravitelja.

PREKID IZDRŽAVANJA KAZNE. Zatvoreniku se iz određenih razloga propisanih ZIKZ-om može odobriti prekid izdržavanja kazne. To je privremeno otpuštanje zatvorenika iz kaznionice ili zatvora za koje vrijeme kazna zatvora ne teče. Molbu za prekid podnosi zatvorenik ili član njegove obitelji (zatvorenik se sa time mora suglasiti), a odluku donosi sudac izvršenja nadležan prema mjestu u kojem se nalazi kaznionica ili zatvor gdje zatvorenik izdržava kaznu zatvora. Prekid se može odobriti i na prijedlog upravitelja, državnog odvjetnika odnosno suda pred kojim se postupak vodi. Vrijeme trajanja prekida kazne ne uračunava se u kaznu zatvora jer je zatvorenik privremeno otpušten s izdržavanja kazne.

UVJETNI OTPUST. Uvjetni otpust znači otpust zatvorenika s izdržavanja kazne pod određenim uvjetima koje mora poštivati. To nije niti pravo niti pogodnost zatvorenika, već mogućnost da se „testira“ ili „isproba“ funkcioniranje zatvorenika na slobodi kroz neko vrijeme.

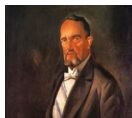
O uvjetnom otpustu zatvorenika odlučuje nadležni županijski sud prema mjestu u kojem se nalazi kaznionica ili zatvor gdje zatvorenik izdržava kaznu.

TEŠKE POVREDE SLUŽBENE I RADNE DUŽNOSTI.

NOVINE ZIKZ-a (čl. 44. ZIKZ-a).

Osim teških povreda službene dužnosti utvrđenih općim propisom iz područja kojim se uređuju prava, obveze i odgovornosti državnih službenika i namještenika, teškom povredom službene dužnosti smatra se (između ostalog) i:

- ✚ ponašanje državnih službenika i namještenika koje narušava ugled državne službe, izvan obavljanja službe, odnosno rada
- ✚ dolazak na posao i obavljanje poslova pod utjecajem alkohola ili dovođenje pod utjecaj alkohola na radnom mjestu ovlaštenih službenih osoba. Smatra se da je ovlaštena službena osoba pod utjecajem alkohola ako u organizmu ima alkohola iznad 0,00 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka
- ✚ dolazak na posao i obavljanje poslova pod utjecajem droga ili dovođenje pod utjecaj droga na radnom mjestu ovlaštenih službenih osoba.

PROVJERITE SVOJE
ZNANJE....

1. Gdje se izvršava kazna zatvora?
2. Tko izdržava kaznu u Republici Hrvatskoj?
3. Koja je glavna svrha izvršavanja kazne zatvora?
4. Kad započinje izvršavanje kazne zatvora?
5. Koje troškove zatvorenici sami plaćaju?
6. Nabrojite temeljna načela izdržavanja kazne zatvora.
7. Navedite 5 prava zatvorenika.
8. Objasnite pritužbu zatvorenika kao način na koji zatvorenik može ostvariti zaštitu prava.
9. Objasnite zahtjev za sudsku zaštitu sucu izvršenja kao način na koji zatvorenik može ostvariti zaštitu prava.
10. Na što ima pravo zatvorenik u stegovnom postupku?
11. Tko osniva i ukida kaznionice i zatvore u Republici Hrvatskoj?
12. Što znate o Centru za dijagnostiku u Zagrebu?
13. Što znate o Centru za izobrazbu?
14. U kojem kaznenom tijelu radite? Pojasnite taj oblik kaznenog tijela.
15. Kako se prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika dijele kaznionice?
16. Kako se prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika dijele zatvori?
17. Koji se odjeli mogu ustrojiti unutar kaznionica odnosno zatvora?
18. Tko upravlja kaznionicom/zatvorom?
19. Tko čini savjetodavno vijeće upravitelja?
20. Tko su ovlaštene službene osobe?
21. Pojasnite ulogu suca izvršenja.
22. Koje radnje poduzima i o čemu odlučuje sudac izvršenja?
23. Koja su osnovna mjerila za upućivanje na izdržavanje kazne zatvora?
24. Što sadrži osobnik zatvorenika?
25. Na koji se način osigurava tajnost podataka?
26. Kome je omogućen pristup zabilježenim podacima?
27. Nabrojite posebne mjere održavanja reda i sigurnosti.
28. Navedite okolnosti u kojima se mogu primjeniti sredstva prisile.
29. Koja sredstva prisile propisuje ZIKZ?
30. Što su stegovni prijestupi?
31. Zašto službenici pravosudne policije moraju znati prepoznati oblike ponašanja zatvorenika koji imaju obilježja stegovnih prijestupa?
32. Koji su lakši stegovni prijestupi?
33. Koji su teži stegovni prijestupi?
34. Pojasnite pojam pogodnosti i nabrojite neke.
35. Pojasnite razliku između prekida izdržavanja kazne i uvjetnog otpusta.

MEĐUNARODNI PROPISI ZA POSTUPANJE SA ZATVORENICIMA

33

NAZIV PREDMETA	MEĐUNARODNI PROPISI ZA POSTUPANJE SA ZATVORENICIMA
POTREBNA PREDZNAJANJA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Međunarodni ugovori, ratifikacija, temeljna ljudska prava, zabrana mučenja, nehumanog i ponižavajućeg postupanja, konvencije, Europski sud za ljudska prava, odbori/mehanizmi/tijela za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja (CPT, SPT, NPM), Odbor UN-a za prisilne nestanke
ZNANJA	Osnove o temeljnim ljudskim pravima i mehanizmima njihove zaštite kao i međunarodnim propisima za postupanje sa zatvorenicima koji su potvrđeni i preuzeti u hrvatski nacionalni pravni sustav
VJEŠTINE	Nisu uključene praktične vještine
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	U ovom predmetu polaznici tečaja se upoznaju s temeljnim ljudskim pravima i mehanizmima njihove zaštite kao i osnovama međunarodnih propisima za postupanje sa zatvorenicima koji su potvrđeni i preuzeti u hrvatski nacionalni pravni sustav
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10 ✓ Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, NN, MU 14/97 ✓ Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, NN, MU 9/21 ✓ Europska zatvorska pravila ✓ Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima (Mandelina pravila)
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata

³³ Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

UVODNO

U razdoblju nakon II. svjetskog rata, nakon sagledavanja strahota koje su pretrpjeli ljudi kao posljedice nacističke ideologije, započet je razvoj međunarodnog sustava zaštite ljudskih prava, prvo na razini normativnih akata (povelja, deklaracija, rezolucija, preporuka) do razine međunarodnih konvencija odnosno paktova ili ugovora koji postaju obvezni u primjeni za sve države koje ih ratificiraju, odnosno potvrde i preuzmu takav pravni akt u nacionalni pravni sustav.

Međunarodna zaštita ljudskih prava razvijala se paralelno u okviru Ujedinjenih naroda (svjetska razina) i Vijeća Europe (regionalna/europska razina).

Ustav Republike Hrvatske³⁴ člankom 140. utvrđuje pravnu snagu međunarodnih ugovora u pravnom sustavu RH: "Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava."

Republika Hrvatska u svom je zakonodavstvu usvojila sve relevantne preporuke te međunarodne standarde koji se tiču zaštite prava osoba lišenih sloboda!

UJEDINJENI NARODI

Dok je II. svjetski rat 1945. godine bio pri samom kraju, nacije su bile u ruševinama, a svijet je želio mir. Od 25. travnja do 26. lipnja 1945. godine predstavnici 50 zemalja okupili su se na Konferenciji u San Franciscu u Kaliforniji i izradili nacrt Povelje kojom je stvorena nova međunarodna organizacija – Ujedinjeni narodi, koja je trebala spriječiti još jedan rat poput onoga koji je svijet upravo proživio. Povelja UN-a potpisana je 26. lipnja 1945. godine u San Franciscu, a četiri mjeseca kasnije - 24. listopada 1945. godine, Ujedinjeni narodi i službeno su započeli s djelovanjem nakon što su njihovu Povelju ratificirali Kina, Francuska, tadašnji Sovjetski Savez, Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Države i većina ostalih potpisnika. Stoga se ovaj datum obilježava kao Dan UN-a³⁵. Sama Povelja UN-a u međuvremenu je doživjela nekoliko izmjena (1965., 1968. i 1973.g.)

Ujedinjeni narodi su međunarodna organizacija čiji su članovi suverene države, usmjerena primarno očuvanju međunarodnog mira i sigurnosti, razvoju prijateljskih odnosa među državama, promicanju međunarodne suradnje na rješavanju problema gospodarskog, socijalnog, kulturnog i humanitarnog karaktera, uključujući zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Danas UN broji 193 članice. Na temelju Odluke Opće skupštine Ujedinjenih naroda od 22. svibnja 1992. Republika Hrvatska od toga je datuma postala članicom

³⁴ „Narodne novine“ broj: 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

³⁵ <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un>, pristupljeno 1.3.2023.

Ujedinjenih naroda, te stranka **Povelje Ujedinjenih naroda** te Statuta Međunarodnog suda.

Ujedinjeni su narodi 1948. godine donijeli prvi međunarodni dokument koji uređuje temeljna prava čovjeka: **Opću deklaraciju o pravima čovjeka**. Iako se u Deklaraciji izravno ne spominju osobe lišene slobode, prvi se puta na međunarodnoj razini govori o zabrani mučenja i okrutnog ili ponižavajućeg postupanja. Deklaracija je donesena u obliku pravno neobvezatne rezolucije, a prava koja je ona uspostavila postaju pravno obvezujuća tek donošenjem **Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima** iz 1966. godine (stupio na snagu 1976. godine). Paktom se potvrđuje opća zabrana mučenja, a prvi se puta izravno spominju osobe lišene slobode te se nalaže da se s ovim osobama postupa čovječno i s poštivanjem prirodnog dostojanstva ljudske osobe. Također, prvi se puta propisuje obveza odvajanja okrivljenika od osuđenika te odvajanje maloljetnih od punoljetnih okrivljenika. Važno je istaknuti da se paktom po prvi puta propisuje i rehabilitacijski pristup izvršavanju kazne zatvora, koji danas predstavlja općeprihvaćeni koncept u cijeloj Europi i većem dijelu suvremenog svijeta. Primjena odredaba Pakta od strane država stranaka osigurava se osnivanjem **Odbora za ljudska prava**, posebnog tijela koje ima za cilj pratiti aktivnost država na području primjene pakta, razmatrati izvješća država o poduzetim mjerama i davati svoja mišljenja i preporuke u obliku zaključnih razmatranja (Pleić³⁶, 2010).

1975. godine, u okviru rada Opće skupštine Ujedinjenih naroda donesena je **Deklaracija o zaštiti svih osoba od torture i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja**. U ovoj deklaraciji 'mučenje' označava svako djelovanje kojim službena ili druga osoba na njezin poticaj, uzrokuje čovjeku tešku bol ili teške patnje, bilo tjelesne, bilo mentalne, s nakanom da od njega ili od treće osobe pribavi podatke ili priznanje, ili da ga kazni za djela koja je učinio ili za koja sumnja da ih je učinio, ili s nakanom da njega ili drugu osobu zastraši. Mučenje ne uključuje bol ili patnju koji su samo nužna ili slučajna posljedica zakonite sankcije, koja je u skladu sa standardiziranim minimalnim pravilima o postupanju sa zatvorenicima. Mučenje je teži i zloradi oblik okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Takvo ponašanje predstavlja zločin nad ljudskim dostojanstvom, treba ga osuditi i država ga ne smije dopuštati. U skladu s odredbama ove Deklaracije, svaka država mora donijeti učinkovite mjere za njegovo sprečavanje, a školovanje policijskog osoblja i drugih službenih osoba koje mogu biti odgovorne za osobe kojima je oduzeta sloboda mora osigurati puno poštivanje zabrane mučenja i drugih oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Zabrane moraju biti odgovarajuće uključene u opća pravila ili upute koje se odnose na dužnost i funkcije svakoga koji bi mogao te osobe čuvati ili s njima postupati.

PRIMJER:

Zacijelo najpoznatiji slučaj torture u suvremenoj povijesti zabilježen je u zatvoru Abu Graib. Nakon što su 11. rujna 2001. napadnuti New York i Washington, američka je vojska krenula u 'rat protiv terora'. U kolovozu 2002. godine Američko je ministarstvo pravosuđa objavilo memorandum koji je stvorio pravni okvir koji je vodio ka zlostavljanju u zatvoru Abu Graib i Guantanamo. Njime se

³⁶ M. Pleić: Međunarodni instrumenti zaštite prava zatvorenika i nadzor nad sustavom izvršenja kazne... Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 1/2010, str. 307-331.

torturom i mučenjem kažnjivim prema zakonu smatraju samo oni postupci koji kod zatvorenika izazivaju zatajenje organa i tjelesnih funkcija ili smrt. No, 31. prosinca 2004. godine memorandum se mijenja. Sada se mučenjem smatraju i sva djela koja mogu uključivati običnu fizičku patnju i trajnu duševnu tjeskobu. I američki Senat podržao je amandman kojim se određuje da Sjedinjene Države neće koristiti torturu protiv ratnih zarobljenika i zatočenika. Prema senatskom amandmanu, koji je pridodan zakonu o financiranju oružanih snaga, od Pentagona je zatraženo da izda upute koje će osigurati da se zatvorenike tretira sukladno američkom zakonu i međunarodnim sporazumima. No, neki agenti FBI-a ipak su priznali da su bili nazočni mučenju zatvorenika. I slike koje su tajnim putem iz tog zatvora izašle- govorile su o stravičnim postupcima prema iračkim građanima. U neljudskim uvjetima, podvrgnuti torturi, ti su ljudi ispitivani o svim eventualnim terorističkim aktivnostima njihove strane u sukobu u Iraku. U iračkom zatvoru Abu Graib zatvorenici su sustavno ponižavani, silovani, seksualno napadani, na njima su paljene cigarete, na njih su huškali pse, priključivani su na struju... 19. svibnja 2004. godine, izrečena je presuda američkom vojniku. Jeremy Sivits priznao je krivnju. Uz nečastan otpust iz vojske dobio je minimalnu kaznu, no zauzvrat je sudu i istražiteljima dao imena svih koji su davali naređenja za zlostavljanja.

(Izvor: Dnevni tisak: Jutarnji list, Večernji list, Guardian, HINA (2004./2005. godina))

Na temelju Povelje, a vodeći računa o Općoj deklaraciji o pravima čovjeka, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima te o Deklaraciji o zaštiti svih osoba od torture i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, donesen je najvažniji opći dokument UN-a u području zaštite ljudskih prava: **Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka** (usvojena 1984. a stupila je na snagu 1987. godine). Najveća vrijednost Konvencije je u tome što predstavlja jedini „pravnoobvezujući dokument na svjetskoj razini koji je isključivo posvećen sprječavanju torture“ (Pleić, 2010). Odredbama Konvencije utvrđena su individualna i kolektivna prava, određene mjere za nadzor nad njihovim poštivanjem te je osnovan **Odbor protiv torture (CAT)** čija je uloga nadziranje primjene Konvencije. Države su dužne podnijeti Odboru početno izvješće o mjerama poduzetim radi ispunjenja obveza iz Konvencije u roku od godine dana od stupanja na snagu Konvencije za pojedinu državu članicu, a svake četiri godine i dopunski izvještaj o novim mjerama.

U kontekstu zaštite prava zatvorenika, vrlo je bitno spomenuti i **Fakultativni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka**, koji je usvojen 2002., a stupio na snagu 2006. godine. Cilj Protokola je uspostava sustava kojima bi nezavisna međunarodna i nacionalna tijela odlazila u redovite posjete mjestima gdje se nalaze osobe lišene slobode kako bi spriječili mučenja i druga okrutna, neljudska ili ponižavajuća postupanja ili kažnjavanja. Dakle, s ciljem prevencije mučenja u ustanovama u kojima se nalaze osobe lišene slobode Protokolom se uspostavlja novo tijelo na međunarodnoj razini, **Pododbor za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (SPT)**

(započeo s radom 2007. godine), dok se na nacionalnoj razini države obvezuju uspostaviti nacionalne mehanizme za sprječavanje mučenja (**Nacionalni preventivni mehanizam (NPM)**). Spomenuta tijela trebaju usko surađivati, pri čemu Pododbor pruža pomoć i savjete državama članicama vezano uz osnivanje i djelotvorno funkcioniranje preventivnih mehanizma ali i obuku i tehničku pomoć, s ciljem jačanja njihovih kapaciteta (Pleić, 2010).

Republika Hrvatska je država stranka kako navedene Konvencije, tako i Fakultativnog protokola te je u veljači 2011.g. posebnim zakonom određeno tijelo nadležno za obavljanje poslova **Nacionalnog preventivnog mehanizma** za sprječavanje mučenja, drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja. Navedene poslove obavlja Pučki pravobranitelj.

U kontekstu potrebe zaštite svih osoba od prisilnih nestanaka, prava žrtava na odštetu i informaciju o nestalim osobama te prije svega potrebe za suzbijanjem izbjegavanja odgovaranja za te zločine Opća skupština Ujedinjenih naroda 2006. godine u Parizu je usvojila **Međunarodnu konvenciju o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka**, a 8. siječnja 2022. godine stupio je na snagu Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (NN, MU 9/21), čime je navedeni međunarodnopravni instrument postao dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske. Države imaju obvezu podnositi izvješća prema Odboru UN-a za prisilne nestanke, nadzornom tijelu uspostavljenom Konvencijom. Kao prisilni nestanak Konvencija podrazumijeva uhićenje, zadržavanje, otmicu ili bilo koji drugi oblik uskraćivanja slobode koji počine ovlaštene osobe ili skupine osoba koje rade s odobrenjem, podrškom ili prihvaćanjem države. Među ključnim karakteristikama prisilnog nestanka su odbijanje priznavanja da je počinjeno takvo uskraćivanje slobode i uskraćivanje informacija o mjestu boravka nestale osobe. Time se žrtvu stavlja izvan zaštite zakona, iako je pravo na slobodu i osobnu sigurnost apsolutno ljudsko pravo i nikakvo izvanredno stanje, kao npr. prijetnja ratom, rat, politička nestabilnosti ili kriza bilo koje vrste ne mogu biti opravdanje za bilo kakav prisilni nestanak osobe. Država je dužna osigurati sastavljanje i održavanje ažuriranog službenog registra osoba kojima je oduzeta sloboda, a svaka država jamči svim osobama koja imaju opravdani interes za dobivanje informacija (poput obitelji osobe kojoj je oduzeta sloboda, odvjetniku). Tu je posebno bitno istaknuti da je kažnjivo ponašanje i nebilježenje oduzimanja slobode ili bilježenje podataka za koje službenik odgovoran za službeni registar zna ili je trebao znati da su netočni.

STANDARDNA MINIMALNA PRAVILA ZA POSTUPANJE SA ZATVORENICIMA – MANDELINA PRAVILA

Na Prvom kongresu UN-a o prevenciji zločina i postupanju s prijestupnicima, održanom u Ženevi 1955. godine, usvojena su Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvorenicima (na snagu prvi puta stupaju 1957. godine). Pravila predstavljaju najznačajniji dokument UN-a u području zaštite prava osoba lišenih slobode, ali i prvi dokument takve vrste uopće.

Svrha je Pravila postaviti općeprihvaćene principe izvršenja kazne i prakse u postupanju sa zatvorenicima, na temelju današnjeg shvaćanja i prema osnovnim postavkama najboljih suvremenih sustava.

Prvi dio Pravila obrađuje odredbe o upravljanju kaznenim ustanovama i primjenjuje se na sve kategorije zatvorenika - lišene slobode po kaznenom ili građanskom pravu, neosuđene i osuđene, uključujući i zatvorenike prema kojima je primijenjena neka mjera sigurnosti ili odgojna mjera. Drugi dio Pravila sadrži odredbe koje se mogu primijeniti samo na posebne kategorije zatvorenika, o kojima se zatim govori u svakom zasebnom odjeljku.

Pravila su vrlo konkretna te nameću obvezu odvajanja različitih kategorija zatvorenika s obzirom na spol, dob i raniji život, propisuju minimalne uvjete smještaja, zdravstvene skrbi i osobne higijene, obvezu dostupnosti hrane i vode, pravo na žalbu, pravo na kontakte s vanjskim svijetom, slobodno prakticiranje vjerskih običaja, pogodnosti zatvorenika, rad u zatvoru, nastavu i razonodu. Također, pravila daju standarde u pogledu zatvorskog osoblja, njihovog odabira, potrebnih kvalifikacija, daljnjeg usavršavanja te načina rada (Kovčo Vukadin i Žakman-Ban, 2010³⁷).

U Pravilima se ističe i da zatvorski sustav ne smije pojačavati patnju osim one koja je svojstvena samoj kazni, da je svrha i opravdanje kazne zaštita društva i resocijalizacija te da institucionalni režim treba težiti smanjenju razlika koje postoje između života u zatvoru i na slobodi. Primjena načela zahtjeva individualizaciju tretmana te prilagodljiv sustav klasifikacije zatvorenika u skupine (Pleić, 2010). Iako pravno neobvezujuća, Pravila su imala velik utjecaj na nacionalna zakonodavstva i praksu, uključujući i Republiku Hrvatsku.

Revidirana Standardna minimalna pravila, poznata kao „**Mandelina pravila**“ usvojena su jednoglasno na generalnoj skupštini UN-a u prosincu 2015. godine. Revizijom je obuhvaćeno 8 područja : poštivanje dostojanstva zatvorenika, zdravstvena zaštita/zdravstvene službe, disciplinske mjere i sankcije, istraga smrti i mučenja u zatvoru, zaštita ranjivih skupina, pristup pravnoj pomoći i zastupanju, pritužbe i nezavisna inspekcija i izobrazba osoblja.

BANGKOŠKA PRAVILA

UN-ova Pravila za tretman žena zatvorenica i vanzatvorske mjere za žene koje su počinile kaznena djela, poznata kao „**Bangkoška pravila**“, usvojena su na Generalnoj skupštini UN-a održanoj u prosincu 2010. godine. Ova pravila nastala su kao odgovor na nedostatak standarda u odnosu na specifične karakteristike i potrebe žena u zatvorima. Povijesno, zatvorski režimi su prilagođeni svojoj većinskoj populaciji koju čine osobe muškog spola - od arhitekture, sigurnosnih postupaka, rada i izobrazbe do zdravstvene zaštite i kontakata s obitelji. Bangkoška pravila daju smjernice donositeljima politika, zakonodavcima, sudbenoj vlasti i zatvorskom osoblju za smanjivanje zatvaranja žena te za odgovaranje na njihove specifične potrebe u slučaju lišenja slobode. Pravila pokrivaju npr. sljedeća područja: prijam i postupci tijekom prijama, zdravstvena zaštita, humani tretman, pretrage, djeca koja s majkama borave u zatvoru.

Uz navedeno, Ujedinjeni narodi su tijekom godina proglasili velik broj ugovora ili Konvencija koji se odnose na posebne povrede ljudskih prava kao što su genocid, rasna diskriminacija, diskriminacija žena, odnosno konvencija koje štite prava posebno osjetljivih skupina kao što su djeca i osobe s invaliditetom.

³⁷ Kovčo Vukadin, I., Žakman-Ban, V.: Zbirka međunarodnih dokumenata o izvršavanju kazne zatvora: dokumenti UN Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 1/2010, str. 370-396.

VIJEĆE EUROPE

Vijeće Europe je najstarija europska organizacija, osnovana 5. svibnja 1949. u Londonu, kao posljedica težnje za učvršćivanjem demokracije, vladavine prava i zaštite ljudskih prava na europskom kontinentu, kako se strahote dvaju svjetskih ratova više nikad ne bi ponovile.

Vijeće Europe danas obuhvaća 46 država članica – sve europske države osim Bjelorusije te Ruske Federacije koja je isključena iz Vijeća Europe 2022. zbog agresije na Ukrajinu. Glavni cilj Vijeća Europe je jačanje suradnje i jedinstva na europskom kontinentu, promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, te demokracije i vladavine prava. Uz ova tri ključna stupa koja predstavljaju temeljne vrijednosti Organizacije, Vijeće Europe bavi se i nizom specifičnih društvenih tema kao što su socijalna isključenost, rasna, nacionalna i druga netrpeljivost, trgovina ljudima, nasilje nad ženama, prava djece, bioetika, terorizam, zaštita kulturne i prirodne baštine te drugi suvremeni izazovi europskih društava.

Vijeće Europe jedinstveno je po svojem djelovanju u postavljanju standarda te nadzoru i suradnji s državama članicama u pogledu njihove primjene. Do sada je Vijeće Europe usvojilo više od 200 pravnih instrumenata (konvencija i protokola) iz raznih područja.

Najvećim dostignućem smatra se **Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda** (usvojena 1950., na snagu stupila 1953.). Konvencija utvrđuje listu prava i sloboda koje su države članice dužne svakome jamčiti. Statut Vijeća Europe određuje da „svaka članica Vijeća Europe (uključujući i države koje nisu članice, ali su dobile status promatrača) mora prihvatiti načela vladavine prava i temeljnih sloboda svih osoba unutar njene jurisdikcije.

Europski sud za ljudska prava, sa sjedištem u Strasbourgu, Francuska, je nadzorno tijelo Konvencije koje utvrđuje je li država, prema pojedinačnim pritužbama, prekršila neka od prava zajamčenih Konvencijom, a kao stalno tijelo djeluje od 1998. godine.

Za nadzor nad izvršenjem sudskih odluka nadležan je Odbor ministara Vijeća Europe.

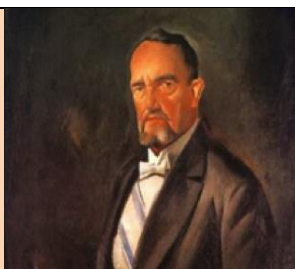
KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA (1950./1953. godina)

Europski sustav zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda temelji se na Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja je tijekom narednih godina dopunjavana brojnim Protokolima. Protokoli su proširili i unaprijedili popis zajamčenih prava i izmijenili institucionalni okvir nadzora nad primjenom Konvencije u državama – strankama.

Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i sloboda usvojena su i zajamčena, među ostalim i sljedeća prava (u nastavku se daje poveznica na Ustav Republike Hrvatske):

- ✚ Članak 2. - Pravo na život (čl. 21. Ustava RH)
- ✚ Članak 3. - Zabrana torture/mučenja – nitko ne smije biti podvrgnut mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju (kazni) (čl. 23. i 25. Ustava RH)
- ✚ Članak 4. - Zabrana ropstva i prisilnog rada – pravo ne biti u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu i pravo ne biti podvrgnut prisilnom ili obvezatnom radu (čl. 23. st. 2. Ustava RH)
- ✚ Članak 6. - Pravo na pošteno suđenje – pravo na neovisni i nepristrani sud, suđenje u razumnom roku, javno izricanje presude, javna objava presude, presumpcija nevinosti, obaviještenost u najkraćem roku i na jeziku koji osoba razumije o onome što joj se stavlja na teret, osiguranje vremena i mogućnosti za pripremu obrane, osiguranje branitelja po vlastitom izboru, ispitivanje svjedoka, besplatna pomoć tumača (čl. 29. Ustava RH)
- ✚ Članak 7. - Nema kazne bez zakona – slobodu od učinka zakona i kazni za djela počinjenja prije stupanja takvih zakona i kazni na snagu (ex post facto) (čl. 31. Ustava RH)
- ✚ Protokolom br. 6 - Ukidanje smrtne kazne (čl. 21. st. 2. Ustava RH)
- ✚ Protokolom br. 7. - Pravo na žalbu u kaznenim predmetima (čl. 18. Ustava RH)
- ✚ Protokolom br. 7. - Naknada štete zbog pogrešne presude (čl. 2. st. 4. Ustava RH)
- ✚ Protokolom br. 7. - Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen po istoj osnovi (čl. 31. st. 2. Ustava RH).

Republika Hrvatska je Konvenciju ratificirala odnosno učinila sastavnim dijelom nacionalnog unutarnjeg pravnog poretka 5. 11.1997.godine.

JESTE LI ZNALI?

Riječ „tortura“ potječe od latinske riječi, glagola ‘torquor’ što u prijevodu znači zavrtati, pritiskati, stiskati. Značenje latinske imenice tortura svoje korijene vuče još iz doba rimskog prava. I tada, a i sada ona označava 'nanošenje bola i patnje s namjerom iznuđivanja priznanja ili nekih drugih informacija značajnih u kaznenom postupku'.

Članak 3. Konvencije glasi: „Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.“ Na to se nadovezuje članak 23. Ustava RH koji propisuje da „Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.“

U članku 3. Konvencije ugrađena je jedna od temeljnih vrijednosti demokratskog društva. Taj članak u apsolutnom smislu zabranjuje mučenje ili nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje bez obzira na okolnosti i ponašanje žrtve. Da bi nedopušteno postupanje potpadalo pod domašaj članka 3. Konvencije, ono mora doseći

minimalni stupanj težine. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna i ovisi o svim okolnostima slučaja kao što su: trajanje takvog postupanja, njegove tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve. Trpljenje i poniženje u određenom slučaju mora ići preko onog neizbježnog elementa trpljenja ili poniženja koje je povezano s danim oblikom legitimnog lišenja slobode. Unatoč tome, u svjetlu članka 3. Konvencije, država (čitaj: državna tijela i javne institucije) se mora pobrinuti:

- ✚ da osoba bude lišena slobode u uvjetima u kojima se poštuje njeno ljudsko dostojanstvo,
- ✚ da ju način i metoda izvršenja lišenja slobode ne izlažu nelagodi ili trpljenju onog intenziteta koji bi prelazio neizbježnu razinu trpljenja svojstvenu oduzimanju slobode i
- ✚ da s obzirom na praktične zahtjeve i okolnosti boravka u zatvoru, njezino zdravlje i dobrobit budu odgovarajuće osigurani.

Članak 3. Konvencije državi zapravo nameće obvezu zaštite tjelesnog zdravlja zatvorenika na način da zdravlje i dobrobit zatvorenika budu osigurani na primjereni način, uključujući pružanje potrebne medicinske pomoći. Od slučaja do slučaja ocjenjuju se okolnosti glede postojanja postupanja ili ponašanja kojemu je cilj bio poniziti ili omalovažiti žrtvu (čitaj: zatvorenika), ali čak i nepostojanje namjere ponižavanja ili omalovažavanja žrtve ne mora nužno voditi do utvrđenja kako nije došlo do povrede članka 3. Konvencije. Dodatno jačanje primjene članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda omogućila je posebna **Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja** iz 1987. godine.

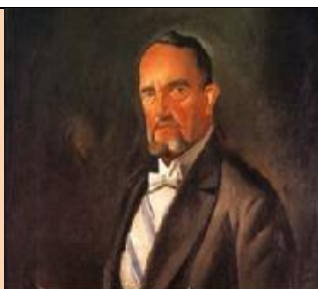
Svrha je cijele Konvencije o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja poštivanje članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jer ističe da mehanizmi definirani tom Konvencijom djeluju vezano za osobe koje tvrde da su žrtve kršenja članka 3. i polazi od uvjerenja da se zaštita osoba lišenih slobode od mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja može pojačati nesudskim putem preventivnog karaktera na temelju posjeta. Stoga je osnovan Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), koji predstavlja izvansudski mehanizam preventivnog karaktera.

Osnivanjem CPT-a uspostavljen je mehanizam za prevenciju kršenja prava osoba lišenih slobode, kroz realizaciju periodičnih posjeta mjestima na kojima borave osobe lišene slobode, prema rasporedu koji se sastavlja svake godine. Također, kada se procijeni da je to potrebno, organiziraju se i *ad hoc* posjeti. Nakon obavljenog posjeta sastavlja se izvješće u kojima CPT iznosi svoje nalaze i preporuke te ih dostavlja državama na odgovor. CPT svake godine objavljuje i opća izvješća koja sadrže komentare opće naravi o poželjnoj praksi postupanja u zatvorskim ustanovama.

Budući da je Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) uspostavljen sa svrhom provjere postojanja povreda članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na osobe kojima je privremeno oduzeta sloboda, nalazi sadržani u Izvješćima o posjetima državama potpisnicama Konvencije smatraju se jednim od izvora za utvrđivanje činjeničnog stanja u pojedinačnim slučajevima podnesenih zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu. Na ovaj način, iako su preporuke CPT-a pravno neobvezujuće, one ipak predstavljaju najučinkovitiji međunarodni mehanizam za sprječavanje neprihvatljivog postupanja i kažnjavanja zatvorenih osoba.

Istovremeno s Konvencijom o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, dakle 1987.g. usvojena su i prva **Europska zatvorska pravila**. Bazirajući se Europskim zatvorskim pravilima, Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) je tijekom narednih godina razvijao svoju praksu i standarde kroz izvješća o posjetima raznim europskim državama, dok je Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu, temeljio svoju sudsku praksu u odnosu na povrede članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, između ostalog i na činjeničnom stanju koje bi utvrdio CPT prilikom posjete određenim institucijama neke države, što je rezultiralo izmijenjenim i dopunjenim Europskim zatvorskim pravilima iz 2006. godine i 2020. godine.

Na mrežnim stranicama Vijeća Europe (<https://www.coe.int/en/web/cpt/croatia>) objavljena su izvješća o periodičnim posjetima CPT-a Hrvatskoj te odgovori Vlade RH.

JESTE LI ZNALI?

Upravo su Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s dodatnih trinaest Protokola, Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, Europska zatvorska pravila iz 2006./2020. g. te Mandelina pravila, kao i Ustav Republike Hrvatske, bili temelj teksta Zakona o izvršavanju kazne zatvora i provedbenih propisa (uredbi i pravilnika) donesenih na temelju tog Zakona.

EUROPSKA ZATVORSKA PRAVILA

Nova Europska zatvorska pravila prihvatio je Odbor ministara država članica Vijeća Europe preporukom Rec(2006)2 od 11. 1. 2006. godine, a dodatno su revidirana i dopunjena 2020. godine. Zakon o izvršavanju kazne zatvora u potpunosti je s njima usklađen.

Temeljna načela sadržana u Europskim zatvorskim pravilima su:

- ✚ sa svim osobama lišenima slobode postupat će se poštujući njihova ljudska prava.
- ✚ osobe lišene slobode zadržavaju sva prava koja im nisu oduzeta osuđujućom odlukom ili odlukom na temelju koje se određuje pritvor u postupku propisanom zakonom.
- ✚ ograničenja za osobe lišene slobode bit će samo ona koja su najmanje potrebna i proporcionalna zakonskoj osnovi na temelju koje su određena.
- ✚ nedostatak sredstava ne opravdava uvjete u zatvorima koji znače kršenje ljudskih prava.
- ✚ život u zatvoru u najvećoj će mogućoj mjeri nalikovati pozitivnim oblicima života u društvu.
- ✚ sa svakim oblikom lišenja slobode postupat će se na način koji će pospješiti reintegraciju osoba lišenih slobode u društvenu zajednicu.
- ✚ poticati će se suradnja s vanjskim socijalnim službama te u najvećoj mogućoj mjeri uključivanje civilnog društva u zatvorski život.
- ✚ zaposlenici u zatvorima obavljaju važnu javnu službu zbog čega će njihov odabir, izobrazba i uvjeti rada omogućivati održavanje visokih standarda u postupanju sa zatvorenicima.
- ✚ sve će zatvore redovito nadzirati vladine inspekcije i nezavisna promatračka tijela.

Djelokrug i primjena (I. dio). Primjenjuju se na osobe kojima je na osnovi sudske odluke određen pritvor, osobe koje su lišene slobode na osnovi osuđujuće presude i osobe koje su u zatvoru zbog bilo kojeg drugog razloga.

Uvjeti izvršavanja kazne zatvora (II. dio). Niti jedna osoba neće biti primljena u zatvor ili u njemu zadržana u svojstvu zatvorenika bez valjanog obvezujućeg naloga sukladno nacionalnom pravu. Odmah po prijemu bit će zabilježeni podaci o svakom zatvoreniku (o identitetu, razlozima prijma, datumu i satu prijma, popis osobnih stvari, zdravstveni podaci), isti će biti obaviješteni pismeno i usmeno na jeziku koji razumiju o pravilima glede discipline u zatvoru, te o njihovim pravima i obvezama u zatvoru.

Upućivanje i smještaj (II. dio). Zatvorenici se upućuju u zatvore što je bliže moguću svojim domovima, dok će se u pogledu smještaja u spavaonice poštivati ljudsko dostojanstvo, u najvećoj mogućoj mjeri privatnost, te zahtjevi zdravlja i higijene, na način da se dužna pažnja vodi o klimatskim uvjetima, a osobito o površini, prostornoj količini zraka (m³), osvjetljenju, grijanju i prozračivanju. Specifični minimalni standardi glede navedenih uvjeta odredit će se nacionalnim pravom.

Higijena (II. dio). Svi dijelovi svakog zatvora bit će prikladno održavani i svakodobno čisti. Zatvorenici će održavati osobnu čistoću i urednost, čistoću i urednost odjeće i spavaonica.

Odjeća i krevetnina (II. dio). Zatvorenik koji nema prikladnu vlastitu odjeću dobit će odjeću prikladnu klimatskim uvjetima, a koja neće ponižavati odnosno obezvrjeđivati zatvorenike. Svaki zatvorenik imat će zasebni krevet i prikladnu krevetninu.

Prehrana (II. dio). Zatvorenicima će se osigurati prehrana primjerena njihovoj dobi, zdravlju, fizičkom stanju, vjeroispovijesti, kulturi i prirodi posla koji obavljaju. Imaju pravo na tri obroka dnevno, te će u svako doba imati pristup čistoj vodi za piće.

Pravna pomoć (II. dio). Svi zatvorenici imaju pravo na pravnu pomoć i mogu se o bilo kojoj pravnoj stvari savjetovati s pravnim stručnjakom po vlastitom izboru i o svom trošku. Uprava zatvora će upoznati zatvorenike ako postoji priznat način pružanja besplatne pravne pomoći.

Veza s vanjskim svijetom (II. dio). Što je češće moguće, zatvorenicima će biti dopušteno komunicirati putem pisama, telefona ili na drugi način s njihovim obiteljima, drugim osobama i predstavnicima vanjskih organizacija, kao i primati posjete tih osoba.

Komunikacije i posjete mogu se ograničiti dok će nacionalnim zakonodavstvom odrediti tijela i osobe sa kojima je komunikacija neograničena.

Daljnijim odredbama regulirana su pitanja u pogledu kućnog reda, rada, tjelovježbe i rekreacije, obrazovanja, slobode misli, savjesti i vjeroispovijesti, informiranja, stvari u vlasništvu zatvorenika, premještaji i otpust zatvorenika, žene i djece, stranih državljana, te etničkih i jezičnih manjina i zdravstvene zaštite. Propisano je da je će se kućnim redom osigurati uravnotežen program aktivnosti za sve zatvorenike, da će se rad u zatvoru smatrati pozitivnim elementom kućnog reda i nikada se neće koristiti u svrhe kažnjavanja. Nadalje, pravila propisuju da će svakom zatvoreniku biti omogućeno provesti najmanje jedan sat tjelovježbe dnevno na svježem zraku kada to omogućuju vremenski uvjeti, kao i da će zatvor nastojati svim zatvorenicima omogućiti dostupnost obrazovnih programa, prvenstveno onima koji nemaju osnovnu ili strukovnu izobrazbu. Nadalje, da će se poštovati slobode zatvorenika na mišljenje, uvjerenje i vjeroispovijest, da zatvorenik može zadržati određene stvari, a one koje nije dopušteno zadržati bit će stavljene na polog. Svi će zatvorenici bez odgode biti pušteni na slobodu kad im istekne kazna ili kad sud ili druge vlasti naredi njihov otpust. Zdravstvene usluge u zatvoru bit će organizirane slično pružanju zdravstvenih usluga u društvenoj zajednici ili u državi.

Red. Dobar red u zatvorima održavat će se vodeći računa o zahtjevima sigurnosti zatvora, sigurnosti zatvorenika i discipline te omogućivanja zatvorenicima uvjeta smještaja koji poštuju ljudsko dostojanstvo i pružanja cjelovitog programa aktivnosti sukladno Kućnom redu.

Mjere sigurnosti koje se primjenjuju na zatvorenike bit će one najnužnije potrebne za postizanje njihova ostanka u zatvoru.

Pretrage i kontrole. Utvrdit će se detaljni postupci koje osoblje treba primjenjivati pri obavljanju pretraga prostora, zatvorenika, posjetitelja i njihovih stvari i osoblja. Obveza provođenja pretraga propisat će se zakonom. Osobe koje se pretražuju ne smiju se ponižavati, pretragu može vršiti samo osoba istog spola dok pretragu tjelesnih otvora neće obavljati zatvorsko osoblje.

Disciplina i kažnjavanje. Stegovni postupci bit će zadnje raspoložive mjere. Povredom reda i stege može se smatrati samo ono ponašanje za koje je izvjesno da predstavlja prijetnju dobrom redu, osiguranju ili sigurnosti. Zakonom će se odrediti što su to stegovni prijestupi, način provođenja stegovnog postupka, vrste i trajanje kazni koje se mogu izreći, te način ulaganja žalbi.

Uporabe sile. Zatvorsko osoblje neće se služiti silom prema zatvorenicima osim u samoobrani ili u slučajevima pokušaja bijega, aktivnog ili pasivnog fizičkog otpora zakonitom nalogu, a i to samo kad se uporaba sile ne može izbjeći. Uporaba sile detaljno će se propisati.

Sredstva vezivanja. Uporaba lanaca i okova je zabranjena, dok se lisice, specijalne košulje za sputavanje i drugi oblici ograničavanja kretanja mogu koristiti samo u određenim slučajevima.

Oružje. Zatvorsko osoblje nikad neće nositi smrtonosno oružje u krugu zatvora, osim u situacijama operativne hitnosti.

Molbe i pritužbe. Zatvorenici će, pojedinačno ili skupno, imati svakodnevno mogućnost podnošenja molbi ili pritužbi upravitelju zatvora ili drugom nadležnom tijelu.

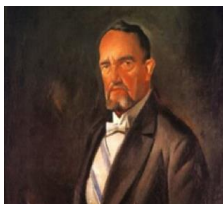
Upravljanje i osoblje. Zatvore će se smatrati dijelom državne službe, odvojeno od vojske, policije ili službi kaznenog progona. Osoblje će se pažljivo birati, prikladno osposobljavati, prilikom prijma i nadalje, biti plaćeno kao profesionalni službenici i imati položaj koji je cijenjen u građanskom društvu. Prije stupanja na posao, osoblje će proći

tečaj osposobljavanja s obzirom na svoje opće i posebne obveze te će trebati položiti teoretske i praktične ispite.

Inspekcije i promatranje. Vladina služba obavljat će redovite inspekcije zatvora kako bi utvrdila da je njihov rad sukladan zahtjevima nacionalnog i međunarodnog prava te odredbama Pravila.

Uvjete u kojima se izdržava kazna zatvora i postupanje sa zatvorenicima promatrati će nezavisno tijelo ili nezavisna tijela nalazi kojih će se javno objavljivati.

Neosuđeni zatvorenici. Neosuđeni zatvorenici su zatvorenici kojima je sudbena vlast odredila mjeru pritvora prije početka suđenja, donošenja odluke o krivnji ili izricanja kazne.

PROVJERITE
SVOJE ZNANJE....

1. *Kako se zove prvi međunarodni dokument (UN-a) koji uređuje temeljna prava čovjeka i kada je donesen?*
2. *Kako se zovu međunarodno, a kako nacionalno tijelo ustanovljeno na temelju UN Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka i Fakultativnog protokola uz Konvenciju, s ciljem redovitih posjeta mjestima na kojima se nalaze osobe lišene slobode, kako bi se spriječila mučenja i druga okrutna, neljudska ili ponižavajuća postupanja ili kažnjavanja? (puni nazivi i kratice)*
3. *Kako se zove najvažniji dokument/preporuka UN-a za zaštitu prava osoba lišenih slobode? (puni naziv i kratica)*
4. *Na kojoj konvenciji se temelji europski sustav zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda?*
5. *Nabrojite (najmanje) tri prava koja se štite Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te istovremeno i Ustavom Republike Hrvatske.*
6. *Kako se zove međunarodni sud kojem je uloga nadgledanje provedbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u državama članicama i osiguravanje da države poštuju prava i jamstva predviđena Konvencijom te gdje mu je sjedište?*
7. *Kako se zove odbor koji je ustanovljen (Europskom) Konvencijom o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, a koji posjećuje mjesta lišenja slobode? (puni naziv i kratica)*
8. *Koja je glavna svrha cijele Konvencije o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1987. godine?*
9. *Kako se zove najvažniji dokument/preporuka Vijeća Europe za zaštitu prava osoba lišenih slobode?*
10. *Nabrojite (najmanje) tri temeljna načela sadržana u Europskim zatvorskim pravilima?*
11. *Kako se zove međunarodni dokument (UN-a) koji uređuje zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka, prava žrtava na odštetu i informaciju o nestalim osobama?*

PROPISI BITNI ZA POSTUPANJE PREMA MALOLJETNICIMA

38

NAZIV PREDMETA	PROPISI BITNI ZA POSTUPANJE PREMA MALOLJETNICIMA
POTREBNA PREDZNAJNA	Nisu potrebna predznanja
KLJUČNI POJMOVI	Maloljetnik, maloljetnički zatvor, odgojni zavod, odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod
ZNANJA	Temeljna načela izvršavanja sankcija prema maloljetnicima, duljina trajanja odgojne mjere i kazne, upotreba sredstava prisile i posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti u odnosu na maloljetnike, prava i pogodnosti maloljetnika, stegovne i sigurnosne mjere
VJEŠTINE	Nisu uključene praktične vještine
KRATKI OPIS SADRŽAJA NASTAVNOG PREDMETA	Upoznavanje polaznika tečaja s pravnim propisima koje moraju u potpunosti poznavati radi urednog izvršavanja svojih radnih obveza
PRAVNI PROPISI I LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zakon o sudovima za mladež (NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15) ✓ Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (NN 133/12) ✓ Pravilnik o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod (NN 22/13) ✓ Pravilnik o načinu izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku (NN 57/13)
BROJ NASTAVNIH SATI	4 nastavna sata

³⁸ Izvor za fotografiju: www.morguefile.com

DEFINIRANJE OSNOVNIH POJMOVA. Zakonom o sudovima za mladež uređuju se odredbe o izvršenju sankcija za maloljetnike i mlađe punoljetnike. **Maloljetnik** je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života. **Mlađi punoljetnik** je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života.

SUDOVI ZA MLADEŽ. U kaznenim predmetima prema maloljetnicima sude **sudovi za mladež**, čija nadležnost prestaje s navršenom dvadeset trećom godinom počiniteljeva života.

U općinskim sudovima u sjedištu županijskog suda i u županijskim sudovima ustrojavaju se odjeli za mladež koji se sastoje od vijeća za mladež i sudaca za mladež. Iznimno u općinskim sudovima za čije područje su županijski sudovi ustrojani kao stalne službe, ustrojavaju se odjeli za mladež koji se sastoje od vijeća za mladež i sudaca za mladež. U Vrhovnom sudu Republike Hrvatske ustrojava se vijeće za mladež.

Suci za mladež i državni odvjetnici za mladež moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe.

Suce za mladež u općinskim i županijskim sudovima postavlja na vrijeme od pet godina, iz reda sudaca tih sudova, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Državne odvjetnike za mladež postavlja na vrijeme od pet godina, iz reda državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika u tim državnim odvjetništvima, Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske. Nakon isteka pet godina, sudac, odnosno državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika može biti ponovno postavljen za suca za mladež, odnosno za državnog odvjetnika za mladež.

Suce vijeća za mladež Vrhovnog suda Republike Hrvatske određuje godišnjim rasporedom poslova predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a zamjenika državnog odvjetnika koji postupa pred tim vijećem, određuje godišnjim rasporedom poslova Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske.

U vijećima za mladež u suđenju sudjeluju suci porotnici za mladež. Suci porotnici za mladež imenuju se iz reda profesora, učitelja, odgojitelja i drugih osoba koje imaju radnog iskustva u stručnom odgojnom radu s mladim osobama.

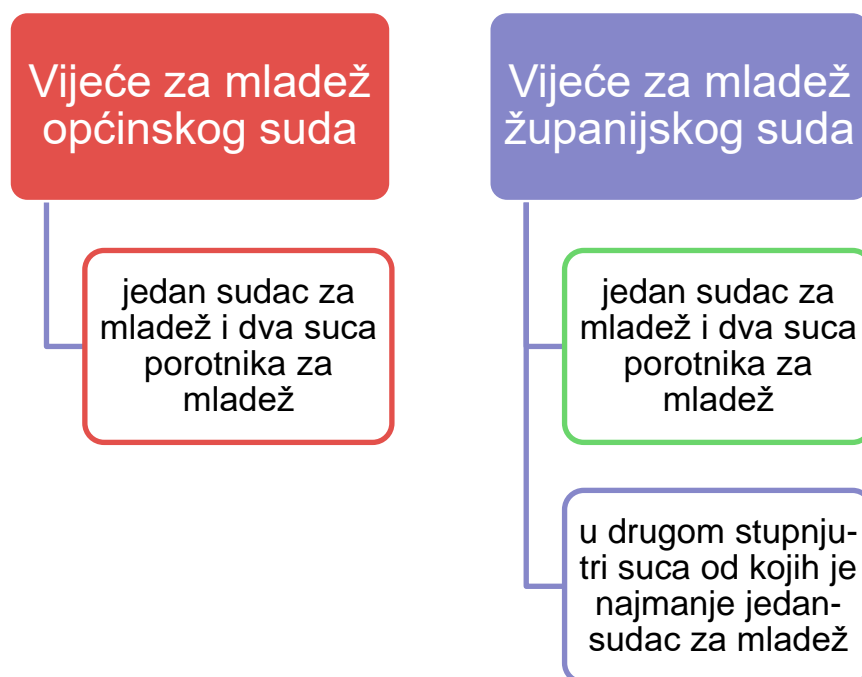
Pri odjelima za mladež županijskih sudova postoji sudac istrage za mladež kojeg određuje predsjednik županijskog suda godišnjim rasporedom poslova.

Sudovi i državna odvjetništva koja pred njima postupaju, imaju stručne suradnike: socijalne pedagoge, socijalne radnike i psihologe.

Stručni suradnici u sudu na sjednici vijeća ili na raspravi daju stručno mišljenje o vrsti sankcije koju bi bilo opravdano izreći, prikupljaju podatke o uspješnosti izvršenja

odgojne mjere, daju mišljenje vijeću za mladež o potrebi obustave ili zamjene odgojne mjere i obavljaju druge radnje prema uputi suca za mladež. Stručni suradnici u državnom odvjetništvu prikupljaju podatke i daju stručno mišljenje potrebno za donošenje odluka iz nadležnosti državnog odvjetnika. Za suđenje u kaznenim predmetima maloljetnika iz nadležnosti svih općinskih sudova s područja istog županijskog suda nadležan je općinski sud u sjedištu tog županijskog suda.

Vijeće za mladež općinskog suda sudi u sastavu od jednog suca za mladež i dva suca porotnika za mladež. Vijeće za mladež županijskog suda sudi u prvom stupnju u sastavu od jednog suca za mladež i dva suca porotnika za mladež, u drugom stupnju sudi u sastavu od tri suca, od kojih je najmanje jedan sudac za mladež.

Vijeće za mladež Vrhovnog suda Republike Hrvatske odlučuje u drugom stupnju u sastavu od tri suca. Kad odlučuje u trećem stupnju i o izvanrednim pravnim lijekovima, vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske sastavljeno je po općim propisima. U sastavu vijeća za mladež suci porotnici ne smiju biti istog spola. Sudac za mladež općinskog i županijskog suda provodi radnje u prethodnom postupku, predsjednik je vijeća za mladež i obavlja druge poslove u postupku prema maloljetnicima.

Mjesno je nadležan za postupak prema maloljetniku, u pravilu, sud njegova prebivališta, a ako maloljetnik nema prebivalište ili ono nije poznato – sud maloljetnikova boravišta. Postupak se može provesti pred sudom boravišta maloljetnika koji ima prebivalište ili pred sudom mjesta izvršenja kaznenog djela ako je očito da će se pred tim sudom lakše provesti postupak.

SANKCIJE. Maloljetnicima se za počinjena kaznena djela kao sankcije izriču:

- odgojne mjere i
- maloljetnički zatvor
- a uz uvjete predviđene ovim Zakonom i sigurnosne mjere.

Tablica: Odnos prijava i osuda kroz godine³⁹

³⁹ Izvor: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Maloljetnicko_-_opcenito_MKP-2017-2018.pptx

	2014.	2015.	2016.
PRIJAVA	1952	1739	1532
OSUDA	564	420	365

Maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio četrnaest, a nije navršio šesnaest godina života (mlađi maloljetnik), može se od odgojnih mjera izreći, između ostalog, odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod. Maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina života (stariji maloljetnik), može se, osim odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod i sigurnosne mjere izreći i kazna maloljetničkog zatvora.

Prema odredbama Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje izvršavaju se i sankcije izrečene maloljetnicima u prekršajnom postupku, i to:

- odgojne mjere,
- kazna maloljetničkog zatvora i
- zaštitne mjere.

IZVRŠAVANJE SANKCIJA. Na izvršavanje spomenutih sankcija primjenjuju se odredbe Zakona o sudovima za mladež, Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Zakona o probaciji, Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i drugi opći propisi, osim ako nije drukčije propisano.

Izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod i kazne maloljetničkog zatvora u nadležnosti je Ministarstva pravosuđa i uprave.

Maloljetnika se može ograničiti u temeljnim pravima samo iznimno i u granicama nužnim za ostvarenje svrhe izvršavanja sankcija i u postupku propisanom ovim Zakonom, te se o bilo kojem ograničenju u temeljnim pravima maloljetnika tijekom izvršavanja sankcija te razlozima i trajanju tog ograničenja treba odmah izvijestiti nadležni sud i centar za socijalnu skrb te obavijestiti roditelje, odnosno skrbnika maloljetnika.

Podaci o maloljetniku i tijeku izvršavanja sankcija podliježu zaštiti prema propisima o zaštiti osobnih podataka i zaštiti tajnosti podataka, a pristup je dopušten službenicima koji sudjeluju u izvršavanju sankcija i tijelima koja obavljaju nadzor, maloljetniku, roditeljima ili skrbniku. Pristup zabilježenim podacima sadržanim u pojedinačnim mišljenjima i zapažanjima ovlaštenih službenih osoba može se uskratiti maloljetniku, roditeljima ili skrbniku, kada je to u interesu svrhe izvršavanja sankcija i maloljetnika. Nadalje, dopušten je uvid u podatke u svrhu otkrivanja i progona počinitelja kaznenih djela. Na zahtjev drugih državnih tijela dostavit će im se podaci o maloljetniku i tijeku izvršavanja sankcija. Tijek izvršavanja sankcija smije se objaviti samo uz odobrenje suda za mladež, odnosno prekršajnog suda nadležnog za nadzor nad izvršavanjem sankcija, a objaviti se mogu samo oni podaci za koje postoji odobrenje, ali se tada ne smije navesti ime i prezime maloljetnika i oni podaci koji bi mogli ukazivati na identitet maloljetnika.

Temeljna načela izvršavanja sankcija prema maloljetnicima su:

- zaštita ljudskog dostojanstva
- zaštita osobnih i imovinskih prava i interesa.

Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

ODGOJNE MJERE. Svrha odgojnih mjera je da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela.

Vrste odgojnih mjera jesu:

- ✚ sudski ukor,
- ✚ posebne obveze,
- ✚ pojačana briga i nadzor,
- ✚ pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi,
- ✚ upućivanje u disciplinski centar,
- ✚ upućivanje u odgojnu ustanovu,
- ✚ upućivanje u odgojni zavod te
- ✚ upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu

Posljednje tri mjere izriču se kada je prema maloljetniku potrebno poduzeti trajnije i intenzivnije odgojne mjere ili mjere liječenja uz izdvajanje iz njegove životne sredine.

Zavodske mjere primjenjuju se kao krajnje sredstvo i smiju trajati (u granicama određenim Zakonom) samo koliko je to potrebno da bi se ostvarila svrha odgojnih mjera. Od navedenih odgojnih mjera u zatvorskom sustavu se primjenjuje odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod. Sud će navedenu mjeru izreći kad je maloljetnika nužno izdvojiti iz njegove životne sredine i prema njemu primijeniti pojačane mjere odgoja s obzirom na izražene poremećaje ponašanja i nedovoljnu spremnost da prihvati odgojne utjecaje. U odgojnom zavodu maloljetnik ostaje najmanje šest mjeseci, a najdulje tri godine, s tim da sud mora svakih šest mjeseci u sjednici vijeća ispitati ima li osnove ovu mjeru obustaviti ili je zamijeniti drugom odgojnom mjerom.

Troškovi izvršenja odgojnih mjera padaju na teret državnog proračuna, ali sud također može obvezati roditelje, odnosno osobe koje su po zakonu obvezne uzdržavati

maloljetnika, da snose dio troškova za izvršenje odgojnih mjera. Nadzor nad izvršenjem odgojnih mjera obavlja sud za mladež koji je u prvom stupnju izrekao mjeru.

Prema Zakonu o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, poslove **upućivanja** maloljetnika na izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod obavlja sudac izvršenja, u pravilu prema prebivalištu, odnosno boravištu maloljetnika, a dan javljanja na izvršavanje odgojne mjere mora biti određen tako da od uručjenja rješenja o upućivanju do javljanja na izvršavanje odgojne mjere protekne najmanje četrnaest, a najviše dvadeset jedan dan.

Maloljetnik kojem je izrečena zavodska odgojna mjera koji se ne odazove na izvršavanje odgojne mjere, a roditelji ili skrbnik ne izvijeste o spriječenosti iz opravdanih razloga, prisilno će se dovesti na izvršavanje odgojne mjere. Nalog suda o dovođenju maloljetnika izvršavaju policijski službenici u civilnoj odjeći od kojih jedan mora biti istog spola kao maloljetnik. Vozilo kojim se maloljetnik dovodi mora biti bez policijskih oznaka.

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izvršava se u odgojnim zavodima koji se ustrojavaju u ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. U Republici Hrvatskoj, unutar Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa ustrojena su **dva odgojna zavoda**:

✚ Odgojni zavod u Požegi, u kojem se izrečene sankcije primjenjuju prema maloljetnim osobama ženskog spola

✚ Odgojni zavod u Turopolju, u kojem se izrečene sankcije primjenjuju prema maloljetnim osobama muškog spola

Pravilnikom o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod propisuje se način izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod maloljetnika i mlađih punoljetnika. Odgojna mjera izvršava se u pravilu u poluotvorenim uvjetima. Maloljetnik koji na izvršavanje odgojne mjere dolazi iz istražnog zatvora, započinje odgojnu mjeru izvršavati u zatvorenim uvjetima.

Bitno je da Pravilnik, Kućni red i Raspored dnevnih aktivnosti maloljetnika budu dostupni maloljetnicima tijekom izvršavanja odgojne mjere. Pojedinačni program postupanja donosi upravitelj te ga izrađuje se sukladno odredbama Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje tijekom boravka u Prijamnom odjelu uvažavajući nalaze i mišljenja Stručnog tima dijagnostike, a donosi ga upravitelj na sastanku Stručnog tima Zavoda.

Pojedinačni program postupanja se redovito preispituje, prema potrebi mijenja i nadopunjuje jednom mjesečno, a najmanje jednom u tri mjeseca. Pri prijamu maloljetnika u odgojni zavod utvrdit će se istovjetnost maloljetnika, pretražit će se njega i njegove osobne stvari, koje se ostavljaju na pologu stvari.

Na zahtjev maloljetnika, osobni i vrijedni predmeti mogu se na njegov trošak poslati obitelji ili predati prilikom posjete, a upravitelj može na zamolbu maloljetnika dozvoliti držanje pojedinih osobnih stvari sukladno Kućnom redu, ako je to u cilju izvršavanja odgojne mjere i ne utječe na sigurnost Zavoda. Tijekom prijama maloljetnika će se fotografirati i daktiloskopirati, a u roku od 24 sata od prijama ili prvi radni dan ako dođe vikendom ili blagdanom, liječnik će maloljetnika pregledati. Za vrijeme boravka u prijamnom odjelu, maloljetnika će se na razumljiv način upoznati s odredbama ovog Pravilnika, pravima i obvezama koje ima za vrijeme izvršavanja odgojne mjere te načinom na koji ta prava može ostvariti, a nakon provedenog prijamnog postupka, maloljetnika se smješta u prijamni odjel u kojem se zadržava do trideset dana.

Maloljetnika se može razvrstati u **odgojne skupine**:

✚ pozitivno poticajnu odgojnu skupinu u otvorenim uvjetima,

- ✚ odgojnu skupinu u poluotvorenim uvjetima ili
- ✚ odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora u zatvorenim uvjetima.

Maloljetniku se osiguravaju pripremljeni obroci, najmanje tri obroka dnevno kalorijske vrijednosti od najmanje 3000 kcal. Kvaliteta i veličina obroka mora zadovoljavati prehrane i higijenske standarde. Obroci moraju biti primjereni dobi, zdravlju i prirodi posla koji maloljetnik obavlja te njegovim vjerskim i kulturnim potrebama.

Maloljetnik može primati i slati novac posredovanjem Zavoda, a kontrolu utroška novca obavlja nadležna službena osoba Zavoda, može koristiti prodavaonicu za maloljetnike.

Zdravstvena zaštita maloljetnika obuhvaća: opći liječnički pregled, liječenje u Zavodu, bolničko liječenje u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu, stomatologa i brigu o psihičkom zdravlju. U slučaju da se liječenje ne može obaviti u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu, Zavod će pribaviti mišljenje te bolnice o potrebi upućivanja maloljetnika na liječenje u javnu zdravstvenu ustanovu o čemu će upravitelj obavijestiti nadležni sud i centar za socijalnu skrb. O upućivanju maloljetnika na liječenje u javnu zdravstvenu ustanovu odlučuje Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, a u slučaju žurnosti o upućivanju će odlučiti upravitelj i o tome obavijestiti Središnji ured Uprave za zatvorski sustav. Maloljetniku će se pružiti hitna medicinska pomoć tijekom čitavog dana i noći, a on je dužan držati se uputa liječnika tijekom liječenja. Upravitelj može, na pisani prijedlog liječnika, zabraniti posjete, primanje pošiljaka ili izlaske iz Zavoda, u slučaju zaraznih bolesti.

Cjelovita zdravstvena zaštita tijekom trudnoće i porođaja osigurava se u odgojnom zavodu trudnoj maloljetnici i majci s djetetom koja je rodila za vrijeme izvršavanja odgojne mjere.

Maloljetnik se dopisuje s članovima obitelji bez ograničenja. Članovi obitelji su: bračni i izvanbračni drug, rođak po krvi u ravnoj lozi, posvojitelj i posvojenik, rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnik po tazbini do drugoga stupnja. Maloljetnik se također može dopisivati i s drugim osobama, udrugama i organizacijama za koje se ocjeni da će na njega pozitivno utjecati.

Bez ograničenja i kontrole sadržaja pismena maloljetnik se može dopisivati s tijelima državne vlasti, ustanovama s javnim ovlastima i braniteljem te organizacijama za zaštitu ljudskih prava. Pakete i novčane pošiljke može, po odobrenju upravitelja, primati maloljetnik od bračnog i izvanbračnog druga, rođaka po krvi u ravnoj lozi, posvojitelja i posvojenika, rođaka u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnika po tazbini do drugoga stupnja te od drugih osoba, udruga ili organizacija za koje se ocijeni da na njega pozitivno odgojno utječu.

Sadržaj paketa kontrolira službenik odjela osiguranja, odnosno službena ovlaštena osoba uz obavezu nazočnosti maloljetnika. Ukoliko se u paketu nađu stvari ili stvari koje maloljetnik ne smije zadržati, iste se uz potvrdu oduzimaju, ili stavljaju na polog ili uništavaju. Popis dopuštenih stvari propisan je Kućnim redom Zavoda. Pravo primanja paketa može ograničiti ili uskratiti maloljetniku upravitelj, ako to nalažu razlozi sigurnosti, dok će se sadržaj paketa za koji se sumnja da je namijenjen izvršenju kaznenog djela, predati nadležnom državnom tijelu.

Posjete se obavljaju u trajanju i vremenu određene rasporedom dnevnih aktivnosti maloljetnika, a po odobrenju upravitelja i izvan tog vremena. Posjete se mogu nadzirati o čemu odlučuje upravitelj na prijedlog odgojitelja, a u slučaju neprimjerenog ponašanja maloljetnika ili njegova posjetitelja, posjeta se može prekinuti. Ako se ocijeni da posjetitelj štetno utječe na maloljetnika, odlukom upravitelja može se zabraniti takva posjeta (uz obavijest sudu i czss).

Maloljetnik ima pravo na telefoniranje osobama s kojima se može dopisivati, a telefonski razgovori se mogu nadzirati. Također će mu se dnevnim rasporedom aktivnosti omogućiti obavljanje telefonskih razgovora na vlastiti trošak. Maloljetniku nije dopušteno istupati u elektronskim i tiskovnim medijima ili nastupati u javnosti.

Pojedinačno ili skupno fotografiranje ili snimanje maloljetnika u Zavodu i na javnim manifestacijama, uz pristanak maloljetnika, odobrava Središnji ured, nakon pribavljenog mišljenja upravitelja, suca za mladež koji nadzire izvršavanje odgojne mjere i roditelja odnosno skrbnika maloljetnika, pod uvjetima i na način kojim će se zaštititi identitet maloljetnika i podaci koji se smatraju službenom tajnom.

Maloljetniku se omogućuje osnovno i srednje obrazovanje, prema njegovim sposobnostima i sklonostima, kao i mogućnostima Zavoda. Maloljetniku se omogućuje rad u Zavodu ili izvan Zavoda prema njegovim psihofizičkim sposobnostima, stručnom osposobljenosti i mogućnostima Zavoda. Radno vrijeme maloljetnika traje najviše osam sati dnevno, a noćni i prekovremeni rad zabranjen je osobama mlađim od 18 godina. Maloljetnik koji radi puno radno vrijeme ima za vrijeme stanke pravo na obrok, na dnevni, tjedni i godišnji odmor prema Pravilniku o radu i strukovnoj izobrazbi, te naknadi za rad i nagradi, a godišnji odmor može koristiti u odgojnom zavodu ili izvan njega, o čemu odluku donosi upravitelj na prijedlog Stručnog tima Zavoda.

Za maloljetnike se u i izvan odgojnog zavoda organiziraju i omogućuju raznovrsni sadržaji u okviru radionica slobodnih aktivnosti, ima pravo na ostvarivanje vjerskih potreba u skladu s vjerskom pripadnošću i mogućnostima odgojnog zavoda. Svi maloljetnici Zavoda čine Zavodsku zajednicu maloljetnika.

Postupak ocjenjivanja provedbe pojedinačnog programa postupanja maloljetnika podrazumijeva ocjenu ponašanja, rada, obrazovanja te rezultata u provođenju općih i posebnih programa. Ocjene provedbe pojedinačnog programa postupanja su:

- A – naročito uspješan,
- B – uspješan,
- C – zadovoljava,
- D – ne zadovoljava.

Maloljetnik može biti pohvaljen ili nagrađen: pisanom pohvalom, nagradom u stvarima, novčanom nagradom, nagradnim izlaskom (samostalnim ili organiziranim) dva puta do 14 dana godišnje.

Pogodnosti su skup poticajnih mjera usmjerenih na pružanje povjerenja maloljetniku, promicanje i održavanje odnosa s obitelji, drugim osobama i javnim službama, kao i aktivno sudjelovanje u ostvarivanju pojedinačnog programa postupanja, a to su: slobodno raspolaganje određenim novčanim iznosom s pologa unutar Zavoda, višekratno telefoniranje, produljeni boravak u zajedničkim prostorijama, držanje osobnih predmeta, izlazak s odgojiteljem u mjesto koje je sjedište odgojnog zavoda ili drugo mjesto, izlazak s posjetiteljem u mjesto koje je sjedište odgojnog zavoda ili drugo mjesto, samostalni izlasci u mjesto koje je sjedište odgojnog zavoda ili drugo mjesto, izlazak u trajanju do 120 sati u mjesto prebivališta, odnosno boravišta, ili drugo mjesto, korištenje godišnjeg odmora u mjestu prebivališta, odnosno boravišta, ili drugom mjestu, terapijski izlazak s nadzorom ili bez nadzora terapeuta u mjesto koje je sjedište odgojnog zavoda ili drugo mjesto u kojem se provodi terapija.

Maloljetniku se može odobriti korištenje izvanrednih izlazaka, a to su: prigodni skupni sportski, kulturni i društveni izlasci uz nadzor te izlaz do 7 dana (smrtni slučaj ili teža bolest članova obitelji, vjenčanje i slično). O Odobrenju pogodnosti Zavod

obavještava nadležni centar za socijalnu skrb. Prilikom korištenja izlazaka iz Zavoda izdaje se dozvola o korištenju izlazaka (izlaznica) koju potpisuje upravitelj, a primjerak izlaznice ulaže se u osobnik.

Maloljetnik ima pravo na pisane i usmene pritužbe upravitelju na postupke i odluke službenika i namještenika odgojnog zavoda, zbog povrede njegovih prava ili kad smatra da su mu učinjene nepravilnosti tijekom izvršavanja odgojne mjere.

Tijekom izvršavanja odgojne mjere, odgojni zavod je obavezan maloljetniku osigurati pravnu pomoć te će u tu svrhu odgojni zavod maloljetniku osigurati raspolaganje adresarom tijela državne vlasti, institucija i organizacija civilnog društva radi zaštite njegovih prava.

Upravitelj Zavoda može maloljetnika smjestiti u posebnu prostoriju radi pružanja hitne psihosocijalne ili medicinske pomoći, ukoliko maloljetnik svojim ponašanjem ugrožava osobnu sigurnost, a takav smještaj može trajati najduže 24 sata. Hitna psihosocijalna ili medicinska pomoć pruža se odmah.

Maloljetnika koji svojim ponašanjem ugrožava sigurnost drugih ili imovinu Zavoda ovlaštenu službenik Zavoda, može smjestiti u posebnu prostoriju, što će se evidentirati, a smještaj može trajati najduže 24 sata.

Stegovni prijestupi su lakše ili teže povrede reda i sigurnosti propisane Pravilnikom o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod.

Stegovne mjere koje se mogu izreći maloljetniku za počinjene stegovne prijestupe su:

- usmena opomena,
- ukor,
- zabrana raspolaganja određenim novčanim iznosom do 30 dana,
- uskraćivanje pojedinih ili svih pogodnosti, u trajanju do 90 dana,
- izdvajanje u posebnu prostoriju do 7 dana.

Maloljetniku se može odgoditi izvršavanje stegovnih mjera, ali ukoliko ponovno bude stegovno kažnjavan, uvjetno izrečena stegovna mjera će se opozvati. U stegovnom postupku može se izreći jedna ili više stegovnih mjera. Izrečena stegovna mjera neće se provesti, ako je od njenog izricanja proteklo više od 6 mjeseci. Prostorija u kojoj se izvršava stegovna mjera izdvajanja u posebnu prostoriju mora biti zračna, osvijetljena danjim i umjetnim svjetlom, zagrijana u skladu s klimatskim uvjetima, opremljena krevetom, posteljinom, stolom i stolicom. Maloljetniku se mora osigurati neograničen pristup vodi za piće i sanitarnom čvoru.

Maloljetniku je za vrijeme boravka u posebnoj prostoriji dopušteno držanje:

- noćnog rublja, odjeće i obuće,
- predmeta za osobnu higijenu, bez pribora za brijanje,
- knjiga i udžbenika.

Za vrijeme izdvajanja u posebnu prostoriju, maloljetniku će se osigurati boravak na zraku u trajanju najmanje 3 sata dnevno uz nadzor ovlaštene službene osobe, odnosno službenika Odjela osiguranja, kao i provođenje osobne higijene.

Ovlaštena službena osoba, odnosno službenik Odjela osiguranja provodit će mjere pojačanog nadzora maloljetnika tijekom izvršavanja stegovne mjere izdvajanja u posebnu prostoriju. Nakon izdvajanja maloljetnika u posebnu prostoriju, pregledat će ga liječnik, najkasnije u roku od 12 sati nakon izdvajanja maloljetnika u posebnu prostoriju te će tijekom boravka maloljetnika u posebnoj prostoriji obavljati dnevni nadzor zdravstvenog stanja maloljetnika.

Poslove osiguranja u odgojnom zavodu obavljaju službenici pravosudne policije odnosno ovlaštene službene osobe osposobljene za rad s maloljetnicima. Pravosudna policija odnosno ovlaštene službene osobe obavljaju poslove propisane Zakonom o

izvršavanju kazne zatvora, u dijelu koji nije u suprotnosti s ovim Pravilnikom o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod ili Zakonom o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje.

Redovna pretraga stvari i prostorija u kojima borave maloljetnici obavlja se uz njihovu prisutnost i izvan vremena određenog za neprekidan odmor maloljetnika, uvijek kada postoji opravdana sumnja na narušavanje sigurnosti odgojnog zavoda.

Maloljetnika se može osobno pretražiti i obaviti pregled njegovih tjelesnih otvora, što može obaviti samo liječnik. Bijegom se smatra svako udaljenje maloljetnika iz odgojnog zavoda bez odobrenja, kao i ne povratak u odgojni zavod s izlaska u trajanju dužem od 24 sata.

Ovlaštena službena osoba će poduzeti mjere da maloljetnika onemogući u bijegu te će o svakom bijegu ili pokušaju bijega odmah izvijestiti upravitelja, a upravitelj Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, suca za mladež koji je izrekao odgojnu mjeru i roditelja odnosno skrbnika. Upravitelj o bijegu maloljetnika također odmah obavijestiti policijsku upravu prema sjedištu Zavoda, odnosno odjela Zavoda izvan sjedišta, radi poduzimanja mjera traganja, izdavanja tjeralice i utvrđivanja činjenica u svezi s bijegom. Za vrijeme bijega izvršavanje odgojne mjere ne teče.

Prekid izvršavanja odgojne mjere je privremeno otpuštanje maloljetnika iz Zavoda. O prekidu izvršavanja odgojne mjere odlučuje sudac izvršenja rješenjem. Prilikom otpuštanja, maloljetnik će se razdužiti, sukladno odredbama Kućnog reda odgojnog zavoda, pa je uprava odgojnog zavoda obvezna predati maloljetniku sve dragocjenosti, novac i osobne predmete s pologa stvari i novca. Prilikom otpuštanja iz Zavoda, maloljetniku se obvezno utvrđuje zdravstveno stanje i po odluci liječnika, opskrbljuje ga se nužnim lijekovima. Primopredaja se zapisnički utvrđuje i ovjerava potpisom maloljetnika i ovlaštene osobe Zavoda. Jedan primjerak zapisnika predaje se maloljetniku, a drugi se ulaže u osobnik maloljetnika. Ako je dan otpusta nedjelja ili blagdan, Zavod će maloljetnika otpustiti prethodnog dana.

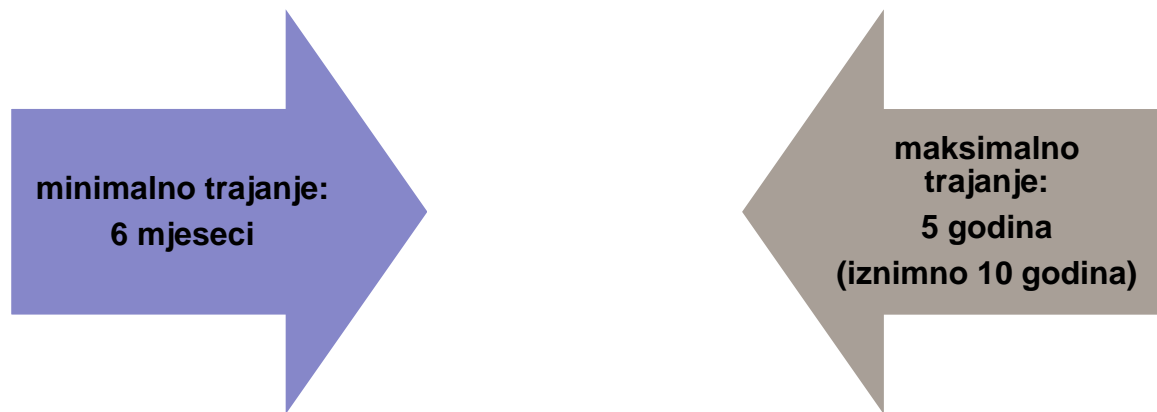
Pogledajmo što ste do sada naučili...

Okrenite stranicu sa pitanjima i probajte na njih odgovoriti...

MALOLJETNIČKI ZATVOR. Svrha maloljetničkog zatvora da se poduzimanjem mjera odgoja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na daljnji razvoj njegove ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela, kao i da se utječe na ostale da ne čine kaznena djela.

Maloljetnički zatvor se može izreći starijem maloljetniku za kazneno djelo za koje je u zakonu propisana kazna zatvora tri godine ili teža kazna, kad s obzirom na narav i težinu djela i visoki stupanj krivnje ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru, već je potrebno kažnjavanje.

Rok ne može biti kraći od šest mjeseci ni dulji od pet godina, a izriče se na pune godine i mjesece. **Iznimno** može trajati do deset godina, ako je za kazneno djelo propisana kazna dugotrajnog zatvora ili se radi o stjecaju najmanje dva kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od deset godina. Svako lišenje slobode u svezi s kaznenim djelom uračunava se u izrečenu kaznu maloljetničkog zatvora.

Osuđenik na kaznu maloljetničkog zatvora može biti uvjetno otpušten ako je izdržao najmanje jednu trećinu kazne.

Kaznu maloljetničkog zatvora osuđeni maloljetnik izdržava u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike ili specijaliziranom odjelu kaznionice u kojoj može ostati do navršene dvadeset i treće godine. Ako dotad ne izdrži kaznu upućuje se u kaznionicu u kojoj punoljetne osobe izdržavaju kaznu. Iznimno, u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike može ostati i osuđena osoba koja je navršila dvadeset i tri godine ako je to potrebno radi završetka njezina školovanja ili stručnog osposobljavanja, ili ako ostatak kazne nije veći od šest mjeseci, ali ni u kojem slučaju nakon navršene dvadeset sedme godine života.

O zahtjevu za sudsku zaštitu protiv mjera ili odluka upravitelja kaznionice u kojoj osuđeni maloljetnik izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, odlučuje županijski sud za mladež na čijem se području kazna izdržava.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike, a iznimno u specijaliziranom odjelu za maloljetnike. Unutar zatvorskog sustava Republike Hrvatske za **izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora** za osobe muškog spola ustrojeni su

- ✚ zatvoreni i poluotvoreni odjel maloljetničkog zatvora u Kaznionici u Požegi i
- ✚ otvoreni odjel maloljetničkog zatvora u Kaznionici u Valturi,
- ✚ a za osobe ženskog spola u Kaznionici u Požegi.

Tablica: Kaznena djela koja najčešće čine maloljetnici prema osudama⁴⁰

VRSTA KAZNENOG DJELA	2015. GODINE	2016. GODINE
UKUPNO	420	365
KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	280	248
KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	44	34
KAZNENA DJELA PRITV ZDRAVLJA LJUDI	41	35
KAZNENA DJELA SPOLNOG ISKORIŠTAVANJA I ZLOSTAVLJANJA DJETETA	16	13
JAVNI RED	10	9

U maloljetničkom zatvoru kaznu izvršavaju maloljetnici do 23 godine života, nakon toga upućuju se u kaznionice za odrasle osobe. Iznimno zbog potrebe školovanja ili osposobljavanja ili ako je ostatak ne izdržanog dijela kazne manji od 6 mjeseci mogu ostati u maloljetničkom zatvoru, ali ni u kojem slučaju nakon izvršene dvadeset i sedme godine života.

Kućnim redom kaznionice odredit će se aktivnosti i njihov dnevni raspored. Maloljetnik se smješta s drugim maloljetnicima. Iznimno može biti smješten s mlađim punoljetnicima, a u svakom slučaju u istoj prostoriji ne može biti više od tri zatvorenika. Maloljetnik ima pravo na posjete članova obitelji četiri puta mjesečno i blagdanom u trajanju najmanje dva sata, a po odobrenju upravitelja mogu ga posjećivati i druge osobe još najmanje dva puta mjesečno u trajanju najmanje jedan sat. Maloljetniku će se omogućiti boravak na zraku u trajanju najmanje tri sata dnevno. Prema maloljetniku nije dopuštena primjena posebne mjere održavanja reda i sigurnosti - osamljenja. Primjena posebne mjere održavanja reda i sigurnosti odvajanja od ostalih maloljetnika dopuštena je u trajanju do sedam dana.

Uporaba vatrenog oružja prema maloljetniku nije dopuštena, osim u slučaju kada se drugim sredstvima ne može odbiti istodoban ili izravno predstojeći protupravni napad kojim maloljetnik ugrožava život drugih osoba.

Maloljetnika na izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora kao prekršajne sankcije upućuje prekršajni sud nadležan prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta maloljetnika. Kazna maloljetničkog zatvora izrečena u prekršajnom postupku izvršava se u specijaliziranom odjelu zatvora prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta maloljetnika, u kojem mu se osigurava stalna zdravstvena skrb i stručna psihosocijalna pomoć te boravak na zraku najmanje tri sata dnevno. Maloljetnika se smješta s drugim maloljetnicima, odvojeno od punoljetnika. Međutim, u slučaju da u zatvoru nema drugih maloljetnika, a smještaj samog maloljetnika u sobi mogao bi štetno djelovati na njegovo zdravlje, upravitelj zatvora odmah će o tome obavijestiti nadležni prekršajni sud radi odobravanja smještaja s punoljetnom osobom koja na njega neće štetno djelovati. Upravitelj će sudu dostaviti podatke o punoljetnoj osobi s kojom bi maloljetnik bio smješten iz kojih se može utvrditi da takav smještaj na maloljetnika neće štetno djelovati i izjavu maloljetnika o predloženom smještaju.

⁴⁰ Izvor: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Maloljetnicko_-_opcenito_MKP-2017-2018.pptx

Pravilnikom o načinu izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku propisuje se način izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora izrečene starijem maloljetniku i mlađem punoljetniku u kaznenom i prekršajnom postupku.

Na izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora primjenjuju se odredbe Zakona o sudovima za mladež, Prekršajnog zakona, Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje i Zakona o izvršavanju kazne zatvora, ako navedenim Pravilnikom i pripadajućim Kućnim redom kaznionice odnosno zatvora nije drukčije propisano.

Pravilnik o načinu izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku, Kućni red i Raspored dnevnih aktivnosti maloljetnika moraju biti dostupni maloljetnicima tijekom izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora.

Kazna maloljetničkog zatvora izrečena maloljetniku u kaznenom postupku izvršava se u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike ili specijaliziranom odjelu kaznionice u zatvorenim, poluotvorenim i otvorenim uvjetima do navršene dvadeset i treće godine.

Ako maloljetnik kojemu je izrečena kazna maloljetničkog zatvora do dvadeset i treće godine ne izdrži kaznu, upućuje se u kaznionicu u kojoj punoljetne osobe izdržavaju kaznu.

Maloljetnik može iznimno nastaviti izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike ili specijaliziranom odjelu kaznionice i nakon dvadeset i treće godine, ako je to potrebno radi završetka njegovog školovanja ili stručnog osposobljavanja, ili ako ostatak neizdržane kazne nije veći od šest mjeseci, ali ni u kojem slučaju nakon navršene dvadeset i sedme godine života.

Središnji ured Uprave za zatvorski sustav na prijedlog Centra za dijagnostiku u Zagrebu, raspoređuje maloljetnika na izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora u zatvorene, poluotvorene ili otvorene uvjete u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike ili specijaliziranom odjelu kaznionice.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se prema pojedinačnom programu izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora, koji se izrađuje prema članku 69. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, a sastoji se od socijalnih, psiholoških, pedagoških, radnih, zdravstvenih i sigurnosnih postupaka primjerenih osobinama i potrebama maloljetnika te vrsti i mogućnostima specijalizirane kaznionice za maloljetnike ili specijaliziranog odjela kaznionice.

Maloljetnik je obvezan aktivno sudjelovati i surađivati u provedbi programa izvršavanja.

Pogodnosti su skup mjera koje se mogu izreći maloljetniku koji aktivno sudjeluje i surađuje u provedbi programa izvršavanja i ponaša se u skladu s odredbama Kućnog reda, a sastoje se od ublažavanja uvjeta unutar specijalizirane kaznionice za maloljetnike ili specijaliziranog odjela kaznionice te češćih dodira s vanjskim svijetom.

Prema maloljetniku kojemu je izrečena kazna maloljetničkog zatvora primjenjuju se posebne mjere održavanja reda i sigurnosti propisane Zakona o izvršavanju kazne zatvora, osim mjere osamljenja.

Primjena posebne mjere održavanja reda i sigurnosti odvajanja od ostalih maloljetnika dopuštena je u trajanju do sedam dana.

Stegovni prijestupi su lakše ili teže povrede reda i sigurnosti propisane Zakonom

o

izvršavanju kazne zatvora.

Za počinjene stegovne prijestupe izriču se **stegovne mjere**, i to:

- ✚ ukor,
- ✚ ograničenje ili privremena uskrata raspolaganja novcem u specijaliziranoj kaznionici za maloljetnike ili specijaliziranom odjelu kaznionice, do tri mjeseca,
- ✚ uskrata pojedinih ili svih pogodnosti iz članka 130. Zakona o izvršavanju kazne zatvora do tri mjeseca protekom kojeg roka se pogodnosti mogu odobravati postupno ovisno o uspješnosti u provođenju programa izvršavanja,
- ✚ upućivanje u samicu do sedam dana u slobodno vrijeme ili tijekom cijelog dana i noći.

Ako je u odnosu na maloljetnika stegovna mjera upućivanja u samicu izrečena u dva ili više stegovnih postupaka, svaka od pravomoćno izrečenih mjera izvršavat će se posebno, a vremenski razmak između izvršavanja dvije uzastopne mjere ne smije biti kraći od osam dana. Uz pisani pristanak maloljetnika izrečene stegovne mjere mogu se izvršavati bez prekida.

Na postupak izricanja i izvršavanja stegovnih mjera primjenjuju se odredbe Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

Kazna maloljetničkog zatvora izrečena maloljetniku u prekršajnom postupku izvršava se u zatvoru prema mjestu prebivališta odnosno boravišta maloljetnika, a na izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora upućuje sudac izvršenja prekršajnog suda nadležan prema mjestu prebivališta odnosno boravišta maloljetnika.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se prema Kućnom redu zatvora kojim se propisuju aktivnosti maloljetnika i njihov dnevni raspored.

Tijekom izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora maloljetniku se mora osigurati psihosocijalna pomoć, stalna zdravstvena skrb te omogućiti nastavak započetog obrazovanja.

Zaštitna mjera izrečena maloljetniku u prekršajnom postupku može biti: obvezno liječenje od ovisnosti i obvezni psihosocijalni tretman.

PROVJERITE SVOJE
ZNAJES....

1. *Koja je dobna granica za maloljetnika, a koja za mlađeg punoljetnika?*
2. *Koji je trenutak presudan za određivanje te dobne granice?*
3. *Molimo objasnite sastav sudova za mladež općinske i županijske razine nadležnosti.*
4. *Koje se vrste sankcija izriču maloljetnicima za počinjena kaznena djela, a koje za prekršaje?*
5. *Koja su temeljna načela izvršavanja sankcija prema maloljetnicima?*
6. *Koja je svrha odgojnih mjera i koje su njihove vrste?*
7. *Gdje se u Republici Hrvatskoj izvršava odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod?*
8. *Koja je svrha i kome se može izreći maloljetnički zatvor?*
9. *Koje je minimalno i koje je maksimalno trajanje maloljetničkog zatvora? Postoje li iznimke?*
10. *Gdje se u Republici Hrvatskoj izvršava kazna maloljetničkog zatvora?*

ZAKLJUČAK

Ovaj priručnik služi polaznicima temeljnog tečaja kao pomoć u savladavanju gradiva iz nastavne skupine Sustav državne uprave i kaznenopravni propisi. Obuhvaća sve važne predmete za shvaćanje bitnih pojmova. Prije svakog predmeta se nalazi tablica koja ukazuje na osnovne informacije o predmetu. Ujedno, navedeni su i važni izvori koji polaznicima omogućuju bolji i cjelovitiji uvid u samu materiju.

Tri važne osobe iz povijesnog razvoja predmeta ove nastavne skupine su ovdje kako bi se naučilo i nešto što nužno ne ulazi u sadržaj ovih predmeta. Na kraju, polazniku je sastavljena “evaluacijska” tablica kako bi na kvalitetniji način prilikom slušanja nastave iz pojedinog predmeta mogao voditi bilješke o predavaču kojeg sluša, kvaliteti i atraktivnosti predavanja te shvaćanja bitnosti predmeta.

Svo gradivo u priručniku je bitno polaznicima temeljnog tečaja kako bi dobili osnovni pregled instituta koji će, među ostalim, biti razrađivani i u drugim nastavnim skupinama.